

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENCİLERİNDE EKONOMİ
OKURYAZARLIĞININ DURUMU VE GELİŞTİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

**HAZIRLAYAN
Nadire Emel Süntar AKHAN**

ANKARA-2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENCİLERİNDE EKONOMİ
OKURYAZARLIĞININ DURUMU VE GELİŞTİRİLMESİ

DOKTORA TEZİ

Nadire Emel Süntar AKHAN

DANIŞMAN
Prof. Dr. Necdet HAYTA

ANKARA-2010

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne; Nadire Emel Süntar AKHAN tarafından hazırlanan **“İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENCİLERİNDE EKONOMİ OKURYAZARLIĞININ DURUMU ve GELİŞTİRİLMESİ”** adlı çalışma jürimiz tarafından Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

06.08.2010

İMZA

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Necdet HAYTA

Üye (Başkan) : Prof. Dr. Durmuş YILMAZ

Üye : Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

Üye : Doç. Dr. Bahri ATA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Kürşat GÖKKAYA

ÖNSÖZ

“Ekonomi demek, her şey demektir. Yaşamak için, mutlu olmak için, insan varlığı için ne gerekli ise onların hepsi demektir. Tarım demektir, ticaret demektir, çalışma demektir, her şey demektir.” 1923’te Mustafa Kemal bu sözleriyle ekonomiye verdiği önemi dile getirmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet’in temellerini atarken sürekli ekonominin önemine dikkat çekmiş, savaş meydanlarında kazanılan zaferin ancak ekonomik zaferlerle korunabileceğini her fırsatta söylemiştir. Bu noktada birçok yerde yaptığı konuşmasında ekonomi eğitimine verdiği önemi dile getirmiştir. Eğitime çok önem veren yüce önder, ekonominin, geleceğin teminatı gençlere öğretilmesinin önemini de vurgulamıştır.

Biz de çalışmamızda ekonomi eğitiminin önemli ve ilk basamağı olan ilköğretim düzeyinde ekonomi okuryazarlığının sosyal bilgiler dersi kapsamındaki durumunu ve geliştirilmesini ele almaya çalıştık. Literatürü incelediğimizde yurt dışında yapılan birçok çalışma olmasına rağmen ülkemizin akademik araştırmalarda “ilköğretimde ekonomi eğitimi” konusunda henüz başlangıç aşamasında olduğunu gördük. Oysaki araştırmamız esnasında Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler programlarında ekonomi konuları için önemli kazanımlar olduğunu tespit ettik. Ülkemiz ilköğretim programları düzeyinde ekonomi eğitimine gereken önemi vermesine rağmen programların işlenişinde ekonomi eğitiminin hak ettiği düzeye ulaşmadığını gördük. 2005 Sosyal Bilgiler Programında ise ekonomi eğitimi sosyal bilgiler dersi içerisinde hak ettiği öneme kavuşmaya başlamıştır. Araştırmamız bu noktada sosyal bilgiler dersi içerisinde ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin ekonomi okuryazarlıklarının durumunu ve ekonomi okuryazarlıklarının geliştirmesini konu edinmiştir.

Tez çalışmamızda birçok değerli insanın emeği bulunmaktadır. Bunların başında değerli danışmanım sayın Prof. Dr. Necdet HAYTA gelmektedir. Doktora eğitimimdeki en büyük şans olarak gördüğüm saygıdeğer danışmanıma anlayışı, sabrı, emekleri ve her konuda verdiği destek için sonsuz teşekkür ediyorum.

Tez izleme komitemde tez çalışmalarına yardımcı olan ayrıca doktora ders hocam ve Anabilim Dalı Başkanım sayın Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ’e yardımları, anlayışı, sabrı ve emekleri için teşekkür ediyorum. Ayrıca yine tez izleme komitemde olan ve tez çalışmamızın konusunun mimarı olan sayın Doç. Dr. Bahri ATA’ya çok teşekkür ediyorum. Kendisine ayrıca bu tez konusunun ilk kaynağını verdiği ve her türlü kaynak yardımı yaptığı, tezin her aşamasında destek olduğu için ve yurt dışı

seyahatinde bile maille tezime ve ekonomi dersime yardımcı olduğu için çok teşekkür ediyorum. Ayrıca, “Doktora bitene kadar sürekli sor, öğren, sürekli oku. Doktor olduğunda sana sormaya başlayacaklar. O yüzden bu dönemi çok verimli geçir.” sözleriyle Gazi Üniversitesinde doktora eğitimime başlamamı sağlayan, akademik terbiyesini, başarılarını ve kişiliğini kendime örnek aldığım lisans hocam ve yüksek lisans tez danışmanım çok değerli hocam sayın Prof. Dr. Durmuş YILMAZ’a her alanda her zaman yanımda olduğunu hissettirdiği için sonsuz teşekkürler ediyorum.

Araştırmamız esnasında yurt dışında kaynak yardımı yapan ve uygulama konusunda yol gösteren James LANEY, Mark SCHUG ve Melinda STAUBS’a teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca araştırmanın nicel boyutunun analizlerinde yardımcı olan ölçme ve değerlendirme uzmanı Dr. Tülin ACAR’a ve nitel boyutunun şekillenmesinde yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Mustafa ULUSOY’a çok teşekkür ediyorum.

Doktora çalışmamdan attığım her adıma kadar dua eden, beni bugünlere getiren dünyanın en mükemmel annesine, rahmetli anneciğime sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum. **Bu tezi görmeyi en çok arzu eden ve gerçek âlemde beni görüp gözetten anneciğime tezimi armağan ediyorum.** Ayrıca üzerimde sonsuz emeği olan babama ve ağabeyciğime de teşekkürlerimi sunuyorum...

Yüksek lisans eğitimimden bugünlere bana sabır ve sevgisiyle maddi manevi destek veren, dünyanın en güzel duygusu olarak tanımladığım canım eşim Osman AKHAN’a sonsuz teşekkür ederim...

Tez çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen Ali ALTIKULAÇ’a, Yrd. Doç. Dr. Hatice GEDİK’e, Dr. Adnan ALTUN’a, Arş. Gör. Cemil YEŞİLBURSA’ya, Arş. Gör. Osman SABANCI’ya, Arş. Gör. Gökçe KILIÇOĞLU’na, Arş. Gör. Erkan YEŞİLTAS’a, Emine YEŞİLBURSA’ya ve Ayşenur TAŞDEMİR’e verdikleri destek için teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca maddi manevi destekçilerim olan canım dostlarım Şengül ÇELİKCAN, Serpil DEMİREZEN ve Arş. Gör. Özlem ŞİMŞEK’e teşekkürlerimi sunuyorum. Burada adını sayamadığım değerli bölüm hocalarıma, mesai arkadaşlarıma ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nin tüm çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim. Umuyorum ki çalışmamız sosyal bilgiler eğitimi alanında önemli bir basamak olur ve bu alanda yapılacak çalışmalar için de rehber niteliği taşır.

Nadire Emel Süntar AKHAN

Ankara- 2010

Canım Anneciğime, GÜLTEN SÜNTAR'a...

ÖZET

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENCİLERİNDE EKONOMİ OKURYAZARLIĞININ DURUMU VE GELİŞTİRİLMESİ

AKHAN (Süntar), Nadire Emel

Doktora, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Necdet HAYTA

Ağustos, 2010, 430 sayfa

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin ekonomi okuryazarlıklarının durumunu belirlemek ve ekonomi okuryazarlıklarını literatürün önerdiği yöntemleri kullanarak hazırlanan programla geliştirmeye çalışmaktır. Araştırmanın örneklemini, 2008- 2009 eğitim öğretim yılında Ankara ilinde tespit edilen üç farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim okulunun 122, 7. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada literatürün önerdiği yöntemler esas alınarak hazırlanan ekonomi okuryazarlığı geliştirme programı 6 hafta boyunca uygulanmıştır.

Bu araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Buna göre nicel kısmında öntest-sontest-kalıcılık testi karşılaştırmalı yarı deneysel desenin uygulandığı araştırmanın, nitel boyutunda ise öğrencilerin ekonomi okuryazarlığına katkısına ilişkin literatürdeki bulgularından yola çıkarak velilere standartlaştırılmış açık uçlu sorular sorulmuştur. Araştırmanın nitel boyutunda ayrıca uygulamanın sonunda sürece dair deney ve kontrol grupları ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ayrıca deney grubu öğrencilerine ekonomi okuryazarlığı programı çerçevesinde sürece dair görüşlerini tespit etmek amacı ile yazdırılan öğrenci günlüklerinin analizi yapılmıştır.

Bulgular, üç okulun deney gruplarının da kontrol gruplarına göre daha başarılı olduğunu, başka bir ifadeyle hazırlanan ekonomi okuryazarlığı geliştirme programının geleneksel yöntemlerle işlenen derse göre öğrenci başarısını daha olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Uygulama sonrasında öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri nicel verileri destekler yönde ve düzeydedir. Araştırmanın nitel boyutunun ikinci aşaması olan velilere ait bulgularda ise, velilerin çocuklarının ekonomik okuryazarlık düzeylerine verdikleri katkının sosyoekonomik düzeyde değişmediği

görülmüştür. Ayrıca velilerin çocuklarının ekonomi okuryazarlıklarının artması yönünde istekli ve kendilerine düşen görevleri bu yönde bir eğitim almamalarına rağmen yerine getirmeye çalıştıkları söylenebilir.

Sonuç olarak ilköğretim ikinci kademe öğrencileri Sosyal Bilgiler dersini bitirdiklerinde SED ve cinsiyet değişkenlerinde bir farklılaşma tespit edilmeden gerekli ekonomik okuryazarlık seviyesine ulaştıkları söylenebilir. Fakat öğrencilerin okuryazarlıklarını aktif öğrenme yöntemleriyle önemli bir ölçüde ve klasik yöntemlere göre daha kalıcı olarak geliştirmek mümkündür. Bunu öğrenci görüşmeleri ve ailelerden alınan bilgiler desteklemektedir. Bu araştırmanın sonuçları literatürde rastlanan çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Kısacası, çağımızda iyi bir ekonomi okuryazarı olmak iyi bir vatandaş olmanın temel gereklerindendir. Bu noktada ilköğretim öğrencilerinin ekonomik okuryazarlık seviyesini ulaşabildiği en yüksek düzeye kalıcı bir şekilde geliştirmek ise yarının iyi vatandaşları için önemli bir gerekliliktir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi eğitimi, ekonomi okuryazarlığı, sosyal bilgiler eğitimi, ilköğretim öğrencileri.

ABSTRACT**THE CASE AND DEVELOPMENT OF ECONOMIC LITERACY OF THE
STUDENTS IN SOCIAL SCIENCES IN PRIMARY SCHOOL**

AKHAN (Süntar), Nadire Emel

Ph.D., Primary-School Social Studies Teaching Department

Thesis Advisor: Prof. Dr. Necdet HAYTA

August-2010, 430 pages

The purpose of this research is to determine the economic literacy of the students in the social sciences lesson in the primary school and to try to improve their economic literacy thanks to the program that was prepared by using the methods the literature suggested. The sample of the research consists of 122 seventh grade students who studied in three primary schools with different economic levels in Ankara in 2008-2009 educational years. The economic literacy improvement program, which was prepared by using the methods suggested by the literature, was applied for six weeks.

The integrated method where both qualitative and quantitative research techniques are used together was used in this research. Accordingly, the pre-test- and post-test-retention test of the comparative semi - experimental design was applied in the quantitative format of the research. The open - ended and semi-structured questions were asked to the parents with regard to the literature findings related to the students' economic literacy in the qualitative format of the research. In addition, the focus group interview was made with the experimental and control groups at the end of the application in the qualitative format of the research. The diaries written by the students in the experimental group to determine their views about this process within the frame of the program of economy literacy were also analyzed in the qualitative format of the research.

The findings showed that the three experimental groups were more successful than the control groups, namely that the economic literacy improvement program affected the student success more positively than the lesson that was studied with the conventional methods. The focus group interviews that were made with the students after the application supported the quantitative data. It was determined from the findings related to the parents in the second stage of the qualitative format of the research that

the parents' contribution to their students' economic literacy levels didn't change according to the socio-economic level. In addition, it can be said that parents are willing to increase the economic literacy of their children and try to fulfill their duties for the economic literacy of their children although they haven't taken any education for this tendency.

In conclusion, it can be said that primary school students are achieving the essential level of economic literacy with no difference in the variables of SED and gender when they have completed the social science lesson. However, it is possible to improve significantly the literacy of the students with the active learning methods and to make it more permanent than the traditional method does. This is supported by the student interviews and the information from the parents. The results of this research are similar to those from the studies in the literature. In short, being a good economic literate is one of the basic necessities of being a good citizen. At this point, reaching the level of the economic literacy of primary school students to the highest level permanently is an important necessity for the prospective citizens.

Key Words: Economy teaching, economic literacy, social sciences teaching, primary school students.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR.....	xiii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	9
1.3. Araştırmanın Önemi	11
1.4. Problem Cümlesi	12
1.5. Alt Problemler	12
1.6. Varsayımlar.....	14
1.7. Sınırlılıklar	14
1.8. Tanımlar.....	15

2. BÖLÜM

2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	16
2.1.Sosyal Bilimler İçerisinde Ekonomi Disiplininin Yeri.....	16
2.2. Ekonomi Disiplinin Tarihçesi	19
2.3. Ekonomi Konularının Öğretilmesinin Önemi	22
2.3.1. Ekonomi Eğitimine Ne Zaman Başlanmalıdır?	29
2.3.2. İlköğretim Düzeyinde Ekonomi Eğitiminin Önemi	32
2.4. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Ekonomi Konularının Öğretilmesi	36
2.4.1. Sosyal Bilgiler Dersindeki Ekonomi Konuları	44
2.4.2. İlköğretim Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarı Olmasının Önemi	48
2.5. Ekonomi Okuryazarlığı Eğitiminde Önemli Faktörler	58
2.5.1. Yaş Düzeyi.....	58

2.5.2. Ailenin Önemi	61
2.5.3. Öğretmenin Önemi	63
2.6. Ekonomi Eğitiminde Kullanılan Yöntemler	65
2.6.1. Ekonomi Konuları Nasıl Öğretilmelidir?	65
2.6.2. Literatürün Önerdiği Yöntemler	71
2.6.3. Uygulamada Kullanılan Yöntem ve Teknikler	81
2.6.3.1. Yazma Etkinlikleri	81
2.6.3.2. Okuma Etkinlikleri	84
2.6.3.3. Drama	85
2.6.3.4. Gözlem Gezileri	86
2.6.3.5. Diğer Destekleyici Yöntem ve Teknikler	87

3. BÖLÜM

3.SOSYAL BİLGİLER PROGRAMLARINDA EKONOMİ EĞİTİMİ.....	92
3.1.Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Programlarında Ekonomi Konularının İşlenişi	92
3.2. 2005 Sosyal Bilgiler Programında Ekonomi Konularının İşlenişi	114
3.2.1.Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve ÜDT Öğrenme Alanı	115
3.2.2.Sosyal Bilgiler Dersi Genel Amaçları ve ÜDT Öğrenme Alanı İlişkisi	116
3.2.3. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Program Kitabında Bir Öğrenme Alanı Olarak “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”	117
3.2.4. ÜDT Öğrenme Alanının Sınıflara Göre Kazanım, Kavram, Değer ve Becerilerinin, Konu İçeriği İle İlişkilendirilmesi.....	118
3.3. Yurt Dışındaki Bazı Ülkelerde İlköğretim Düzeyinde Ekonomi Eğitiminin Durumu	152
3.3.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	152
3.3.2. Kanada	159
3.3.3. Yeni Zelanda.....	162
3.3.4. İngiltere.....	166
3.3.5. İrlanda	168
3.3.6. İskoçya	168
3.3.7. Japonya	169
3.3.8. Meksika.....	170

3.4. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	171
---	-----

4. BÖLÜM

4. YÖNTEM	173
4.1. Araştırmanın Modeli.....	173
4.2. Çalışma Grubu	178
4.3. Verileri Toplama Teknikleri	182
4.4. Verilerin Analizi	190

5. BÖLÜM

5. BULGULAR VE YORUM	192
5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	192
5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	194
5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	195
5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	196
5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	198
5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	202
5.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	206
5.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	228
5.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	230

6. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	245
6.1. Sonuç	245
6.2. Öneriler	259

KAYNAKÇA	264
----------------	-----

EKLER	293
-------------	-----

Ek 1: Uygulama İzin Yazısı.....	294
---------------------------------	-----

Ek 2: Uygulama Araçlarının Geliştirilmesi Sürecinde Değerlendirilen Öğrenci Kompozisyonlarından Örnekler.....	295
--	-----

Ek 3: Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği	299
--	-----

Ek 4: Ekonomi Okuryazarlığı Başarı Testi I	301
--	-----

Ek 5: Ekonomi Okuryazarlığı Başarı Testi II	311
---	-----

Ek 6: Öğrenci Odak Görüşme Soruları.....	321
Ek 7: Öğrenci Velilerine Sorulan Sorular.....	322
Ek 8: Öğrenci Günlüklerinin Değerlendirilmesi Ölçeği.....	323
Ek 9: Ekonomi Okuryazarlığı Etkinliklerinden Bazı Örnekler	324
Ek 10: Öğrencilere Okumaları İçin Verilen Kitaplar.....	382
Ek 11: Öğrencilerin Dönem Sonunda Grupları İle Birlikte Hazırladıkları Çocuk Dergilerinden Örnekler	383
Ek 12: Öğrencilerin Hazırladıkları Dergilerdeki Köşe Yazılarından Örnekler	398
Ek 13: Öğrencilerin Sınıf Panosu İçin Hazırladıkları Resimlerden Örnekler .	400
Ek 14: Öğrencilerin Hazırladıkları Reklam Afişlerinden Örnekler	402
Ek 15: Odak Grup Görüşmelerinden Örnekler	403
Ek 16: Öğrenci Günlüklerinden Örnekler.....	404
Ek 17: Uygulama Sürecinden Örnekler	410

KISALTMALAR LİSTESİ

ASED: Alt Sosyoekonomik Düzey

Çev. : Çeviren

edt. : Editör

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

N: Öğrenci Sayısı

NCEE: National Council Economic Education

NCSS: National Council Social Studies

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

OSD: Orta Sosyoekonomik Düzey

p. : Page

p: Anlamlılık Değeri

S. : Sayı

S: Standart Sapma

Sd: Serbestlik Derecesi

SED: Sosyoekonomik Düzey

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

ss. : Sayfalar

t: Tablo T değeri

ÜDT: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

ÜSED: Üst Sosyoekonomik Düzey

v.d. : Ve diğerleri

Vol. : Volume

X: Aritmetik Ortalama

yy.: Yüzyıl

TABLOLAR ve ŞEKİLLER LİSTESİ

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. İlköğretim Düzeyinde Ekonomi Eğitimi Konusunda Yapılmış Önemli Çalışmalar	7
Tablo 2. Yaş Düzeylerine Göre Ekonomi Eğitimi	60
Tablo 3. ÜDT Öğrenme Alanının Sınıflara Göre Ünite Dağılımları	118
Tablo 4. ÜDT Öğrenme Alanının 4. Sınıf Kazanımları ve İçerikleri	119
Tablo 5. ÜDT Öğrenme Alanının 5. Sınıf Kazanımları ve İçerikleri	121
Tablo 6. ÜDT Öğrenme Alanının 6. Sınıf Kazanımları ve İçerikleri	124
Tablo 7. ÜDT Öğrenme Alanının 7. Sınıf Kazanımları ve İçerikleri	128
Tablo 8. ÜDT Öğrenme Alanı Becerileri.....	132
Tablo 9. ÜDT Öğrenme Alanı Değerleri	132
Tablo 10. ÜDT Öğrenme Alanı Kavramları	132
Tablo 11. Tablo 10'un Açıklamaları.....	133
Tablo 12. Kavramlar Bazında Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanının Diğer Öğrenme Alanlarıyla Olan Sarmal İlişkisi.....	133
Tablo 13. Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ÜDT Öğrenme Alanına Ait Kavram, Değer ve Beceriler İle Diğer Öğrenme Alanları Kazanımları Arasındaki Sarmal İlişki..	135
Tablo 14. Sosyal Bilgiler 5. Sınıf ÜDT Öğrenme Alanına Ait Kavram, Değer ve Beceriler İle Diğer Öğrenme Alanları Kazanımları Arasındaki Sarmal İlişki..	137
Tablo 15. Sosyal Bilgiler 6. Sınıf ÜDT Öğrenme Alanına Ait Kavram, Değer ve Beceriler İle Diğer Öğrenme Alanları Kazanımları Arasındaki Sarmal İlişki..	139
Tablo 16. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf ÜDT Öğrenme Alanına Ait Kavram, Değer ve Beceriler İle Diğer Öğrenme Alanları Kazanımları Arasındaki Sarmal İlişki..	142
Tablo 17. ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımlarının Atatürkçülük Konularıyla İlişkisi	145
Tablo 18. ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımları İle Eşleşen 4. Sınıf Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu.....	146
Tablo 19. ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımları İle Eşleşen 5. Sınıf Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu.....	147

Tablo 20. ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımları İle Eşleşen 6. Sınıf Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu.....	148
Tablo 21. ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımları İle Eşleşen 7. Sınıf Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu.....	149
Tablo 22. ÜDT Öğrenme Alanı İle 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Kazanımları Arasındaki İlişki.....	150
Tablo 23. Araştırmanın Deneysel Deseni	176
Tablo 24. Sosyo-ekonomik Duruma Göre Annelerin Eğitim Durumu	180
Tablo 25. Sosyo-ekonomik Duruma Göre Babaların Eğitim Durumu	181
Tablo 26. Sosyo-ekonomik Duruma Göre Ailelerin Gelir Durumlarının Dağılımları	182
Tablo 27. Başarı Testi Sorularının Kapsadığı Kazanımlar	186
Tablo 28. Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Kapsadığı Kazanımlar	187
Tablo 29. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	193
Tablo 30. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	194
Tablo 31. Deney ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	196
Tablo 32. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön test – Son test- Kalıcılık Puanlarının Okuryazarlık Puanlarının Karşılaştırılması	197
Tablo 33. Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Karşılaştırılması	198
Tablo 34. Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması	200
Tablo 35. Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	201
Tablo 36. Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Karşılaştırılması	202
Tablo 37. Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması	203
Tablo 38. Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	204
Tablo 39. ASED Öğrencileri İçin “Ekonomi ve Ekonomik Faaliyet”	206
Tablo 40. OSED Öğrencileri İçin “Ekonomi ve Ekonomik Faaliyet”	207
Tablo 41. ÜSED Öğrencileri İçin “Ekonomi ve Ekonomik Faaliyet”	208

Tablo 42. Öğrencilerin Ekonomi Öğrendiği Kaynaklar.....	209
Tablo 43. Öğrencilere Göre Ekonomi Öğrenmenin Faydaları.....	211
Tablo 44. Öğrencilere Göre Devletin Ekonomi İle İlişkisi	213
Tablo 45. Öğrencilere Göre İş yerlerinin Ekonomi İle İlişkisi	215
Tablo 46. Öğrencilere Göre İnsanların Ekonomi İle İlişkisi.....	216
Tablo 47. Öğrencilere Göre Okuldaki Ekonomik Faaliyetler.....	218
Tablo 48. Öğrencilere Göre Üretken Bir İnsan.....	219
Tablo 49. Öğrencilere Göre Vergi Olmazsa Hayatımız.....	220
Tablo 50. Öğrencilere Göre Türkiye'nin En Önemli Ekonomik Sorunu.....	221
Tablo 51. Öğrencilere Göre Ekonomik Sorunlara Çözüm Yolu Önerisi	223
Tablo 52. Öğrencilere Göre Sosyal Bilgiler Kitabındaki Ekonomi Konuları.....	225
Tablo 53. Okulların Deney Grubu Öğrencilerinin Günlüklerden Aldıkları Puanlar ...	228
Tablo 54. Velilere Göre Ekonomi Konularının Öğretildiği Dersler	231
Tablo 55. Velilere Göre Çocukları Ekonomi Eğitimi Almalı mı?	231
Tablo 56. Velilerin Çocuklarının Ekonomi Konularından Öğrenmesini İstedikleri....	232
Tablo 57. Velilere Göre Ekonomi Çocuklara Nasıl Öğretilmelidir	233
Tablo 58. Veliler Çocuklarına Ekonomiyi Nasıl Öğretiyor?	235
Tablo 59. Veliler Çocuklarına Ekonomik Değerleri Nasıl Öğretiyor?	237
Tablo 60. Velilerin Alışveriş Esnasında Çocuklarına Verdikleri Bilgiler	238
Tablo 61. Velilerin Çocukları Mesleki Yönlendirmesi.....	239
Tablo 62. Velilere Göre Ekonomi Eğitiminde Etkili Olanlar	241
Tablo 63. Velilere Göre İyi Vatandaşın Ekonomik Yeterlilikleri.....	242

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İlköğretim Dönemindeki Ekonomi Eğitiminin Üç Temel Problemi	8
Şekil 2. Ekonomik Karar Verme Becerisi Öğrenme Basamakları	26
Şekil 3. Ekonominin Eğitimle İlişkisi	29
Şekil 4. Fox'un Sırt Çantası Müfredatının Üç Bileşeni.....	34
Şekil 5. Ekonomi Okuryazarlığı	52
Şekil 6. Kişisel Ekonomi Okuryazarlığı Basamakları	54
Şekil 7. Ekonomi Programının İçeriğinin Temelleri	67
Şekil 8. Ekonomide Sektörlerin İşleyişi	70
Şekil 9. Üretim -Dağıtım Zinciri	71
Şekil 10. Uygulanan Ekonomi Okuryazarlığı Programının İçeriği	80
Şekil 11. Araştırmanın İşlem Basamakları	171
Şekil 12. Ön test-Son test Kontrol Grubu Deseni.....	175

BÖLÜM I

"Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı suretle, bütün tahsil derecelerindeki talim ve terbiyesinin amelî olması mühimdir. Memleket evlâdı her tahsil derecesinde iktisadî hayatta amil, müessir ve muvaffak olacak surette teçhiz olunmalıdır."

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

1.GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumuna, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın varsayımlarına, araştırmanın sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

İlköğretim dönemindeki ekonomi eğitime yönelik günümüzde birçok ülkede artan bir ilgi söz konusudur. Araştırmaların sonuçları bunun nedenini, insanların gün geçtikçe ekonomi eğitiminin etkili bir vatandaşlık için gerekli olduğunu anlaması ve bu konuda bilgi sahibi olmaya başlaması olarak göstermektedir. Her alanda etkili ve üretken bir millet olmak için ekonomi eğitiminin önemi, hem akademik çalışmalarda hem de popüler basında son 30 yıldır desteklenmektedir. Ancak hâlâ birçok eğitimci, ekonomiyi sadece yüksekokul öğrencileri tarafından anlaşılabilir teknik kelimelerle dolu ve karmaşık bir disiplin olarak algılamaktadır.

Ekonomi eğitimiyle ilgili birçok araştırma lise ve üniversite düzeyini ilgilendirmektedir. Ekonomi Eğitim Veritabanı Araştırması (REED), 1963–1990 yılları

arası ekonomi eğitimiyle ilgili yapılan araştırmaları inceleyen bir koleksiyon, ekonomi eğitimiyle ilgi yapılmış 788 makaleyi listelemiştir. Bu makalelerden 708'i lise ve üniversite, sadece 8'i ise ilköğretim ile ilgilidir (Gleason & Van Scyoc, 1995: 203).

Eğitimciler arasında ekonominin ilköğretim düzeyinde öğretilmesi hakkında yirmi yılı aşkın bir süredir ciddi bir tartışma vardır. Bu tartışmalar ekonominin yüksekokuldan önce etkili bir biçimde öğretilip öğretilmeyeceğine, öğrencilerin genç yaşta karar verme yeteneklerine ve içinde yaşadıkları dünyayı anlamalarının önemine dayanmaktaydı. Araştırmacılar ekonomiyi anlama ve iyi bir vatandaş olma arasında bağlantılar üzerinde durmuşlar ve sonuç olarak ekonomi bilgisinin öğrencilere sosyal hayatı anlamalarında büyük yardımcı olduğu sonucuna varmışlardır (Marks & Kotula, 2009: 237).

İlkokul seviyelerinde ekonomi eğitimini öğretmek, 1960'ların başlarında yerleşmeye başlamıştır. 1961'de Ekonomi Gelişimi İçin Komite, *Okullardaki Ekonomi Eğitimini* yayınlamıştır. Bu rapor, ekonomi eğitiminin okul müfredatına dâhil edilmesi için mantıklı bir açıklama sağlamıştır ve etkili vatandaşlık için gerekli olan ekonomi anlayışı için öneriler sunmuştur. Bu öneri, çocuğun birinci sınıfta girdiği zamandan başlayarak liseden mezun olana kadar geçen süre içerisinde ekonomik anlayışı inşa etmek için birçok durum olduğunu iddia etmişti. Rapor, ilköğretim seviyelerinin ekonomik fikirleri açıklığa kavuşturma ve onları özellikle Sosyal Bilgiler derslerinde günlük hayatla ilişkilendirme fırsatlarını sağladığını belirtmiştir (Staubs, 2007: 7,8).

Ekonomi eğitiminde önemli çalışmaları bulunan Marilyn Kourilsky (1977)'a göre ekonomi eğitiminde sorun üç katmanlıdır. Birincisi, ekonomi ilköğretim öğrencilerine öğretilir mi? İkincisi, ilköğretim düzeyindeki öğrencilere nasıl ekonomi öğretilir ve üçüncüsü, ekonomi eğitimi ilköğretimin kaçınıcı sınıfından başlatılmalıdır?

Kourilsky o dönemki çalışmasında, araştırmaların çoğunun eğer öğretmenler zaman ve eğitim enerjilerini gönüllü bir biçimde bu işe adarlarsa, ekonominin anaokulu öğrencilerine bile öğretilbileceği yönünde olduğunu belirtmiştir. Kourilsky (1987) daha sonraki çalışmasında, "Ekonomi ilköğretim öğrencilerine öğretilir mi?" sorusunu araştırmış ve aşağıdaki iddiaları destekleyen şu kanıtları sunmuştur:

1.Eğer uygun yöntem ve materyallerle çalışılırsa her seviyede çocuklar ekonomi öğrenebilir.

2.Farklı akademik yetenek seviyesindeki çocuklar ekonomi kavramlarını öğrenebilirler.

3.Farklı sosyoekonomik düzeydeki çocuklar ekonomi kavramalarını öğrenebilirler.

4.Belirli eğitsel yöntemler diğerlerinden daha iyi sonuç verir. Çocuklar ekonomi kavramlarını çok çeşitli eğitsel metotlarla daha kalıcı öğrenebilirler. (Örneğin, didaktik/ materyal temelli yaklaşımlar ve araştırma merkezli / tecrübe merkezli yaklaşımlar).

Kourilsky (1987) çalışmasında, birçok deneysel çalışmanın her seviyedeki ilköğretim çocuklarının ekonomi öğrenebileceğini öngören birinci tartışmayı desteklediğini belirtmiştir. Bazı ilköğretim çocuklarının gelişimsel olarak ekonomi öğrenmek için çok küçük olabileceği fikri böylece çürütülmüştür. Uygun eğitimsel imkânlar sağlandığı zaman anaokulu çocukları bile ekonomik karar alma ve bazı analitik kavramları öğrenmeyi başarabilirler.

İlköğretim dönemindeki öğrencilerin ekonomi öğrenmesine yönelik aşağıda adı verilen araştırmacıların çalışmaları literatürün önemli dayanaklarıdır. Yapılan bu çalışmaların hepsi ilköğretim öğrencilerine ekonomi öğretilabileceğini göstermektedir (Akt: Kourilsky, 1987):

Birinci sınıf öğrencileri (örneğin Derosier & Schuck 1970; Jefferds, 1966; Larkins, 1968; Larkins & Shaver, 1969; Ryan & Carlson, 1973; Spears, 1967), ikinci sınıf öğrencileri (örneğin Davison & Kilgore 1971), üçüncü sınıf öğrencileri (Graff, 1982), ilkokul ikinci kademe öğrencileri (örneğin, Dooley, 1968; Fogel, 1976; Kourilsky, 1979; Luker, 1981; Maher, 1969; Rader, Sulkin, Pranis, Showkeir, 1968; Sulkin & Pranis, 1969; Thompson 1966; Von Bockern, 1979; Walstad, 1980).

Kourilsky (1987:199) çalışmasında ayrıca farklı akademik seviyedeki ilköğretim öğrencilerinin ekonomi kavramlarını öğrenebileceği iddiasının doğruluğunu ortaya koymuştur. Araştırmacının bulguları, lise öncesi başarılı ekonomi eğitiminin sadece yüksek akademik yetenekli çocuklarla mümkün olabileceği fikrini çürütmüştür. Ayrıca

Kourilsky'nın deneysel çalışmaları, sosyoekonomik statüleri göz ardı edildiğinde ilköğretim öğrencilerinin ekonomi öğrenebildiğini ortaya koymaktadır. Yüksek sosyoekonomik geçmişe sahip çocukların daha fazla yararlanabileceğine dair bazı ihtimaller olsa da, bulgular ortadan düşük seviyeye kadar tüm ilköğretim öğrencilerinin de ekonomi öğrenebildiğini göstermektedir.

Ekonomi eğitime yönelik ilgilerin artmasına rağmen Walstad ve Watts'ın (1985) çalışmaları, ekonomi eğitiminin üzerine yenilenen bir vurgu olmadığına işaret etmektedir. Araştırmalar, ilköğretim seviyesinde ekonomik ilkelerin öğrenilmesinin önemini göstermesine rağmen, Sosyal Bilgiler programlarında ekonominin öğretilmesine yönelik çok az değişiklik olmuştur. Üstelik bir bütün olarak ekonomi eğitimi, geniş olarak ihmal edilmeye devam edilmektedir.

Schug ve Walstad (1991) araştırmalarında, ilköğretim seviyesinde ekonomi öğretimi hakkında sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlardan birincisi; liseden mezun olmak üzere olan öğrenciler çok sınırlı bir ekonomik bilgiye sahipler. Bu düşük seviyenin sebebini adı geçen araştırmacılar, ekonomide ilköğretim eğitiminin yetersizliğinden kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Yeni eğitimsel malzemeler ve anlama seviyesini ölçmek için yeni ölçütler ekonominin belli alanlarındaki bilgiyi geliştirmek için gereklidir. Son olarak; Sosyal Bilgiler derslerindeki ekonomi içeriği öğrencilere az bilgi vermektedir. Yopp'da (1992) çalışmasında Sosyal Bilgiler müfredatındaki ekonomi eğitiminin düzenli ve ardışık bir şekilde vurgulanmadığını belirtmiştir. Walstad ve Soper (1991), önemli ekonomi konularından zayıf bir şekilde bahsedildiğini veya onların tam anlamıyla sunulmadığını iddia etmektedirler. Miller (1991)'da ekonomi ilkelerine yönelik bir anlayışın olmayışının nedeninin, ekonominin müfredatta yeteri kadar vurgulanmaması olduğunu iddia etmektedir. Miller, ekonominin tek kelimeyle yeterli öğretilmediğinden bahsetmektedir. Tüm bu sorunlar öğretmen yetiştirme probleminden- ilköğretime uzanan bir süreci kapsamaktadır (Akt: Staubs, 2007: 51).

Öğretmenlerin ve öğrencilerin ekonomi okuryazarlığında ilerlemesi ekonomi eğitimi için çok önemli bir gerekliliktir. Dawson (1971), araştırmasında bu gerekliliğe işaret etmiş ve ekonomi konusunda iyi eğitilmiş ve öğrendiklerini iyi bir şekilde öğretebilecek Sosyal Bilgiler öğretmenlerine sahip olma hedefinin oldukça önemli

olduğuna dikkat çekmiştir. Ekonomi Eğitimi Ulusal Meclisi geçmişteki geleneksel programlardan daha heyecan verici ve yenilikçi bazı programlar geliştirmiştir. Bu programlar sayesinde ekonomi eğitimi günümüzde çok daha bilimsel metotlarla ele alınmaya başlanmıştır.

Ekonomi disiplini ilköğretim seviyesinde öğretmek için önemli birçok sebep olmasına rağmen bu amacı gerçekleştirmek için uygulamada engeller vardır. Ekonomi konularının ilköğretim öğrencilerine öğretilmesinde etkin rol oynayan öğretmenleri yetiştiren akademik kadro, genellikle ekonomi müfredatının geliştirilmesinde, uygulamalarında ve öğretim yöntemlerinde yeterince tecrübeli değildirler. Bu nedenle de ekonomi eğitiminin uygulanmasında ilköğretim öğretmenlerinin ekonomi bilgisi oldukça zayıftır. Bu sorun aynı zamanda, iyi vatandaşlar olarak ekonomik kararlarını doğru almasını beklediğimiz gençleri yetiştiren öğretmenlerle, onları yetiştiren akademisyenler arasındaki hayati bağın önemine vurgu yapmaktadır (Vargha, 2004: 28).

Birçok Sosyal Bilgiler öğretmeni; ekonomiyi gönülsüz bir şekilde ve belli bir miktar endişeyle öğretmektedir (Patterson, 2002). Highsmith (1990), öğretmenlerin ekonomiyi öğretmeye karşı endişeli ve olumsuz tutumlar geliştirdiklerini bulmuştur. Patterson (2002), Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, herhangi bir diğer sosyal bilim içerik alanına göre ekonomiye karşı daha fazla kaygılı olduklarına değinmektedir. Bu araştırmalar öğrencilerin ekonomi yeterliliklerinde önemli bir etken olan öğretmenlerin durumunu ortaya koyarken aynı zamanda öğrencilerin ekonomi yeterliliklerinin de eksiklerine işaret etmektedir.

Araştırmalar ilköğretim öğretmenlerinin, ekonomi eğitimini çok fazla öğretemediklerini ortaya koymaktadır (Meszaros & Suiter, 1998; Schug & Clow, 2002; Vargha, 2004). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sıklıkla ekonomi eğitiminden yoksun olduğu ve bu nedenle ekonomiyi Sosyal Bilgiler müfredatına dâhil etmekle çok az ilgilendikleri sıklıkla görülmektedir. Ekonomi alanındaki araştırmalar ve ekonomi öğretmesi beklenen Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeterliliği hakkındaki araştırmalar çok sınırlıdır. Walstad ve Watts (1985), ilköğretim öğretmenlerinin ekonomiyi öğretemediklerini düşündüklerini ve Sosyal Bilgiler dersindeki zaman kısıtlamalarını bir engel olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu araştırmacılar ayrıca, öğretmenlerin

ekonomi eğitimlerinin yetersiz olduğunu düşündüklerini ve ekonomi öğretme becerilerine güvenmediklerini de ortaya koymuşlardır.

İlköğretimde ekonomi eğitiminin öncülerinden olan Larry Senesh'e göre dinamik dünyamızdaki sosyal anlayışın sürekli bir değişim içinde olması ile ilköğretimdeki durum arasında açılan uçurum ekonomi eğitiminde karşılaşılan en büyük problemlerden biridir. Senesh bu sorunun çözümünü, ilköğretim seviyesinde iktisadi eğitimin Sosyal Bilgiler eğitiminde liderlik rolüne taşıyabilecek bir anlayışa sahip olunması olarak göstermiştir. Bu noktada Senesh, öğretmenlerin ekonomi konularında yeterliliklerini arttırmak için hizmet içi eğitim almalarının önemine değinmiştir. Buradaki amaç ekonomide öğretmen yeterliliğini arttırarak öğrencilerin ekonomik okuryazarlığını arttırmaktır (Akt: Ramsett,1972: 35).

Literatürdeki araştırmaların aksine ekonomiyi ilköğretim seviyesinde öğretmek için hazırlanan alternatif programların ve materyallerin kullanımını desteklemeyenler de mevcuttur. Farmer (2005), bu tür programların kullanımının ekonomi öğrenenler için yanıltıcı bir temel oluşturduğunu ve bunların sadece ekonominin mutlu bir versiyonunu sunduğunu iddia etmektedir. Üstelik Farmer; ekonomi bilgilerinin, liselerde iki veya üç dakika içerisinde öğrenilebildiği halde niçin ilkokul seviyesinde sunulduğunu anlamadığını söylemektedir. O, ekonomi temelli programların ilkokul seviyesinde uygulanmasının zaman kaybı olduğunu düşünmektedir (Akt: Staubs, 2007: 45).

Araştırma sonuçları Farmer'ın görüşlerini desteklememektedir. Çünkü ekonomi dersleri almış olan yetişkinlerin ekonomi eğitimi almayanlara göre daha yüksek başarı göstermeleri, umut verici bir bulgudur. Bu bulgu; lise veya ilköğretimde ekonomi eğitiminin, yetişkinlerin ekonomi anlayışına bir farklılık getirdiğini göstermektedir. Bu aynı zamanda lise öncesinde kazanılan ekonomi bilgilerinin zamanla unutulmadığını ve ekonomik okuryazarlığı artırmak için ekonomi eğitiminin lise öncesinde verilmesi gerektiğini de göstermektedir (Walstad & Rebeck, 1999: 19).

Aşağıdaki tablolarda ekonomi eğitime yönelik literatürdeki önemli çalışmaların içerikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu tabloda gösterilen çalışmalar, tez çalışmasının teorik çerçevesini sağlayan literatürün geçmiş ve güncel durumunu çevreleyen araştırmaları göstermektedir.

Tablo 1: İlköğretim Düzeyinde Ekonomi Eğitimi Konusunda Yapılmış Önemli Çalışmalar

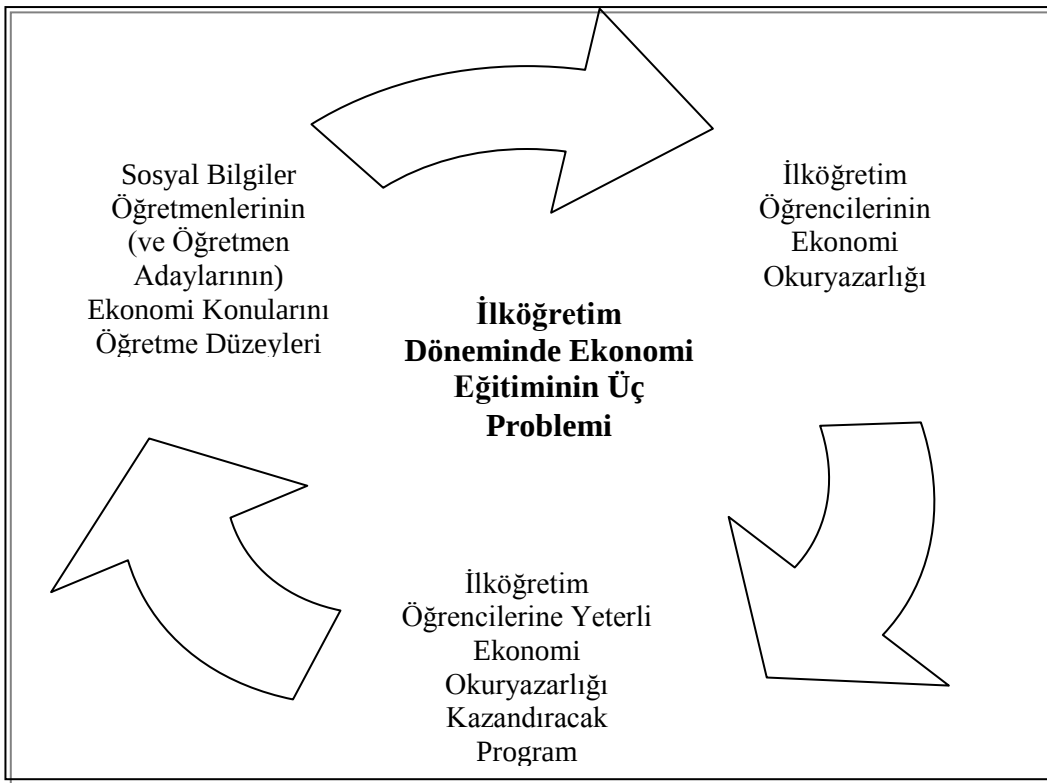
Çalışılan Ekonomi Konuları	Çalışanlar
Öğrencilerin ekonomiyi öğrenmeleri hakkındaki araştırmalar	Yankelovich, Shelly ve White (1981); Kourilsky (1987); Lawson ve O'Donnell (1986); Larkins ve Shaver (1969); Schug ve Walstad (1991)
Belirli müfredat materyalleri kullandıktan sonraki öğrenci performansları hakkındaki çalışmalar	Bennett (1985); Cassuto (1980); David (1989); Kourilsky (1977); Morgan (1991); Schug ve Hagedorn (2005)
Seçilmiş kavramlarda öğrenci öğrenmelerine odaklanan çalışmalar	Ajello et al. (1987); Kourilsky ve Graff (1986); Laney (1988); Schug ve Walstad (1991)
İlköğretim öğrencilerinin ekonomi kavramlarını öğrenebilecek kapasitede olduklarını gösteren çalışmalar	Mccabe (1975); Walstad (1979, 1980); Sosin, Dick, Reiser (1997)
İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile yapılan durum çalışmaları ve deneysel çalışmalar	Sosin, Dick ve Reiser (1997); Joram, Gabirele (1997); Allgood, Walstad (1999); Wunder (2003); Wilson, Tan (2004); Staubs, 2007.

(Sosin, Dick & Reiser, 1997; Staubs, 2007) çalışmalarından düzenlenmiştir.

İlköğretim seviyesinde yurtdışındaki çalışmalar bu seviyedeysen, ülkemizin henüz problemi algılama aşmasında olduğu söylenebilir. 2005 Sosyal Bilgiler Programı'na kadar ekonomi konularının öğretilmesi programların hedeflerinin arasında bahsedilmiş fakat uygulamada ekonomi konuları hep coğrafya dersinin içinde sığ bir şekilde yer almıştır. 2005 Sosyal Bilgiler Programında ise ekonomi konularına ayrı bir öğrenme alanı içerisinde yer verilmiştir. Bu sevindirici gelişme ülkemizin ilköğretim seviyesinde ekonomi konularının öğretilmesinin önemini anladığının bir göstergesi kabul edilebilir. Fakat uygulamada ekonomi öğretiminin nasıl yapıldığı konusundaki dönütler henüz bilimsel bir çalışma ile ortaya konulmamıştır. Ülkemizin ilköğretim seviyesinde ekonomi eğitiminin önemini gösterecek ve rehber uygulama örnekleri ortaya koyacak çalışmalara ihtiyacı vardır. Küreselleşme sürecindeki dünyamızda, iyi

vatandaş yetiştirme gayesiyle yola çıkan ilköğretimimizin çağa ayak uydurabilen, dünya gündemini takip edebilen ve uluslararası plartformda söz alan vatandaşlara ihtiyacı vardır. Bu noktada dünyanın, yarınlara yetişkinleri için “Ekonomi konularını niçin öğretmeliyiz?”i geçip, “Ekonomi konularını nasıl daha iyi öğretebiliriz?”i tartıştığı göz önüne alınırsa ülkemizin hangi noktada olduğunu acilen tartışmaya başlaması gerektiği görülecektir.

Şekil 1: İlköğretim Dönemindeki Ekonomi Eğitiminin Üç Temel Problemi

Yukarıdaki şekil, literatürün ayrıntılı incelenmesi sonucu araştırmaların üç problem üzerine yoğunlaştığını göstermektedir. Bu üç temel problem kendi içinde de alt problemlere ayrılmaktadır. (Örneğin, ailenin ekonomi eğitimindeki etkisi, yaş düzeyinin ekonomi eğitimindeki etkisi, kavram öğretiminin önemi, ekonomi eğitiminde program geliştirme vb.) Bu çalışma, problem olarak tespit edilen; “ilköğretim öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı ve öğrencilerin ekonomi okuryazarlıklarına doğrudan etki eden temel etkenlerden Sosyal Bilgiler programındaki ekonomi konularının öğretimi” üzerine eğilecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Ekonomi okuryazarı olmanın amacı, öğrencileri ekonomide birer uzman haline getirmek değil, daha ziyade onların ekonomik meseleleri yerel ve küresel anlamda anlamalarını sağlamak ve sonra onların şimdileri ve gelecekleri için karar vermelerini sağlamaktır. Ekonomi bilgisine sahip olmak aynı zamanda bireyin karar verme sürecine etkin olarak katılmasını sağlar. Toplumda ekonomi konularında bilgili vatandaşların olması, demokratik toplumlar için oldukça önemlidir. Karar verme sürecine etkin olarak katılmak için, vatandaşlar ekonominin nasıl işlediğini bilmek zorundadırlar. Dünya sosyal toplum yapıları anlamında gittikçe daha karmaşık ve birbirine bağımlı hale gelmektedir. Bu yüzden, kişilerin bu değişen dünyaya ayak uydurabilmeleri için daha fazla ekonomi bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. ‘Endüstriyel bir güç olarak ayakta kalmak ve uluslar arası ticarete başarılı olmak için, kıyas ortamı oluşturmak zorundayız ve işin en iyi tarafı da bunu beyin gücüyle yapmamız gerektiğidir. Kısacası ekonomi eğitimin görevi, öğrencilere temel olarak işin iskeletini ve bununla birlikte yanlış öğretilenleri yıkmak için gerekli materyalleri öğretmektir. Ekonomi eğitimi vatandaşların ihtiyaç duyduğu bireysel ve toplumsal, eleştirel düşünme ve karar verme becerisi öğreten bir metottur (Schug, 1985: 195).

Günümüzün hızla değişen ve gittikçe birbirlerine bağımlı hale gelen toplumları, belki de öncekinden çok daha fazla üretken ve eğitimsel açıdan istekli vatandaşlarını zorunlu kılmaktadır (NCEE, 2002: 3). Bu nedenle araştırmamızda tüm bu konuları dikkate alarak öğrencilerden ekonomik kararlarıyla yüzleşmeleri, tasarruflu tüketiciler olmalarında ve ekonomi konularında doğru kararlar vermelerinde ihtiyaçları olacak beceri ve bilgiyle donanmalarını sağlamak, başlıca amaç olacaktır. Araştırmada ayrıca günlük hayatta karşılaştıkları ekonomi bilgileri aktif öğrenme yöntemleri ile öğrenciye kazandırılmaya çalışılacaktır. Öğrenciler ekonomi bilgilerini gerçek yaşam tecrübeleriyle nasıl kullanılabildiğini öğreneceklerdir. Bu noktada araştırmanın hitap edeceği ilköğretim ikinci kademe 7. sınıf öğrencilerinin gelişim dönemleri ile ilgili bilgiler çalışmamız için yol haritası olacaktır.

7. sınıfta öğrenciler;

- 1) Soyut işlem döneminin başlangıcı olan bu dönemde çocuklar, hem soyut düşünmeye hem de gerçeğe ilişkin alternatifler üretmeye başlarlar.

- 2) Yetişkin bir insan gibi sorumluluk sahibi olmaya başlarlar.
- 3) Karar verme mekanizmaları güçlüdür.
- 4) Arkadaş gruplarıyla beraber olmak hoşlarına gider.
- 5) 12 yaşa doğru hep uç noktalarda dolaşırlar, duygularının ortası yoktur.
- 6) Değer ve inanç duyguları yerine oturmaya başlar. Bu duygular daha sonraları değişmeye karşı dirençlidir.
- 7) Farklı akıl yürütme yollarını birlikte kullanabilirler (Tümdengelim, tümevarım).
- 8) Kendilerini ve kendi ülkelerini ele alırlar; kendilerinin ve ülkelerinin daha büyük bir sistemin parçası olduğunu algırlar.
- 9) Ülkelerine karşı duydukları olumlu yaklaşım iyice yerleşir, başka milletlere ve fikirlere karşı olan tutumları da derin çizgilerle belirginleşir.

Tertemiz ve diğerlerinin (2001: 24) yukarıda belirttiği üzere, bu dönemde ele alınacak içerik, çocuğun dünya görüşünü geliştirmek yönünde olmalıdır. İçerik sunumu ve düzenlemede daha çok inceleme, genellemelere varma, harita, grafik, tablo yorumlama, değerlendirme, problem çözme ve alternatif çözüm önerileri sunma, semboller kullanma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, verilen bilgilerle ilgili harita kullanma, grafik çizme, tablo oluşturma, farklı akıl yürütme yollarını kullanma, karşılaştırmalar yapma türünde etkinliklerle desteklenmelidir.

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin ekonomi okuryazarlıklarının durumunu belirlemek ve Sosyal Bilgiler dersi 7. sınıf “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi kazanımları doğrultusunda öğrencilerin ekonomi okuryazarlıklarını literatürün önerdiği yöntemleri kullanarak geliştirmeye çalışmaktır. Türkiye’de ekonomi konularının ilköğretim seviyesinde öğrencilere öğretimi konusunda henüz kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Araştırmanın amacı bu noktada önemini de ortaya koymaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bugünün öğrencileri, yetişkin bireyler olduklarında hayatlarını etkileyecek kararları alırken daha karmaşık ekonomik konularla karşılaşacaklardır. Ekonomik açıdan okuryazar olmayan ve ekonomik muhakeme becerilerini uygulamaktan yoksun olan bireyler, hem gençken hem yetişkin olduklarında karşılaştıkları ekonomik sorunları karmaşık ve endişe verici bulacaklardır. Bu nedenle ilköğretim düzeyinde öğrencilerin, ekonominin; üretici, tüketici ve vatandaş olarak insanların yaşamını nasıl etkilediğini anlaması oldukça önemlidir. Bireylerin ekonomik rolleri, ailelerin yerel ekonomideki rolü, vatandaşların ekonomik toplumdaki sorumluluk ve olanakları, bölge ve dünyadaki ekonomik kaynaklar gibi konular hepimizin hayatını biçimlendiren çok önemli konulardır. Bu nedenle öğrenciler ekonomik konuların bugün ve gelecekte yaşamları içinde nasıl etkili olduğu konusunda bilinçlenmelidirler.

Gençlerin ekonomi konularına yönelik görüşleri üzerine çalışan Ingles ve O'Brien (1985), ekonomi öğrenimi almış öğrencilerin, ülkelerinin ekonomik sisteminin daha fazla destekçisi olduklarını, iş hayatına yönelik daha büyük bir güven içinde olduklarını ve ekonomiyle başa çıkmada daha büyük bir kişisel verimlilik hissettiklerini ortaya koymuşlardır (Akt: Johnson,1990: 18).

Öğrencilere öğretilen sorumluluk, dürüstlük, doğruluk ve çalışkanlık gibi önemli değerler okullarda verilir ve ekonomi ile alâkalıdır. Ekonomi ile ilgili bu değerler iyi bir vatandaş olmanın en önemli gereklerindendir. Ayrıca öğrenciler ekonomik kavramları ve işlevlerini bilirlerse, tüketici, üretici ve yatırımcı rolleri içinde verimli ekonomik kararlar daha kolay bir şekilde alınabilir. Ekonomi ile ilgili kavramların, beceri ve değerlerin anlaşılması, içinde bulunduğumuz yüzyılın kariyer gelişimi ve ekonomi konularda başarısı için de gereklidir. Ekonomi eğitiminin bir başka amacı da, öğrencilere politik, sosyal ve tarihi olayları bütün yönleriyle anlamaları için gerekli olan bilgi ve becerileri sağlamaktır. Çünkü bu olaylar, ekonomik öğeler olmadan, eksik ve yetersiz biçimde değerlendirilir (New Jersey Core Curriculum Content Standards For Social Studies, 2004).

Bütün bunların ışığında 2005 Sosyal Bilgiler programının ikinci kademe 7. sınıf ekonomi öğretimine ilişkin öğrenme alanı araştırmamız esnasında incelenecek ve eksik

görülen noktalar, “öneriler” şeklinde sunulacaktır. Araştırma, ülkemizde ilköğretim seviyesindeki öğrencilere ekonomi bilgilerinin öğretilmesinde önemli bir boşluğu doldurarak, gerek Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçlarında belirtilen gerekse Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarında belirtilen hedefleri öğrencilerimize kazandırmaya çalışacaktır.

1.4. Problem Cümlesi

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin ekonomi konularındaki akademik başarısına, ekonomi okuryazarlık düzeylerine ve sürece dair görüşlerine etkisi nedir?

1.5. Alt Problemler

1. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun kalıcılık test başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön, son test ve kalıcılık okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun ön test ve son test puanları (erişi) arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - a. Deney grubu ön test ve son test puan farkları (erişi) cinsiyet değişkeni ile nasıl farklılık göstermektedir?
 - b. Deney grubu ön test ve son test puan farkları (erişi) sosyo-ekonomik düzey değişkeni ile nasıl farklılık göstermektedir?
6. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test ve son test puanları (erişi) arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - a. Kontrol grubu ön test ve son test puan farkları(erişi) cinsiyet değişkeni ile nasıl farklılık göstermektedir?
 - b. Kontrol grubu ön test ve son test puan farkları (erişi) sosyo-ekonomik düzey değişkeni ile nasıl farklılık göstermektedir?
7. Deney ve kontrol grubu öğrencileri ile uygulama bitiminde yapılan odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular nelerdir?
8. Deney grubu öğrencilerinin uygulama süreci boyunca tuttıkları günlüklerin değerlendirilmesi nasıldır?
9. Deney ve kontrol grubu öğrenci velilerinin, çocuklarının ekonomi konularını öğrenmeleri yönünde görüşleri nelerdir?

1.6.Varsayımlar

1. Araştırmanın deneysel işlem sürecinde, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kontrol altına alınamayan dış etkenlerden aynı derecede etkilendikleri düşünülmektedir.
2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ders dışı zamanlarda, deneysel işlem konusunda yapılan uygulamalarla ilgili iletişime geçerek birbirlerini etkilemedikleri varsayılmaktadır.
3. Veri toplama araçlarının, araştırmanın amacına ve konusuna uygun olduğu kabul edilmiştir.
4. Araştırmaya katılan öğrencilerin konuyla ilgili hazır bulunuşluluk düzeylerinin birbirine eşit olduğu kabul edilmiştir.
5. Veri toplama araçları (başarı testi, okuryazarlık ölçeği ve öğrenci- veli görüşme soruları) için alınan uzman görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.7.Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesini ve bu ünitenin 6 kazanımı ile araştırmacı tarafından geliştirilen ekonomi programının öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesi ile,
2. 2008–2009 eğitim öğretim yılı ile,
3. Ankara merkez ilçelerinden tespit edilen üç farklı sosyoekonomik düzede ki üç farklı okulun 7. sınıf öğrencileri ile,
4. Uygulanan ölçme değerlendirme araçları ile sınırlıdır.

1.8.Tanımlar

Ekonomi: İnsanların sınırsız tüketim isteklerinin sınırlı (kıt) kaynaklarla en iyi nasıl tatmin edileceğini inceleyen bir sosyal bilim dalıdır (Ertek, 2006).

Ekonomi, üretim, dağıtım ve eşyaların tüketimi ve servisiyle ilgilenen bilim dalıdır (Staubs, 2007).

Ekonomi Okuryazarlığı: Karar verme sürecinde temel ekonomi kavramlarını ve ilkelerini anlama ve uygulama becerisidir (Staubs, 2007).

Ekonomi okuryazarlığı, ekonomik bilgi ve becerileri, hayat boyu etkili bir şekilde idare edebilme yeteneğidir (FSFS, 2007).

Ekonomi Eğitimi: Etkili ve katılımcı vatandaşlar olmak için gerekli olan düşünme becerilerinin ve önemli ekonomi bilgilerinin öğretimidir (Staubs, 2007).

Ekonomi eğitimi, öğrencilere kişisel sosyal meseleleri analiz etmeleri için temel ekonomik kavramları uygulama metodunu öğretmektir (Walstad & Soper, 1991).

İktisat Kültürü: İnsanların yaşamlarının bir parçasında ekonomi alanlarını işçi olarak, seçmen olarak, tüketici olarak etkin bir biçimde kullanma yeteneği ve akılcı karar verme, iktisadi analiz sürecinden istifade etme ve iktisadi muhakeme yeteneğidir (Staubs, 2007).

İktisat kültürü, insanların yaşamlarındaki rollerini (işçi olarak, seçmen olarak, tüketici olarak vb.) etkin bir biçimde kullanma yeteneğidir. Akılcı karar verme, iktisadi analiz sürecinden istifade etme ve iktisadi muhakeme yeteneğidir (Graff, 1982).

Ekonomik Amaçlar: Eşitlik, büyüme, istikrar, güven, özgürlük, işsizliğin olmaması, verimlilik (Michaelis, 1988).

Ekonomik Sistem: Eşya ve hizmetlerin üretim, dağıtım, tüketim yoludur (Michaelis, 1988).

BÖLÜM II

“Ekonomi demek, her şey demektir. Yaşamak için, mesut olmak için, insan varlığı için ne lazımsa onların hepsi demektir. Ziraat demektir, ticaret demektir, çalışma demektir, her şey demektir.”

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturan ekonomi okuryazarlığı eğitimi konusu yer almaktadır.

2. 1. SOSYAL BİLİMLER İÇERİSİNDE EKONOMİ DİSİPLİNİNİN YERİ

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren başlayan toplumsal ve bireysel sorunlara çözüm getirme çabaları Sosyal Bilimlerin doğuşunu sağlamıştır. İnsanların belirli bir toplum içerisinde yaşama ihtiyacı beraberinde sorunlar getirince, Sosyal Bilimlere sorun çözme misyonu yüklenmiştir (Bilgili, 2008: 2).

Sosyal Bilimler, toplumu ve insan ilişkilerini inceleyen, birey ve toplum sorunlarına çözüm üreten bilim dallarını içerir. Sosyal Bilimler, bilimsel bir tutumla toplumların incelendiği disiplinlerdir ve ilgilendiği esas konu, gruplar içinde oluşan insan etkinliği, amacı ise, beşerî anlayışın gelişmesidir. Geçmişten günümüze toplumsal hayatta insanın, diğer insanlarla, çevresiyle ve değişik kurum ve kuruluşlarla ilişkilerini inceleyen birçok disiplin bulunmaktadır. Bu disiplinlerin hepsi ise Sosyal Bilimler şemsiyesi altında toplanmaktadır. Bu anlamda Sosyal Bilimler bir üst kimlik durumundadır (Dönmez, 2003: 41). Her bir Sosyal Bilim disiplini, insanın bir boyutunu inceleyerek, o alanla ilgili bilimsel bilgiler üretir. Sosyal Bilimlerin dallarından birisi olan ekonomi, insanların kaynakları paylaşımını ele alarak incelemektedir (Doğanay, 2005: 26).

Ekonomi, Sosyal Bilimlerin önemli bir disiplinidir. Çünkü her toplum, kıtlığın temel ekonomi problemiyle karşılaşır. Eşyalar, hizmetler ve zaman için isteklerimiz,

sahip olduğumuz kaynaklardan daha büyüktür. Bu durumdan dolayı biz isteklerimizin hepsini hemen karşılayamayız, biz hangilerini karşılamayı istediğimizi seçmeliyiz ve bunu yaparken bazılarından vazgeçmeliyiz (Buckles, 2001:165). Kısacası ekonomi, insanların sınırsız tüketim isteklerinin sınırlı (kıt) kaynaklarla en iyi nasıl tatmin edileceğini inceleyen bir Sosyal Bilim dalıdır (Ertek, 2006: 3).

Ekonomi, toplumla bağlantılı olarak, insanların ve insan gruplarının davranışlarını inceler. Ekonomi, diğer Sosyal Bilimler disiplinlerinde olduğu gibi doğal bilimlerden farklıdır. Doğal bilimlerin en önemli özelliği, laboratuvar ortamında ve koşullar kontrol edilerek yapılan deneylerle bilimsel yasaları kanıtlayabilmesidir. Buna karşın iktisat biliminin ve iktisatçının laboratuvarı bütün toplumdur. Üstelik herkesçe bilindiği gibi toplumsal olaylarda hiçbir şey kesin değildir ve kontrol edilemez. İktisatçı ortaya koyduğu ilkelerini, insanlar ve insanların yarattığı kurumlar hakkındaki gözlemlere dayandırır, deneylerle kanıtlayamaz. Kısacası ekonomi her ne kadar teknik yöntemler kullansa da, kullandığı yöntemler matematiksel olsa da bir sosyal bilimdir (Parasız ve Özer, 2005: 8).

Ekonomi genellikle insanlar tarafından anlaşılamayan bir Sosyal Bilim disiplini olarak görülür. Hatta çoğu insan tarafından sadece para konularıyla ilgili olduğu düşünülür. Ekonomi; kararlar, günlük hayatta geçen üretici, tüketici, vatandaş istekleri gibi konularla ilgilidir. Ekonomi insanların niçin karar verdiğini ve bu kararların hem bireyleri hem de tüm toplumu nasıl etkilediğini inceler. Bu alandan bakıldığında, ekonomi paradan daha fazlasıyla ilgilidir. İnsan davranışları üzerine bir çalışma yoludur (Schug, 1996: 84).

İnsanların günlük yaşamlarında sürekli olarak ilgilendikleri çeşitli konular vardır. Sağlık, hava durumu ve ekonomi bu konuların başında gelir. Ekonomi ile ilgili konular, hemen hemen bütün ülkelerde yoğun bir ilgi görmesine rağmen, bir bilim dalı olarak ekonomi hakkında çok az şey bilinmektedir. Ekonomi konularına yoğun ilgi ve çeşitli ekonomik göstergeler konusundaki artan kaygılara rağmen, çok az kişi gerçekte ekonominin nasıl çalıştığını algılayabilmektedir. Fakat toplumdaki bireylerin birçoğu için soyut kavramlar gibi görünse de ekonomi, günlük yaşantımızın bir parçası olmaya devam etmektedir. Yaşantımızın büyük bölümünü, fabrikalarda veya farklı işyerlerinde mal ve hizmet üretmek, bir bölümünü mal ve hizmetleri tüketmek ve kalan kısmını da

ne üretip ne tüketeyeğimize karar vermekle geçiririz. Ekonomide ortaya çıkan ve bizi etkileyen çeşitli olaylar, ekonomi öğrenmeye olan ilgiyi arttırmaktadır (Parasız, 2006: 5,6).

Ekonomi, ürünlerin üretimi, takası, dağıtımı ve tüketimi ile ilgilenen çalışma sahasıdır. Bir ekonomist bu dört kavramı analiz eder ve çeşitli ürünlerin üretiminin veya dağıtımının gelişmesi için öneriler sunar. Bu temel kavramlar ilköğretim öğrencilerine öğretilecek ilk kavramlar olmalıdır (Farris, 2007: 472). Ekonominin esas alanı, kaynakların nasıl tahsis edildiğiyle ilgilidir. Ekonomi; karar verenlerin, kaynakları kullanmak için seçenekleri ve alternatif yolların etkilerini değerlendirmelerine yardımcı olmak için gerekli olan araçları sağlar (Staub, 2007: 36).

Ekonominin temel konusunu, toplumun oluşumunu ve sürekliliğini sağlamaya dönük olarak “doğaya karşı mücadele için” ortaya konan üretim oluşturmaktadır. Gelir, tüketim, tasarruf vb. temel ekonomik kavramlar ancak bu üretime ve bu üretim sonucunda oluşan toplumsal ilişkilere göre bir anlam taşıyabilirler. Ekonomi bilimine bu açıdan bakıldığında tartışmasız Sosyal Bilimler içerisinde yer aldığı görülebilir. Sosyal bir bilim olarak ekonomi insanların örgütlenmiş ya da grup halinde davranışlarının ekonomik yönlerini anlamayı hedef almaktadır. Ekonomi biliminin Sosyal Bilimler içerisindeki başlıca nedeni, ekonomik olayların ancak insanların meydana getirdiği toplumlarda oluşması ve her ekonomik faaliyetin kesinlikle sosyal bir çevre içerisinde meydana gelmesidir. Bu çerçevede insan ilişkilerinin ekonomik yönlerini ortaya koyması bakımından ekonomi, Sosyal Bilimler içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir (Akt: Turan, 2008a: 162).

Doğanay (2005: 37) ekonomi disiplini, insanların istek ve gereksinimlerini karşılamak için kaynakları dengeli bir şekilde kullanmak üzere bireyler ve gruplar tarafından alınması gereken kararlar şeklinde tanımlamıştır. Kısaca ekonomi bir karar verme sürecidir. Bu kararlar, bireysel kararlardan başlayarak, toplumsal ve evrensel boyuta kadar uzanan bir dizi farklı düzeyde verilmesi gereken kararları içerir. Örneğin; cebimizde bir miktar paramız vardır. Ancak, doyurulması gereken istek ve gereksinimlerimizin bir kısmı için paramız yeterli değilse, bu istek ve gereksinimlerimizden bir bölümünü bırakmak/ertelemek, öncelikli olanlarını ilk plana

almak zorundayız. Bireyler gibi toplumlar da doğal kaynakları ve gereksinimlerini dengede tutmak için bir dizi kararlar almak, tercihler yapmak zorundadır.

Alter ve diğerleri (2000: 54) çalışmalarında, ekonominin bir düşünme tarzı olduğunu söylemiştir. Ekonomi problem çözmede ve alternatifler arasında seçim yapmada genel anlayıştır. O açıklanması ve hatırlanması gereken terimler topluluğu değildir. Ekonomi bizim günlük yaşantımızın önemli bir parçası olduğundan ekonomiyi anlamak için çok güçlü bir gereksinim vardır.

Ekonomi, bilgi ve düşünme yolu olan “ne, nasıl, ne kadar ve kimin için” sorularını içerir. “Hangi mal ve hizmetin üretileceği, nasıl üretileceği, ne kadara üretileceği, kimin için bunların üretileceği” ekonominin alanına girer (Banaszak, 1987: 34).

Ekonomi biliminin ilkeleri, tüketiciler ve üreticiler olarak rollerinde insanları etkilediği için hayatın olağan gidişatıyla doğrudan ilişkilidir. Ekonomi aynı zamanda devletlerin yerel, milli ve uluslar arası kamu politikalarında önemli bir rol oynar. Ekonomi konuları sıklıkla seçimlerde seçmenleri etkiler. Ekonomiyi iyi bir şekilde anlamak, insanların onları her gün etkileyen güçlerin farkında olmalarına imkân sağlar ve onların özel sektörün ve kamu politikalarının sonuçlarını tanımalarına ve değerlendirmelerine yardım eder. Demokratik bir serbest piyasa ekonomisinin birçok kurumu, vatandaşların ekonomi hakkında bilgili ve konuşkan oldukları zaman daha verimli bir şekilde işler (NCEE, 1997: 1).

2. 2. EKONOMİ DİSİPLİNİNİN TARİHÇESİ

Sosyal bir varlık olan insan, temelde biyolojik bir varlıktır. İnsanın en temel amacı hayatta kalmak ve kendi varlığını sürdürmektir. Hayatta kalabilmesi için yeme, içme, giyinme, barınma, korunma gibi doğal gereksinmelerinin karşılanması gerekir. İnsan, günlük hayatta vermiş olduğu kararlar ve yapmış olduğu eylemler ile bu gereksinmelerini gidermek için çaba göstermektedir. İşte ekonominin köklerini insanın bu çabaları oluşturmaktadır (Agnello & Lucel, 2008: 254).

İnsanın, hayatını devam ettirebilmesi için karşılanması gereken doğal ve sosyal gereksinimleri sınırsızdır. Buna karşılık, bu gereksinimleri karşılayabilmek için gerekli olan mal ve hizmetler sınırlıdır. İnsanın bu mal ve hizmetleri üretmesi sonra da tüketmesi gerekmektedir. Yalnız insan, bunları üretebilmek ve tüketebilmek için gerekli olan fiziksel güç, zihinsel güç, para ve doğal kaynaklar açısından yeterli düzeyde değildir. Gereksinimlerin sınırsız olmasına karşılık gücün sınırlı olması, insanın karar ve eylemlerinde rasyonel davranmasını gerektirmiştir. İşte ekonomi bu gereksinmeden doğmuştur. Başka bir deyişle iyi bir üretici veya iyi bir tüketici olabilme gerekliliği ekonominin doğmasına neden olmuştur (Agnello & Lucel, 2008: 255).

Eski Yunan'da ekonomi sözcüğünün kelime anlamı, bir evin mal varlığını yönetme sanatıydı. O dönemde ilgi veya etki alanı bir evden ibaret olan ekonomi, bugün bütün dünyayı ilgilendirmekte ve kapsamına almaktadır. Ekonomi, sınırlı kaynakların nasıl kullanılacağını inceleyen sosyal bilim dalıdır. Ekonomi, sosyal bir bilimdir ve topluluk halinde yaşayan insanların günlük hayattaki ekonomik yönleriyle ve birbirlerini etkileyen davranışları üzerinde durur (Türkay, 1995: 22). Ekonomi biliminin amacı, durmadan değişen, çeşitlenen, tekrarlanan ve çoğalan, bu anlamda da sınırsız sayılan ihtiyaçlarla, bunları karşılamaya yarayan kaynakların kıtlığı arasındaki dengesizliğin ve eşitsizliğin nedenlerini araştırmak, bu dengesizliği azaltacak, hatta mümkünse giderecek tedbir ve çareleri bulmaya çalışmak ve bu amaçla öneriler getirmektir (Yiğitbaşı, 1996: 3).

Tarımı öğrenmeden önce insanların birçoğu küçük göçebe topluluklar halinde yaşarlardı. Bu insanlar avlanmayla, meyve toplamakla ve hayvancılıkla geçinirlerdi. Tarıma dayalı ekonomide, ekonominin, kültürün ve ailenin temelinde toprak vardı. Yaşam köye göre düzenlenmişti. Üretim sürecinde basit bir işbölümü vardı. Toplumda kastlar ve sınıflar bulunmaktaydı. Merkezîyetçilikle ilgisi olmayan bir ekonomi vardı. Her topluluk kendi gereksinimlerinin çoğunu kendisi karşılıyordu (Akhan, 2010: 245).

Tarıma dayalı ekonomide üretilen mallar küçük dükkânlarda ve kırsal bölgeye dağılan seyyar satıcıların sırtlarında ya da arabalarında satışa sunuluyordu. Yetersiz haberleşme ve ilkel ulaşım düzeni piyasayı son derece sınırlıyordu. Bu küçük esnaf ve seyyar satıcılar çok az sayıda mal bulunduruyorlardı. XVIII. yy.'a gelindiğinde, tarıma dayalı ekonominin etkisi sürerken, Avrupa'da dünya çapında büyük değişikliğe neden

olacak Sanayi Devrimi başladı. Sanayileşme adı verilen bu ikinci süreç ülkeden ülkeye, kıtadan kıtaya çok daha çabuk yayıldı. Sanayiye dayalı ekonomi süreci ile kitlesel üretim süreci başladı. Üretim sürecinin makineleşmesi ile birlikte insanların tüketim alışkanlıkları da değişti (Akhan, 2010: 245).

Sanayiye dayalı ekonomi; bütün makineleri birbirine bağlı tesisler halinde, aynı çatı altında toplayarak fabrikayı oluşturdu. Bu teknolojik temel üzerinde birçok sanayi kolu gelişti. Bu fabrikalarda insan ihtiyaçlarını karşılayacak olan çok sayıda mallar üretilmeye başlandı. Bu dönemde demiryolları ve kanallar iç bölgeleri ulaşılabilir kıldı. Üretilen malların, ulaşılabilen en uzak noktaya kadar dağıtımı mümkün hale geldi. Büyük mağazalar ortaya çıktı ve pazarlar büyüdü. 18. yüzyılda İngiltere’de başlayıp daha sonra diğer Avrupa ülkelerine ve Amerika’ya yayılan Sanayi Devrimi ile fabrika üretiminin önem kazanması ile bir malın üretiminde işbölümü daha da gelişti. İş bölümü seri imalatın artmasına, seri imalatın artması da üretim ve verimlilikte artışlara, ekonomide azalmalara ve bütün bunların sonucunda da ticaret ve piyasaların gelişmesine neden oldu (Ertek, 2006: 28).

Sanayiye dayalı ekonomide tarıma dayalı ekonomiden farklı sosyal yapılanmalar oluşmuştur. Sanayileşme sosyal yapıda aile yapısını ve eğitim düzenini değiştirmiştir. Sanayileşme ve endüstrileşme yeni toplumsal sorunlara neden olmuş bununla birlikte Sosyal Bilimler alanı da gelişmiştir. Geniş bir alanı içeren Sosyal Bilimlerin disiplinlerinden biri olan ekonomi ise toplum hayatını yakından ilgilendiren mal ve hizmetlerin üretimi, satımı, alımı, kaynakların kullanımı gibi konuları incelemektedir.

Ekonomi bilimi, öncelikle dünyayı ve insanı anlamaya yardım eden, gerek günlük yaşamda gerekse iş hayatında bireylerin doğru kararlar almasını kolaylaştıran bir bilimdir. Ekonominin uğraş alanı ise; aileden başlayarak tüm ekonomi ile ilgili birimlerin plan ve kararlarını içerir. Kendisinden önce ekonomi hakkında birçok görüş belirtilse de, Klasik Ekonomi Geleneği’nin 1776’da Adam Smith’le başladığı kabul edilir. O’nu bu kadar önemli yapan, ekonominin literatür analizinden ve ahlaki araştırmasından çok, işleyişiyle ilgilenmesiydi. Adam Smith, 1776’da “Ulusların Zenginliği” adlı bir eser yayınlamış, bu kitapta kendinden önce yapılamayan, kapsamlı ve tutarlı bir iktisadi düzen modeli ortaya koymuştur. Bu kitap ekonomi konularını

sistematik bir şekilde ele alıp inceleyen ilk kitap olduğu için Adam Smith’e “ekonominin kurucusu” unvanını kazandırmıştır (Ertek, 2006: 26).

İktisat seçimlerle ilgilidir. İktisatçılar, temel beceriler, algılama ve bilginin, rasyonel bir karar vermek için gerekli olduğunu savunurlar. İktisatçılar, ekonomik olayların anlamı, nedenleri ve sonuçları hakkında genellikle bir anlaşmazlık içindedir. Fakat kendi alanlarını şekillendiren kilit noktalar konusunda hem fikirdirler. Özellikle politik ve yönetsel kararların veya kararsızlıkların, toplumu etkileyen ekonomik olaylar üzerinde çok büyük bir etkisi olduğunu savunmuşlardır (Hartoonian, 1997:112).

Ne ekonomisiz bir toplum, ne de insansız bir ekonomi düşünülebilir. Buradan hareketle, ekonomi ilminin insanla başladığı ve insanla devam ettiği söylenebilir. İnsanoğlunun, yeryüzündeki yaşamı başladığı günden itibaren çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için, üretimde bulunmak, ticaret yapmak ve elindeki ürünleri korumak gibi, esas itibariyle “ekonomik” karakterli çeşitli faaliyetlerde bulunduğu kuşkusuzdur. Bundan dolayı insanlar, toplum halinde yaşamaya başladıktan sonra sürekli olarak kıtlıkla mücadele etmek zorunda kalmışlar ve dolayısıyla ekonomi bilimi, en ilkelinden en modern toplumlara kadar insanlığın her zaman ilgi alanında olmuştur (Altınok, 2000: 3; Savaş, 1998: 17).

2.3. EKONOMİ KONULARININ ÖĞRETİLMESİNİN ÖNEMİ

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumları tanımasını sağlayarak; toplumdaki rollerinin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Eğitim kurumları bu işlevi yerine getirerek hem bireyin mutlu ve üretken olmasını hem de toplumun sürekliliğini sağlar (Erden, 1998:4).

Toplumsal yapı, vatandaşlarına çeşitli imkânlar ve haklar sunması yanında, onlara bir takım sorumluluklar da yüklemiştir. Vatandaşlık bireylerle toplum arasında var olan sosyal ve hukuki bir bağdır ve beraberinde birtakım görev ve sorumlulukları

getirir. Sorumlu vatandaş; vergisini ödeme, ülkenin ordusuna katılma, demokratik siyasi toplum ve devlete bağlılık gibi görevleri vardır. Demokratik toplumdaki vatandaşların bunun yanında, sosyal ve politik hayata etkin katılım ve hukuk kurallarının gereğini yerine getirme gibi çeşitli görev ve sorumlulukları da mevcuttur (Tupper, 2008: 71).

Kültürlü, faal, demokratik ve zeki bir vatandaş yetiştirmek için eğitim sistemi siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel safhaların üzerine kurulmalıdır (Moffatt, 1957: 193). Ekonomiyi öğrenmek, sorumluluklarını bilen etkili bir vatandaş olmanın önemli bir gereğidir. Etkili vatandaş, çevresindeki bireysel ya da toplumsal sorunların çözümünü başkalarından beklemeksizin kendisi çözmeye girişen vatandaşdır. Etkili vatandaş, politik, sosyal ve ekonomik konularda bilgi ve becerilerini yaşama dönüştüren kişidir. Etkili vatandaşlık için gerekli ekonomik bilgi ve beceriler, eğer ilköğretimde etkili ve sistemli bir şekilde öğretilmezse birçok kişi tarafından daha sonra öğrenilmesi zor bir hâl alır. Bu yüzden ekonomi, etkili vatandaşlık için genel eğitimin bir parçası olarak öğrenme deneyimlerini de içine alan şekliyle müfredatta olmalıdır (Seiter, 1989). Ekonomi; insanların isteklerini karşılamak için tüketiciler, işçiler veya vatandaşlar olarak her gün yaptıkları seçimleri konu alır. Ekonomi, kararların nasıl verildiğini ve bu kararların bireyi ve toplumu bir bütün olarak nasıl etkilediğini inceler.

Ekonomi, bizim bireyler olarak ve bir toplum olarak nasıl seçimler yaptığımızı incelememize olanak tanır. Daha da önemlisi ekonomi, kaynaklara göre ihtiyaçlarımızı belirlemede bizlere yardım eder. Bu durum bizim kaynakların başka bir şekilde tahsis edilmesiyle daha iyi bir durumda olamayacak şekilde onları kullanıp kullanmadığımızı kendimize sormak anlamına gelir. Ekonomistler, bu durumu ekonomik verimlilik olarak adlandırılır ve bu “geniş bir sosyal amaç” ifade eder (Buckles, 2001: 166).

Ekonomi asla karmaşık arz-talep eğrilerini matematiksel işlemlerle anlatan bir disiplin olarak görülmemelidir. Gerçekte ekonomi, insan ilişkilerini, yaşlıların yanı sıra gençlerin, zenginlerin yanı sıra fakirlerin, kısacası tüm insanların isteklerini karşılamak için yapılan etkinlikleri, sosyal refahı ele alır. Bu nedenle, öğrencilerin ekonominin kişisel, yerel, ulusal ve uluslar arası yaşamdaki gerçek somut insan deneyimlerini ele aldığını görmelerini sağlamak önemlidir (Gathany, 1934: 806).

Ragan ve Mcaulay (1968: 139) araştırmalarında, okula başlamadan çok önce çocukların ekonomi ile alakalı birçok deneyim yaşadığına dikkatleri çekmişler ve çocukların dilinin ekonomik deyimlerle dolu olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin; “Bu benim”, “Bunun fiyatı ne kadar?”, “Onlar zengin mi?”. Çocukların hayat akışı ailelerinin, akrabalarının ve komşularının davranışları ve alışkanlıkları tarafından belirlenmektedir. Onlar, birer ocuk oldukları için, müthiş bir taklitçi ve tekrar edicidir. Çocuklar genellikle yetişkinlerin ticari ve duygusal sömürüsünün habersiz kurbanları oluyorlar ve kararları, ihtiyaçlarından çok, istekleri tarafından belirleniyor. Bu yüzden araştırmalar, geleceğin vatandaşlarının ekonomik problemlere bireysel veya toplumsal tatmin edici çözümler bulabilmelerine imkân sağlamak için ekonomi eğitiminin gerekliliğine dikkat ekerler. Bu nedenle her millet kendi vatandaşlarının ekonomik aktivitelerini yönlendirmek ve organize etmek için genel bir çalışma geliştirmelidir.

Sönmez’e (2005: 13) göre bir ülkede hangi ekonomik model yürürlükte ise, onun dayandığı ilkeleri bilen, uygulayan ve geliştiren insanların yetiştirilmesi eğitim sisteminden beklenir. Sönmez bu bağlamda bir ülkenin eğitim sisteminin, o ülkede hangi ekonomik model savunuluyorsa ve yürürlükte ise, ya da uygulanmak isteniyorsa onu bilen, savunan, uygulayan, değerlendirip geliştiren ve ona yeni ufuklar aan üretici ve tüketiciler insanları hem nicelik hem de nitelik açısından yetiştirmek zorunda olduğumuzu vurgulamıştır.

Okullar, ğrencileri ekonomi ile ilgili sorunlar karşısında yaratıcı olma konusunda ve ekonomi ile ilgili talepler karşısında kendilerini adapte edebilecek düzeyde yetiştirmelerini sağlamalıdır. Okul müfredatındaki hiçbir disiplin ekonominin yaptığından daha çok çeşitlilikle metot sunmaz. Problem özme ekonominin doğasında vardır. Bu eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi tetikler. Her gün öğrenciler deneyimleri ekonomi eğitiminin çıkış noktasını sağlar çünkü ekonomi, çalışma alanında tüm iletişim araçlarını kullanır. Buna ek olarak, toplum araştırma ve deneyler için lboratuvar sağlar. Bu tip bir aktivite toplumu yani gerçek hayatı ve okulu birbirine yaklaştıracaktır (Frankel,1966: 43).

Aileler bugün çocuklarının kendilerini, ailelerini ve hatta ülkelerini etkileyecek ekonomik kararları anlamasını istemektedir. Birçok ğrenciler için ekonomi ile ilgili meseleleri içeren kararlar çoğu zaman kafa karıştırıcı ve zor olarak görülmektedir.

Ekonominin bilinmesi (öğrenilmesi) öğrencilerin dünyada neler olup bittiğini anlamalarına yardımcı olur. İçinde bulunduğumuz yüzyılda bu sayede öğrenciler kendilerini, tüketici, işçi, ailelerinin bir ferdi, seçmen gibi yetişkin rollerine hazırlayabilirler. Eğer öğrenciler ekonomi bilgisinden ve ekonomi ile ilgili sorunları çözme yeteneğinden yoksunsalar, onları etkileyen zorlukların ne olduğunu anlamakta ve bir yetişkinmiş gibi kabul edilerek onlardan beklenen görevleri gerçekleştirmekte güçlük yaşayacaklardır (Meszaros, 1997: 324).

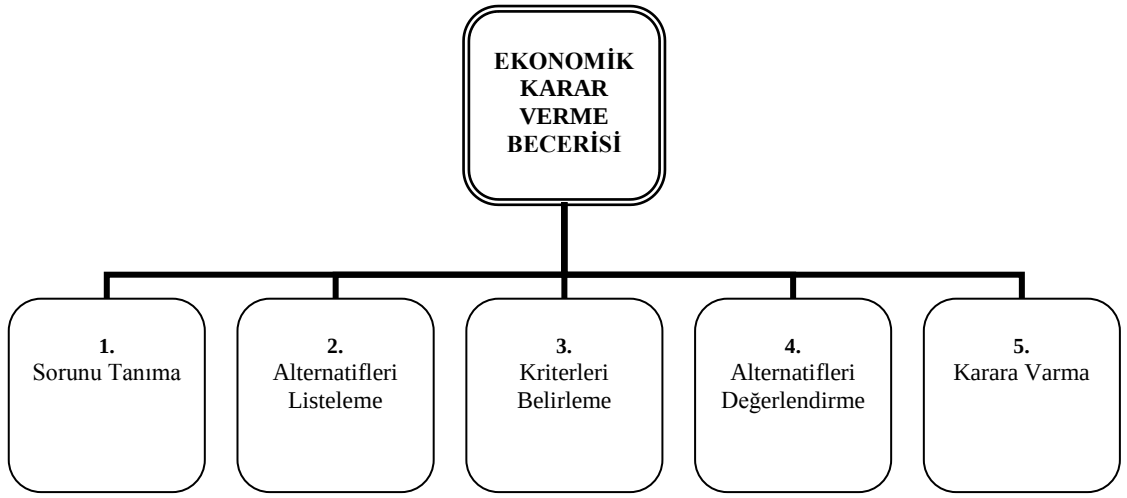
Ekonomi eğitimi, genç insanlara temel konular hakkında düşünmenin ve kişisel ve sosyal kararlar almanın işlevsel bir yolunu sağlar. Temel ekonomi kavramlarının ve ilkelerinin farkında olunması ve uygulanışı, bu genç insanlara bu karar alma sürecinde yardım eder. Ekonomi eğitiminin amacı, becerikli ve katılımcı vatandaşlar olmak için gerekli olan düşünme becerileri ve ekonomi bilgilerini geliştirmektir (Schug, 1985).

Miller (1991) ekonomiyi, “karar verme bilimi” olarak tanımlar. Miller, ekonomi eğitimin amacının daha sorumlu ve etkili bir vatandaşlık olduğunu ifade eder. Miller, bunun öğrencilerin sadece bilim dalını oluşturan gerçeklerin, kavramların ve varsayımların bilgisini elde etmelerine yardım etmekten ziyade kişisel ve sosyal problemlerle karşılaşan bağımsız karar verenler olarak ekonomiyi kullanma becerisini elde etmelerine yardım ederek de elde edebileceğini söylemektedir. Bu amaç; önemli kişisel ve sosyal konuları etkileyebilirken öğrencilerin dünyayı anlayıp, iyice düşünülmüş kararlar vermelerini sağlamak için tasarlanmıştır.

Günümüzde dünya, öğrencilere birçok fırsatlar ve heyecan verici bilgiler sunmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin daha fazla ve farklı becerilere sahip olması beklenir. Bu beceriler içerisinde düşünme becerileri ayrı bir öneme sahiptir. Öğrencilerin okulda aldıkları eğitimi günlük hayatta kullanabilmeleri, onların iyi birer düşünür olmalarına bağlıdır. Yaratıcı yollar ve değişik fırsatlar sunan ders programları öğrencilerin karar verme becerilerinin gelişmesi ile değer bulur. Sosyal Bilimlerin en fazla problem içeren disiplini olan ekonomiyi ilköğretim çağlarında anlamanın önemli bir şartı da öğrencilerin iyi bir ekonomik karar verme becerisine sahip olmaktır. Ekonomi özünde seçimler ve karar verme çalışmasıdır. Ekonomi insanların seçimleriyle hareket ettiği ve insanların günlük davranışları üzerine kurulu olduğu için okul programlarında öğrencilere günlük hayatta karşılaşacakları olaylar karşısında karar

verme becerisi kazandırılmalıdır. Ekonominin temel ilkelerini ve günlük yaşamdaki rollerini anlama ve yaşamlarını doğrudan etkileyecek seçimler için ekonomik karar verme becerisinin gelişmesi öğrencilerin sorumluluk kazanmalarına yardımcı olabilir. Öğrencilere ekonomik karar verme becerisi aşağıda gösterildiği şekilde öğretilmelidir (Murphy & Walsh,1989: 6,7).

Şekil 2: Ekonomik Karar Verme Becerisi Öğrenme Basamakları

Ekonomi eğitiminin yaygın şekilde kabul edilen amacı; karar verme, iyi bir vatandaş olma, bilgi edinme, iyi düşünülmüş etkinlikler ve problem çözme konularında gelişim sağlamak için gerekli olan kritik düşünceyi geliştirmektir (Webb, 1997: 35). Ekonomi eğitimi ayrıca insanlara ekonomiyi anlayacakları araçlar sunar ve kendilerini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen olayları nasıl yorumlayacaklarını gösterir. İnsanlar ekonomi ile ilgili kararlarla yüz yüze kalırlar ve bu kararlar nihayetinde bireyler tarafından alınmalıdır. Bu kararlar uzman ekonomistlerin değil bireylerin ihtiyaç ve değerlerine dayanmalıdır (Rebeck, 2002: 21). Wentworth (1987), ekonomi eğitiminin amacının, öğrencilerin ekonominin mantığını öğrenmelerine ve uygulamalarına yardım etmek olduğunu ve böylece ekonomik düşünme gelişimlerini arttırmak olduğunu iddia etmektedir. Günümüzde eğitimciler ve ekonomistler, ekonomi eğitiminin hem kavramsal hem de düşünmeyle ilgili yaklaşımlarını birleştirmesi gerektiğine inanırlar.

Ekonominin öğrenilmesi, öğrencilere insanların isteklerini karşılamak için nasıl çaba gösterdikleri hakkında temel bilgiler sunar ve onların ekonomi konularını

düşünürken mantıklı düşünmeyi kullanmalarına yardımcı olur. Öğrencilerin, günlük yaşantılarında kendilerini etkileyen ekonomi faktörlerini, tüketiciler ve üreticiler olarak oynadıkları rolleri, hükümetin uygulamalarının yanı sıra kişisel kararlarıyla da ilgili olan maliyetleri ve faydaları anlamalarına olanak sağlar (Johnson, 2006: 40).

Sunal ve Haas (2002), birçok vatandaşın kredi kartlarının yanlış kullanılması yüzünden kişisel iflaslara, büyük borçlara sürüklendiğine dikkat çekmektedirler. Bu bulgular, ekonomi eğitiminin gerekliliğini göstermektedir. Calderwood (1981), hem ekonomi sisteminin hem de siyasi hayatın, ekonomi eğitiminin başarılı bir şekilde işlemesine bağlı olduğunu iddia etmektedir. Ekonomi eğitimi için en güçlü gerekçelerden biri de ekonomi eğitiminin mantıklı ve dikkatli düşünmede eğitim sağlaması ile ilköğretim eğitiminin önemli hedeflerine katkıda bulunmasıdır.

Dempsey' göre, ekonomi konuları üç nedenden dolayı okulların müfredatında olmalıdır. Öncelikle ekonomi ile ilgili bilgiler toplumda batma ve haciz olaylarını büyük ölçüde engeller, ikinci olarak alternatif bir yoldan öğrencilere değişik iş yolları önerilebilir, üçüncü olarak da, ekonomi bilgileri öğrencileri güncel ekonomi ile ilgili sorunlara hazırlar (Akt: Gonzalez, 2006: 15). Ayrıca toplumda bilinçli vatandaşlar olmazsa, kötü hazırlanan bütçelerin olması oldukça doğaldır ve bu demokratik devlet yapısını tehdit edilebilir. İnsanlar ekonomik sistemin ne şekilde işlediğini ve ekonomik sisteminin kaynaklarının ne şekilde paylaştırıldığını anlamadığı sürece, politik olaylara yabancı kalacaklardır (Cyert, 1984: 18).

Ekonomi eğitimi alan öğrenciler günlük hayatlarındaki ekonomik kararlarını alırken daha başarılıdır. Çünkü öğrenciler de tüketicidirler ve onlar da harcama yaparlar. Kısacası ilköğretimden liseye tüm öğrenciler yetişkinler gibi alışverişte ekonomik kararlar almak durumundadırlar. Bu nedenle ilköğretim seviyesinde ekonomi eğitiminin uygulanması hayati derecede önem taşır (Staubs, 2007: 13).

Bir ülkenin ekonomik kalkınması, o ülke halkının kişisel ve toplumsal gelişmesi ile birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Eğitim yoluyla kişisel ve toplumsal davranışlar geliştirilirken, kalkınmanın amacına uygun olan yeni değer yargıları, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak bakımından son derece önemlidir. Sözü edilen bu tür kalkınmanın gerçekleşebilmesi ve sürdürülebilmesi, aynı zamanda eğitim üzerine

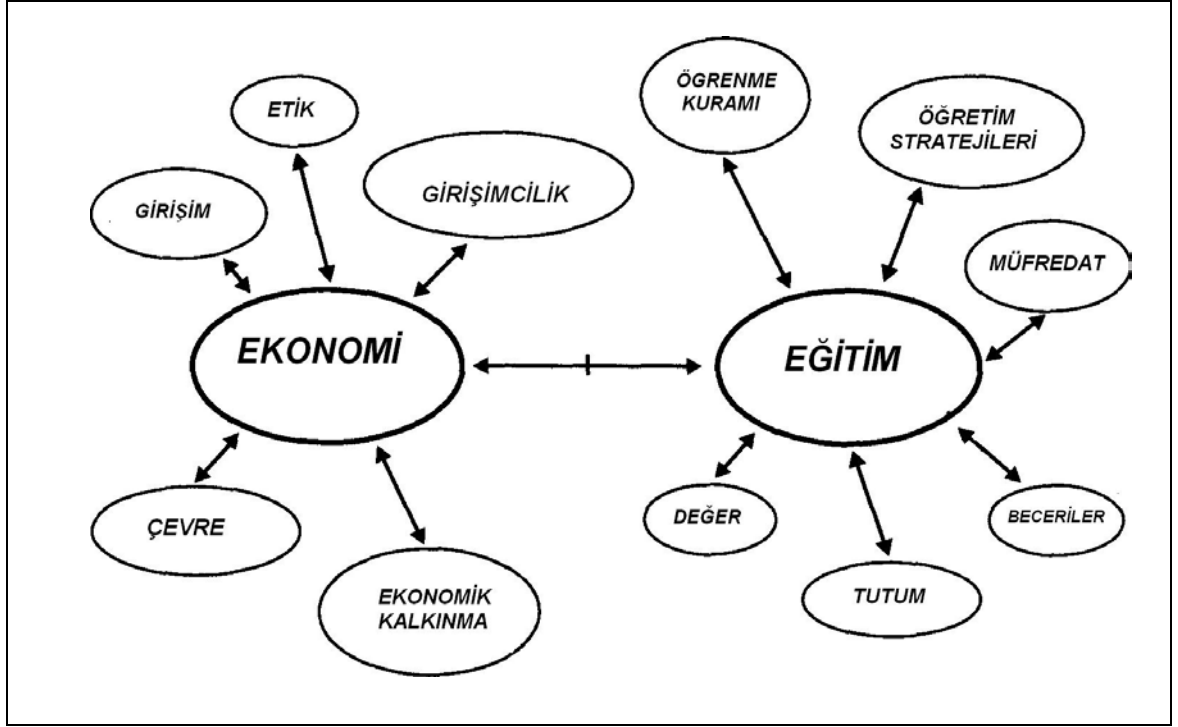
düşünülmmesine de bağlıdır. Yoksa amaçsız, plansız yapılan bir eğitimle, ezberci bir sistemle, kalkınmayı gerçekleştirebilecek bir nesilden çok; hakkına razı olmayan, kişisel çıkarını her şeyden önde tutan, kolay yoldan zengin olmayı planlayan, hakkı olmayan olanakları yasadışı yollarla elde etmeye çalışan bir nesil ile hakkını koruyamayan, ezik bir nesil yetiştirilir. Böyle nesillerden oluşan toplumda; ne ahlaki değerler, ne hukuk, ne adalet görevini ve işlevini yerine getirebilir (Kaya, 1977: 11).

Ekonomi eğitiminin esası, ekonomik gerçekler, olaylar, gözlemler, konular ve ekonomi konularında etkili kararlar verebilmeye dayalıdır. Anlaşılması gereken temel noktalar ise şunlardır (Littrell, 1999: 54):

- a. *Ekonominin temel konularında uzmanlık.* Diğer tüm branşlar gibi, ekonomi de kendi analizine ve diline sahiptir, öğrenciler bunları bilmek zorundadır.
- b. *Ekonomi kavramları ile diğerlerinin nasıl ilişkilendirildiği konusunu anlama.* Bu tür bir kavrayış, öğrencilerin gerçek dünyadaki ekonomi problemleriyle başa çıkabilmelerini sağlar.
- c. *Ekonomi yapısını anlama.* Bu anlayış, ekonominin değişik alanlarındaki bileşenlerin ve sektörlerin nasıl bir araya geldiği hakkında bilgi içerir.
- d. *Hem toplumsal hem de bireysel anlamda önemli ekonomi kavramları hakkında bilgi.* Böyle bir bilgi ve toplumsal kavramlarla bireysel konuların nasıl ilişkili olduğunu anlama, bireysel olayların nasıl şekillendiği ve ekonomi güçlerince nasıl şekillendirildiği hakkında bilgi sağlar.
- e. *Ekonomi kararlarına anlamlı bir yaklaşım.* Ekonomi kararlarının, objektif ve düzenli bir yaklaşıma ulaşıp ulaşılmadığını içerir.

Ekonomi ve eğitim, iki “çekirdek” veya “merkez” alanı sunar. Ekonomi merkezlerinden, ilgili ekonomi içerikleri geliştirilir. Ayrıca, eğitimsel içerik, eğitimsel merkeze bağlıdır. Ekonomi eğitimi alanındaki bu yenilenme, ekonomi eğitimi geliştirmek isteyen okulları, anasınıfından üniversiteye tüm öğrencileri ve halkı doğrudan etkiler.

Şekil 3: Ekonominin Eğitimle İlişkisi

(Reinke, Roach & Wood, 1996: 228)

Özet olarak söylemek gerekirse, toplumsal gelişimin her aşamasında ekonomi, eğitimi etkilemiş, eğitimin amaçları ve içeriği üzerinde belirleyici bir rol oynamıştır. Eğitim, yetiştirdiği insana kazandıracacağı nitelikleri belirlerken hep ekonominin istek ve beklentilerini göz önünde bulundurmıştır. Her ülkenin eğitim sisteminin gerçekleştirmek istediği bir takım genel amaçları vardır. İyi vatandaş yetiştirmek, toplumun refah düzeyini yükseltmek, toplumu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak bu amaçların başını çekmektedir. Eğitimin bu amaçlarını gerçekleştirebilmesi için kendisine öncelikle ekonomi konularını içeren hedefler belirlemesi gerekir. Yetiştirdiğimiz insanda bulunmasını istediğimiz niteliklere uygun özellikler ancak ilköğretim çağında verilecek eğitimle mümkün olacaktır.

2.3.1. Ekonomi Eğitimine Ne Zaman Başlanmalıdır?

İnsanlar yaşamak ve yaşam kalitesini yükseltmek için çalışmak zorundadır. Çalışma sonucunda ise belirli bir ekonomik gelir elde ederler. Ekonomik gelir elde etmek toplum içinde yaşamak için son derece önemlidir. İnsanların kimseye muhtaç olmaksızın yaşama arzusu kişinin ekonomik gücü ve kazancı ile yakından ilgilidir.

Diğer yandan bu geliri bakmakla yükümlü olduğu ailesi ile paylaşmak zorundadır. Bu paylaşımın bir bölümü de vergiler, bağışlar yolu ile topluma ve bir ülkeye yansımaktadır. Bu gelirin elde edilmesi ve harcanmasının özünde ekonomi bulunmaktadır. Ekonomi biliminin topluma katkısı toplumun karşılaştığı çeşitli meselelere tutarlı ve inandırıcı cevaplar verdiği oranda olacaktır. Ekonomi bu yönü ile insanın günlük hayatını oldukça derinden etkilemektedir. Bu nedenle insanlar gazete, televizyon gibi basın yayın organları ile siyasi, askeri, sosyal, hava durumu ile ilgili haberlerin yanı sıra ekonomi haberlerini de yakından takip etmelidirler (Turan, 2008b:196). Elbette ki insanların bu alışkanlığı erken yaşlarda edinmeleri gelecekteki davranışları üzerinde etkili olacaktır.

Hayatımızda ekonomik yönü olmayan seçimimiz neredeyse yoktur. Bu nedenle insanlarımız gün geçtikçe ekonomi eğitiminin etkili bir vatandaşlık için gerekli olduğunu anlamaya başlamışlardır. Ancak, birçok eğitimci ekonomiyi sadece yüksekokul öğrencileri tarafından anlaşılabilir teknik kelimelerle dolu ve karmaşık bir disiplin olarak algılamıştır. 1960’larda bilimsel birçok araştırma ekonominin yüksekokuldan önce etkili bir biçimde öğretilip öğretilmeyeceğini sorgulamaya başlamış ve o tarihlere ait bulgular, cevabın “evet” olduğunu ortaya koymuştur.

Üniversite öncesindeki ekonomi eğitimi konusunda birçok çalışması olan Kourilsky’a (1987) göre ekonomi eğitiminde varılan son görüş, öğrencilerin ekonomi öğrenme sürecinde lisenin bile çok geç olduğu ve belki de her yıl ekonomi cahilleri grubuna katılan çok sayıda liseyi terkeden öğrenci, yanlış meslek seçen öğrenci veya liseyi okuma imkânı bulamayan öğrenci göz önüne alındığında, ilköğretim ve öncesinde ekonomi eğitime başlanması gerektiği yönündedir. Bir ders olarak ekonomi, üniversite sonrasında bazı durumlar hariç çoğunlukla öğretilmez. Bu nedenle 9 veya 10 yıllık bir eğitimden sonra okulu bırakan veya üniversitede farklı alanlara yönelmiş ergenlerin çoğunluğu, asla ekonomi eğitimi alamaz. Örneğin makro ekonomik bilgilerin (bankaların çalışması gibi) gözlemlenilemeyeceği açık olduğu için, şüphesiz ki ekonomi öğretilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Furnham, 1994: 34).

Naylor ve Diem’e (1987:158) göre bütün toplumlar kıtlık problemiyle başa çıkmak zorundadır. İnsanların eşya ve hizmetlere olan istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için gerçekten çok az kaynak vardır. Bu nedenle ekonomistlerin ilgi alanı; toplumların bu problemle başa çıkmalarını kolaylaştıracak yeni sistemler geliştirmektir. Bu nedenle

ekonomi, eşya ve hizmetlerin üretilmesini ve dağıtılmasını düzenleyen bilim dalı olarak düşünülebilir. Naylor ve Diem araştırmalarında öğrencilerin erken yaşlarda ekonomik karar vermeye başlamasının önemine bu noktada dikkat çekmişlerdir. Okula başlamadan önce bile çocuklar tüketici tercihlerini bildirir ve bu tercihlerin şekillenmesinde reklâmın etkisini tecrübe ederler. Ekonomik karar vermeye dâhil olma okul yılları boyunca gelişir ve yetişkinlik boyunca daha büyük sonuçlarla devam eder.

Temel insan etkinliklerini düşündüğümüzde çoğunun ekonomi bilimiyle ilişkili olduğu görülür. Üretim, dağıtım, tüketim, ulaşım ya da iletişim gibi temel birçok etkinlik ekonomiyle ilgili bilgi ve beceri kazandıkça daha iyi anlaşılır (Hanna & Jacks, 1987: 121). Öğrenciler için ekonomi konularını öğrenmek oldukça faydalıdır. Çünkü ekonomi, öğrencileri dikkatli kariyer seçimine teşvik etme kendi alımları ile ilgili kararları kendilerinin vermeye başlayacakları iyi bir harcama alışkanlığı oluşturma ve çalışmak için bir kariyer seçme potansiyeline sahiptir (Sunal & Haas, 2002: 351).

Miller ve Vanfossen (2008: 286) araştırmalarında, üniversite öncesinde (lise ve ilköğretimde) verilmesi gerekli olan ekonomi eğitiminin öneminin, şu başlıklar altında toplanabileceğini belirtmişlerdir:

- a. İnsanların toplumda oynadıkları çeşitli rollerde (tüketiciler, birikimciler, yatırımcılar, gibi) ekonomi biliminin değeri;
- b. Ekonomik okuryazarlığın, kamusal sorunlarda vatandaşlık bilincine ve karar alma sürecine faydaları;
- c. Yalnızca ekonomik gerçeklerin veya kavramların bilgisinin değil aynı zamanda ekonomi biliminin ve ekonomik muhakemenin de uygulanmasının önemi;
- d. Ekonomik olguların her yerde ve her zaman insanların hayatlarına yön verdiği gerçeğidir.

Öğrenciler, yetişkin oldukları zaman sadece bir çalışan değil; aynı zamanda demokratik bir toplumun vatandaşları da olacaklardır. Demokratik ideallerin merkezinde bireylerin yapıcı bir şekilde soru sormalarına ve aktif problem çözme becerilerini kullanmalarına yönelik gereklilik vardır. Eleştirel düşünme, karar verme gibi gerekli beceriler, uygulama yoluyla öğrenilir. Ekonomi eğitimi, öğrencilerin ilgili vatandaşlar olarak hayatlarını sürdürmeleri için gerekli olan becerileri elde edip kullanmaları için fırsatlar sağlamalıdır (Johnson, 1990: 16). Bir çalışma alanı olarak

ekonomi eğitimi, eğitimsel programlara katkıda bulunur. Bu nedenle ekonomi eğitimi erken yaşlarda başlamalıdır. Öğrenciler sınıf ortamında gerçek hayatta karşılaşacakları “ülkelerin ekonomisini, insanların üretim ve tüketim aktivitelerini, iş seçim özgürlüğünü, iş güvenliğini, harcamaları, vergileri, doğal kaynakların önemi” gibi birçok ekonomi konusunu öğrenme imkânı bulurlar (Frankel, 1966: 8).

Erken yaşta çocukların aldığı ekonomi eğitimi, eğitimsel seviyenin daha üst düzeylerinde daha oturmuş bir anlayış geliştirme konusunda yardımcı olacaktır. İlköğretimdeki öğrenciler, ekonomi konusunda fikir sahibi olurlar ve bu bilgiyi kullanma becerisi geliştirirler. İlköğretim seviyesine uygun olarak geliştirilen bir öğretim programı, çocukların ekonomiyi öğrenmesi ve çevrelerindeki dünyayı tanınması için önemlidir. Önemli ekonomi kavramlarını anlamak ilköğretim seviyesindeki bir öğrencinin ekonomiyi anlamsına yardımcı olur (Hawthorne, Rodgers & Wheeler, 2003: 45). Kısacası ilköğretim dönemindeki ekonomi eğitiminin temel mantığı; daha sorumlu vatandaşlar olma hususunda bazı önemli bağlantılar ortaya koymaktır ki bu ilişki; daha iyi bir şekilde ekonomiyi anlayan, karar vermede daha başarılı ve son olarak da daha iyi birer vatandaş olan, daha çok sayıda ve daha iyi düzeyde yüksek öğretime öğrenciler yetiştirmektir.

2.3.2. İlköğretim Düzeyinde Ekonomi Eğitiminin Önemi

Öğrenciler her an ekonomik konularla karşılaşır. Ekonomik olaylar, haberlerin çoğunluğunu oluşturur ve ekonomik problemler, sıklıkla siyasi tartışmaların ana konusudur. Milli ve milletlerarası seviyelerde ekonomik konuların artan önemi; milletlerin ilköğretim düzeyinde verilen ekonomi eğitimine özen göstermelerini sağlar. Ekonomi eğitimi, öğrencilerimizin mantıklı bir şekilde durumları ve problemleri analiz etme becerilerini geliştirebilir ve bu nedenle ilköğretim seviyesindeki eğitimin önemli amaçlarına katkıda bulunur (Staubs, 2007: 7).

Ekonomi, ilköğretim dönemindeki çocukların kolayca anlayabileceği, kabul edebileceği ve eğlenebileceği bir alandır. Ekonomi, ilköğretim seviyesindeki müfredata dâhil edilirse öğretmenler, çocuklara gelişme yıllarında ulaşabilir. Bu gelişim yıllarında çocuğun değerlerini ve davranışını etkilemek, çocuğun düşünme gücünü harekete geçirmek ve kendine güvenme duygusunu inşa etmek için birçok kazanç elde edilebilir. NCEE, ekonomi eğitiminin, önemli bir hayat becerisi olduğu ve ekonomi eğitiminin

başarılı vatandaşlık için gerekli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Johnson, 1990: 18).

Sunal ve Haas'a (2002: 345) göre vatandaşlar ürünlerin satılması ve verimli kaynakların kullanılması yoluyla ekonomiyi etkileyen birçok karar verirler. İnsanlar her gün ekonomik sıkıntılarla karşılaştıkları için seçim yapmak zorunda kalırlar. İnsanlar, ekonomistler tarafından ekonominin kısa ve uzun vadeli sonuçları düşünülerek mantıklı kararlar vermeye teşvik edilirler. Karar verenler alternatifleri düşünmek ve bir alternatif seçildiğinde oluşacak ekonomiden haberdar olmak zorundadır. Bu nedenle öğrencilere alternatifleri, kriterleri ve sonuçları belirtme ve en iyi alternatif olarak gördüğü seçeneği seçme konusunda yardım etme, karar verme ilköğretim düzeyinde ekonomi eğitiminin özünü oluşturmaktadır.

Savage ve Armstrong (2004: 106) ilköğretimdeki birçok ekonomi programın öğrenciye;

- 1) İnsanların tercih ettiğini,
- 2) İnsanların tercihlerinin maliyet içerdiğini,
- 3) İnsanların güdülere tahmin edilebilen yollarla cevap verdiğini,
- 4) İnsanların bireysel seçim ve güduları etkileyen sistemler kurduklarını,
- 5) İnsanların gönüllüce ticaret yaptıklarında kazandıklarını,
- 6) İnsanların tercihlerinin geleceğin sonuçlarında yattığını daha iyi anlamalarına yardımcı olduğunu ortaya koymuştur.

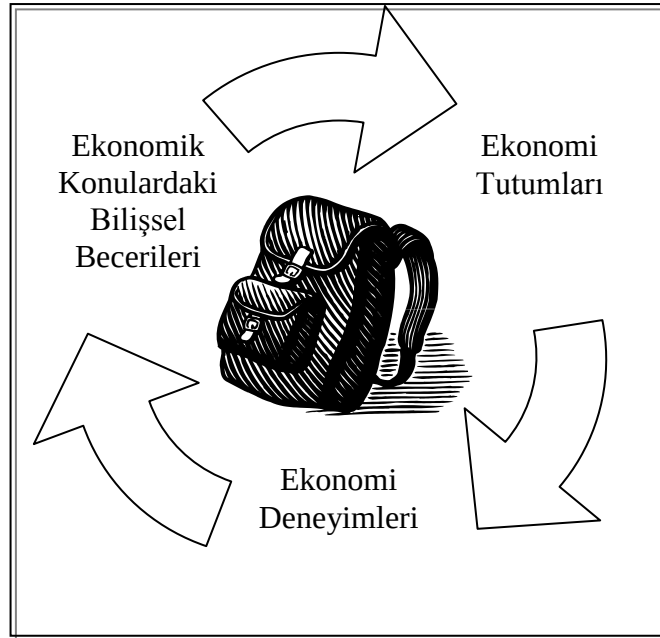
Schug ve Hagedorn (2005: 68), çocukların ileride ekonomik ve finansal olarak yeterli yetişkinler olacaklarsa, ekonomi konularının okul müfredatının güçlü bir parçası olması gerektiğini vurgulamıştır. Eğer; okuma ve matematik okulda erken yaşlarda gösterilmediyse ve okul müfredatında düzenli olarak tekrar edilmediyse, yetişkinlerin bu konularda yetenekli olmalarını bekleyemeyeceğini belirten adı geçen araştırmacılar, aynı şekilde iyi bir birikim programı gibi ekonomi ve finans eğitime de erken başlanması ve düzenli olarak tekrar edilmesi gerektiğinin de altını çizmişlerdir.

Ekonomi eğitiminin amacı öğrencilerin hayatlarını şekillendirecek seçimleri yapmalarına yardımcı olmak olmalıdır. Bunun yolu da ekonomi eğitimi ile karar vermeyi öğrencilerin sınıf yaşantılarına sokmaktır (Farris, 2007: 472). Ekonomi eğitimi;

öğrencilerin temel konular hakkında düşünmesini sağlayan, kişisel ve sosyal kararlar verebilen, bağımsız ve özerk seçimler yapabilen, öğrencilerin sosyal ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamalarında onlara yardımcı olan eğitim alanıdır. Öğrencilerin bağımsız seçimler yapmalarında gerekli olan yeterliliği elde etmeleri gerekmektedir. Çok fazla sorumlulukları olan öğretmenler, öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirebilecek, doğru seçimler yapabilecek doğru kaynaklardan istifade etmelerini sağlayabilecek şekilde yardımcı olmalı ve yön göstermelidir (Sunal & Haas, 2002: 19).

Ekonomi eğitimi adına önemli bir çalışma, 1978 yılında Fox tarafından yapılmıştır. Fox, çocukların okula girerken ekonomi fikirlerine yönelik anlayışlarını etkileyen bilgi ve becerilere sahip olduklarını gözlemlemiştir. Birçok çocuğun çalışma, satın alma, ticaret, sahip olma ve tasarruf etmeyi içeren çok çeşitli ekonomi aktiviteleriyle basit bir seviyede zaten doğrudan deneyimleri olmuştur. “Hangi sosyo ekonomik durumda olurlarsa olsunlar çocukların okula taşıdıkları üç şey vardır: ekonomi tutumları, işlenmemiş doğrudan deneyim ve bilişsel beceriler.” (Fox, 1978: 478).

Şekil 4: Fox’un Sırt Çantası Müfredatının Üç Bileşeni

Fox, sırt çantası (knapsack) müfredatı olarak bu üç bileşenden bahsetmiş ve bunların ilköğretimde ekonomi öğretiminin temeli olarak kullanılabileceğini önermiştir.

Farris (2007: 472) ise ilköğretim öğrencilerine ekonomiden bahsedilecekse çıkış noktasının ilk olarak para olması gerektiğini söylemiştir. Para tüm yaşamımızı etkileyen ve ekonomi için önemli olan ekonomik değişkenlerdeki değişikliklerle bağıntılıdır. En küçük öğrenciler bile para ve gücüyle o ya da bu şekilde ilgilenmiştir. Para çocukların kişisel ekonomik yaşantılarının bir parçasıdır çünkü günlük hayatlarında onları doğrudan etkiler. Gün içindeki aktivitelerin kaçının ekonomiyle ilgili olduğunu görmek öğrenciler için şaşırtıcı olacaktır.

Çevremizin ekonomik sorunları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak, karşılaştığımız problemleri ve durumları daha iyi çözümlememizi ve yorumlamamızı sağlar. Sahip olduğumuz her bilgi, daha geniş ve daha parlak çözümler üretmemizi sağlar. Yetişkinlerin ve çocukların ekonomik konular hakkındaki bilgisizliği ekonomi konularının öğretilmesini kaçınılmaz hâle getirmiştir (Furnham,1994).

Wentworth ve Schug (1993), öğrencilere ekonomi eğitimi verirken, onların konuyla alakalı terimlere ve kavramlara yönlendirilmesi gerektiğini, böylece öğrencilerin bilinçli birer tüketici olmalarına katkı sağlanacağını belirtmiştir. Üretim, dağıtım, takas ve tüketim çalışması çok önemlidir fakat bu kavramların, öğrencilerin yetişkinlik dönemlerinde kullanacakları karar verme becerileriyle de sıkı sıkıya ilintili olarak öğretilmesi gerekmektedir.

Moffatt (1957:194), ekonomi eğitiminin gayelerini şu şekilde maddeleşmiştir:

- a. Öğrencilerin ekonomik prensipleri, toplumu ilgilendiren konuları bilerek anlamalarını sağlamak
- b. Malların üretim, dağıtım, tüketimine etki eden faktörleri öğrencilere öğretmek.
- c. Öğrencilerin, bugünkü iş kanunları, hükümet ile işçiler, tüketmek ve tutumluluk arasındaki ilişkileri öğrenmelerine yardım etmek.
- d. Öğrencilere, başka milletleri anlamalarında yardımcı olmak
- e. Öğrencilere, iş dünyası ve çalışmalarından çıkarılan iş bilgisini verebilmek.
- f. Öğrencilere, demokratik ekonomi hürriyetlerinin faydalarını göstermek.

- g. Öğrencilerin iş ve mali haberleri okumalarına ve yorumlamalarına yardım etmek.

2.4. İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE EKONOMİ KONULARININ ÖĞRETİLMESİ

İnsanlar ve toplumlar sürekli bir değişim içerisinde yer almakta ve karmaşık sorular ve sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sebeple, toplumlar ve insanlar için Sosyal Bilimlerin önemi çok büyüktür. Toplum içinde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarıyla, toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlamada, bireylere gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırma açısından Sosyal Bilimlere önemli görevler düşmektedir. Sosyal Bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde, Sosyal Bilimlerin etkin bir yer kazanmasını sağlamış ve eğitimin Sosyal Bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi "Sosyal Bilgiler" kavramını meydana getirmiştir. (Dönmez, 2003: 41). Günümüzde "değişmenin bilimi" şeklinde tanımlanan Sosyal Bilgiler; 20. yüzyılın başlarında birçok ekonomik, sosyal ve politik olaylar (modern endüstrinin doğuşu, dünya ülkelerinin katıldığı büyük savaşların olması, tarih, coğrafya, ekonomi, politika ve sosyoloji öğretiminin önemli görülmesi) nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri'ndeki orta dereceli okullarda okutulmaya başlamıştır (Dönmez, 2003: 34; Moffatt, 1957: 1).

Genel olarak Sosyal Bilgilere, Sosyal Bilimlerin öğretim için seçilmiş ve değişmediği kabul edilen bölümleri olarak bakılmaktadır. Sosyal Bilimler, araştırma, deney, buluş ve benzeri bilimsel etkinlikleri içermekte, insan, toplum ve onların değerleri, çevreleriyle olan ilişkileri ile ilgilenmekte ve bu konudaki bilgiyi arttırmaya ve genişletmeye çalışmaktadır. Sosyal Bilgiler ise, okul programlarında Sosyal Bilimlerin yöntemlerini, içeriğini ve bulgularını oldukça basit bir düzeyde ele almakta, bireyin toplumda yaşayış ve davranışları, temel gereksinimleri ve bunları gidermek için yaptıklarını, toplumu oluşturulan kuruluşları ve değerleri konu almaktadır (TED, 1987: 7). Kısacası, Sosyal Bilgilerin temel kaynağı Sosyal Bilimlerdir. Sosyal Bilgiler, öğretim amacıyla Sosyal Bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konulardır, bilgiler bütünüdür (Köstüklü, 1999: 11).

Sosyal Bilgiler, sorumluluk sahibi vatandaşlık kavramıyla bağlantılı olarak bilgi, tutum ve becerilerin edinilmesi ile ilişkilidir. İlköğretim öğrencileri, Sosyal Bilgiler sayesinde toplum, bölge, ülke ve dünyanın tarihsel temelini öğrenmeye başlarlar. Ülkelerinde yaşamış önemli insanların hayatlarını, demokratik yönetim ve bu yönetimin işleyişini ve ülkelerinin inanç ve değerlerini öğrenirler. Böylece ülkelere karşı duymaları gereken sorumluluk bilincini geliştirmeye başlarlar (Barth ve Demirtaş, 1997: 1.1).

Barth’a göre “Sosyal Bilgiler, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşeri bilimler kavramlarının disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırılmasıdır.” (Akt. Öztürk, 2006: 23). Erden’e (1998: 8) göre ise Sosyal Bilgiler; “İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır.”

Sosyal Bilgiler eğitimiyle ilgili bilgi üreten ve bu alanda uluslararası en büyük kuruluşlardan biri olan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS, 1993: 3) ise Sosyal Bilgileri şu şekilde tanımlamıştır:

“Sosyal Bilgiler; vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve Sosyal Bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı birbirlerine bağımlı, küresel bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır.”

Parker (2001), Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi’nin Sosyal Bilgiler tanımını iki yüzü olan madeni bir paraya benzetmektedir. Bu paranın bir tarafı geliştirilen bilim konusudur ki Sosyal Bilimlerden elde edilen olaylar, fikirler, beceriler, sorunlar, sorgulama yöntemleri ve beşeri bilimler paranın bilim konusu kısmına dâhildir. Madeni

paranın diğerk tarafı, demokratik vatandaş yetiştirme amacını kapsar. Başka bir ifadeyle madeni paranın bu tarafı, bireylerde, karşılıklı bağımlı bir dünyada çok kültürlü demokratik toplum vatandaşları olarak, toplum yararına bilgili ve mantıklı kararlar alabilme yeteneği oluşturmayı amaçlar. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersi programları Parker'ın dikkat çektiği iki ayrı amaca hizmet edecek şekilde hazırlanmalıdır. Programlar bir yönüyle demokratik vatandaş yetiştirme amacını güderken, bir yönüyle de sosyal ve beşeri bilim alanlarını bütünleştirerek, bu alanlara ilişkin metodolojik bir bakış açısı kazandırmalıdır. Bu bütünleştirme nitelikli bir öğretimin gerçekleştirilmesi için gereklidir. Parker, madeni paraya benzettiği Sosyal Bilgiler tanımını düşünmenin bir başka yolunun da Ulusal Sosyal Bilimler Konseyi'nin vizyonunda görüldüğüne işaret etmektedir. Söz konusu vizyon ifadesi şöyledir: “İyi bir Sosyal Bilimler öğretimi, öğrencilerin sosyal anlayış ve yurttaşlıkla ilgili etkinliklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.”

Sosyal Bilgiler; Sosyal Bilimler ve insan bilimlerinin şekillendirdiği bir çalışma alanıdır. Bu alan, öğrencilerin, dinamik ve bağımsız toplumun doğasını anlamalarını ve bu alanda bilgi edinmelerini sağlar. Ayrıca kültür, toplum ve çevre arasında nasıl bir etkileşim olduğunu gösterir. Öğrenciler, toplumu inceler, konuları keşfeder ve diğer arkadaşlarıyla işbirliği yaparak çalışma becerilerini geliştirir ve kullanır. Geliştirdikleri anlayış ve beceriler topluma kendine güvenen, bilgili ve sorumlu vatandaşlar olarak katılma imkânı sunar (New Zealand, 1997: 5).

Hartoonian'a (1997: 22) göre Sosyal Bilgiler iki temel çalışma alanına ayrılır:

1) Sosyal Bilgiler yurttaşlık yeterliliği kazandırmak için geliştirilmiştir.

Sosyal Bilgiler programları yurttaşlık yetisi geliştirmek gibi büyük bir amaca sahiptir. Bu nedenle demokratik toplumumuzda bir yurttaşın bilgi, beceri ve tutum özellikleri bilinmelidir. Sosyal Bilgilerin bir tek amacının olmamasına rağmen Sosyal Bilgilerin okullarda diğer alanlardan daha temelde olduğu bir gerçektir.

2) Sosyal Bilgiler mantıksal ve iletişimsel bir alandır.

Sosyal Bilgiler programları; bilginin doğasındaki değişimi, insanlık için önemli konuları yansıtır. Sosyal Bilgiler programları, bilgiyi yapılandırmaya ve gerçeği

görmeyi sağlayan akademik branşlardan gelen tutumları edinmeye yardımcı olur. Her branş özel bir alandan gelir ve gerçeğe ulaşma için bir “bilme sürecinden” geçer. Örneğin ekonominin karışık gözüken soyut doğası Sosyal Bilgiler içerisinde ete kemiğe bürünerek günlük yaşamla ilişkisi kurulur.

Chapin ve Messick (1999), Sosyal Bilgiler öğretiminin oldukça önemli iki amacına dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi toplum için gerekli temel becerilerin gerçekleştirilmesini sağlama, diğeri ise öğrencileri sorumluluk alabilen, düşünebilen, katılımcı vatandaşlar durumuna getirmektir. Bu amaçlar Sosyal Bilgiler öğretimi için önemli amaçlar olsa da, nitelikli bir Sosyal Bilgiler öğretimi için yeterli değildir. Demokrasiler için aktif vatandaş yetiştirme yalnızca katılımcılığı değil, bireyin kendisi ve yaşadığı toplum için sağlıklı karar verebilecek nitelikli bir katılımcılığı gerektirmektedir. Sağlıklı kararlar verebilme becerisi, bireylerdeki eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin gelişmişlik durumuyla ilgilidir.

Sosyal Bilgilerin can damarı ilişkilerdir, özellikle insan olguları arasındaki ilişkilerdir. İnsanlar; gruplara, örgütlere, kurumlara katılır ve böylelikle kesintisiz bir insan ilişkileri ağı oluşur. Bunlar Sosyal Bilgilerin özünü ve can damarını oluşturur (Barr, Barth & Shermis, 1978: iv). Toplumsal koşullara göre, toplumun ve bireyin gereksinimlerine yanıt verecek insan gücünü yetiştirmek, Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarındandır. Toplumlar, kendilerinden beklenen toplumsal yapıya uygun insan gücünü yetiştirme görevini, Sosyal Bilgiler dersiyle yerine getirmektedir (Deveci, 2002).

Sosyal Bilgilerin temel amacı etkili vatandaş yetiştirmektir. Bu genel amaç doğrultusunda; Sosyal Bilgiler dersinin eğitim öğretimde yaşamın laboratuvarı olarak görülmesi ve bu dersin temel amaçlarına ulaşılabilmesi için sadece kitap, dergi ve sınıf öğretmeninin anlattıklarıyla sınırlandırılmadan, öğrencinin; sorgulayan, üreten, etkili vatandaş olarak yetişmesini sağlamak gerekir (Barth ve Demirtaş, 1997: 8). Etkili bir vatandaş, ülkesinin bütün görevlerini ve sorumluluklarını yerine getiren vatandaşdır. Bu aynı zamanda milletin iyi bir üyesi olduğu anlamına gelir. İyi vatandaşlık; vatandaşın yasalara uyması, vergilerini ödemesi, okula gelmesi ve ülkesini savunmaya yardımcı olmaya istekli olması anlamına gelir (Barr, Barth & Shermis, 1978: 21).

Akinoğlu'na (2002: 12) göre; Sosyal Bilgiler dersinin yetiştirmeyi hedeflediği vatandaş, çevresindeki bireysel veya toplumsal sorunların çözümünü başkalarından beklemezsizin çözmeye girişen vatandaşdır. Bu vatandaş, politik, sosyal ve ekonomik konularda bilgi ve becerilerini uygulayan ve eyleme dönüştüren kişidir. Öğrencilerden ekonomik kararlarıyla yüzleşmelerinde, tasarruflu tüketiciler olmalarında ve ekonomi konularında doğru kararlar vermelerinde ihtiyaçları olacak bilgi ve beceri donanımlarını sağlamak, Sosyal Bilgiler dersinin önemli amaçlarından birisidir. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler ekonominin kavram, beceri ve değerlerini gerçek yaşam tecrübeleriyle nasıl kullanılabildiğini öğrenmelidir.

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS, 1994), vatandaşlık eğitimi Sosyal Bilgilerin ana amacı olarak tanımlar. NCSS, etkili Sosyal Bilgiler eğitimi yoluyla, genç insanların gittikçe birbirine daha da bağımlı olan bir dünyada ülkelerin karşılaştığı problemleri tanımlamak, anlamak ve çözmeye çalışmak için hazırlıklı olabileceklerini belirler. NCSS'ye göre etkili vatandaşlık, demokratik bir toplumda bireylerin vatandaşlık konumunun gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlere sahip olmalarıdır.

NCSS'nin (2002), belirttiği etkili vatandaşın temel özellikleri içerisinde şu ekonomik özellikler dikkat çekmektedir:

- Toplum yararı için sorumluluk almayı kabul eder.
- Vatandaşlıkla ilgili kurumlar ve siyasal süreçler ile ilgili bilgiye sahiptir.
- Çevresinde gelişen sosyal olaylarla ilgili anlamlı sorular sorar, farklı bilgileri ve görüşleri çözümler ve değerlendirir.
- Çevresinde gelişen sosyal olaylarla ilgili karar verme ve problem çözme becerilerini etkili biçimde kullanır (Akt: Ersoy, 2007: 5).

Öztürk ve Dilek (2002: 57), etkili vatandaş; düşünen, duyarlı ve yeterlikli vatandaş olarak tanımlamaktadır. Düşünen vatandaş, yaşamla ilgili temel kavram ve genellemeleri anlayan, bunları karar alırken ve problem çözerken kullanan kişidir. Duyarlı vatandaş, temel demokratik değerlere sahip ve bunun içinde ortak değerleri uygulayabilen kişidir. Yeterlikli vatandaş ise, yaşamını sürdürebilmek için beceri

birikimine sahip olan ve becerilerini düşünmesine yardımcı olacak biçimde kullanan kişidir.

Çocukların gelişim süreci incelediğinde, ilköğretimin etkili vatandaşlık eğitiminde çok önemli bir rolünün olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir ülkenin demokratik yaşamını sürdürebilmesi için ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersine gereken önem verilmelidir. Çünkü ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler; temel vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini yeterli olarak kazanmadıklarında daha sonraki eğitim basamakları, onların etkili bir vatandaş olarak yetiştirilmeleri için yeterli olamamaktadır (Akt: Ersoy, 2007: 16).

İlköğretim programının amacı, öğrencileri iyi birer toplum, bölge, millet ve dünya vatandaşı haline getirmektir ve ülke gençliğini gelecekteki hayata hazırlamaktır. İlköğretimin en önemli derslerinden biri olan Sosyal Bilgiler programı temelde etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar (Barth ve Demirtaş, 1997: 1.1). Sosyal Bilgiler ve vatandaşlık eğitimi arasındaki ilişki tarihsel bir süreç içerisinde geçmişten beri devam etmektedir. Toplumun sürekliliği ve gelişimi vatandaşların sosyal, ekonomik ve siyasal konulardaki katılımına bağlıdır. Sosyal Bilgiler dersi bir yandan ulusun tarihi, başarıları ve istekleri hakkında çocuklara bilgi verirken diğer yandan da haklarını ve sorumluluklarını öğretirken onları geleceğe hazırlar. Günümüzde Sosyal Bilgiler dersi, etkili vatandaşlık için çocukları geleceğe hazırlamayla ilgili tarihsel misyonunu devam ettirmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler eğitimcileri, Sosyal Bilgiler programının vatandaşlık eğitimine odaklanması gerektiğini savunmaktadır (Martorella, 1998: 9).

Kişisel ve toplumsal gelişimin sağlanmasını amaçlayan Sosyal Bilgiler dersi, her bireyin gücünü en iyi biçimde geliştirecek yaşantılara imkân vererek kendini tanımasına katkıda bulunur. Bağımsızlık, işbirliği ve kültürün; düşünme, inanç ve davranış üzerindeki etkileri gibi insan ilişkilerini kavramak için gerekli olan kavram ve genellemelerin oluşturulup geliştirilmesi Sosyal Bilgilerle sağlanabilir. Sosyal Bilgiler, insanın sınırsız isteklerini karşılamak için sınırlı kaynakları kullanmasına ilişkin kavram, beceri ve tutumları geliştirecek türde yaşantılar hazırlayarak onun ekonomik yeterlilik kazanmasına yardım eder ve vatandaşlık sorumluluğuna büyük önem verir (Sağlamer, 1997:3).

Kısakürek (1989:8,9) ise Sosyal Bilgiler dersiyle öğrencilerde gelişecek amaçları dört kümede açıklamaktadır:

- a. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuğun düşünme yeteneği gelişir.
- b. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuğun insanlarla olan ilişkileri gelişir; böylece, çocuklar işbirliği içinde çalışabilen, açık görüşlü, hoşgörülü, kendine güvenen, yaratıcı bireyler olarak yetişir.
- c. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuklara temel yurttaşlık hak ve sorumlulukları kavratılır; anayasanın ve öteki yasaların öngördüğü davranış biçimleri benimsetilir.
- d. Çocuklara ekonomik bir bakış açısı kazandırılır. Toplumun ekonomik işleyişi, ülke kaynaklarının önemi ve korunması, çevreyi koruma, iş ve meslekleri tanıma, gereksinimleri sıralama gibi özellikleri kazanma Sosyal Bilgiler derslerinde gerçekleştirilmektedir.

Sosyal Bilgiler eğitiminin amacı öğrencilerin; topluma kendine güvenen, bilgili ve sorumlu vatandaşlar olarak katılabilmelerini sağlamaktır. Öğrenciler insan toplumları hakkında bilgi edinmeyi geliştirerek bu amacına ulaşabilir (New Zealand, 1997: 4). Bunun için:

- a. İnsan organizasyonları ve grup içinde insanların hakları, rolleri ve sorumlulukları,
- b. Kültürel etkileşimi tanımlamak, doğasını ve sonuçlarını belirleme mirası ve kültür katkıları,
- c. İnsanların çevreyle ve çevreyi yorumlayanlarla etkileşimleri,
- d. Zamana rağmen insanların birbirleriyle ve olaylarla olan ilişkileri ve bunların yorumları,
- e. İnsanların ekonomi etkinliklerine katılımı, kaynak yönetimleri, edinimleri ve Sosyal Bilgilerde kullandıkları becerileri,

- f. Toplum hakkında daha fazla şey öğrenmek ve topluma katılmada bunları kullanabilmek, göz önünde bulundurulması gereken unsurlardır.

Bu alanlar boyunca, öğrenciler çalışmanın doğasını inceleyecek ve iş imkânlarında nasıl değişikliklerin meydana geldiğini keşfedeceklerdir. Toplumların üretim, tüketim dağıtım gibi konuları nasıl organize ettiklerini öğreneceklerdir. Ticaret ve takasta konuların nasıl genellendiğini ve tüketici haklarını, bu hakların nasıl değiştiğini öğreneceklerdir. Öğrenciler; iş hayatında, hükümette, ulusal organizasyonlarda, politika ve olayların ekonomi etkinlikleri nasıl etkilediğini ve bunların insanlar ve toplumlar açısından sonuçlarını öğreneceklerdir (New Zealand, 1997: 4).

Sosyal Bilgiler programı yurttaşlık yetisini geliştirmek gibi büyük bir amaca sahiptir. Bunun için de demokratik toplumlarda bir yurttaşın bilgi, beceri ve tutum özelliklerini bilmesi oldukça önemlidir. Bunlar Sosyal Bilgilerin tek amacı olmamasına rağmen; Sosyal Bilgiler okullarda diğer alanlardan daha temeldedir. Sosyal Bilgiler programları; insanların mal ve hizmet üretim, tüketim ve dağıtımının nasıl organize edildiğini gösteren çalışmalar sağlamalıdır (Schneider, et. al. 1989: 8).

İlköğretim düzeyinde vatandaşlık eğitimi verilmesi çocukların sosyal ve kişisel gelişimine önemli katkılar sağlar. İlköğretimde vatandaşlık eğitimiyle öğrencilerin kendilerine olan güveni ve topluma karşı sorumluluk duyguları gelişir. Etkili vatandaşlık eğitimi için öğrencilerin sahip olmaları gereken temel vatandaşlık değerlerini açıklayan Branson (1998), ekonominin önemli bir değeri olan sorumluluğa “Bir vatandaş olarak ekonomik, siyasal ve kişisel sorumluluğunu üstlenmesidir. Bireyin toplumsal sorunlar ile ilgilenme, oy verme, vergi ödeme gibi siyasal sorumlulukları yerine getirebilme isteğidir.” şeklinde işaret etmiştir (Akt: Ersoy, 2007: 6).

Birçok araştırmacı, ekonominin çalışılmasını vatandaşlık eğitimi ile ilişkilendirir. Schug (1981), genç insanların ekonomi konularıyla başa çıkmayı öğrenmelerine yardım etmenin, vatandaşlık eğitiminin esas bir amacı olduğunu belirtmiştir. Cyert (1984), ekonomi konularında bilgisiz olan vatandaşların ülkelerinin demokratik yönetim şekillerini tehdit edebileceğini ve zayıf ekonomi politikalarına kolaylıkla neden olabilecekleri konusunda uyarıda bulunmuştur. Halk, ekonomi

süreçlerine yönelik yeterli bilgiden eksik olursa hükümetin ekonomi politikalarını denetleyemez ve iyi bir seçmen olamazlar.

Buckles (1991), ekonomiyi öğrenmeye çalışmak için çeşitli nedenlerin olduğuna değinmektedir. Bir neden; öğrencilerin mantıklı bir şekilde durumları ve problemleri analiz etme becerilerinin geliştirilmesidir. Başka bir neden; ekonomi eğitiminin bireylerin tüketiciler, üreticiler, işçiler ve vatandaşlar olarak daha iyi işlev görmelerine olanak sağlamasıdır. Buckles, ekonomi eğitimi olmadan öğrencilerin tarihi veya Sosyal Bilgileri tam olarak anlayamayacaklarını da iddia etmektedir (Akt: Staubs, 2007: 17).

Sosyal Bilgiler, öğrencileri dünyayı anlamayı sağlayan ve içinde yaşamak için gerekli olan becerileri kazandıran önemli bir derstir. Sosyal Bilgiler, insan ilişkilerini öğretmesinin yanısıra, öğrencileri aktif birer vatandaş olmaya hazırlar. Ekonomi disiplinini, ilköğretim seviyesinde Sosyal Bilgiler dersi çerçevesinde öğretmek bu nedenle oldukça önemlidir. Öğrencilerden ekonomik kararlarıyla yüzleşmelerini, tasarruflu tüketiciler olmalarında ve ekonomi konularında doğru kararlar vermelerinde ihtiyaçları olacak beceri ve bilgiyle donanmalarını sağlamak, Sosyal Bilgiler dersinin amaçları arasındadır. Günlük ekonomi bilgilerini problem temelli öğretim ile öğrenciye kazandırılmaya çalışmak ve kavram, beceri ve değerleri gerçek yaşam tecrübeleriyle nasıl kullanılabildiğini göstermek öğrencilerin içinde bulundukları toplumda başarılı olmaları için gerekli altın bir anahtardır (Akhan, 2009: 172).

2.4.1. Sosyal Bilgiler Dersindeki Ekonomi Konuları

Ekonomi, sosyal yapımızın bir parçası olduğu için, ilköğretim müfredatına dâhil etmenin Sosyal Bilgiler programları açısından önemi vazgeçilmez boyuttur. İlköğretim düzeyinde öğrencilerin; ekonominin üretici, tüketici ve vatandaş olarak insanların yaşamını nasıl etkilediğini anlaması oldukça önemlidir. Eğer öğrenciler ekonomik kavramları ve işlevlerini iyi öğrenirlerse, ileride tüketici, üretici ve yatırımcı rolleri içinde verimli ekonomik kararları daha kolay alabilen etkili birer vatandaş olabilirler. Öğrencilere bu nedenle ekonomik konuların bugün ve gelecekte yaşamları içinde nasıl etkili olduğu konusunda bilgiler verilmelidir.

İnsanlar her gün kıtlıkla karşılaştıkları için seçim yapmak zorunda kalmaktadır. Vatandaşlar ürünlerin satılması ve verimli kaynakların kullanılması yoluyla ekonomiyi

etkileyen birçok karar vermektedirler. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencileri, onların kendi toplumlarındaki, ülkelerindeki ve tüm dünyadaki yaşam standartları hakkında bir fikir sahibi olmaya teşvik etmelidir. Öğrenciler yakın çevrelerinin ekonomik olanaklarını ve milli kaynakları tanımalı ve bunları korumanın önemini kavramalıdır. Öncelikle kendi eşyasını, okulunu, okulunun eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanmalıdırlar. Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenmelidirler. Kısacası; ekonominin ana basamaklarını öğrencilere Sosyal Bilgiler dersinde aşamalarıyla öğretmek, yarının yetişkinleri için gerekli olacaktır (Akhan, 2009: 172).

İnsanlar, işsizlik, enflasyon, enerji kaynakları ve çevresel konularla ilişkili olan ekonomi problemlerinin birçoğuyla her an karşılaşır. Bugünün ekonomik problemlerinin birçoğu, küresel boyuttadır ve kaynakların tüketilmesiyle, kaynakların dağılımındaki eşitsizliklerle ve hayat kalitesindeki düşüşle ilgilidir. Ekonomi eğitiminin amaçları, Sosyal Bilgilerin amaçlarıyla doğrudan uyuşan amaçlardır (Webb, 1997: 65). Bu nedenle ekonomi eğitimi, Sosyal Bilgiler müfredatının önemli bir bileşeni durumundadır. Ayrıca Sosyal Bilgilerin, ekonomi eğitimi olmadan başarılabilen, vatandaşlığı geliştirme gibi açık bir amacı vardır (Miller, 1988). Ekonomi eğitimi, Sosyal Bilgiler müfredatında vatandaşlık eğitiminin anahtar bileşenlerini ve bu temelin kriterlerini karşılar.

Sosyal Bilgiler eğitimi için mantıklı açıklama, ekonomi öğretiminin arkasında yatan mantıklı açıklamada gösterilebilir. Buckles (1991); ekonomi eğitiminden, Sosyal Bilgiler eğitiminin önemli amaçlarına anlamlı bir katkı yapmak için bir mekanizma olarak bahseder. Ayrıca Buckles; ekonominin arkasındaki mantıksal düşünmenin öğrencilere karar verici vatandaşlar olarak eleştirel biçimde düşünme becerilerini sağladığına işaret eder. Ekonomik bakış açıları hakkındaki eleştirel düşünme, demokratik vatandaşlığın haklarından faydalanma potansiyelinin esas bir ögesidir. Ekonomi eğitimi, Sosyal Bilgiler için gereklidir ve Sosyal Bilgilerin temel yoğunluk alanı olan vatandaşlık eğitiminin vazgeçilmez bir bileşenidir (Akt: Staubs, 2007: 35). Martorella'ya (1998: 83) göre, Sosyal Bilgiler programı; eşya ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı ve tüketimi için insanların nasıl organize olacaklarının bilgilerini sağlayan önemli deneyimleri içermelidir. Hem öğretmenler hem de öğrenciler ekonominin sosyal bir ders olduğunun farkında olmalıdır.

İlköğretim düzeyinde Sosyal Bilgiler eğitiminin insanların topluma nasıl katıldığına odaklanması gerekir. Sosyal Bilgiler eğitimi toplumumuzdaki etkili katılımcıların gelişimine daha fazla katkı sağlayacaksa, insanların çoğunun topluma nasıl katıldığına, zamanlarını nasıl harcadığına ve enerjilerini nerede sarf ettiklerine yoğunlaşmalıdır. Daha da ötesi, Sosyal Bilgiler eğitiminin toplumun üyelerinin aşına olduğu rollere odaklanması gerekir. Sosyal Bilgiler içerisindeki ekonomi eğitimi kendi çatısı altında altı toplumsal role odaklanır: “uzun süreli karar veren, bilgili tüketici, üretken işçi, sorumlu vatandaş, sağduyu birikimci, küresel katılımcı”. İlköğretim öğrencileri henüz bu rollerin tamamını uygulayamazlar, fakat ileride uygulayacaklardır. Bu rolleri gerçekleştirme şekilleri büyüdükçe Sosyal Bilgilerin hedeflediği iyi vatandaşın ekonomi ayağını gerçekleştirmiş olacaklardır (Suiter et.al., 2004: vi).

Ekonomi Sosyal Bilimler içinde belki de en çok problem merkezli olandır; çünkü ekonominin temel kavramı kıtlıktır. Kaynaklar insan ihtiyaçları ve istekleri karşısında sürekli yetersiz kalmaktadır. İlkokul öğrencileri için ekonominin gerçek önemi şudur: “Çocuklar hayatları boyunca *çalışan* (eşya ya da hizmet üreticisi), *tüketici* (eşya ya da servis kullanıcısı) ve *vatandaş* (bazı ekonomik sistemler ışığında ilerleyen toplumun bir parçası) rollerini üstleneceklerdir.” Bu nedenle öğrencilerin ekonomi konularındaki tüketici becerilerini öğrenmeleri ve Sosyal Bilgilerde somutlaştırılabilen ekonomik değerleri geliştirmeleri gerekir. Bunlar parayı kullanma, bankacılık, bütçe yapma, eşya ve servis alma-satma ve geçimini sağlamak için bir yol seçme gibi farklı alanlarla birlikte ilerlemelidir. Ayrıca, öğrencilerin kendi hayatlarını etkileyen kıtlıkla nasıl mücadele edeceklerini öğrenmeleri gerekir. Geleceğin vatandaşları olacak çocukların, en azından, ekonominin nasıl işlediğini ve insan hayatını nasıl etkilediğini bilmeleri gerekir (Turner, 2004: 66). Stuart Chase’in “Vatandaşların ekonominin nasıl çalıştığına dair fikirleri olmazsa, meclisin ekonomi konularındaki performansını kontrol edemezler.” sözü geleceğin vatandaşlarının önem vermeleri gereken konuya işaret etmektedir (Akt: Preston & Herman, 1974: 330).

İlköğretim müfredatında, ekonomi genellikle Sosyal Bilgilerin bir alt dalı olarak düşünülür. Bu alan, genelde Sosyal Bilgilerin diğer alanlarıyla birleştirilir. Örneğin; öğrenciler coğrafya çalışırken ülkedeki doğal kaynakları öğrenecektir (Littrell, 1999: 50). Buckles, Watts ve Schug (1997: 150) yaptıkları çalışmada, Sosyal Bilgilerin içeriğini oluşturan vatandaşlık, tarih ve coğrafya derslerinin ekonomi içeriğinin

analizini yapmışlardır. Bu çalışmalarındaki amaç, Sosyal Bilgilerin içeriğini oluşturan derslerde coğrafya, vatandaşlık ve tarih alanındaki ekonomi içeriklerine bakarak, öğretmenlere ve öğrencilere bu derslerin ekonomi ile ilişkisini göstermektir. Örneğin; ekonomi kavramlarını anlama, öğretmen ve öğrencilerin tarih öğrenmelerini kolaylaştıracaktır. Benzer şekilde, tarihteki iyi bir kavrayışta ekonomi öğrenimine yardımcı olacaktır (Buckles & Watts: 1998: 159).

Tarih, coğrafya gibi alanlardaki mantık eksikliği, kaynaklardaki pazarlama rolünü anlamada başarısızlığa neden olabilir. Tarih standartları, genel düzeyde mevcuttur, fakat öğretmen ve öğrenciler tarafından ekonominin anlaşılmasını gerektirir. Sosyal Bilgiler standartları ise, bunları kullanmaya ihtiyacı olan öğretmen ve öğrenciler için önemli ekonomi kavramlarını içeren pek çok fırsatı elinden kaçırmıştır. Vatandaşlık standartları da benzer konular içerir, fakat kavramlar genelde ustaca kullanılır. Coğrafya standartları da pek çok ekonomi kavramına dikkat çeker, fakat doğal kaynakların önemi ve çevresel ekonomi konuları üzerinde yoğunlaşır. Tüm bu alanlar, öğretmen ve öğrencilerin ekonomiyi öğrenmelerini ve bu konuda bilgi sahibi olmalarını gerektirir (Buckles, Watts & Schug, 1997: 156, 157).

Ekonomi eğitimi Sosyal Bilgiler müfredatının bir parçasıdır. Geçmişteki tarihsel olayları ve insanoğlunun rolünü anlamada, ekonomik güçlerin olaylar üzerindeki etkilerini bilmeleri önemlidir. Modern hastaneler, aşılar, yiyecekler, seyahat kolaylığı, daha iyi barınma imkânları, okullar, bir anda oluşmamıştır. Bunların hepsi, ekonomi aracılığıyla öğretilen kısıtlı kaynakları organize etme yetisi sayesinde oluşmuştur. Bu yalnızca üretici tüketici ilişkisini kurduklarında, seçenek ve karar vermede ekonomi bilgileri kullanıldığında görülebilir (Nixon, 1969: 65).

Ekonomiyi öğrenme, öğrencilerin tarih ve Sosyal Bilgilere yönelik daha iyi bir anlayışa sahip olmalarına olanak tanır. Öğrencilerin mantıklı bir şekilde durumları ve problemleri analiz etme becerileri geliştiği ölçüde ilköğretim düzeyindeki eğitimin önemli bir amacı başarılmıştır ve bu şekildeki anlayış, kişisel ve sosyal problemleri çözmek için kullanılabileceği için ekonomi, öğretmesi ve öğrenmesi heyecan verici bir hâl almış olacaktır. Araştırmalar, ekonomiyi müfredatımıza dâhil etmenin faydalarının maliyetlerinden daha çok olduğuna işaret etmektedir. Öğrenciler, ekonomi ile ilgili olayları ilginç ve oldukça güncel bulurlar. Ekonomik analiz; Sosyal Bilgiler, tarih ve

diğer derslere dâhil edilirse bu dersler zenginleştirilebilir ve çalışılan konuların önemi bir bütün şekilde açıklanabilir. Böylece ekonomi, günümüz dünyasının daha iyi bir anlayışı için kullanılabilir (Buckles, 2001: 164, 169). Sonuç olarak, ekonomi konularını sosyal bilgiler, tarih, ev ekonomisi ve iş eğitimi gibi derslerde ile ilişkilendirmek gerekmektedir (Littrell, 1999: 56).

2.4.2. İlköğretim Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarı Olmasının Önemi

İnsanlarla iletişim kurmak için okur, yazar, dinler ve konuşuruz. Eğitim, öğrencilerin başkalarıyla iletişim kurmalarını ve topluma katılmada daha istekli ve etkili olabilmelerini sağlar. İletişim, uyumlu bir sosyal ilişki ve toplumun etkili hale gelmesi için gereklidir. Okuryazarlık; öğrencilerin Sosyal Bilgiler kavramlarını anlamalarına yardımcı olan öğrenme stratejileri aracılığıyla okuma, yazma, dinleme, konuşma, öğrenebilme, motive olma ve istekli hale gelme olarak tanımlanır (Irvin et.al., 1995: 3,4).

Okuryazarlık, yazılı bilgileri okuyup kullanabilme ve çeşitli amaçlar için uygun bir şekilde yazabilme yeteneğidir. O, aynı zamanda konuşma, dinleme ve eleştirel düşünmenin okuma ve yazmayla birleştirilmesini gerektirir. Ayrıca bir konuşmacının, yazarın veya okuyucunun farklı sosyal durumlara uygun olan dili tanıyıp kullanmasına imkân tanıyan bilgileri de içerir (Wray, 2001: 12,17).

Öğrenciler, ilköğretimin ilk kademesinin sonlarına yaklaştıkça, bilgi alanlarının her birinin özel okuryazarlık talepleri gerektiren okul derslerine ayrıldığını görürler. Onların ilköğretim ikinci kademe deneyimlerinin başlarında bu derslere ait özel okuryazarlık talepleri çok daha fazla göze çarpmaya başlar. Okuryazarlık, bütün müfredat konuları için önemlidir. Çünkü bunlar, ya bilginin gönderimi için ya da öğrencilerin onu anlayıp anlamadıklarını değerlendirmek için metinlere güvenme eğilimindedir. Her bir okul dersinde okuryazarlık, bilgi ve becerileri inşa etmekle meşguldür. Bu nedenle bu derslerin, öğretiminin plânlanması ve dersin bilgisini inşa etmede önemli bir rol oynayan özel okuryazarlıkların (metnin biçimleri ve uzman dili gibi) açık bir anlayışıyla sürdürülmesi gerekmektedir. Böylece örneğin; matematik öğrenmek için gerekli okuryazarlık, tarih için gerekli olandan farklılık gösterir.

Okunacak metinler farklıdır; önemli sözcük bilgisi farklıdır; öğrencilerden yazması beklenen metinler farklıdır (Wray, 2001: 12,17).

Bir insan; toplumuyla okuryazar, bilimsel, sanatsal ve davranışsal bilgiler gibi çeşitli çizgilerde aynı hızda olan, eğitilmiş ve dengeli bir insan olmak için, bütün alanlardaki bilgilerden haberdar olmalıdır. Vatandaşlar niçin insani bilgilerin hepsini öğrenmelidir? Yetişkinler neden hayatlarının çok büyük kısmını geçimlerini sağlamaya ayırırlar? İnsanlar; bir dil, bir matematik ve bir mantık gibi ortak olan bazı şeyleri öğrenmelidir; böylece birbirleriyle iletişim kurabilirler, geçmişteki insanlar tarafından bırakılmış parşömen kâğıtlarını değerlendirebilirler. İnsanların, geçimlerini sağlamak için, az sayıda konuyu bireysel olarak yeterince iyi bir şekilde öğrenmeleri gerekmektedir. Bunlar, sosyal ve ekonomik hayatın gereklilikleridir (Stigler, 1970: 78).

Snavely ve Cooper (1997), çağımızda bilgi okuryazarı olmak için kişinin, bilginin gerektiği zaman farkına varabilmeli, değerlendirme ve yerleştirme yeteneklerine sahip olmalı ve ihtiyaç olunan bilgiyi etkili biçimde kullanabilmelidir. “Bilgi Okuryazarlığı” aşağıdakileri takip etme anlamına gelir:

- a. Hayatta kal ve bilgi / teknoloji çevresinde başarılı ol,
- b. Demokratik toplumda; üretici, sağlıklı, memnuniyet verici yaşamlara öncü ol,
- c. Hızla değişen çevre koşullarıyla etkili biçimde mücadele et,
- d. Gelecek kuşak için daha iyi bir geleceği garanti et,
- e. Kişisel ve profesyonel problem çözümünde uygun bilgileri bul,
- f. Yazma ve bilgisayar yeterliliklerine sahip ol.

Kısacası; bilgi okuryazarı olan bir insan, bilgi toplumunda nasıl yaşam boyu öğrenici olduğunu bilir. Rader, bilgi okuryazarı olmanın gelecekte yaşamak için gerekli olacağını; bilgi okuryazarı vatandaşların yerel ve küresel açıdan uygun bilgileri elde edip kullanmaya hazır olacaklarını dile getirmiştir (Akt: Snavely & Cooper, 1997: 9,14). Bir konuda ya da bir alanda temel bilgiyi işaret etmek için okuryazarlık teriminin kullanım örneklerinden birisi de; ekonomi okuryazarlığıdır.

Günümüzdeki ekonomik şartlar gençlerin içinde bulundukları hayatta başarılı olmaları için ekonomi eğitiminin okul müfredatlarına dahil edilmesini gerekli kılmaktadır. Gençler ancak ekonomi konularını öğrendiklerinde küresel ekonomiyi anlayabilirler ve böylece ülkelerinin ekonomik sistemi başarıya ulaşmış olur. Diğer alanlarda gençlerimizin okuryazarlıklarını arttırmanın yanı sıra ekonomik düşünme becerilerini arttırmak yarının vatandaşlarına her alanda üstünlük getirecektir (Schug & Lopus, 2008: 360). Çünkü hangi sosyoekonomik veya sosyokültürel çevrede olursa olsun her insan üretici ve tüketici olma durumundadır ve ülkesinin ekonomi politikasını takip etme durumundadır. O nedenle 21. yüzyıl için gençlerin ekonomi okuryazarı olmaları oldukça önemlidir.

İnsanların; müziksel açıdan okuryazar veya tarihi açıdan okuryazar veya kimyasal açıdan okuryazar olmaktan ziyade; niçin ekonomik açıdan okuryazar olmaları gerekmektedir? Ekonomi mantığı, bizlere ne yapacağımızı açıklamaz. Fakat bizlere çeşitli politikaların açık olmayan maliyetlerini ve faydalarını araştırmamızı öğretir. Kanunların birçoğu, açık bir şekilde ekonomiyle ilgilidir. Ticareti, istihdamı, fiyatları veya ücretleri etkileyen bütün kanunlar, büyük bir çoğunlukla ekonomiktir. Diğer konularla (sosyal politikalar, eğitim, kentsel yenileme, suç, ürün güvenliği gibi) bağlantılı olan birçok kanunun, ekonomik etkileri vardır. Vatandaşların ekonomi okuryazarlığının, bu kanun seli üzerinde zekice görüşler oluşturmalarına yardım edilebileceği açıktır (Stigler, 1970: 78,79).

Bilgili, etkili ve sorumluluk sahibi vatandaşlık için ekonomik okuryazarlığın gerekliliği göz önüne alınmalıdır. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan çalışmalar, öğrencilerin sorumluluk sahibi vatandaşlar olmalarını ve üretken iş gücüne sahip olmalarını amaçlamıştır. (Branson, 2005: 43). Meszaros ve Suiter (1998: 19), ekonomik okuryazarlığın toplumlarda büyük ölçüde eksik olduğunda hemfikirdirler ve bunun kısmen ekonominin ilkökul seviyelerinde başlayarak okullarda öğretilmemesi nedeniyle olduğunu belirtmektedirler.

Ekonomik okuryazarlık, kişilerin artan bir şekilde birbirine bağımlı hale gelen dünya ekonomisinin katılımcıları olarak ve birer vatandaş olarak bilmeleri öğrenmeleri gereken önemi bir alandır. Bazı ekonomik kavramları bilmeden ve bu sayede günlük hayattaki problemleri çözme kabiliyetinden yoksun bir şekilde toplumun üretici bir

üyesi, bir işçi, yatırımcı, tüketici veya bir vatandaş fonksiyonunu yerine getirmek oldukça zordur (Darvin, 2006: 7).

Ekonomik açıdan okuryazar bir insan, toplumun karşılaştığı sorunlar üzerinde kişisel kararlar verirken ve görüş oluştururken, her seçimin avantajları ve dezavantajları olduğunu bilir. Ekonomi, öncelikle bu avantajları ve dezavantajları bilmek ve daha sonra bireyi ve toplumu mümkün olduğunca iyi duruma getirecek seçimleri almaktır (Buckles, 2001: 164).

Ekonomi okuryazarlığı kişisel kararların ve kamu politikalarının sonuçlarını tanımlama, analiz etme ve değerlendirme yeteneğidir. Ekonomi okuryazarlığı;

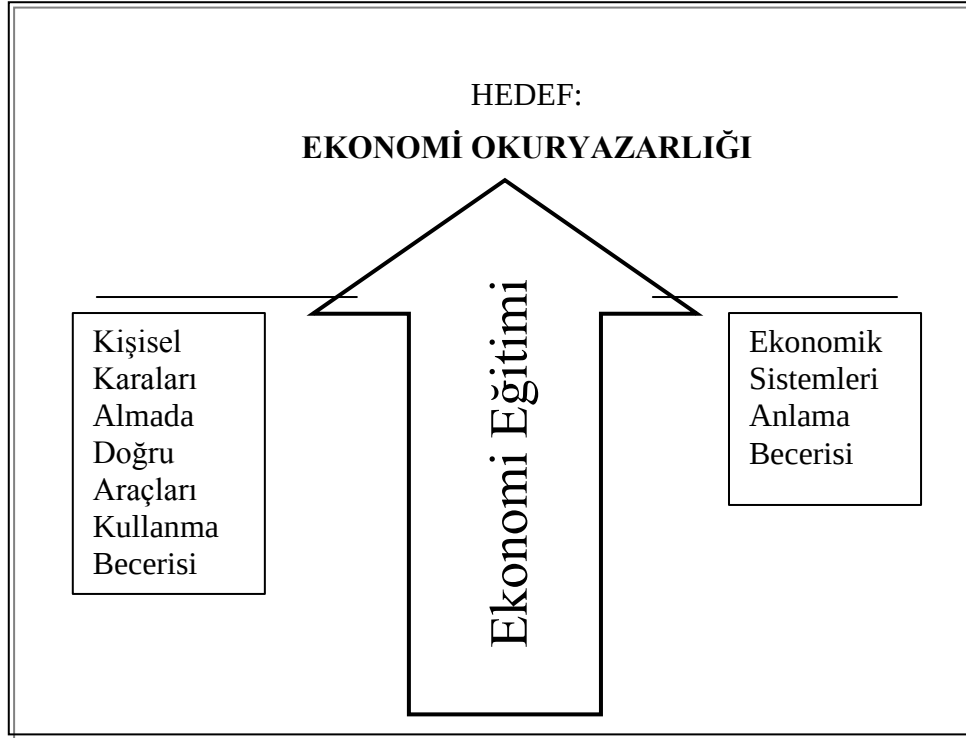
- Sınırlı kaynakların verdiği zorundalık, insanların seçim yapmak zorunda kalmaları,
- Ekonomilerin ve piyasaların nasıl işlediği ve içindeki insanların nasıl çabaladığı,
- İnsanlar ve milletler arasındaki ekonomik etkileşim ve birbirine bağımlılığın getirisi ve götürdükleri; ifadelerini kapsar (Darvin, 2006: 11).

Ekonomik açıdan okuryazar bir öğrenci; ekonomi problemini, probleme dayalı ekonomi sistemlerimizle nasıl yaklaşacağımızı ve problemin bizim sosyal amaçlarımızı karşılamak için memnuniyetle veya başarısızlıkla nasıl sonuçlandığını anlar. Öğrencilere bunu başarılı bir şekilde yapmayı öğretmek, ekonomi eğitiminin kalbidir (Buckles, 2001: 165).

Walstad ve Soper (1991); ekonomi eğitimi, genç insanlara nasıl ekonomi seçimlerini yapacaklarını, temel ekonomi kavramlarını nasıl anlayacaklarını ve karar vermelerindeki önemli ekonomi amaçlarından nasıl yararlanacaklarını öğretmek olarak tanımlar. Daha basitçe tanımlarsak; ekonomi eğitimi, ekonomi anlayışını geliştirmektir (Akt: Buckles, 2001; Calderwood, 1981). Bu ekonomi anlayışına sahip olmak, kişinin objektif ve bilimsel bir yolda seçeceği yolu düşünmesine ve kişinin kişisel ve sosyal değerleriyle uyumlu olan mantıklı sonuçlara ulaşma becerisine sahip olduğu anlamına gelir. Bu ekonomi anlayışına ekonomik okuryazarlık denir (Staubs, 2007: 46).

Staubs'a (2007: 47) göre ekonomik okuryazarlık, iki boyuttan oluşmaktadır: Kişisel kararları almada doğru araçları kullanma becerisi ve ekonomi sistemlerini anlama becerisidir. Ekonomik okuryazarlık, amaç olarak düşünülebilirken ekonomi eğitimi süreçtir. Başka bir deyişle; ekonomi eğitimi, öğrencilerin ekonomik okuryazarlık hedefine ulaşmaları için içerisinde geçtikleri bir geçit gibidir.

Şekil 5: Ekonomi Okuryazarlığı

Staubs, en temel şekilde ekonomi okuryazarlığını bu şekilde ifade etmiştir. Şekil 5 incelendiğinde öğrencilerin ekonomi okuryazarı olabilmeleri için ekonomi eğitimi almaları gerektiği görülmektedir. Ekonomi eğitimi onlara gerçek hayatta karşılaşacakları ekonomi becerileri kazandırırken, bir yetişkin olduklarında içinde bulundukları toplumun ekonomik sistemlerini öğrenmelerini sağlayarak onların iyi vatandaş olmalarına da olanak tanır.

Ekonomi okuryazarlığı öğrencilerin, toplum içinde etkin ve katılımcı bireyleri olmasını sağlar. Ekonomi onların kişisel ve toplumsal kararları doğru almasını sağlar. Kısacası ekonomik okuryazarlığı, tıpkı okuma yazma gibi hayati bir beceridir (VanFossen, 2003).

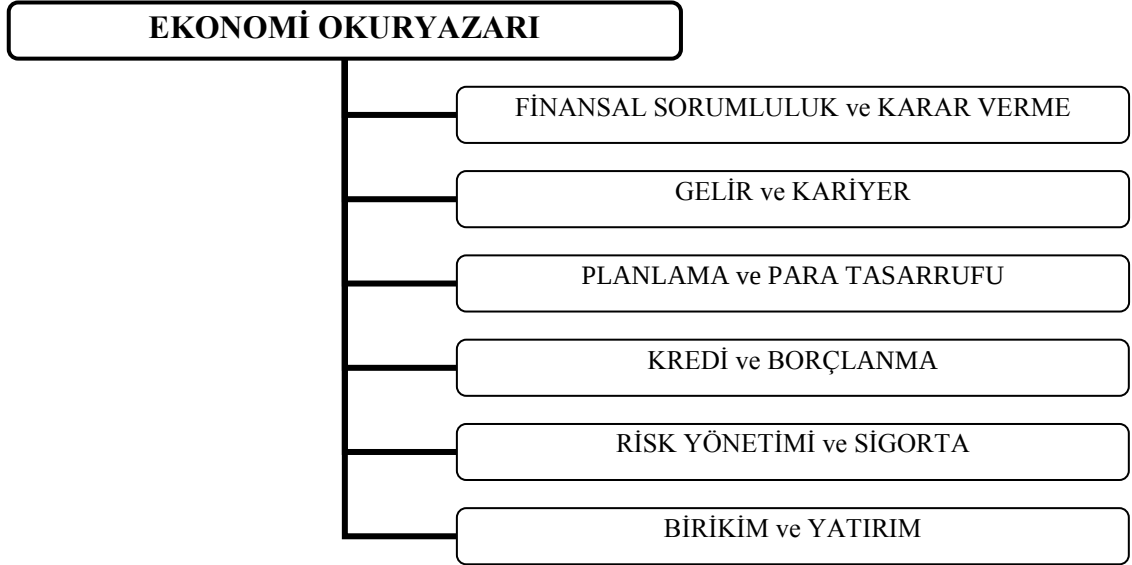
Çocukların ekonomik açıdan okuryazar yetişkinler olmaları isteniyorsa ekonominin okul programlarında hayati bir rol oynaması gerekmektedir (Schug & Hagedorn, 2005). Sağlıklı ve güvenilir müfredata sahip olmak, ekonomi eğitimine sahip olmanın önemli bir yönüdür (Staubs, 2007: 21). Ekonomik okuryazarlık, karmaşık küresel konuları açıklığa kavuşturmak için adımlar atar. Ekonomi verileri günlük olarak değişir. Ekonomik okuryazarlık, tarih ders kitaplarının yanı sıra, günümüzün haber başlıklarını da açıklar hem güncel hem de tarihi olaylara arka plânlar getirir. Dünya çevresindeki ekonominin inşa edildiği ve birbirleriyle ilişkili olduğuna dair yolları açıklamak için; gelir dağılımı, vergiler, ticaret dengesi, özelleştirme, enflasyon, mikro ekonomi ve makro ekonomi gibi konularla ilgilenir. Ekonomik okuryazarlık, Avrupa Birliği, OPEC, OECD ve Dünya Bankası gibi uluslar arası kurumları siyasi ve ekonomik açıdan rollerini açıklamak için inceler (William, 2010: 18).

Ekonomik okuryazarlığımız, maddi yönden iyi oluşumuzu etkileyen ekonomik durumlar hakkında okumak ve yazmak zorunda kalma becerimizdir. Ekonomik okuryazarlığımız, ekonomi çevremizi şekillendiren olayları anlama, tartışma ve onlara cevap verme becerimizdir. Ekonomik okuryazarlık sadece ekonomistler için değildir. Mesleğimizde ve yatırımlarımızda kazanmış olduğunuz başarılar; kısmen becerilerimizle, deneyimlerimizle ve edindiğiniz bilgilerle belirlenir. Ekonomideki başarımız, önemli bir şekilde ekonomi çevremizden etkilenir (Jacob, 1995: xi, xii).

Ekonomi çevremiz, bize hem kısıtlamalar hem de fırsatlar verir. İş hayatımızda ne kadar kâr edersek edelim, kariyerimiz ve zenginliğimiz ekonomi çevremizin öğelerinden bir şekilde etkilenecektir. Bu ekonomi öğeleri; iş döngülerini, işsizliği, ücretleri, enflasyonu, kâr oranlarını, pazarları, bankaları, vergileri, hükümetin düzenlemelerini, ekonomi politikalarını ve yabancı ticaret ve yatırımı içerir. Ekonomi okuryazarlığı, bize bu öğeleri anlama ve onlarla başa çıkma becerisini verir. Bir arabayı çok iyi sürebilmek için motor ustası olmana kesinlikle gerek yoktur. Bir çiçek yetiştirmek için botanikçi; vücuduna dikkat etmek için de doktor olmana gerek yoktur. Aynı şekilde ekonomi çevrene yönelik temel bir anlayışa sahip olmak için de uzman bir ekonomist olmak zorunda değiliz. Bu anlayış, bizim bir iş adamı, bir yatırımcı veya seçmen bir kişi gibi zekice değerlendirmeler yapmamıza ve zekice kararlar almamıza kesinlikle yardımcı olacaktır (Jacob, 1995: xi, xii).

Kişisel ekonomi eğitmenleri öğrencilerine, ekonomi okuryazarı olabilmeleri için onlara bilmeleri ve yapmaları gereken şeyleri şu şekilde sıralamışlardır (FSFS, 2007: 53):

Şekil 6: Kişisel Ekonomi Okuryazarlığı Basamakları

Ekonomi okuryazarlığı ayrıca; insanlara ekonomiyi anlamalarını sağlayacak bir araç olur ve kendilerini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyecek konuları nasıl yorumlayacaklarını gösterir. Ekonomi okuryazarlığı, her bireyin kişisel veya yaşam boyu kullanılacak ekonomi konuları hakkında sosyal kararlar vermede yeterlilik kazandırır. Ekonomi okuryazarlığı aynı zamanda insanların tüketici, üretici, birikimci, yatırımcı ve sorumlu vatandaş rollerini yapmalarına olanak sağlayan beceriye sahip olmalarını da kapsar. Bu beceriler; ekonomik akıl yürütme, karar verme, problem çözme ve gerçek yaşam durumlarını analiz etmedir. Öğrenciler yaşamlarını etkileyecek ekonomik konularda fikir yürütmeden önce, temel ekonomik prensipleri bilmek zorundadırlar.

Ekonomi okuryazarlığındaki gelişim ilköğretim çağlarında başlamalıdır. Bazıları ekonominin küçük çocuklara veya gençlere öğretilmeyecek kadar zor olduğunu düşünmektedir. Bu yanlış bir yaklaşımdır. Kimse bu tür bir tartışmayı matematik ve fen bilgisi için düşünmemektedir. Ekonomi eğitiminin liseden önceki dönemlerde verilmesi gerekir (Watts, 1998: 44).

İlköğretim öğrencileri için ekonomi, hayatlarının önemli bir bölümünü oluşturur. Öğrenciler, her alım satım yaptıklarında ekonomik kararlar verirler. Bugünün öğrencileri, yetişkin bireyler olduklarında hayatlarını etkileyecek kararları gerektiren daha karmaşık ekonomik konularla karşılaşacaklardır. Ekonomik açıdan okuryazar olmayan ve ekonomik muhakeme becerilerini uygulamaktan yoksun olan bireyler, hem gençken hem yetişkin olduklarında karşılaştıkları ekonomik sorunları karmaşık ve endişe verici bulacaklardır (Akt: Staubs, 2007: 3).

İlköğretimde verilen ekonomi dersinin özü, öğrencilere ekonominin nasıl işlediğini öğretmek, öğrencilerin günlük haberleri yorumlayarak ekonomik analizleri kendi hayatlarına yansıtmasını sağlamak, para harcama, çalışma, tasarruf ve yatırım konularında kendi tercihlerini yapmaları ve sosyal ve ekonomik tartışmaları keşfetmelerini sağlamaktır. Ekonominin anlaşılması, her şeyden öte, çevremizde çalışan dünyanın nasıl işlediğini daha iyi anlamak için prensipler oluşturma kabiliyetidir (Darvin, 2006: 7).

Ekonomi okuryazarlığı; ekonomik sistemlerin daha iyi çalışması, ulusal seçim kararları ve yerel ekonomik kararların daha iyi bir düzeye gelmesinde önemli bir role sahiptir. İnsanlar her gün; üretici, tüketici, yatırımcı gibi pazarlama unsurlarıyla iletişim içinde olarak da ekonomiye dair çok şey öğrenirler. Her gün en çok karşılaştıkları ekonomi terimleri hakkında bir ilgi geliştirmeyi öğrenirler (Watts, 1998: 45).

Ekonomi okuryazarlığı; kişisel kararların ve kamu politikalarının sonuçlarını tanımlama, analiz etme ve değerlendirme yeteneğidir. Ekonomi okuryazarlığı;

- a. Yeryüzündeki sınırlı kaynakların kullanımı, insanların seçim yapmak zorunda kalmaları,
- b. Ekonomilerin ve piyasaların nasıl işlediği ve içindeki insanların nasıl çalıştığı,
- c. İnsanlar ve milletler arasındaki ekonomik etkileşimi ve birbirine bağımlılığı ifadelerini kapsar.

Ekonomi okuryazarlığı şu üç başlığı içeren bir teorik yapıdır: “ekonomi bilgisi, ekonomi tutumu ve ahlâki ekonomi” yansımalarıdır. Ekonomi eğitimi terimi, ekonomi bilgisi ve ekonomi okuryazarlığı terimleri ekonomi eğitimin tüm amaçlarına ulaşmak için dönüşümlü şekilde kullanılmıştır. Ekonomi eğitiminin bu amaçları, daha iyi ekonomi seçimi yapmaya yardımcı olmak için daha fazla bilgi sunan ekonomi

okuryazarlığının ekonomi bilgisi olarak kullanılmasına sebep olmuştur. (Bridge-Mendenhall, 1994: 15).

Okullarımızda etkili ekonomi eğitimi genç insanları kendi özel hayatlarında ve birer vatandaş olarak demokratik toplumda ekonomik karar vermeye hazırlamak için kilit bir noktadır. Ekonomik alanda okuryazarlık; iş gücü, şehrimiz ve tüm ulusumuz için iyi bir noktada olmada oldukça kritiktir. Öğrencilerin bu karmaşık ve değişen dünyada mantıklı kararlar vermeleri için temel ekonomi kavramlarını anlamaya ve bunlara başvurmaya ihtiyacı vardır. Ekonomi bilgisi ve karar verme becerisiyle öğrenciler, 21. yüzyılda üretken bir şekilde yaşamaya ve çalışmaya hazır olacaklardır (LSSCS, 1997: 60).

Symmes ve Gilliard, ekonomi okuryazarlığını şöyle tanımlamaktadır: “Sınırlı sayıda bulunan kaynakları kullanırken karar vermede muhakeme sürecini uygulama yeteneğidir. Ekonomi muhakemesi şunları yapabilme yeteneğidir: “Karşılaştığımız, seçimlerimize bağlı sorunları tanımlamak; seçimlerimizi şekillendiren kriter ve amaçlarımızı belirlemek ve onları sınıflandırmak; her bir alternatifi değerlendirerek olası muhtemel sonuçları gözlemleyip bilgiyi kullanmak; ve çeşitli seçimlerimizin artı ve eksiklerinin değerlendirmesini yaparak gerekli önlemleri almaktır” (Akt: Miller, 1988: 3).

Saunders, ekonomi okuryazarlığını ekonomi eğitiminin amacı açısından tanımlamıştır: “Öğrencileri liseden mezun olup da ekonomik sorunlarla karşılaştıkları zaman mantıksal yargılar yapacak kadar ekonomi bilgileriyle donanımlı olmalarını sağlamaktır. İktisat sorularıyla mantıksal değerlendirmeler yapmayı öğretmek, öğrencilere daha etkili kararlar verme ve daha sorumlu bireyler olmaları yönünde katkı sağlayacaktır (Akt: Miller, 1988: 3,4).

Burkhardt ve diğerleri (2003: 20), 21. yüzyılın yetenekleri içerisinde olan ekonomi okuryazarlığını şu şekilde tanımlamıştır: “Ekonomik okuryazarlık; ekonomik problemleri, alternatifleri, fiyatları ve yararlarını tanımlama, ekonomik durumlarda işyerindeki teşvikleri analiz etme, ekonomik durumlardaki ve yerel politikadaki değişimlerin sonuçlarını değerlendirme, ekonomik kanıtlar toplama, organize etme ve getirilere karşılık tutarı ölçebilme yeteneğidir.”

Burkhardt ve diğerkleri (2003: 20) bu araştırma raporunda ekonomik okuryazarlığı olan öğrenciler şu yeterliliklere sahip olmalıdır:

a. Tüketiciler, üreticiler, yatırımcılar ve yurttaşlar olarak ekonomi bilgilerini kullanıp bilgili seçimler yapmak için; fiyatları, yararlarını ve kaynakların sınırlarını değerlendirebilirler.

b. Basit ekonomi kavramlarını anlamalı; işçiler, tüketiciler ve vatandaşlar olarak hayatlarını etkileyen esas ekonomik konular hakkında mantıklı sonuçlar çıkarabilmelidirler.

c. Ülke ekonomisi hakkında işsizlik, enflasyon, kredi kartı borçları gibi güncel sorunları tanımalı ve ne anlama geldiğine dair bir anlayışı olmalıdır.

d. Girişimciliğin değerlerini ve ülke ekonomisindeki küçük ve büyük işletmelerin görevlerini anlayabilmelidir.

e. İnsanların davranışlarını etkileyen ekonomik teşvikleri tanımlayabilir ve teşviklerin kendi davranışlarını nasıl etkilediğini açıklayabilmelidirler.

Ekonomik okuryazarlık; öğrencilerin tüketici, üretici, işçi ve yatırımcı olarak rollerinde, üretici vatandaşlar gelecek için daha iyi kararlar almada ve dünyayı daha iyi anlamada kendilerine yardımcı olacak bir seviyeye gelmelerini sağlar. Ekonomik konular; yerel, devlet, ulusal ve uluslar arası politika oluşturmada önemli bir rol oynar, bunlar sık sık seçmenin tercihini belirler (Burkhardt, et.al., 2003: 20).

Ekonomi okuryazarlığı, ekonomik problemleri, farklı seçenekleri, maliyet ve kârları tanımlama, ekonomik koşullardaki ve yerel politikalardaki değişimin sonuçlarını inceleme, ekonomik verileri toplama ve organize etme, kâr ve maliyetleri tartma yeteneğidir (Gerek ve Kurt, 2007: 650).

Tüm bu çalışmaların ışığında ekonomi okuryazarlığını şu şekilde tanımlamak mümkündür: “Ekonomi okuryazarlığı öğrencilerin yaş düzeylerine uygun olarak üretici, tüketici, çalışan ve yatırımcı olarak rollerinde, sorumluluk sahibi, çalışkan ve dürüst vatandaşlar olarak gelecekte daha iyi kararlar almada, ülkesini ve dünyayı daha iyi anlamada kendilerine yardımcı olacak seviyede ihtiyacı olan ekonomik bilgi, beceri ve tutumlarla donatılmalarıdır.”

Ekonomi okuryazarlığının amacı gençlerin ekonomi konularındaki ilgi ve becerilerini geliştirerek birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak ve topluma katkıda bulunacak meslek sahibi olmak kısacası nitelikli insan, nitelikli iş gücü oluşturmaktır. İnsanların içinde bulundukları topluma karşı bir takım sorumlulukları vardır. İnsanlar sosyal hayat içerisinde nitelikli bir iş sahibi olarak ve mevcut kaynakları dengeli kullanarak toplumuna karşı hizmet vermiş olur. İşte bir insan bu sorumluluk bilincine ilköğretim çağlarında adım atar. Bu noktada ekonomi okuryazarı olarak yetiştirilen bir birey topluma ekonomik açıdan olan sorumluluklarını öğrenmiştir, diyebiliriz.

2.5. EKONOMİ OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİNDE ÖNEMLİ FAKTÖRLER

Okullarda ekonomi eğitimi için üç önemli bileşen vardır. Bunlardan ilki, öğretmenler iyi bir alan bilgisine sahip olmalı ve öğrencilere temel ekonomi okuryazarlığını kazandırabilmelidirler. İkincisi öğrencilerin yaş düzeylerine uygun aktif öğrenme yöntemlerini içeren ekonomi programları hazırlanmalıdır. Son olarak ailelerin ekonomi eğitiminin güçlü birer parçası olduğunu bilmeleri gerekmektedir.

2.5.1. Yaş Düzeyi

Araştırmalar çocukların ekonomik fikirleri öğrenmesinin yaş ile birlikte arttığını ve Piaget'in bilişsel düşünme aşmalarına benzer bir yapı gösterdiğini ortaya koymaktadır (Schug, 1986: 9).

Piaget, bilişsel gelişimi çeşitli dönemlere ayırarak incelemiştir. Bunlar: 1) Duyu-Hareket Dönemi (0–2 yaş), 2) İşlem Öncesi Dönem (2–6 yaş), 3) Somut İşlemler Dönemi (7–11 yaş), 4) Soyut İşlemler Dönemi (12 yaş ve üzeri)'dir (Selçuk, 2001: 85–96).

Piaget'in “İşlem Öncesi Dönem” olarak adlandırdığı 3–7 yaş arasındaki çocukların ekonomiyle ilgili ortak ve gözleyebildikleri bilgileri vardır. Çünkü çocuklar gözlem yaparak diğer kişilerin alışveriş yerlerindeki davranışları hakkında temel bilgiye sahip olurlar. Bunun yanı sıra çocuklar farklı ekonomik bilgiler arasında nadiren bağlantı kurarlar. Bundan dolayı satın alma ve satmayı karşılıklı bir eylem olarak değil de farklı eylemler olarak gözlemlerler. 7–12 yaş arasında (Piaget'in Somut İşlemler Dönemi) çocukların ekonomik bilgileri bütünleşmeye başlar. Örneğin; bu yaştaki çocuklar satın alma ve satmayı bir çeşit ticaret olarak değerlendirirler. Ergenlik

döneminde ise (Soyut İşlemler Dönemi), çeşitli ekonomik eylemleri bir sistemde birleştirirler. Örneğin; bu basamaktaki çocuklar bankaların kâr sağlamayı amaçladığını anlarlar. Bu gelişimsel teorilerin yanı sıra bir varsayım da çocukların psikolojik, biyolojik ve mekanik teorilere benzer ekonomik teoriler ürettikleri yönündedir. (Siegler & Thompson,1998; Akt: Bayhan, vd., 2007: 3).

Schug ve Walstad (1991: 413) araştırmalarında, ekonomik düşünme bilgilerinin iki önemli sonucunu belirtmişlerdir. Birincisi; çocukların ekonomik düşünceleri gelişimsel bir süreç izleme eğilimindedir. Düşünceleri yaşla daha soyut ve esnek olur. İkincisi; ekonomik düşünmenin yaşla ilerleyen bir gelişme göstermesine rağmen gelişimin düşünülmesi bazı kavramlarda diğerlerinden daha hızlı olur. Ekonomi eğitiminde gelişimsel bilgilerin değeri, öğrencilerin yaygın ekonomik fikirler hakkında sahip olabilecekleri karışıklıklara karşı öğretmenleri uyarabilmesidir.

Berti ve Bombi, çocukların ekonomi temellerini yapılandırmasında bir dizi çalışma ortaya koymuştur. 3 ile 14 yaş arası yaklaşık bin tane İtalyan çocuk incelenmiştir. Sorular; çalışma ve çalışma ödemelerini, para kaynakları, mal ve ticari takas kaynakları, üretimin tanımı ve kendi sahip oldukları şeylerle ilgilidir. Sonuçlara dayanarak, Berti ve Bombi, Piaget'in bilişsel gelişim modeline paralel bir gelişim sentezi oluşturmuşlardır. Birinci düzey (3–6 yaş) işlem öncesi dönemi temsil eder, deneyim kazanmak için bilgi sınırlıdır. Örneğin; çocuklar mağazaların alışveriş yapmak için olduğunu bilir, fakat insanların bir şeyler almak için neden para harcadıklarını anlayamazlar. Çocuklar parayı tanısa da, onun esas işlevini bilmezler. İkinci düzey (6–7 yaş) sezgisel dönemdir. Çalışma ve zenginlik arasındaki ilişki bu dönemde şekillenir. Değişik paraları ayırt edebilseler de, çocuklar bir şeyler alıp satarken ortaya çıkan kullanım farklılığını anlayamazlar. Mağazadaki ürünlerle, fabrikalar arasında da bir ilişki kuramazlar. Son düzey (7–14 yaş) belirli işlem düzeyi olarak bilinir. Bu dönemde, alım satım artık bir fiziksel sınırlılık göstermez ve çocuklar alıcıyla satıcı arasındaki farkı görebilir (Akt: Hawthorne, Rodgers & Wheeler, 2003).

Schug ve Birkey (1985), küçük çocukların ekonomik problemler ve fikirlerle ilgili nasıl düşündüklerine odaklanarak, ekonomik nedenselliğin gelişimini inceledikleri araştırmalarında, ekonomik nedenselliğin doğasının Bilişsel Gelişim Teorisi tarafından desteklendiğini ortaya koymuştur. Ekonomik algı, deneyimlere göre çeşitlilik göstermiştir. Böylece çocukların ekonomik nedenselliğinin ekonomik deneyimler

sağlayarak geliştirilebileceği ve ilköğretim döneminin öğretim için en uygun zaman olduğu önerilmiştir.

Çocukların ekonomi düşünceleri üzerine birçok çalışma, çocukların düşünmesinin seviyeler ve aşamalar yoluyla ilerlediğini göstermektedir. Jean Piaget'in gelişimsel öğrenmeye yönelik sınıflandırması, çocukların ekonomiyi anlaması üzerine birçok çalışmaya yol gösteren teorik çerçeveyi sağlamıştır (Staubs, 2007: 35–40). Aşağıda bunu destekleyen çalışmalar verilmiştir.

Tablo 2: Yaş Düzeylerine Göre Ekonomi Eğitimi

Çalışan Kişi	Çalışılan Programın Adı	Çalışılan Grup	Açıklama
Lawrence Senesh (1963)	Bizim Çalışan Dünyamız	Ekonomi kavramlarını ilkokul öğrencilerine öğretmek için ilk müfredat programlarından biridir.	Bizim Çalışan Dünyamızın müfredat materyallerinin kullanımına katılan ilköğretim seviyedeki öğrencilerin, katılmayanlara göre, tutarlı ve sürekli olarak ekonomi testlerinde daha yüksek başarı gösterdiklerini bulmuşlardır.
Marilyn Kourilsky (1977)	Çocuk Ekonomisi Programı	Beş kreşteki 96 çocuk Kıtık, arz ve talep ve fırsat ekonomik maliyeti	Sömestr boyunca her gün 30 dakikalık ekonomi aktiviteleri <i>Çocuk Ekonomisine</i> katılan çocukların kontrol grubundaki çocuklardan önemli bir şekilde daha iyi performans gösterdiklerini bulmuştur.
Marilyn Kourilsky	Mini Toplum Ayrıntılı bilgi: (http://www.mini-society.com/)	İlkokul seviyesindeki öğrencilere ekonomi ve vatandaşlık kavramları	Bu program, 1970'lerin başlarında tasarlandı ve neredeyse 30 yıllık bir dönem boyunca düzeltildi, genişletildi ve geniş bir şekilde test edildi. Bu program sosyo ekonomik duruma ve öğrencilerin öğrenme tarzlarına karşı etkili olduğu gösterdi.
Jahoda (1979, 1981)	İlk çalışma, bir satıcının ürünlere sağlayıcısına ödenen fiyattan daha yüksek bir fiyat koymak zorunda olduğu fikrine yoğunlaştı.	6 ile 12 yaşları arasındaki 120 İskoç öğrenci	Jahoda; ilk başta çocukların banka işlemlerini düzenleyen ilkeleri arkadaşlar arasındaki işlemlere benzer ilkeler olarak görme eğiliminde oldukları sonucuna vardı. Birey, ödünç alınırsa aynısı geri verilir ve farklı bir şey verilirse bu doğru olmaz. Sadece genç insanlar bir bankanın bir kar yapma gerekliliğini yavaş yavaş tanımlarlar.
	İkinci çalışma, kâr fikrini bankacılığa genişletti.	11 ile 15 yaşları arasındaki 96 öğrenci ile	
Schug ve Birkey (1985)	6 ile 9 yaşlarındaki 70 öğrenciyle bazı temel ekonomi kavramları hakkında çalışmışlardır.		Araştırmacılar, ekonomi kavramlarına yönelik öğrenci anlayışının gelişimsel bir örneği izlediğini bulmuşlardır. Bazı çocuklar için farklı kavramların diğerlerinden daha hızlı geliştiğini buldu. Onlar, öğrencilerin ekonomi düşünmesine yönelik gelişiminin kavramlarla çeşitlilik gösterdiğini ve kısmen öğrencinin deneyimlerine bağlı olabileceğini de keşfetmişlerdir.
Schug ve Hagedorn (2005)	Parada Deneyimli Çocuklar	İlkokul seviyesindeki öğrenciler	Bu çalışma çocukların harcama, tasarruf yapma ve yatırım yapma hakkındaki tutumları ve bilgileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

2.5.2. Ailenin Önemi

Ulusal Ekonomi Eğitimi Konseyi (NCEE), gençleri ekonominin pratik becerileri üzerinde verimli bir şekilde eğitime ihtiyacına dikkat çekmişler ve bu ihtiyacı karşılamanın en iyi yollarını işaret etmişlerdir. NCEE programı, ilk olarak ekonomi ve ekonomi okuryazarlığı geliştirmede önemli bir faktör olarak aileyi göstermiştir. NCEE, ilk kez tek başına bir ebeveyn rehberini geliştirmiş ve ebeveynleri çocuklarına “ekonomi öğretmeye” yönlendirmiştir (Flowers, Morton & Schug, 2002: 16).

Bir çocuğun ekonomi eğitiminde başarılı bir öğrenme gerçekleştirmesinde anahtar faktör, eğitimlerine ailelerinin de katılması olacaktır. Araştırmalar, öğrencilerin ekonomik karar vermelerinin önemli bir kısmını ebeveynlerinden öğrendiklerini göstermektedir. Öğrenciler, birikim ve yatırım yapmada ve bilgili vatandaşlar olarak davranmada ailelerinin katılımıyla daha iyi bir seviyeye gelmişlerdir. Başka bir deyişle, onlar, “gerçek” dünyanın nasıl işlediği ile ilgili bir anlayışa sahip oldukları zaman daha iyi şartlarda yaşama fırsatlarını geliştirebilmişlerdir (Flowers, Morton & Schug, 2002: 17).

Kourilsky (1981)’de iktisat eğitiminde pratiğe dayalı yaklaşım çalışmasında ebeveyn /çocuk öğrenimi ve etkileşimi ilişkisini incelemiştir. Bu çalışmada deney ve kontrol grubu öğrencileri performans dayalı aynı iktisat programına katılmışlardır. Ebeveynleri daha önce iktisat seminerlerine katılan çocuklar deney grubunda yer almışlardır; ebeveynleri daha önce iktisat seminerlerine katılmayan öğrenciler ise kontrol grubuna dâhil edilmişlerdir. Hem ebeveynler hem de çocuklar (1) iktisat anlayışları, (2) iş kararlarının algılanışı, (3) girişimci kavramının algılanışı ve (4) ailevi kararlar alırken iktisadi muhakemelerin kullanılması gibi ön test ve son testlere tabi tutulmuşlardır. Bu çalışmanın sonuçları göstermiştir ki ebeveynlere çocukların okulda ne öğrendiklerini öğretmek öğrencilerin öğrenmelerini artırmaktadır (Akt: Graff, 1982: 51).

Ailelerin veya öğretmenlerin, gençlerin ekonomi bilgilerini geliştirmelerine yardım edebilecekleri bir yol da; gün içerisindeki sayısız fırsatı kaçırmamaktır. Öğretmenler ve aileler arasındaki işbirlikçi aktiviteler çocukların kendi ekonomik deneyimlerinin farkına varmalarını sağlayabilir. Örneğin; aileler çocuklarına yakındaki

bir yerden bir şeyler satın almaları için bir miktar para verebilir. Bu aktivite çocukların karar verme ve ticaret bilgilerinin farkına varmasını sağlar. Aile içindeki ekonomik durumlardan haberdar olmak, çocukların ekonomi hakkında daha dikkatli olmalarını yardımcı olur. Bazı şeylerin niçin alınabileceği bazılarının niçin alınamayacağı, ailenin finansal durumu da göz önünde bulundurularak tartışıldığında, çocuk daha çok bilinçlendirilmiş olur. Çocuklar ailenin gerçekçi finansal bilgilerinden yararlanabilirler ve kararların nasıl alındığını görürler (Schug, 1985: 27).

Ekonomi konularının öğretiminin ailede başladığını dile getiren Halil Fikret Kanat (1941: 148), “*Ailede Çocuk Terbiyesi*” isimli eserinde, ailelerin çocuklarına tasarruf hakkında bol nasihat vermelerini ve konuda örnek davranışlar göstermelerini öğütlemiştir. Çocuğa en temel ekonomi bilgisi olarak, parayı doğru kullanma konusunun aile içindeki davranışlarla eğitilmesinin önemine işaret etmiştir. Ayrıca çocuğa harçlık vererek bu harçlığın doğru kullanılması konusunda uygulamalı örnekler verilmesini ve derslerine iyi çalışırsa harçlığı haricinde para ödülü alabileceği söylenebileceğini belirtmiştir. Kanat ayrıca çocuklara kumbara alışkanlığı kazandırarak tasarrufun önemini kavratmak gerektiğinden bahsetmiştir.

Etkili ekonomi eğitiminde ekonomik performansın artmasını sağlayan en önemli güç ailedir. Çocuklara ekonomiyi öğretmede aileler adeta yaşam koçluğu yaparlar. Okulda aldıkları ekonomi eğitimi süresince aileler partner olarak çocuklarına inanılmaz fırsatlar sunabilirler. Günlük yaşamlarında bizzat kendileri yaparak çocuklarına örnek oldukları için aileler çocuklarının finansal okuryazarlık kazanmasında önemli rol oynarlar (Flowers & Gallaher, 2001: viii).

Özetle çocuklar okul içinde harcadıkları zamandan daha fazlasını aileleri ile geçirmektedirler. Bu zaman zarfında ailelerinin ekonomik faaliyetlerini gözlemleme ve bizzat rol alma durumunda olurlar. Ailelerin ekonomik okuryazarlık kazandırma rolleri o nedenle okuldan daha güçlü görülebilir. Teorik bilgilerin pratiğe dökülmesinde aile bilinçli bir şekilde çocuğuna yön gösterirse elbette çocuklarına ekonomi konularında bilinçlenmesinde daha faydalı olacaktır.

2.5.3. Öğretmenin Önemi

Ekonomi programlarına katılmış öğretmenler tarafından yetiştirilen öğrencilerin yeterliliğini inceleyen çalışmalar, ekonomi eğitimine hiç ders almamış öğretmenlerle eğitim gören öğrencilere kıyasla bu öğrencilerin ekonomi kavramlarını anlamlandırmada daha iyi bir bilişsel yeterlilik gösterdiği sonucu ile hem fikirdir. Becker, ekonomi eğitimi almış öğretmenlerin öğrencilerinin seviyelerinin ekonomi eğitim programı almamış öğretmenlerin öğrencilerine göre daha iyi olduğunu rapor etmiştir. Benzer şekilde, Highsmith, Thornton ve Vredevelde, öğrenci performansı ve ekonomide öğretmen yetiştirme arasında büyük bir pozitif yakınlık olduğunu göstermiştir (Akt: Racich, 1982: 16).

Meszaros ve Suiter (1998); öğretmenlerin sahip olduğu ekonomi bilgilerinin, doğrudan öğrencilerin performansını etkilediğini ileri sürmektedir. Allgood ve Walstad (1999) ise öğretmenlerin aldığı ekonomi derslerinin sayısının, öğretmenin ekonomi bilgileri için bir gösterge olarak kullanılmasının yanıltıcı olduğunu, öğretmenlerinin ekonomiye karşı tutumlarının daha belirgin bir gösterge olduğunu söylemişlerdir. İlköğretim seviyesinde, öğretmen eğitiminin öğrencilerin ekonomi anlayışı üzerindeki ilişkisini araştıran Morgan'ın (1991) araştırma sonuçları da ekonomi konularında öğretmen eğitiminin önemine işaret etmektedir.

Sosin, Dick ve Reiser (1997) tarafından yürütülen başka bir çalışma da, ilköğretim öğretmenleri ile ilgilenmiştir. Deney gruplarındaki öğretmenler, ekonomi eğitiminde geniş çaplı eğitim almışlar ve başlı başına Ekonomi Eğitimi Üzerine Milli Konsey tarafından geliştirilen müfredat programını kullanmışlardır. Sonuçlar, deney gruplarındaki öğrencilerin, kontrol gruplarındaki öğrencilere göre önemli bir şekilde daha fazla ekonomiyi öğrendiklerini göstermiştir.

Staubs'ta (2007) çalışmasında, öğretmen adaylarının ilköğretim Sosyal Bilgiler programı içerisinde ekonomi okuryazarlığının öğretimi hakkındaki inançlarının ve tutumlarının değerlendirmesini yapmıştır. Staubs öğretmenlerin ekonomi bilgilerine inançlarının ve bu dersi anlatmaya karşı tutumlarının öğrenci öğrenmelerini etkileyeceğini ortaya koymuştur. Yankelovich, Shelly ve White (1981) tarafından yapılan başka bir çalışmada, ilköğretim kademesindeki öğrencilere verilen ekonomi öğretiminde öğretmen eğitiminin önemine değinmiş ve Ekonomi Eğitimi Ulusal Meclisinin bu doğrultuda ilköğretim kademesindeki öğretmenlere özel öğretim önerileri

içeren bir “İlköğretim İktisatçısı” programı hazırlandığından bahsetmişlerdir. Yapılan bu çalışmada, ilköğretim öğretmenlerinin ekonomi konusundaki görüşlerinin geliştiği ve öğrenci öğrenmelerinin arttığı gözlemlenmiştir (Akt: Schug, 1983).

Öğrenci performansını geliştirme ve öğretmen eğitimi arasındaki olumlu ilişkiyi gösteren en fazla doküman Walsted’in çalışmalarında bulunmaktadır. Minnesota çalışmasında, Walsted seminerlere katılmanın bile ekonomi kavrayışında öğretmenler üzerinde çok büyük bir etkisi olduğunu rapor etmiştir. Dahası, “eğitilmiş bir öğretmen tarafından sunulan ekonomi temelli problem çözme becerisine dayalı materyaller ilköğretim öğrencilerinin ekonomiyi anlamlandırma, ekonomiye karşı bir tutum geliştirme, problem çözme becerisi ve problem çözmeye karşı tutum geliştirme konularında daha başarılı olmasına büyük ölçüde katkı sağlamaktadır (Racich, 1982: 17).

İlköğretim öğrencileri ile yapılan birkaç çalışma daha bezer şekilde sonuçlanmıştır. Dawson ve Davison, ilköğretim öğrencileri için kanıtlar ortaya koymuştur. Bu öğrencilerin aynı materyaller kullanılarak eğitim alsalar da, alan bilgisi olmayan bir öğretmenle kıyaslandığında alanında bilgi sahibi olan öğretmenlerle ders gören öğrencilerin daha başarılı olduğunu da göstermişlerdir. Andrew Nappi’nin çalışma bulguları Minnesota’daki öğretmen ve öğrenciler için de benzer sonuçları göstermiştir (Akt: Racich, 1982: 13).

Kısacası ilköğretim seviyesinde ekonomi eğitiminin düzenleyicisi olan öğretmenin etkililiği oldukça önemlidir. Öncelikle öğretmenin ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin ekonomi eğitiminin gerekliliğini bilmesi gerekir. Öğretmenin; öğrencilerine ekonomi bilgilerini vermesinin yanı sıra kazandıracak bilgileri pratikte kullanmasını sağlama ve ekonomik karar verme becerisinin gelişimine katkıda bulunması gerekir (Riabova, 2003: 34).

Öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı eğitimindeki önemli faktörlerden biri de aktif öğrenme yöntemleri ile zenginleştirilmiş ders programlarıdır. Bu çalışmanın uygulamasında ilköğretim öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığını geliştirmek için Sosyal Bilgiler programı kazanımları doğrultusunda ekonomi programı hazırlanmıştır. Bu program literatürde önerilen yöntemler esas alınarak hazırlandığı için ekonomi okuryazarlığı eğitimindeki önemli faktörlerden ekonomi programı hazırlamanın öğrenci başarısı üzerindeki etkisi ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır.

2.6. EKONOMİ EĞİTİMİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

2.6.1. Ekonomi Konuları Nasıl Öğretilmelidir?

Öğrenciler için en temel ekonomi öğretimi öncelikle günlük ekonomi konularını anlamak olmalıdır. Ekonomik kararların günlük yaşamı nasıl etkilediğini öğrenmek öğrencilerin, ekonominin üretici, tüketici ve vatandaş olarak insanların yaşamını nasıl etkilediğini anlamasına yardımcı olur. Bu nedenle öğrenciler, ekonomi konularının bugün ve gelecekte yaşamları içinde nasıl etkili olduğu konusunda bilinçlenmelidirler.

Sınıflarda öğretilenlerin çoğu; öğrencilerin kişisel ve toplumsal ekonomi problemlerini objektif bir şekilde analiz etmelerini sağlayamaz. Birçok öğrenci; nasıl bütçe yapacağını ve alışverişi nasıl karşılayacağını öğrenmekle, bir takım şekilleri ezberlemekle, istekler ve ihtiyaçlar arasında ayırım yapmakla, kaynakları, toprak, işgücü ve sermaye gibi kategorilere sınıflandırmakla ve tasarruf yapmanın “iyi bir şey” olduğunu öğrenmekle zaman harcar. Bunların hiçbirisi, ekonomi veya ekonomi eğitimi değildir. Bunlar, temel ekonomi anlayışını güçlendirmek için aktiviteler olarak kullanılacak, öğrencilerin tüketiciler olarak hayatlarını sürdürmelerine yardımcı olabilecek araçlardır. Bu aktivitelerle meşgul olan ve daha ileri gitmeyen öğretmenler, yani öğrencilerine kavramları kullandırmayan öğretmenler, öğrencilerinin dünyayı daha iyi anlamalarına, objektif ve mantıklı yargılara ulaşmaları için ekonomi araçlarını nasıl uygulayacaklarına dair anlayışlarına katkıda bulunmamaktadırlar. Öğrenciler; kıtlığın ilişkisini, arz ve talebi, uzmanlaşmayı, ekonomik gelişmeyi, uluslar arası ticareti ve hükümet düzenlemelerini anlamadan ülkelerinin tarihini, dünyanın tarihini ve Sosyal Bilgileri tam anlamıyla anlayamazlar (Buckles, 2001: 168).

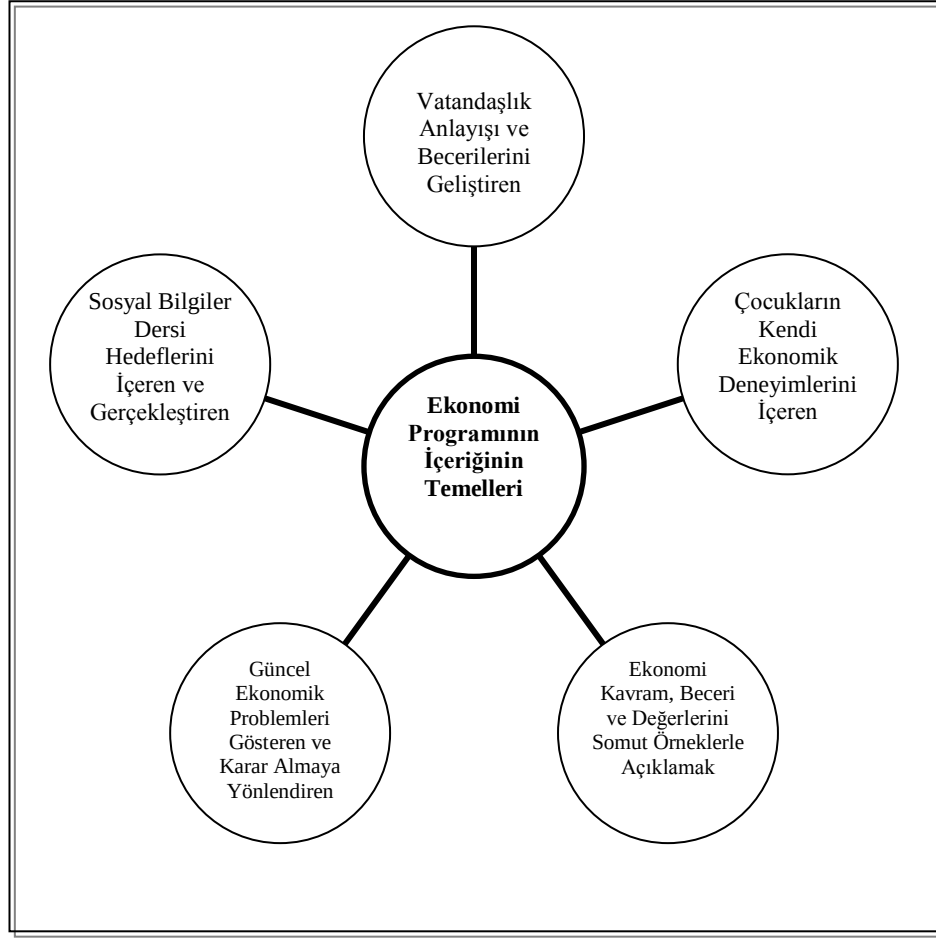
Ekonomi merkezli eğitimde öğrenciler, temel ekonomik kararların günlük yaşamı nasıl etkilediğini öğrenmeye çalışırlar. İlköğretimdeki bir öğrenci, toplumu tehdit eden karmaşık bir problem hakkında ne yeterli deneyime ne de motivasyona sahiptir. Büyüdükçe bilgi dağarcığı geniş ekonomik problemler hakkında eleştirel düşünmesine imkân verecektir. Bu yüzden öğretmen ilk önce, ekonomi konularını çocuğun olgunluk seviyesinde görmesi gereken bir ders olduğunu bilmeli ve daha sonra yavaş yavaş karmaşık problemler hakkında ona bilgi vermelidir. Öğrenciler paranın ne olduğunu, nereden geldiğini ve bankaların görevini bilmedikçe; öğretmen parasal

politikalarımızın karmaşıklığını lise son sınıflara bile öğretemeyecektir (Ragan & Mcaulay, 1968: 139).

Örneğin; ilköğretim öğrencilerine zamanlarını ya da paralarını nasıl harcayacakları hakkında karar vermelerini isteyen aktiviteler, onların deneyimsel öğrenme kazanmalarına imkân verir. Ekonomi konuları, yerinde karar almayı içeren önemli beceriler öğretir. Ayrıca bu konular öğrencileri, ilgili konular hakkında iyi bilgilendirilmiş olmaya ve bir işe girişmeden önce seçimlerinin olası sonuçlarını düşünmeye hazırlar. Mesela, öğrenciler okulda kıtlık durumu ile karşı karşıya bırakılır ve bu durumu kendi cümleleriyle ifade etmeleri ve rol oynamaları istenir. Daha sonra, öğrenciler ana sorunu belirler, öğretmen de kıt kaynakların olmasının bir karar almaya yönelttiğine işaret eder. Öğrenciler kıtlık kavramının tanımını kendi cümleleri ile ifade eder. Öğretmen kıtlığın, insanların isteklerinin mevcut kaynakları aşması sonucu oluştuğunu vurgular. Son olarak, öğretmen yeni öğrenilen bilgiyle en baştaki problemi ilişkilendirir. Bu yöndeki uygulamalar öğrencilerin ekonomi kavram ve prensipleriyle tanışıp, uygulayıp, deneyim kazanıp, onları tekrar gözden geçirdikten sonra bunları somut durumlara uygulamalarına fırsat tanınması açısından yararlı olacaktır (Brophy & Alleman, 2006: 155).

1960 ve 1970'li yıllarda yapılan araştırmalar ilköğretim öğrencilerinin düzenli bir okul ortamı ve ders müfredatı ile ekonomik kavramları, akademik içerik ve becerileri başarılı bir şekilde öğretilebileceği sonucuna varmıştır (Akt: Schug, 1986: 8). Ekonominin gençler tarafından rahatlıkla öğrenilebileceği sonuçlarının ardından “hangi programla ve nasıl?” sorularını getirmiştir. İlköğretim düzeyinde ekonomi eğitimi konusunda çalışmaları olan Schug (1986: 11) çalışmasında, ilköğretime ekonomi programı hazırlarken nelere dikkat edileceğinin temellerine şu şekilde işaret etmiştir (Şekil 7):

Şekil 7: Ekonomi Programının İçeriğinin Temelleri

Schug (1996: 84)'un, önerdiği ekonomi ders planının önemli basamakları ise şu şekildedir:

- 1) *Öğrencilere ekonomik bir durum verin.* Ekonomi ile ilgili örnekler sunun. Ekonomi ile ilgili bilgileri kullanarak sorunları çözmeye öğrencileri teşvik edin.
- 2) *Problem çözmede prensiplerin nasıl kullanıldığını gösterin.* Bu durum, prensip hakkında doğrudan açıklama yapmayı gerektirebilir; fakat genelde öğrencinin ilgisine bağlıdır.
- 3) *Öğrencilere yeni bir ekonomik durum verin.* Örnek bir olay kullanın ve sorular sorun. Gruplarda, öğrencilerin cevap vermesini ve problem çözmesini teşvik edin.

- 4) *Olayı çözün.* Öğrencilere kendi çözümlerini yazmalarını ve bunları sınıfta tartışmalarını söyleyin. Öğrencileri gözlemleyerek onlara doğru cevabı söyleyin.
- 5) *Sınıfa düzenli olarak yeni konular verin.* Ekonomi ile ilgili düşünmeyi öğrenmek düzenli bir şekilde ilerlediğinde öğrenilen bir alışkanlıktır. Aynı konuların yeni sorunların çözümünde kullanılması durumudur.
- 6) *Öğrencileri yeni konuları çözmede cesaretlendirin.* Öğrencilerden sınıfta kullanmak için kendi örnek olaylarını oluşturmalarını isteyin.

Patterson (2002) araştırmasında, Wentworth ve Western'in (1990) ekonomik muhakemeyi kullanarak ekonomi öğretimini amaçladıklarını söylemiştir. Onların muhakemesi ekonomik aktivite hakkındaki iyi belirlenmiş sorulara dayanıyordu ve şu prensipleri içeriyordu:

1. Kaynaklar kıttır ve insanları seçim yapmaya zorlar.

Alışveriş merkezine gidersiniz ve sadece 50 liranız vardır. Paranız, kıt bir kaynaktır. O anda ne yaparsınız?

2. İnsanlar alternatifler arasından amacına yönelik seçim yaparlar.

Birçok şey satın almak istersiniz ama hepsine paranız yetmez. Ne alacağınıza nasıl karar verirsiniz?

3. Tüm seçimlerin alternatifleri vardır.(Bedava seçim yoktur)

Kararınızın maliyeti ve sonuçları nedir?

4. Üreticiler ve tüketiciler ihtiyaçlarını beklenen yollarla cevaplar.

Aldığımız şeyin diğerinden üstün gelmesini sağlayan faktörler nelerdir? Satışları mı, indirim mi, diğer şeyler mi?

5. Kişisel ihtiyaçlar ve seçimler, diğerlerinin hareketlerinden ve ekonomi sisteminin kurallarından etkilenir.

Kararınızı etkileyen diğer faktörler nelerdir? Diğer insanların seçimleri sizi etkiledi mi?

6. Gönüllü ticaret zenginliği getirir.

Aldığınız üründen memnun musunuz? Ya satıcı? Bu alışverişten ikinizde kazançlı çıktınız mı? Verdiğiniz paraya değdi mi?

7. Seçimin sonuçları gelecekte karşımıza çıkar.

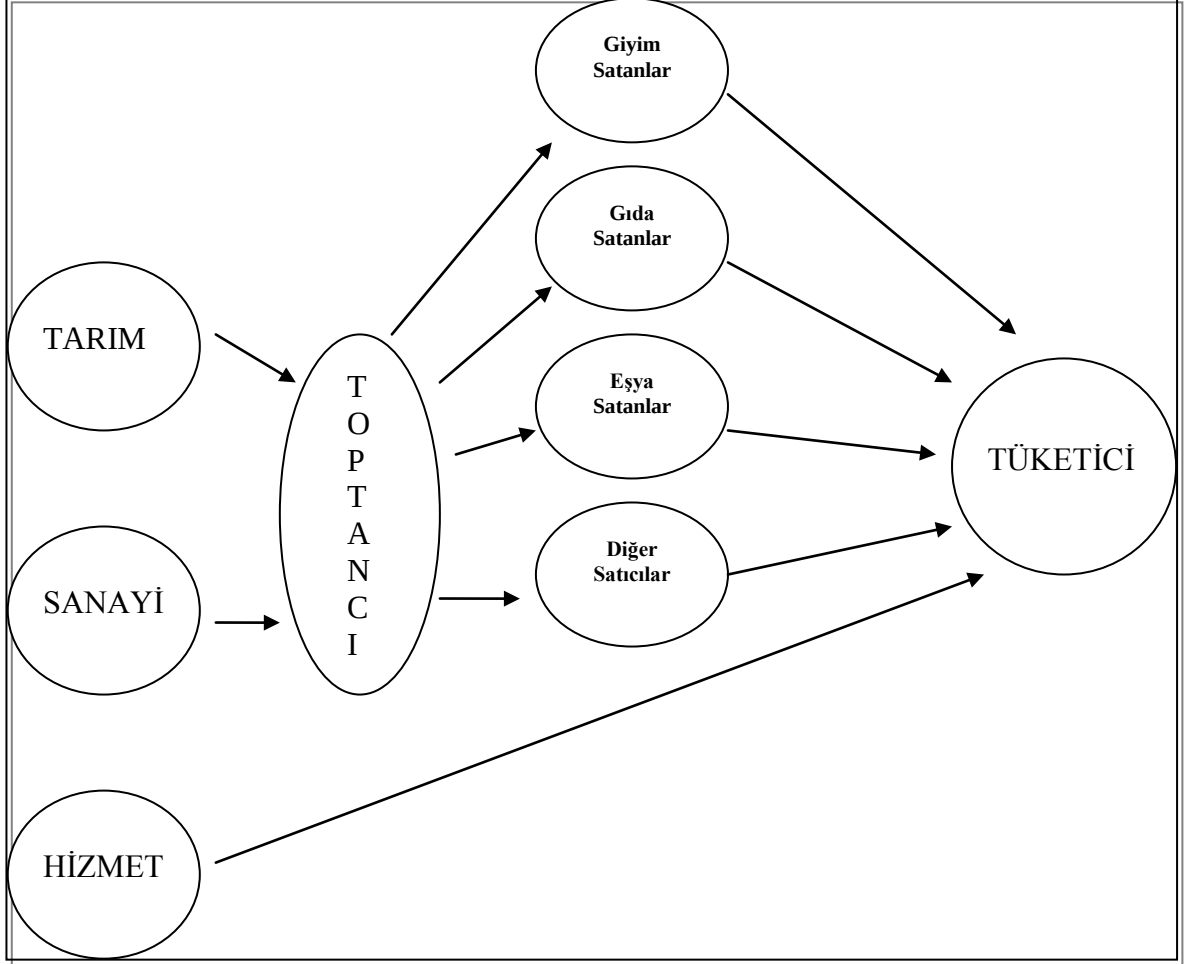
Bu kararınızın gelecekteki sonuçları neler olabilir? Olumlu ve olumsuz sonuçları neler olabilir?

Wentworth ve Western araştırmalarında bu prensipler ile öğrencilerin yaşadıkları dünyaki ve içinde bulundukları toplumdaki ekonomiyi anlamayı sağlayabileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca bir ekonomik muhakeme yaklaşımını kullanmanın zor stratejilere veya zaman harcayan metotlara başvurmayı gerektirmeyeceğini, direk olarak, ustaca sorular sorularak öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmeye yardım edeceğini vurgulamışlardır (Akt: Patterson, 2002: 41).

İnsanların ekonomik aktiviteleri çok geniş ve karmaşıktır. Bir yandaki çocukların küçük ve anlam veremedikleri ekonomi bilgileri ile diğer taraftaki çok büyük ve kafa karıştırıcı ekonomi konularının altında yatan karmakarışık iletişimi kurmaya çalışırken doğru bir yol haritası çizmek gereklidir (Preston & Herman, 1974: 330). Ekonomik kavramların soyut doğası çocukların ekonominin işleyişini kafalarında canlandırmalarını zorlaştırabilir. Bu nedenle öğrencilere basit şekillerle (Şekil 8 vb.) ve ekonomiyi günlük hayatta bağdaştırabilecekleri resim, gazete haberi, karikatür, afiş, film gibi görsel malzemeler kullanmak yararlı olacaktır. Ayrıca öğretim yöntemlerinden drama ve problem çözme gibi kendilerinin aktif düşünebilecekleri ve kendi cümleleri ile ekonomik problemleri ifade edebilecekleri öğretim yöntemleri ekonomi eğitimi için uygun yollardan birkaçıdır. Unutulmamalıdır ki; ekonomi Sosyal Bilimlerin en çok problem merkezli olan disiplindir (Akhan, 2009: 34).

Örneğin, öğrenciler yukarıda verilen bilgilerin ışığında aşağıdaki şekilde görüldüğü üzere (Şekil 8) ekonomik sistemi oluşturan üç sektör olan tarım sektörü, sanayi sektörü, hizmet sektörünün tüketiciye ulaşma yollarını daha rahat anlayabilirler. Öğrencilere ayrıca çeşitli kavram haritaları oluşturarak ekonomi konuları daha kolay ve kalıcı bir şekilde öğretilir.

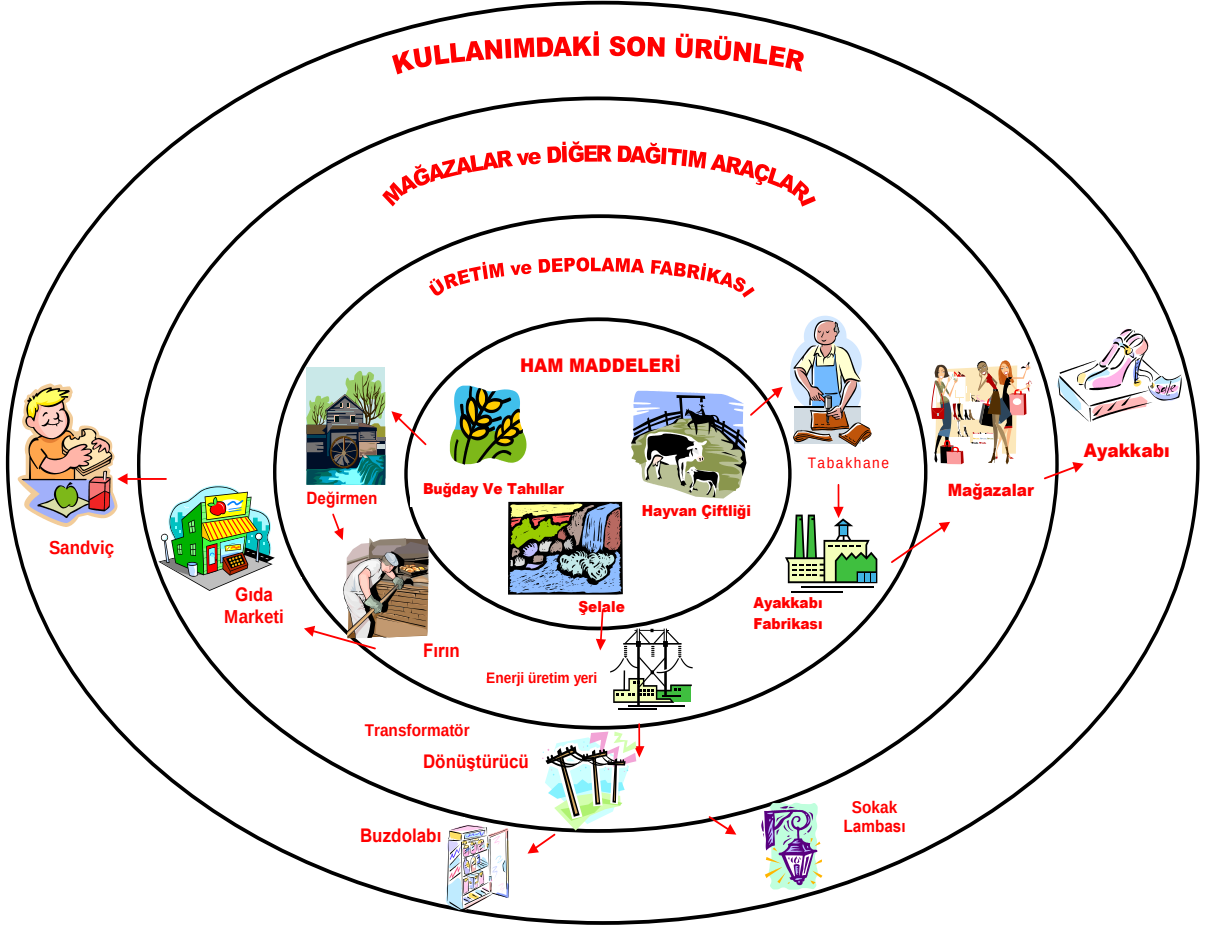
Şekil 8: Ekonomide Sektörlerin İşleyişi

(Akyol, Müftüoğlu, 1988: 10)

Marks ve Kotula'da (2009) çalışmalarında ekonomiyi öğretmek için “Dönüşümlü Gelir Modeli Akımını” kullanmışlardır. Araştırmacılar bu tarz şekillerin, dersleri daha fazla somutlaştırıp ilköğretim öğrencilerini bilgilendirdikleri sonucuna varmışlardır. Bir başka örnek de aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. Bu tarz basit şekiller öğrencinin hem ilgisini çekecektir hem de öğrenmeleri istenen ekonomi konusunu daha rahat öğrenebileceklerdir. Örneğin aşağıdaki şekilde (Şekil 9) hammadde kavramı ve üretim, dağıtım, tüketim zinciri anlatılmıştır. Bu şekil sayesinde öğrenciler günlük hayatta kullandıkları birçok ürünün nasıl kullanıma hazır hale geldiğini görme imkânı bulacaklardır.

Şekil 9: Üretim –Dağıtım ve Tüketim Zinciri

(Preston & Herman, 1974: 341)

2.6.2. Literatürün Önerdiği Yöntemler

Sosyal Bilgiler dersinde, bireylerde gerçekleştirilmek istenen davranışları bilgileri öğrencilere aktarmakla, yani geleneksel öğretim yöntemleriyle kazandırmak olanaklı değildir. Geleneksel öğretim, öğrencilerin birtakım kesin bilgileri ve çok iyi tanımlanmış becerileri kazanmaları ve kendilerinden istenildiğinde bu bilgi ve becerileri aynen yinelenmeleri amaçlandığı durumlarda başarılıdır. Oysaki Sosyal Bilgiler dersinde olduğu gibi öğretimin amacı, öğrencilere anlamayı, düşünmeyi, üretmeyi, problem çözmeyi öğretmek olduğunda geleneksel öğretim sınırlı bir güce sahiptir. Günümüz toplumlarının, yalnızca birtakım temel bilgi ve becerileri kazanmış, insanların yanında;

düşünebilen, üretebilen, problem çözebilen bireylere daha çok gereksinimleri olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenin sınıfta geleneksel öğretim yaklaşımlarından farklı öğretim yaklaşımlarını da uygulaması gerekmektedir. Bu farklı öğretim yaklaşımlarından birisi de yapısalcı kuramdır (Deveci, 2002: 56).

Bugün eğitim, yalnızca bilgi verme işlemi olarak tanımlanamaz. Davranış geliştirme ve bireye sosyal yön verme özelliği daha önemlidir. Artık öğrenimin, edinilmiş bilgi birimleriyle ölçümü yeterli görülmemektedir. Öğretimde başarının ölçütü, öğrencinin bilgisini evde, işte, siyasal etkinliklerinde ve sosyal ilişkilerinde etkin olarak kullanabilmesidir. Öğrenci, karşılaştığı sorunların çözümünde bu bilgisini kullanabilmelidir. Bu durum eğitimcinin karşısına, öğretimde izlenecek yöntemlerin seçimi sorununu çıkarmaktadır. Bir başka deyişle, “aktarılan bilgi ve becerilerin öğrenci davranışlarına yeterince yansıyabilmesi için hangi yöntem ya da yöntemler kullanılmalıdır. Öğretmenler, öğrencilerini bu alanda geliştirmek için, bilgi merkezli ölçmelerin yerine, tutum ve beceri merkezli değerlendirmelere yönelmişlerdir (Daniel & Solomon, 2008: 301).

Öğrenmeyle kazanılması istenen değerlerin kolay unutulmaması, tam ve kullanılabilir nitelik taşıması, öğrenenin kişiliğinin bir parçası, özelliği haline gelmesi ile mümkündür. Böylesi bir öğrenme öğrencinin kendi öğrenme yaşantısı içinde kazanılabilir. Öğrencinin öğrenme yaşantısı, gerçek yaşantı koşullarına dönüşmedikçe beklenen nitelikte bir öğrenme gerçekleşemez. Gerçek, bilinçli ve plânlı bir yaşantıda amaç vardır. O amaç yönünde uygun araçlarla uygun etkinlikler yer alır. Engelleri yenmek için düşünür, birtakım çözümler üretir ve kararlar verip, uygular. Çalışmalarını eleştirir, durumu yorumlar. Yeni birleşimlere varır. Yeni bilgi ve görüşler, davranışlar kazanır. Böylece kendi yaşantısı içinde kazandığı değerleri çok yönlü etkileşimlerle elde eder. Bu kazanımlar kalıcı olur, kolay kolay unutulmaz. İnsanın kişiliğinden silinmez. Bu en etkin öğrenme biçimidir (Price, 2008: 123).

Öğrenciler bilgiyi alma, işleme ve cevaplama aracılığıyla öğrenme yöntemini, üç şekilde gerçekleştirirler. En yaygın olanı, sesler yoluyla duyulabilen fikirleri ifade etmektir (hikâye anlatma, müzik, vb); diğeri, fikirleri; resim, fotoğraf, sanat, diyagram ve grafik yoluyla görsel olarak anlatmaktır ve fikirleri hareketlerle drama, dans yoluyla ifade etmektir. Birçok strateji bu yöntemlerin bir kombinasyonudur. Örneğin;

öğrencilerden okuryazarlıkla ilgili, derslerde, tanıdık bir hikâyeden yola çıkarak drama yapmaları istenilebilir (Brophy & Alleman, 2006: 211).

Öğretmenler her konuda olduğu gibi ekonomi öğretirken de değişik yollar kullanabilirler. Bu yollar; rol oynama, canlandırmalar, oyunlar ve derse katılımlar olabilirler. Bu yöntemler birçok kez ekonomi öğretiminde denenmiştir ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Öğretmenlerin ilk yaptıkları şey; öğrencilerde yaratıcı düşünmeyi geliştirmeyi, onları iyi birer vatandaş olarak yetiştirmeyi ve yaşam boyu öğrenmeyi geliştirmektir. Öğretmen her zaman öğrencilerine şu soruyu sormalıdır; “Bildikleriniz sizi tatmin ediyor mu?” Bu sorunun cevabı öğretmene, öğrencilerinin ekstradan bilgiye ihtiyacı olup olmadığını ya da bu konuda onlara fazladan bir yardımın gerekip gerekmediğinin bilgisini verecektir (Gonzalez, 2006: 18).

Ekonomi eğitimi günümüzde çok önemli hâle gelmiştir. Öğrencilerin, ekonomik düşünmeyi hem vatandaşlar olarak hem de kişisel mali durumları için yaptıkları seçimlere uygulamaları gerekmektedir. Ekonomi konularını tarihle birleştirmek, tarihsel empati açısından çok önemlidir. Ayrıca; edebiyat, durum çalışmaları, araştırmalar, projeler, alan gezileri, skeçler, simülasyonlar, video oyunları ve dramatik oyun gibi ders kitabından uzaklaşan aktiviteler, ekonomiyi öğrenciler için daha anlamlı hâle getirebilir. Günümüzde para, reklâm, bankacılık, para kazanma ve para harcama gibi kişisel mali durumlarla ilgili konulara daha fazla dikkat çekilmektedir. (Chapin, 2009: 237).

Güçlü bir ekonomi eğitimi programının, bazı anlık ve uzun süreli faydaları vardır. Ekonomi kavramları, diğer bilgilerle bir arada öğretilebileceği için çocuklar, çevrelerindeki ve dünyadaki ekonomik olgunun birbirleri arasındaki ilişkisini öğrenirler. Benzeri yapılmış iş aktiviteleri ve “gerçek hayat” deneyimleri yoluyla çocuklar muhakeme güçlerini geliştirirler, kendilerine güvenmeye başlarlar ve kendilerine, ailelerine, toplumlarına ve her birinin işe nasıl bağlı olduğuna yönelik daha iyi bir anlayış elde ederler. Çocuklar, kendi ekonomi durumlarını nasıl yöneteceklerini, kendi kararlarını nasıl vereceklerini ve hükümetin ekonomi politikalarını nasıl değerlendireceğini bilen zeki tüketiciler ve üreticiler hâline gelirler (Johnson, 1990: 19).

Schug ve Birkey (1985), ileride ekonomik açıdan hazır ve kendi ülkelerini belirli seviyelere taşıyacak bireylerin yetişmesi için ekonomi eğitiminin önemini

vurgulamaktadır. İlkokul seviyelerine ekonomi eğitimi verilirken şu üç önemli aşama takip edilmelidir; gelişmeyi destekleyen sınıf içi aktiviteleri, beyin jimnastikleri ve tekrarlar. Öğretmenler, bu yaştaki çocuklara özel öğretme yöntemlerini uyguladığında, çocukların daha iyi öğrendiklerinin farkında olmalıdır ve bu uyguladıkları özel yöntemleri çocukların ekonomiyi daha iyi anlamaları yolunda kullanmalıdır.

Bir öğrenci için en iyi ekonomi öğretimi beklide günlük ekonomi meselelerin öğretimidir. Ancak meselelerin seçilişine ve devamlılığına dikkat etmek lâzımdır. Konular günlük ve esas öğretilmesi gerekenlere uygun olmalı, bunun için mantıklı ve dikkatli bir şekilde ekonomi konuları seçilmelidir. Bunlarla birlikte dünyayı ve ülkesini ilgilendiren ekonomi konuları birlikte yorumlanabilir ve daha iyi öğrenmeleri sağlanabilir. Ekonominin temel prensipleri ve teorileri öğrencilere öğretilmeli, ders kitabından hariç yardımcı kitaplar kullanılmalı ve not defterleri tutturulmalıdır. Öğrenciler bazı ekonomi konularında kendi görüşlerini yazıp tartışmalıdır. Tartışmalarda alınan notlar, ilâve okumalar, araştırmalar, gazete ve dergilerden kesilen konuya uygun makaleler öğretmenin kontrolünde defterlere geçirilmelidir (Moffatt, 1957: 195).

İlköğretim seviyesindeki öğrenciler için çocuk kitapları üzerinden ekonomi anlatımı son yıllarda önem kazanmıştır. En çok rastlanan yöntemse öğretmenlerin çocuk kitaplarını ekonomi içeriğiyle entegre etmesi ve bunları sınıfta dikkat çekici bir şekilde ele alarak işlemesidir. Bu yolla hikâyeler harekete kolayca dökülür ve ekonomik konuların anlatımında görsellik sağlanarak, konuların akılda kalıcılığı artar. Günümüzün yoğun müfredatlarında; öğretmenler konuları, sesli okuma işini ve yönergeleri okuma yoluyla verme işini ekonomi konuları işleyen resimli ve anlatımı çocuk kitapları ile birlikte birleştirerek daha iyi işleyebilirler. Çocuklar hikâyelerden hoşlandıklarından bu tür ekonomi konularının bu yolla anlatımı onlara inanılmaz bir motivasyon katıyor. Bu görsellik öğrencilerin etraflarında olan ekonomik olayları anlamalarında ve bunları kafalarında belli yerlere yerleştirmelerine yardımcı olur (Rodgers, Hawthorne & Wheeler, 2004: 8).

Eğer öğretmenler öğrencilerin edebiyat bilgilerini temel alan ekonomi kavramları ile ilgili okuma parçaları kullanırlarsa, ilköğretim öğrencileri müfredattaki ekonomi terimlerine büyük ölçüde yönelmeyi başarırlar. Bu strateji öğretmenlerin, aynı

zamanda öğrencilere okuma becerisi öğretmesini ve ekonomi terimlerini anlamlandırma becerilerini güçlendirmesini sağlar. Okuma metinleri kullanarak ekonomi metinleri öğretmeye ek olarak, Senesh ekonomi kavramlarını göstermek için çocuk hikâyelerinin de bir araç olduğunu vurgulamıştır. Çocukların gündelik hayatlarıyla ilgili pratik konuları içeren basit hikâyelerle temel kavramların öğretilebileceği üzerinde durmuştur. Bunun yanında, çocuk edebiyatının aksine, ekonomi dersleri için özel olarak yazılmış hikâyeler kullanmıştır (Rodgers, Hawthorne & Wheeler, 2007: 46).

Genel bir yaklaşım, öğretmenlerin ekonomi içerikli kitapları derste yüksek sesle okuması ve temel ekonomi kavramları hakkında küçük tartışmalar yapmasıdır. Çocuklar hikâyelerle eğlenirler, bu nedenle onlara ekonomiyi bu şekilde öğretmek daha motive edici olabilir. Görsel öğeler ve okuma metinleri öğrencilere etraflarındaki dünyanın ekonomi kavramlarını anlamada yardımcı olmak için birlikte verilmelidir. Bu yaklaşımda, öğretmenlerin ekonomi derslerinin altını çizmesi önemlidir. Yoksa öğrenciler sadece hikâye okur ve eğlenir; konuya dair bir şey yakalayamazlar. Örneğin öğretmen, “İsteklere ve ihtiyaçlara bir örnek verebilir misiniz? Ben size hikâyeyi okurken, sizde hikâyenin kahramanının istek ve ihtiyaçlarını düşünün.” diyebilir (Hawthorne, Rodgers & Wheeler, 2003: 18).

Alternatif olarak, öğretmenler, çocuk edebiyatı ve aktif öğrenme stratejilerine dayalı bir ders geliştirebilir. Öğretmenler için eğitimsel materyaller, basılı ve ulusal kaynaklarda oldukça fazladır. Bu tür ders plânları genelde ekonomi öğretimi için sesli okumayı gerektiren etkinlikler içerir. Her iki plânda; öğretmenin yaptığı bir giriş, yeni kavramları tanıtırma süreci, ısınma etkinlikleri, kitabı sesli okuma, sınıf etkinlikleri ve tartışmalar ve son olarak da bir sonuç bölümünden oluşur. Öğrencilerin bu etkinliklere nasıl tepki verdiğini gözlemlemek, öğretmenlere öğrenci seviyesi ve onların bu bilgileri günlük yaşamda kullanabilme durumları hakkında daha iyi bilgi sağlar (Hawthorne, Rodgers & Wheeler, 2003).

Atasözleriyle desteklemiş iyi hikâyeler çocuklara ana hatların hatırlanmasında yardımcı olur, ilköğretim öğretmenleri resimli kitaplar ve ekonomi öğrenmelerini sağlayacak kolay okunabilir metinler kullanırlar (Hawthorne, Rodgers & Wheeler, 2003)

Banaszak’a (1987) göre somuttan soyut düşünceye geçiş için köprü görevi görecek ekonomi içeriğinin en uygun öğretimi şu şekilde olmalıdır:

1. Somut olmalıdır. Somut deneyimler, soyut fikirler için inşa materyali sağladığı için bütün öğrencilerin soyut fikirleri öğrenmesine yardımcı olur.
2. Ekonomiyle meşgul olan insanları göstermelidir. Ekonomide aktif olan insanları vurgulamak, öğrencilerin belirgin ilgileri ve yeni ilişkileri üzerine inşa eder.
3. Öğrenciler, öğrenme sürecine dâhil olmalıdır. Daha fazla duyuyu kullanarak aktiviteler, öğrencilerin öğrenme ihtimallerini arttırır. Aktif katılım, gerçeklere dayalı bilgilerin hem anlık hem de sonradan hatırlanmasını geliştirir.
4. Yeni bilgileri öğrencilerin zaten bildikleriyle ilişkilendirmelidir.

Ekonomi okuryazarlığı insanların üretici, tüketici, birikimci, yatırımcı ve sorumlu vatandaş rollerini yapmalarına olanak sağlayan becerilere sahip olmalarını kapsar. Bu beceriler; karar verme, ekonomik akıl yürütme, problem çözme ve gerçek yaşam durumlarını analiz etmedir (Darvin, 2006: 11). Ekonomi gün-gün dünyada neler olup bittiğini gösterir ve bizim yaşantımız içerisinde olup bitenleri anlamamız için karar verme becerimizin güçlü olması şarttır. Ancak özellikle ilköğretim öğrencileri için ekonomi, zor ve karmaşık deneyimler sunar. Bu önyargılarını kırmanın en iyi yolu öğrencilerin aktif olarak karar verme durumlarına dâhil olmalarıdır. Öğrencileri aktif hale getirmek için öğrencilerin derslerdeki konular ve gerçek yaşam arasında bağlantı kurabilmeleri gerekir. Böylece öğrenciler hem ekonominin zor ve karmaşık doğasını anlamış olurlar hem de kendi ekonomik seçimlerinde karar verme mekanizmalarını kullanmış olurlar (Murphy & Walsh, 1989: 8).

Ekonomi dersleri mümkün olduğunca etkinlik temelli olmalıdır. Öğrencilerin sınıfta hareket etmelerini ve öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılmalarını gerektiren simülasyonlar, rol oynamalar ve küçük grup etkinlikleri ekonomik okuryazarlığın gelişmesini sağlar (Leet, Charkins & Lang, 1998: 27). Yazma etkinlikleri ise ekonomiyi anlamının kalbidir. Ekonomiyi bilmek okuryazar olmaktan geçer, okuryazarlıkta hem bir bilgi türü hem de bilgi oluşturma şekli hem de bir ürünün amacıdır. Okuryazarlık

insani becerileri, bilgi ekonomisini uygulanabilir hâle getirir. Okuryazarlık bilgiyi somut ve etkileşimsel şekle koyar (Brandt, 2009: 117).

Ekonomi eğitiminin geleneksel metotlar dışında farklı yöntemlerle verilmesi birçok ekonomi müfredatında kabul görmüş ve uygulamaya geçirilmiştir. Bunlardan biri 1950’lerde Lawrence Senesh tarafından geliştirilen bir ekonomi programı olan “Çalışan Dünyamız”dır. Ders kitabı kullanarak ekonomi öğretiminin yanı sıra Senesh, çocuk edebiyatının bu konuda bir araç olacağını vurgulamıştır. Temel kavramların çocuklar tarafından kendi hayatından basit hikâyelerle öğrenilebileceğini savunmuştur. Genel çocuk edebiyatına kıyasla, ekonomi için yazılmış edebi eserler kullanmıştır. Çocuk hikâyeleri, çocukların ekonomiyi keşfetmelerinde bir araçtır. 1960’ların sonuna kadar, ekonomi eğitimi Senesh gibi reformcuların çabalarıyla ilköğretimde daha belirgin bir yer almaya başlamıştır (Hawthorne, Rodgers & Wheeler, 2003: 17).

Nixon (1969)’un çalışması da bu alana güzel bir örnek teşkil eder ve bu diğer belirli çalışmalar için iskelet yapı oluşturmaktadır. Nixon’un ekonomi eğitim kılavuzunun başlıca amacı, ekonomik okuryazarlık adına ilköğretim öğrencilerine gelecek için amaçlar göstermek ve bu amaçlara ulaşmada yardımcı olacak önerilerde bulunmaktır.

Racich (1982) çalışmasında, “Çalışan Dünyamız ve İlköğretim Okulu Ekonomisi” adlı müfredat programının, ilköğretim seviyesindeki ekonomi eğitimi üzerine yapılan araştırmaları geliştirdiğini rapor etmiştir. Ekonomi eğitiminde bu ve benzer müfredat programlarının etkilerini inceleyen çalışmaların mantıksal karşılaştırması, ilköğretimdeki öğrencilerin geleneksel öğretim metotları dışında hazırlanmış programlarla daha kolay ve kalıcı öğrendiklerini göstermiştir.

Schug (1985) çalışmasında, tüm ilköğretim çağındaki öğrencilerin ekonomi konularını öğrenebilmelerine rağmen, bu dönemdeki çocukların ekonomik bilgi, becerileri ve beklendik davranışları uygulamalarına izin veren alakalı deneyimler sağlanmadıkça kalıcı olamayacağına dikkat çekmiştir. Kısacası Schug, hazırlanan alternatif programların uygulamaya dönük ve öğrencilerin günlük hayatlarına kolay uygulanabilir tarzda hazırlanması gerektiğine işaret etmiştir.

Schug ve Armento'ya (1985) göre; ilköğretimdeki ekonomi eğitimi, çocukların somut deneyimlerine yoğunlaşarak başlamalıdır. Onlara göre ekonomi öğretimini aşılama için en uygun aktiviteler şunlardır: (a) yaratıcı yazma becerileri, (b) basit deneyler, (c) doğal sınıf olaylarını kullanarak karar verme, (d) gerçek dünyayla benzeşen aktiviteler ve (e) eğitim gezileri (Akt: Staubs, 2007).

Çocukların ekonomik düşünmesi, okul gezileriyle ve sınıf aktiviteleriyle bu seviyede geliştirilebilir. İlkokul öğretmenleri, hikâyelerin, bankaların ve toplantıların simülasyonlarını içeren deneyimlerle ilişkili ekonomiyi getirebilirler. Bir fabrikayı, bankayı, polis müdürlüğünü ve yangın istasyonunu ziyaret gibi toplum temelli deneyimler, kullanılan ekonomi fikirlerini birleştirmek için yeniden tasarlanabilir (Schug & Armento, 1985; Akt: Staubs, 2007).

Nelson (1987: 31), öğrencilerin bazılarının ekonomi eğitimini ihmal etmeleri ve dünyanın gelecekteki ekonomik belirsizliğinin birleşince ekonomi eğitiminin ne kadar gerekli olduğunu dile getirmektedir. Ekonomi eğitimcileri ne yapmayı amaçlıyor? Nelson'a göre ekonomi eğitimi, temel ekonomik anlayışı ve günlük yaşantımızla ilgisini geliştirmeyi hedefliyor. Ekonomik yanlışlıkları düzelterek bireylerin hem pazarda hem de oylama sahasında daha iyi kararlar vereceğini düşünüyor. Bu nedenle ekonomi eğitimi, geleneksel yöntemlerle öğretilemeyecek kadar hayati önem taşıyor.

Kourisky'a (1986) göre, öğretmenler problem çözme yolunu kullanarak öğrencilerini birer ekonomist olarak düşünmeye teşvik etmelidir. Öğrencilerin verdikleri kararlar kendilerine ait olmalıdır ve bu kararları bazı başarısızlıklar sonucunda öğrenmelerinde bir sorun yoktur. Öğretmenler, ekonomi konularını öğretirken profesyonel gelişme konusunda değişik kaynaklardan yardım almalıdırlar. Böylece öğretmenler bu konuları gerçek hayata dayanarak öğretmiş olurlar ki bu da ciddi anlamda kalıcı bir öğrenme sağlar. Öğretmenler, diğer yararlı bir yol olan araştırma tekniğini kullanarak da öğretimi iyi bir şekilde yapabilirler.

McKeachie (1997: 1219) araştırmasında, birçok öğrencinin pasif bir şekilde dinlemelerine olanak sağlayan öğretimi tercih ettiğini fakat aslında öğrencilerin konuşmaya, yazmaya ve uygulamaya daha aktif bir şekilde dâhil oldukları zaman

öğrendiklerini daha iyi akılda tutmaya, düşünmeye ve güdülendiklerine dikkat çekmektedir.

Kent ve Rushing'in (1999) araştırmalarına göre; ekonomiyi öğrenmek için öğretmenlerin daha iyi bilgilere ve öğrencilerin bu süreçte daha çok aktif rol oynamaya ihtiyaçları vardır; fakat ekonomiyi işleyen ders kitapları bu konuda yeterince bilgi vermemektedir (Akt: Gonzalez, 2006: 32).

Buckles'e (2001: 164) göre ekonomi eğitimindeki en iyi aktiviteler, okuma parçaları, yazma etkinlikleri ve görsel-işitsel materyaller kullanmaktır. Bir bilim dalı olarak ekonomi, seçimler yapma gerekliliğinden doğduğu için, ekonomi eğitiminin amacı da öğrencilere nasıl seçimler yapacaklarını öğretmek ve onların kişisel ve toplumsal ekonomi sorunlarını incelerken ekonomi kavramlarını kullanmalarını sağlamak olmalıdır. Bu, öğrencilere ekonominin "metodunu" öğretme üzerine doğru yöntemlerle yaklaşmamız gerektiği anlamına gelmektedir.

Salemi (2005: 56) çalışmasında, öğrencilere soru ve örnek içeren aşamalar vererek onlardan kendi tecrübelerinden, günlük yaşamdaki gördüklerinden yola çıkarak bunları cevaplamalarını istiyor. Böylece öğrenciler, kendi yaşantısından ve tecrübelerinden yola çıkarak derste öğrendiklerini tekrar etme olanağı buluyor.

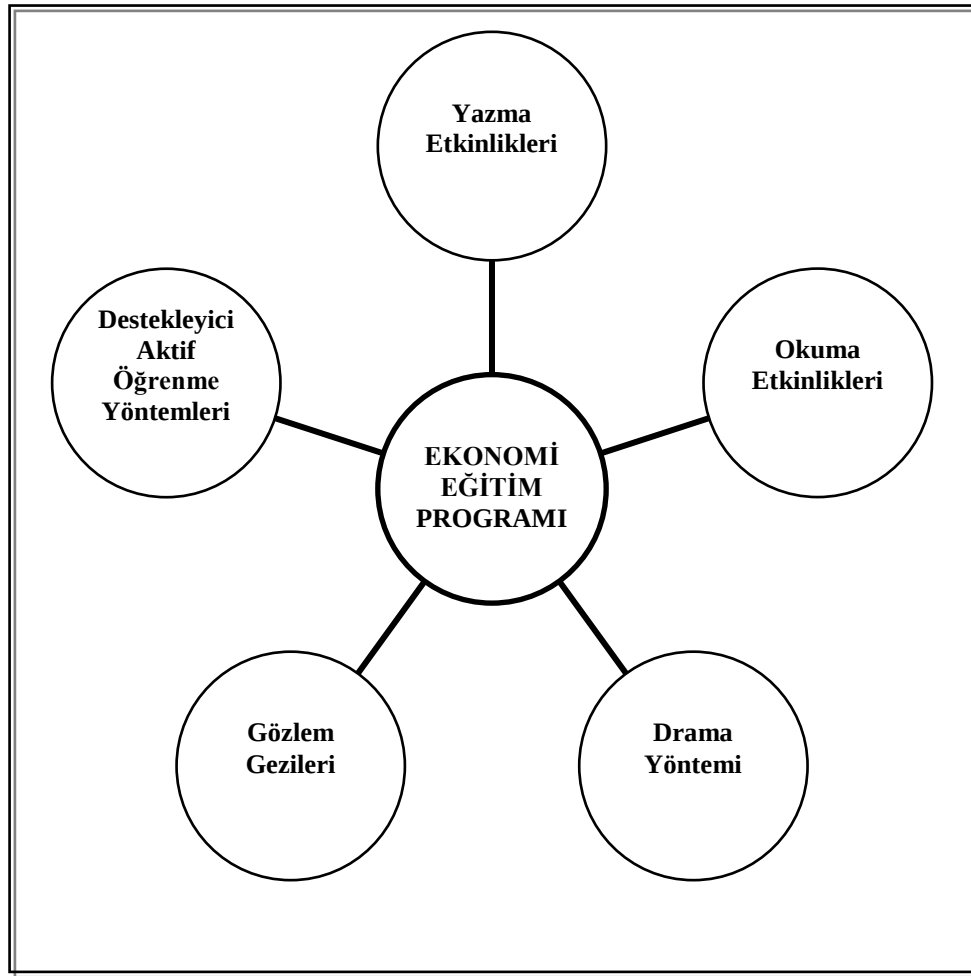
Ekonomi eğitiminin geleneksel metotlar dışında farklı yöntemlerle verilmesi gerektiğini söyleyen bir başka program çalışması da öğretmenlere ve öğrencilere ekonomi öğretmekte yardımcı olan Mini Sosyal Hayat projesidir. Bu proje ilk olarak Gürcistan' da hayata geçirilmiş ve 2000–2001 eğitim öğretim sezonundan itibaren birçok okulun müfredatında yer almıştır. İki yıl boyunca denenen bu çalışma olumlu sonuçlar doğurmuştur (Gonzalez, 2006). Bu proje öğrencilerin ekonomi öğrenmesi konusunu ele alan yazılardaki çalışmalarla paralel sonuçlar göstermiştir.

Araştırmalar; etkili ekonomi programlarının, öğrencilerin eleştirel düşüncelerine yoğunlaşan ekonomiyi öğretmeye yönelik yapılandırmacı bir yaklaşıma yoğunlaştığına dikkat çekmektedir (Cassuto, 1980; Kourilsky, 2001; Larkins & Shaver, 1969; Schug & Hagedorn, 2005). Bu yapılandırmacı öğrenim deneyimleri; öğrencilerin grup etkinlikleri, eleştirel düşünme alıştırmaları, problem çözme ve diğer karar verme olguları yoluyla kendi bilgilerini "inşa ettikleri" üzerinedir (Akt: Miller & Vanfossen,

1994). Laney (1999), gerçek hayat ve deneyim temelli aktivitelerin, ilköğretim öğrencilerine ekonomi konularını temsili bir şekilde yaşayarak öğrenme fırsatı verdiğini ifade etmiştir.

Literatürdeki tüm bu bilgilerden yola çıkarak bu araştırmanın uygulama boyutu için hazırlanan ekonomi programı Şekil 10’da kurgulanan öğretim yöntemleri ile hazırlanmıştır. Hazırlanan programda Sosyal Bilgiler dersi 7. sınıf “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünite kazanımları temel alınmış ve literatürün önerdiği başta okuma ve yazma etkinlikleri ve günlük yaşantı ile ilişkilendirme yapılarak öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı geliştirilmeye çalışılmıştır.

Şekil 10: Uygulanan Ekonomi Okuryazarlığı Programının İçeriği

Öğrencilerin ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri elde edebilecekleri ekonomi eğitim programlarından beklenen sonuçlar ise şunlardır:

- a. İş gücü için üretici elemanlar,
- b. Sorumlu vatandaşlar,
- c. Bilinçli tüketiciler,
- d. Tutumlu yatırımcılar,
- e. Yerel ve küresel ekonomiye etkili katılımcılar
- f. Kendi yaşamları hakkında karar verebilen bireyler (Akt: Korkmaz, İ., 1998: 7).

2.6.3. Uygulamda Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Aşağıda ekonomi okuryazarlığı geliştirme programının kullandığı yöntem ve teknikler tanıtılmıştır:

2.6.3.1. Yazma Etkinlileri

Öğrencilerin ekonomi okuryazarlık seviyelerini geliştirmek için hazırlanan ekonomi programının en önemli ayağını yazma etkinlikleri oluşturmuştur. Yazma etkinliklerinin temelini öğrencilerin ders dışında yazacakları günlükler oluşturmuştur. Bu nedenle öğrencilere uygulama öncesinde 40'ar sayfalık çizgili defter dağıtılmıştır. Bu defterleri nasıl kullanacakları konusunda kendilerine bilgi verilmiş ve haftalık olarak kontrole getirmeleri istenmiştir. Uygulama sonunda defterler öğrencilerden toplanmış ve literatürden yararlanarak hazırlanan ölçek yardımı ile değerlendirmeye tâbi tutulmuşlardır. (Bkz: Ek 16)

Ders günlüğü tutma, öğrencilerin, belli aralıklarla, üç- dört ders saatinde bir ya da her ünite sonunda öğrendikleri ile ilgili düşüncelerini, olayları ve izlenimlerini kaydetmeleridir. Bu uygulama öğrencilerin öğrendiklerini gözden geçirmelerine ve değerlendirmelerine, nereden nereye geldiklerini görmelerine yardımcı olur (Açıkgöz, 2005: 90)

Öğrenciler farklı öğrenme stilleri ve hızına sahiptir. Bu gerçek göz önünde bulundurulduğunda, aynı standart testlere göre tüm öğrencilerin etkililiğini

değerlendirmenin gerçekleri yansıtamayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin öğrencilerin öğrenme şekilleri ve bireysel ilerlemelerini izleme ve değerlendirmelerini sağlayan öğrenci günlükleri önem kazanmıştır. Günlükler, öğrenci değerlendirme sürecinde geçerli ve güvenilir araçlar olarak kullanılabilir. Bilimsel günlüklerin, öğrencilere duygu ve düşüncelerini ifade etmede, derste öğrenilen bilgilerin tekrar edilmesinde ve daha iyi öğretmen öğrenci ilişkisi geliştirmede yardımcı olduğu düşünülmektedir. Öğrenci günlükleri, sadece öğrencilerin öğrendikleri hakkında değil eğitimin kalitesi hakkında da bilgi verir. Çoklu değerlendirme vasıtasıyla, hızlı değerlendirme araçları olarak da düşünülebilirler. Günlük kayıtları, amaca hizmet eden uygulamaların değerlendirmesiyle ve eğitimdeki aktivitelerle yapılandırılır (Avcı, 2008: 17,18).

Öğrenci performansı ve eğitimcilerin eğitimi konusunda geri bildirim vermeleri hakkında bilgi sunan öğrenci günlükleri şu alanlarda kullanılır (Avcı, 2008: 19):

- Öğrenci öğrenimi ve öğretmen ilerleyişine kanıt sağlamada,
- Öğrencilere büyük oranda geri bildirim vermede,
- Hem eğitimciye hem de öğrenciye ders ve ilerleyişi hakkında konuşma imkânı sağlamada,
- Eğitimci ve öğrenci arasında daha iyi bir iletişim kurmada,
- Öğrencilerin yazma ve gösterme becerilerini geliştirmede.

Öğrenciler günlükler sayesinde ders dışındaki zamanlarda oluşan düşüncelerinden yola çıkarak öğretmenlere geri bildirim vermektir. Bu bilgi, öğretmenlerin her öğrencinin düşüncesini anlayabildiği, güçlü ve zayıf noktalarının nerelerde olduğunu belirleyebildiği ve yaptıkları hataları niçin yaptıklarını anlama imkânı sağladığı için büyük kolaylık sağlar. Bu bilgi, sınıf uygulamalarını geliştirmek, yanlış öğrenmeleri düzeltmek ve öğrencilere bir kavramı daha derinden anlamlandırmada rehberlik etmek için kullanılmalıdır (Nesbit, et.al., 2004: 23).

Literatür öğrenci günlüklerinin (not defterleri ya da bilim defterleri olarak da adlandırılmaktadır) öğrencilerin fen bilimleri, matematik, okuma ve yazmadaki başarılarını büyük ölçüde geliştireceğine dikkat çekmektedir. Bu defterler fen bilimleri, matematik ve yazma becerileriyle sınırlı kalmayan pek çok değişik alandaki anlama

oranlarını ölçen bir araç olarak da kullanılabilir (Akt: Nesbit, vd., 2004: 22). Ayrıca eğitim literatüründe okuma- yazma öğretimi ve öğrenimi açısından dilsel günlüklerin kullanımına yönelik araştırmalar yaygın olarak görülmektedir. İlköğretim sınıflarında öğrencilerin bilgilerinin sözel sunumu dışında çizim ya da yazı yoluyla anlatmalarına olanak vermek amacı ile günlüklerin kullanılması oldukça yararlıdır (Korkmaz, H., 1998: 245, 246). Bu araştırmada öğrenci günlükleri Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin ekonomi okuryazarlıklarını geliştirmek amacıyla kullanılmıştır.

Öğrencilere okuryazarlık eğitimi çerçevesindeki yazma etkinliklerinde ayrıca çocuk dergisi çıkarma, resim yaptırma, reklâm hazırlatma, bulmaca çözdürme gibi etkinlikler de yaptırılarak yazma etkinlikleri desteklenmiştir.

Gazete / dergi çıkarma, öğrencilerin işlenen konuyla ilgili haber, makale gibi içeriği olan materyallerle gazete ya da dergi oluşturmaları ve sınıfta sergilemeleridir. Bu etkinlikte deney grubu öğrencileri gruplara ayrılmış ve kendilerine verilen “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin konularından birisini çocuk dergisi olarak hazırlamışlardır. Öğrenciler grup arkadaşları ile konunun özünü veren bir dergi ismi, resim, şiir, köşe yazısı, slogan gibi materyal hazırlayarak ve kullanarak dergilerini hazırlamışlardır. Tüm grupların dergileri bir araya gelince ünitenin tüm konuları tamamlanmış ve sınıfta sergilenerek öğrencilerin üniteyi kendi hazırladıkları etkinlikle tekrar etmeleri sağlanmıştır. (Bkz: Ek 11)

Resimleme; öğrencilerin, işlenen konuların ana hatlarını resimlerle anlatmalarınıdır. Öğrencilerden bu etkinlikte “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinden onları etkileyen, en çok akıllarında kalan bir konu ya da bölümü resmetmeleri istenmiştir. Öğrencilere gözlerini kapamaları söylenmiş ve ünitenin tüm konuları, yapılan etkinlikler kısaca hatırlatılmıştır. Gözlerini açtıklarında akıllarında sürece dair kalanı tasarlayıp çizimleri istenmiştir. (Bkz: Ek 13)

Reklâm hazırlama; öğrencilerin, işlenen konuya ilişkin, televizyonda ya da gazetede, tanıtıcı reklâmlar tasarlamasıdır. Reklâmlar; yazılı, sözlü ya da hareketsel olabilir. Öğrencilerden “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi “Kol Gücünden Makine Gücüne Geçiş” konusu çerçevesinde yapılan fabrika gezisinde gördükleri ürünleri reklâm hazırlayarak tanıtımları istenmiştir. Öğrencilerden hazırladıkları reklâmların, bir marketin camına asılacak olsa müşteriyi çekmek için neler olması gerektiğini düşünerek tüm yaratıcılıklarını kullanmaları istenmiştir. (Bkz: Ek 14)

Bulmaca, öğrencilerin konu ile ilgili bulmaca hazırlamaları ya da öğretmen tarafından hazırlanmış bir bulmacayı çözmeleridir. Örneğin ünite sonunda o ünite ile ilgili kavramlar bulmaca şeklide hazırlanıp öğrencilerin zevkli bir şekilde genel bir tekrar yapmaları sağlanabilir. Öğrencilere yazma etkinlikleri çerçevesinde “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi kavramları ile ilgili bulmaca hazırlanmış ve çözmeleri istenmiştir. Öğrencilerin kavramları okuyup, anlayarak ve yazarak konuyu daha iyi kavramaları hedeflenmiştir. (Bkz: Ek 9.18)

2.6.3.2. Okuma Etkinlikleri

Bilgili ve etkili vatandaş olmanın en önemli gereksinimlerinden birisini okuma oluşturmaktadır. Okuma, insanın yeni kelimeler öğrenerek, anlayışlar kazanarak, hayaller oluşturarak, yaratıcılığını geliştirerek ufkunu genişletir ve derinleştirir. Okuma sayesinde öğrenciler; insan ilişkilerini anlayabilir, değerlendirebilir, kavramlar ve genellemeler oluşturabilir, sosyal iletişim modellerini keşfedebilir, bireylerin ve grupların toplumsal hayatımıza olan katkılarını değerlendirebilirler (Akt: Yazıcı, 2006: 9).

Ekonomi eğitiminde alternatif bir strateji olarak, öğretmenler çocuk edebiyatına ve aktif öğrenme tekniklerine dayalı, anlaşılır bir ekonomi dersini yapılandırabilir. İlköğretimde ekonomi öğretmek için çocuk edebiyatlarını kullanmak gittikçe önem kazanmaktadır. Öğretmenler için sınıfta ekonomi ile edebiyatı birleştirmek yaygın bir durumdur ve temel ekonomi bilgilerinin üzerinde kısa tartışmalarla ilgili metinleri okumak veya sesli okuma yapmak bu birleştirmelerin başlıcalarındandır. Çocukların gündelik hayatlarıyla ilgili pratik konuları içeren basit hikâyelerle temel kavramları görmeleri daha kalıcı öğrenme sağlar (Rodgers, Hawthorne & Wheeler, 2007: 46).

Uygulama esnasında öğrencilere “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin her konusu için bir kitap verilmiştir (Bkz: Ek 10). Deney grubu öğrencilerine bu kitaplar konu başladığında dağıtılmış ve diğer konuya geçilmeden kitaplarını bitirmeleri istenmiştir. Bu nedenle konu ile ilgili kitaplar seçilmesine, kitabın öğrencilerin yaş düzeylerine uygun olmasına ve bir haftalık bir süreçte okunabilecek türde olmasına önem verilmiştir. Ayrıca öğrencilerden, günlüklerine okudukları kitapları değerlendirmeleri de istenmiştir.

Kitap okumanın yanı sıra öğrencilere gazetelerdeki çeşitli ekonomi haberlerini okumaları ve konularımızla ilgili olanları bulmaları söylenmiştir. Öğrencilerden bu haberlerden birini günlüklerine yapıştırmaları ve yorumlamaları istenmiştir. Ayrıca öğrenci görüşmelerinde öğrencilere, gazetelerdeki ekonomi haberleri getirilmiş ve öğrencilerden grupları ile bu haberleri gördükleri konularla ilişkilendirerek yorumlamaları istenmiştir.

2.6.3.3. Drama

Drama, “yaşamı oynama ve uygulama” aracıdır. Bir kişinin başka yerlerde ve zamanlarda, başka insanların başına gelen olaylara bakmasını veya bir olay sonucunda kişinin kendi deneyimlerini incelemesini sağlar (Adıgüzel, 2006: 34). Drama bir öğretim yöntemi olarak aynı zamanda kendi içerisinde de birçok teknik barındırır. Bu teknikler drama içinde, bir yandan yeni anlatım araçları oluşturmaya olanak sağlarken diğer yandan da ele alınan konunun geliştirilmesine, çatışma durumlarının giderilmesine, çözülmesi gereken sorunlara yardımcı olur (Öztürk, 2007: 127). Bu tekniklerden bazıları şunlardır: “Bilinç koridoru, donuk imge, doğaçlama, rol oynama, düşünce izleme, forum tiyatrosu, fotoğraf anı, mektup, gerçek an, iç ses, geriye dönüş, öğretmen rolüne girmesi, vd.”

Philbin ve Myers’in (1991) yaptığı çalışmanın sonuçları öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde dramadan yararlanarak somut yaşantılar kurabildiğini, olayları daha rahat irdeleyebildiklerini, eleştirel düşünme biçimi kazandıklarını ve problem çözme becerilerinin geliştiğini göstermektedir. Turner’in (2004: 210) belirttiği üzere öğrencilerin sınıf içerisinde ilgilerinin sürekli canlı tutulmasını sağlayan drama sayesinde sosyal etkileşimlerinin artacağı ve yeteneklerini, kişisel farklılıklarını öğretmenlerinin daha rahat keşfetmeleri sağlanacaktır.

Coover (2000), araştırmasında ilköğretimde ekonomi kavramlarını öğretme metodlarını açıklamaktadır. Araştırmacı iki hafta boyunca, öğrencilerin yaşamlarıyla ilgili olan ekonomi ünitelerindeki deneyimlerini kayda geçirmiş ve iki hafta boyunca gerçekleşen olayları incelemiştir. Araştırmacı, “Ekonomi, Sosyal Bilgiler müfredatına nasıl dâhil edilir?” sorusunu sorar. Sonuç olarak, öğrencilerin soyut konuları bile en iyi kendi hayatlarıyla ilişkili olduğunda öğrendikleri sonucuna varmıştır.

Drama çalışmaları, bu araştırmanın uygulama boyutundaki ekonomi programının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Drama sayesinde öğrencilere, ekonominin soyut doğasını somutlaştırma, yaşantısal deneyim kazanma ve konuları günlük hayatta kullanma yeteneği kazandırılmaya çalışılmıştır. Uygulama esnasında hemen her konuda dramanın aşamalarından ve tekniklerinden faydalanılmıştır. Dramanın bazen ısınma etkinliği, bazen konuya uygun bir tekniği bazen de dramanın tüm süreçleri ile konular işlenmiştir. Örneğin, “Kol Gücünden Makine Gücüne Geçiş” konusu işlenirken mektup tekniği kullanılmıştır. Ayrıca bu konu işlenirken, konu kapsamında yapılacak fabrika gezisi öncesinde Atatürk’ün fabrika gezisi fotoğraflarından yararlanılarak fotoğraf anı tekniği kullanılmıştır. Aynı konuda yapılan fabrika gezisinde öğrencilerle fabrikaya ilk geldiğinde mekânı tanıma etkinliği yapılmış ve öğrencilere ayrıca ısınma etkinliği olarak “hammaddemi arıyorum” oyunu oynatılmıştır. Ayrıca bu konunun son drama etkinliğinde ise sıcak sandalye tekniği kullanılarak öğrencilerin konuyu eğlenceli bir şekilde tekrarlamaları sağlanmıştır.

2.6.3.4. Gözlem Gezileri

Eğitsel amaçları gerçekleştirmek için okul tarafından organize edilen geziye ilişkin faaliyetlerin tümü gözlem gezisi yönteminin kapsamına girmektedir. Öğrenciler öğretim materyallerinin olduğu yere giderek, gözlem yapma ve materyallerle doğal yerleşimlerinde çalışma imkânına sahip olurlar. Gözlem gezisi eğitim açısından ilginç yerlere örneğin fabrika, müze, kütüphane, sanat galerisi, kamu kuruluşları gibi yerlere yapılabilir. Böylece öğrencilerin akademik, sosyal ve davranışsal ufuklarının gelişimi sağlanır (Küçükahmet, 2009: 72).

Bu yöntem sayesinde öğretim sıkıcılıktan kurtulur, doğrudan bilgi ve deneyime ulaşılan bir eğitim ortamı oluşur. Öğrencilerin birçok duyu organı devreye girdiği için daha kalıcı bilgiler oluşur. Ayrıca okul- çevre ilişkisi daha iyi gelişir ve öğrenciler çevrelerini daha iyi gözlemlene imkânı bulur (Tok, 2009: 207).

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan en etkili yöntemlerden birisi, gözlem gezisi yöntemidir. Gözlem gezisi okuldaki ve sınıftaki öğrenme etkinliklerini desteklemek ve amacıyla düzenlenen planlı bir gezidir. Bu yöntem ile öğrencilerin tarihi yerleri ve doğal kaynakları koruma bilinci edinmeleri sağlanır. Fakat geziler yalnızca eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli ve her aşaması planlanarak yapılmalıdır.

Öğrencilerin yaşayarak öğrenmeleri hedefine ulaşmak amacıyla, araştırma sırasında deney grupları “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi çerçevesinde “Toprak Ana” konusu ve “Kol Gücünden Makine Gücüne Geçiş” konusunda banka ve fabrika gezilerine götürülmüşlerdir. (Bkz: Ek 9.4 ve Ek 9.9.6) Öğrenciler konu ile ilgili mekânlara götürülmeden önce drama ile ısınma etkinlikleri yapmışlardır. Gittikleri mekânı daha iyi gözlemleyebilmeleri için mekânla ilgili ön bilgi kendilerine verilmiş ve kendilerinden gittikleri mekânda çalışan kişilere sorular hazırlamaları istenmiştir. Gezi sonrasında ise kendilerine bir gezi değerlendirme formu verilmiştir. Bu formla öğrencilere gördükleri mekânla ilgili, onlara gidilen yeri hatırlatıcı ve bilgilerinin daha kalıcı olmasını sağlayıcı sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerden gezi sonrasında ayrıca günlüklerine yaşadıkları günü anlatmaları, reklâm afisi hazırlamaları ve bir köşe yazısı yazarak o mekânı tanıtmaları da istenmiştir.

2.6.3.5. Diğer Destekleyici Yöntem ve Teknikler

Literatürün ekonomi eğitimi için önerdiği yöntemlere ek olarak bu araştırmada hazırlanan ekonomi programını bütünleştirmesi amacıyla aktif öğrenme yöntemlerinden ve tekniklerinde de faydalanılmıştır. Ders planları hazırlanırken literatürdeki ders işleme basamakları incelenmiş ve hazırlanan ekonomi programına uygun etkinlikler seçilmiştir. Seçilen her yöntem ve teknik ile ekonominin soyut, sıkıcı ve zor bulunan doğasını öğrenciler için anlaşılır, zevkli ve kalıcı yapması hedeflenmiştir.

Çok önemli bir başka nokta ise hazırlanan her etkinlikte konuların Atatürkçülük ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Örneğin “Toprak Ana” konusu içerisinde tarımı destekleyen kurum ve kuruluşlardan Tarım ve Kredi Kooperatiflerinin ilk üyesinin Atatürk olduğunu vurgulayan video seyrettirilmiştir. “Kol Gücünden Makineye” konusunda Atatürk’ün sanayileşmeye verdiği önem üzerinde durularak Atatürk’ün fabrika gezilerinden örnek resimler gösterilmiştir. Öğrencilerden de uygulama sonunda hazırladıkları dergilerde konuları anlatırken mutlaka Atatürk ile ilişkilendirmeleri istenmiştir. Böylece Sosyal Bilgiler Programında oldukça sığ kalan önemli bir alanın eksikliği giderilmeye çalışılmıştır. Ekonomi ve ekonomi eğitimine oldukça önem vermiş olan Mustafa Kemal Atatürk’ün bu alana yaptığı hizmetleri ve gösterdiği hedefleri Sosyal Bilgiler dersi içerisinde vurgulamak oldukça önemlidir.

Aşağıda ekonomi programında kullanılan bu yöntem ve teknikler ekler kısmında verilen örnek ders planlarını anlaşılır kılması bakımından gerekçeleri ile açıklanmıştır.

Bu araştırmada, düz anlatım yöntemi öncelikle kontrol grupları için, konuların kitaptan anlatılması esnasında kullanılmıştır. Düz anlatım yöntemi deney grupları için de faydalı olarak görülen yerlerde kullanılmış yani sınıf içi etkinliklerin uygulanmasından önce bilgi vermek ve gösteri yönteminin kullanımı sırasında anlatım yöntemine başvurulmuştur.

Hangi strateji, yöntem ya da teknik kullanılırsa kullanılsın, soru-cevap mutlaka her ders planında yerini alması gereken bir yöntemdir. Bu nedenle bu araştırmanın deney ve kontrol gruplarında bu yöntem ders akışı içerisinde sıklıkla kullanılmıştır. Deney grupları için hazırlanan ekonomi programında ise soru-cevap yönteminin her türlü ayrıntıları incelenmiş ve ekonomi konularının soyut doğasını öğrencilere daha iyi kavratılabilmek adına sorular titizlikle hazırlanmış ve sorulmuştur. Bu sorular sınıfa genel olarak sorulduğu gibi bazende çalışma kağıtları şeklinde öğrencilere sınıfta ya da ders dışı zamanlarında doldurabileceği şekilde yöneltmiştir.

Gösteri tekniği bu araştırmada deney gruplarına, anlatım, soru-cevap yöntemleriyle desteklenerek uygulanmıştır. Konuların anlatımında temel bilgilerin verilmesi için slâyt, harita ve çeşitli resimler gibi görsel materyallerden yararlanılarak konuların bilgi düzeyinin aktarımında gösteri tekniğine başvurulmuştur. Örneğin “Toprak Ana” konusu işlenirken öğrencilere tarımı destekleyen kurum ve kuruluşlar, bu kurumlara gidilerek ya da internetten temin edilen video görüntüleri ile anlatılmıştır. “Devletler Nasıl Gelişir?” konusu işlenirken tarihi ticaret yollarının haritaları slat gösterisi şeklinde öğrencilere gösterilmiştir.

Bu araştırmanın pek çok aşamasında deney grubuna uygulanan beyin fırtınası, bir problemi çözmek, bir konuyu netleştirmek gibi amaçlarla kullanılan bir tekniktir (Açıkgöz, 2005: 157). Öğrenciyi aktif kıldığı, düşünmeye sevk ettiği, yaratıcılık becerisini geliştirdiği için tercih edilmiştir. Bu tekniğin bir kolu olan eğlenti tekniği de çalışma içerisinde kullanılmıştır. Eğlenti tekniğinde birkaç konu sınıfın duvarlarına asılır. Sınıf eşit sayıda gruplara ayrılır. Her gruptan 3–5 dakikalık sürede, istediği konuda fikirlerini söylemeleri ve duvardaki kâğıda kaydetmeleri istenir. Süre bitince grup saat yönünde döner ve yeni konunun bulunduğu posterin önüne gelir, daha önce o

konuda üretilen fikirleri okur, o grup da o konu hakkında ürettiği fikirleri kâğıda yazar. Her grup kaydedilen her fikri görene kadar çember dönüşüne devam edilir (Tok, 2009: 187). Bu tekniğin amacı, öğrencilerin fikir üretmelerini sağlamak ve onların kendilerini ifade etmelerini kolaylaştırmaktır. O nedenle bu teknik, deney gruplarının, olaylar, konular üzerinde daha derin, yaratıcı ve çok yönlü düşüncelerini sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

Araştırmanın deney grubunda kullanılan altı şapkalı düşünme tekniği ile sorun içeren bir olaya öğrencilerin farklı açılardan yaklaşımları ve özgürce düşünüp, düşüncelerini ifade etmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Öğrencilere, problemleri bir durum karşısında farklı bakış açılarından farklı düşüncelerini ifade etmeleri olanağını sağlaması nedeniyle kullanılmıştır. Örneğin “Kol Gücünden Makine Gücüne Geçiş” konusu çerçevesinde yapılan fabrika gezisi sonrasında tüm sınıfla beraber sanayileşmenin sonuçları ile ilgili bu teknik uygulanmıştır. Böylece sınıf sanayileşmenin hem olumlu hem olumsuz yönlerini tespit edip çözüm yolları geliştirmişlerdir.

Görüş geliştirme tekniğinin etkinliklerde kullanılırken çelişkili durumlarda doğru kararlar alabilme yeteneğini güçlendirmek, öğrencilerin tümünü aktif kılmak ve özgürce düşüncelerini ifade etmelerini sağlamak hedeflenmiştir. Ekonomi konuları oldukça problem merkezli konular içerdiği için öğrencilerin bu problemlerin çözümüne yönelik görüşleri onların konuları daha iyi anlamalarına katkı sağlayacaktır.

Konuşma halkası, öğrencilerin görüş farklılıklarını görmeye ve bunlara saygı göstermesini sağlayan bir tekniktir. Bu tekniğin amacı, sınıf içinde güven ve saygı atmosferini oluşturmak, öğrenciler arasındaki ilişkileri, iletişimi geliştirmek ve kişinin empati geliştirmesini sağlamaktır (Tok, 2009: 199). Görüş geliştirme tekniğinden farklı olarak sınıfta oturarak yapılan bu teknikte öğrenciler sırayla konuşurlar. Bu tekniğin uygulanmasıyla öğrencilere, düşüncelerini özgürce ifade etme, empati yapma, grup içerisinde konuşma becerisi geliştirme gibi davranışlar kazandırmak amaçlanmıştır. Okuma ve yazma etkinliklerini destekleyici bir teknik olarak düşünülen bu teknikte, öğrenciler arkadaşlarının fikirlerini duyarak ve kendi fikirlerini ifade ederek okuduklarına ve yazdıklarına yeni anlamlar yükleme imkânı bulacaklardır.

Örnek olay incelemesi, öğrencilerin sorunlu bir olaya aktif olarak katılmalarını gerektiren bir yöntemdir. Sorunlu olay gerçek ya da hayali olabilir. Olayı anlatan ve gerekli verileri kapsayan bir rapor üzerinde çalışan öğrenciler, olayı öğrenir, verileri

analiz eder, sorunu değerlendirir. Tartışarak olayın nedenlerine ya da çözümüne ilişkin öneriler getirir (Küçükahmet, 2009: 79).

Araştırma sırasında öğrencilere konunun içeriğine uygun problem içeren olaylar verilmiş ve çözüm getirmeleri beklenmiştir. Böylece öğrencilerin yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini kullanmaları sağlanmıştır. Bu yöntem, öğrencilere sorunlu bir olay karşısında çözüm önerileri üretme fırsatı tanınması, yaratıcı düşünme becerilerini arttırması nedeniyle kullanılmıştır. Anlatılan konulardaki belli sorunlar ya da sorun teşkil eden olaylar öğrencilere gösterilerek onlardan, kendilerinin o olay karşısında neler yapabileceğini düşünmesi istenmiştir. Kısacası sözle ifade edilen bir durum öğrencilere yaşatılmak istenmiştir. Ekonomi konularının soyut içerikli olması öğrencilerin ekonomiyi anlamasını zorlaştırabilir. Örnek olaylar yardımıyla ekonomi konuları öğrenciler için somutlaştırılabilir.

Zihin haritalama tekniği, deney gruplarına gösterilen öğrenme alanı kavram haritalarından sonra bir pekiştirme sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Ekonomi okuryazarlığının temelinde kavramların doğru öğrenilmesi vardır. Öğrencilerin ekonominin kavramlarını öğrenmesi ve kullanabilmesi oldukça önemlidir. Bu teknik yardımıyla öğrencilerin ekonomi kavramlarını pekiştirmeleri hedeflenmiştir.

Öğrencilerin, sınıf içinde sürekli hareketli olmasını sağlayan ve aslında yaratıcılıklarını kullanırlarken oyun oynadıklarını düşündüren eğlenceli bir teknik olması nedeniyle istasyon tekniği de tercih edilmiştir. Bu teknikle öğrencilerin ekonomi konularını eğlenerek öğrenmeleri hedeflenmiştir.

Çocuklar için oyun yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır. Diğer taraftan, öğretimde insanların doğal eğitimlerini dikkate almanın, öğretimi öğrencilerin doğal eğilimine uygun olarak düzenlemenin gerekliliğine de inanılmaktadır. Bundan dolayı, öğrenme öğretme süreçlerinde eğitsel oyunlara yer vermenin dersleri ilginç duruma getireceği ve öğrencileri güdüleyeceği düşünülmektedir (Açıkgöz, 2005: 145). Bu düşünceden yola çıkarak, derslerde deney gruplarına, “Nesi var?” ve “Ben kimim?” oyunları oynatılmıştır. Ayrıca drama yönteminin ısınma etkinlikleri içerisinde de oyunun öğreticiliğinden yararlanılmıştır.

Balık kılçığı, problem çözme tekniklerinden biridir ve beyin fırtınası gibi diğer aktif öğrenme yöntemleriyle beraber kullanılmıştır. Ekonomi problem merkezli bir

disiplindir. Bu nedenle ekonomi eğitiminde öğrencilerin ilk olarak problemi sebeplerini fark etmeleri ve çözüm yollarını düşünmeleri önemlidir. Bu teknik sayesinde öğrencilerin ekonomi eğitiminin problem merkezli doğasını keşfetmeleri sağlanmıştır.

Öğrenciler bazı durumlarda düşüncelerini ifade etme konusunda çekingenlik gösterebilmektedir. Kart gösterme tekniği ile tüm öğrencilerin görüşlerini rahatlıkla ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu teknik dramanın ısınma etkinliklerindeki oyun ve eğitsel oyun tekniğindeki gibi öğrencilerin eğlenerek görüşlerini ifade etmelerini sağlamaktadır.

Ekonomi okuryazarlığında öğrencilere mesleki yönlendirme yapmak oldukça önemlidir. Fakat her insanın farklı yetenekleri ve doğal olarak farklı mesleki yönelişleri vardır. Bu nedenle araştırmanın uygulama boyutunda meslek seçiminde çoklu zekâ kuramı kullanılmıştır. Meslek seçimi etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının kullanılması, öğrencilerin farklı özelliklerini ortaya çıkarması bakımında oldukça önemlidir.

BÖLÜM III

“Yaşamak için, kuvvetli bir devlet yapmak için iktisadiyat esastır. Onun için görüş noktamızı, çalışmalarımızı mutlaka bu merkezin etrafında toplamalıyız. Her mesai şubesini, mutlaka bu esas noktasına dayandırmalıyız. Mesala maarif programımız şu olacak ki, onu takip eden insanlar, güzel çiftçi, kunduracı, fabrikacı, tüccar olacak. Pratik, yararlı, verimli adam olacak... Bunları öğreten programların, bunları öğreten memleketlerin ve kuruluşların tümü maarif olacaktır.”

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

3. SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA EKONOMİ EĞİTİMİ

Bu bölümde Cumhuriyetten günümüze ilköğretim Sosyal Bilgiler programlarındaki ekonomi konularının işlenişinden başlanarak, 2005 Sosyal Bilgiler Programı ekonomi konularını içeren “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanı üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Ayrıca yurt dışında ilköğretim düzeyinde ekonomi eğitimi konusunda öncü olan bazı ülkelerin ekonomi eğitimi programları hakkında bilgi verilecektir. Son olarak da, ekonomi okuryazarlığı konusunda yurt içinde yapılan çalışmalardan bahsedilecektir.

3.1.CUMHURİYETTEN GÜNÜMÜZE İLKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA EKONOMİ KONULARININ İŞLENİŞİ

II. Meşrutiyet’le birlikte ülkede iktisadi anlayışta bir değişim olmuş ve bu değişim de çocuk eğitimini yönlendirmiş, ders kitaplarına ve çocuk dergilerine yansımıştır. Füsun Üstel bu durumu; “Milli İktisat”çı Jön Türklerin Müslüman – Türk girişimci yaratma idealiyle yakından ilgili olduğunu belirtmektedir. Bu çerçevede, ders kitaplarında, ekonomik dönüşümün aynası olan “Teşebbüs-i Şahsi” düşüncesi önemli bir rol oynamaktadır. Malumat-ı Medeniye ders kitaplarında “Teşebbüs-i Şahsi” eksikliği iktisadi gelişme karşısında en önemli engel olarak gösterilmekte, yetiştirilmek istenen “yeni vatandaş”a ısrarla zenginleşmesi önerilmektedir (Üstel, 2004: 89).

1921 yılında Türkiye eğitimindeki en önemli hareket; 15 Temmuz 1921 tarihinde Muallimler Birliği’nin topladığı “Maarif Kongresi”dir. Maarif Kongresi sonrası yapılan

alışmalar Osmanlı eğitim zihniyet ve uygulamalarından pek farklı olmasa da bu dönemde yeni kurulması plnlanan “İktisat Mektebi”nin programını hazırlama çalışmaları döneme dair önemli bir çalışma olarak göze çarpmaktadır (Ergün, 1977: 22).

Köklü toplumsal değişim ve dönüşüm yaşayan başka toplumlarda olduğu gibi Türkiye’de de, milli devleti kurma sürecinde, yeni toplumu yaratmak ve yaratılan yeni toplumun gereksinimlerine ve değerlerine uygun yeni insanı yetiştirmek için eğitime çok merkezli bir rol biçilmiştir. Eğitimden, bir yandan yeni topluma uygun ve rejimi güçlendirecek insan yetiştirmesi beklenirken, diğer yandan da ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirme görevi beklenmektedir (Eskicumalı, 2003: 15).

Atatürk, büyük eseri Cumhuriyeti kurarken bir yandan bilgisizliği ortadan kaldırmaya uğraşırken, diğer yandan da toplumsal ve ekonomik hayatta etkin bir şekilde yer alabilmek ve toplumsal yaşamı verimli kılabilmek istemiştir. Bunun için zorunlu olan ilk bilgileri, uygulamalı bir biçimde verme metodu ona göre eğitimimizin temelini oluşturmalıydı. Atatürk uygulamalı eğitimi; Türk eğitim sisteminin temeli olarak grmştir. Uygulanacak olan eğitimin işe yarar, üretici ve hayatta başarılı olacak kuşaklar yetiştirmesini istiyordu. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitimin uygulamalı olması için pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla çeşitli seviyelerde ve değişik yerleşim yerlerinde pek çok meslek okulu açılmıştır (Fidan ve Erden, 1997: 124).

Atatürk’ün eğitim anlayışında “iş ve ekonomik etkinlik” ilkesi önemli bir yer oluşturur. 1923 İzmir iktisat Kongresi’nde yaptığı konuşmada, yeni devletin bütün programlarının ekonomik gelişme esas alınarak düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Aynı konuşmada, gerek ilköğretimde gerek ortaöğretimde, programların ekonomik programlara dayandırılmak suretiyle ticaret dünyasına, tarım ve sanata yararlı nesiller yetiştirmesi gerektiğini vurgulamıştır (Gedikoğlu, 1978: 17).

1929 ekonomik buhranının etkilerinin Türkiye’de şiddetle yaşanmaya başlanmasıyla, i ticarete, 1930 yılında tarım aleyhine %30 oranında bir bozulma ortaya çıkar. Yani tarım ürünlerinin satın alma gücü %30 azalır. Bu durum köylü kitesinin gelirlerinde önemli ve ani bir çöküntü oluşturmuştur. Bu ekonomik çöküntü kitleler arasında güçlü bir hoşnutsuz hava estirmeye başlamıştır. 1930’da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın kısa sürede millet desteğini alması da bir bakıma bu

hoşnutsuzluğun bir yansımasıdır. Bu hoşnutsuzluğu gidermek ve devletin ekonomik politikalarını halka aktarmak için başvurulacak yollardan biri yine eğitim olarak görülmüştür (Ata,1992: 35).

Atatürk inkılâpları önce Cumhuriyet Halk Partisi'nin programına, sonra da 1936 okul programına girmiştir. Programın uygulanmasında ana unsurlardan birisi olan inkılâplar, yetişen yeni nesle benimsetilmek amacıyla sürekli işlenen konulardandır. Yurt Bilgisi ders kitabında bu çerçevede şu cümleler yer almıştır: “Cumhuriyet harap yurdu şenlendirdi, yersiz yurtsuz kalan kardeşlerimize ev, toprak verdi. Köylüyü aşar vergisinden kurtararak rahata kavuşturdu. Cumhuriyet, demiryollarını yabancılardan satın aldı, dağları kayaları yarıdı, tüneller açtı, nehirlerin üzerine beton köprüler kurdu. En uzak yerleri yollarla birbirine bağladı. Cumhuriyet fabrikalar kurdu, hastaneler açtı, doktorlar gönderdi, parasız ilaç dağıttı. Saltanatı kaldırdı, tembellik yuvaları olan tekke ve zaviyeleri ve medreseleri kapattı. Türklüğü ve uygarlığı öğretip, kafalara ışık veren okullar kurdu.” “Cumhuriyet, Millet hâkimiyetini en iyi gösteren bir devlet biçimidir. Cumhuriyet idaresinde milletin başında kral, padişah gibi bir hükümdar yoktur. Cumhuriyet'in başında Cumhurbâşkanı bulunur.” Ders kitaplarında bu ifadelerle Cumhuriyet rejiminin faziletleri anlatılarak Cumhuriyet'le ekonomik kalkınma arasında bir ilişki kurularak yetişen neslin Cumhuriyet'e tam bir inançla bağlanmasına çalışılmıştır (Karabıyık, 1996: 93).

İsmet İnönü dönemi devletçiliğin uygulandığı bir dönem olmuştur. 1929 Dünya Ekonomik buhranından sonra, liberal ekonomiden tamamen vazgeçen İnönü, ekonomi anlayışını “devletçi ekonomi” olarak değiştirmiştir. Tabi ki bu anlayış değişikliği ders kitaplarına da yansımıştır. Dönemin ders kitaplarından Yurt Bilgisi kitabında, devletçi iktisadi anlayış şu şekilde tanımlanmaktadır: “...Cumhuriyet idaresinde halkın yapamayacağı büyük ekonomik işleri, devlet kendi üzerine almıştır. Devlet yurdu baştanbaşa demir ağlarla ördü, fabrikalar kurdu, büyük limanlar yaptı, maden ocakları açtırdı. İşte millete yararlı büyük işlerin devlet tarafından yapılmasına devletçilik denir (Karabıyık, 1996: 97).

Ekonomik faktörler, dönemin ilköğretim politikalarını yönlendiren önemli bir aktör olmuştur. 1936 ve 1939 programlarının hazırlandığı yıllarda, bir taraftan özel sektörün yatırımlarını teşvik eden, diğer taraftan, özel teşebbüsün gerçekleştiremediği yatırımları devlet eliyle gerçekleştirmeyi amaçlayan politika takip ediliyordu. Bu

dönemin ilkökul programlarında bu devletçilik politikasının izlerini bulmak mümkündür (Kıncal, 1993: 299).

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Sosyal Bilgiler programlarında ekonomi konularına bakarak, 2005 Sosyal Bilgiler programı ile kıyaslama yapmak ekonomi konularının öğretilmesindeki gelişimini görmek adına önemlidir. Bu nedenle aşağıda 1924 programından itibaren Sosyal Bilgiler programındaki ekonomi konularının içeriği yer almaktadır.

1924 programında Tarih, Coğrafya ve Müsahabat-ı Ahlâkiye ve Ma'lûmat-ı Vataniyye dersleri ayrı ayrı okutulmaktadır. (Sosyal Bilgiler o dönemde “Müsahabat-ı Ahlâkiye ve Ma'lûmat-ı Vataniyye” adı altında okutulmaktadır.) Müsahabat-ı Ahlâkiye ve Ma'lûmat-ı Vataniyye derslerinin gayesi: “Gençlere Türkiye Cumhuriyeti’nin bir vatandaşı olmak sıfatıyla malik oldukları hak ve vazifeleri tanıtmak, bütün hareketlerinde hakim olması lazım gelen ahlak esaslarını telkin etmek, velhasıl milli ve insani vazifelerini takdir ve ifa idebilecek bir hale getirmektir.” (MEB, 1924: 28)

Müsahabat-ı Ahlâkiye ve Ma'lûmat-ı Vataniyye dersinin işlenişinde ekonomi içerikli konular şunlardır (MEB, 1924: 32, 36, 40, 41, 42, 44):

Hak ve vazifelerimiz (nefsimize, ailemize, milletimize, beşeriyete karşı)

Belediyelerin hizmetleri.

Devletin iktisadi hayata aid vazifeleri

Vatandaşların Türkiye Cumhuriyeti’nin kanunlarına vazifeleri Vergi borcu.

Ağaçların iktisadi kıymetleri, ağaçlara karşı vazifeler.

Sebzeler – Mektebin bulunduğu muhitte yetişen (lahana, pırasa, fasulye, bakla, patlıcan, kabak) gibi muhtelif sebzelerin muhtelif mevsimlerde tetkik ve yetiştirilmesi.

Hububat – Mektebin bulunduğu muhitte yetişen hububatın tetkiki, hububat nasıl ekilir, nasıl biçilir, nasıl öğütülür, hububattan neler yapılır?

Hayvanlar – Mektebin bulunduğu muhitte yaşayan (kedi, köpek, at, inek, tavuk, kaz, hindi, ördek, köstebek, kirpi, tilki, sansar) gibi muhtelif hayvanların canlı olarak tetkiki, ittiyatları, yaşayışları, gedaları, yuvaları, tarz-ı müdafaları, faydaları, zararları, iktisadi kıymetleri.

Böcekler – Muhtelif mevsimlerde mektebin bulunduğu muhitte tesadüf edilen (Çekirge, karasinek, sivrisinek, karınca, arı, tırtıllar, kelebekler, pire, tahtakurusu, güve, ipek böceği gibi) Böceklerin tetkiki, ittiyatları, yaşayışları, istihalleri, yuvaları, yumurtaları, fayda ve zararları, insanlarla münasebetleri, iktisadi kıymetleri.

Kuşlar – Muhtelif mevsimlerde muhitte tesadüf edilen (Leylek, kırlangıç, serçe, ağaçkakan, karga, güvercin gibi) kuşların tetkiki, ittiyatları, yaşayışları, yuvaları, yumurtaları, fayda ve zararları, iktisadi kıymetleri.

Su civan ve nebatları – Mektebin bulunduğu muhite göre deniz, göl, ve nehirlerde başlayan (Balıklar, kurbağa, yengeç, yosunlar, sazlar gibi) hayvanlar ve nebatlar hakkında tetkikler: yaşayışları, ittiyatları, faydaları, zararları, nasıl elde edildikleri, iktisadi kıymetleri.

Mahalli sanatlar hakkında tetkikler – (Yerine göre bakırcılık, ipekçilik, halıcılık, çömlekçilik, dokumacılık gibi)

Aile bütçesi. Bütçe defterlerinin kayıt basit usulde tanzimi.

Çarşı ve pazardan alış-verişin usulü.

1926 programında da Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri ayrı ayrı okutulmaktadır. (Sosyal Bilgiler o dönemde “Yurt Bilgisi” adı altında okutulmaktadır.) Hepsinin genel amacı ise şöyledir: "İyi birer vatandaş yetiştirmek, gençleri mensup oldukları vatan ve milletine intibak ettirmektir." Yurt Bilgisi dersi ise, bu gayeyi doğrudan doğruya yapan bir derstir; bu nedenle diğer derslerin hepsinin bir merkezi ve temeli durumundadır (Akt: Nalçacı, 2001: 34).

"Yurt Bilgisi" dersinin ilköğretimdeki önemi oldukça önemlidir. Çünkü bu ders, diğer dersler için adeta bir uygulama sahası teşkil eder. İlköğretimin ilk görevi vatandaş yetiştirmek, gençleri mensup oldukları vatan ve millete uyumlu hâle getirmektir. "Yurt Bilgisi" ise bu gayeyi doğrudan doğruya veren bir derstir. Bu noktada diğer derslerin hepsinin bir merkez ve mihreri durumundadır. Dersin bu içeriği ve önemli hedefleri, dersin programdaki amaçlarından ekonomi konuları ile ilgili olanlarını şu şekilde ifade etmektedir:

“Çocuğa, etrafında olup biten işlerin, cereyan eden hadiselerin ahlâki, iktisadi ve hukuki... Kısacası içtimaî manalarını idrak ettirmek. Türk say ve teşebbüsü ile meydana

gelen ve aynı say ve ikdam ile işleten müesseselere (mesela; şimendiferlere, seyrü sefaine, bazı fabrikalar milli bankalara, vatani ve hayırperver cemiyetlere ve ilah...) bilhassa dikkati celp sureti ile çocukta Türk'ün iktisadi ve medeni kudret ve kabiliyeti hakkında itimat ve iman tevlit etmek ve yaşatmak.”

Yurt Bilgisi dersinin işlenişinde ekonomi içerikli konular şunlardır (MEB, 1930: 82):

— *Yurt Bilgisi IV. Sınıf*

1. *Mektepte hayat: Mektep bir topluluk yeridir. Mektepte işbirliği.*
2. *Köy hayatı: Köy, insanların toplu olarak yaşadıkları ve çalıştıkları bir yerdir.*
3. *Köyde en mühim say şekli ziraattır.*
4. *Kasaba ve şehirde hayat.*
5. *Kasabalarda iş şekilleri: Toprağını işleyen çiftçi ve bahçıvanlar.*
6. *Kasabalarda iş hayatını tanzim eden teşkilât.*
7. *Belediye, kasaba hayatını nasıl tanzim ve saye nasıl yardım eder? Sokakların temizlenmesi, çarşı ve pazarlarda alışverişin tanzimi, kasabanın sıhhati.*
8. *Belediye iş görebilmek için paraya muhtaçtır. Belediyenin masraflarını kasabalılar verir: Belediye vergileri, belediye bütçeleri.*

— *Yurt Bilgisi V. Sınıf*

1. *Hükümet say hayatına nasıl yardım eder? Asayiş muhafaza eder, başka devletlerle dostluklar tesis eder, devletin masraflarını para işlerini idare eder, harice karşı devleti muhafaza ve müdafaa eder.*
2. *Hükümet say hayatına daha nasıl yardım eder? Milletin çocuklarını okutur, halkın davalarına bakar, memleketin sıhhat işlerine bakar; posta, telgraf, muharebe tesisat ve teşkilatı yapar.*
3. *Hükümetin masrafları: Devlet işleri para ile döner. Hükümet bu parayı halktan vergi şeklinde alır.*
4. *Türkiye'de çalışmayan, işsiz insanlar. İşsizlerin cemiyete zararları.*

5. *Yeni Türkiye'de iş faaliyeti, Türk milleti çok kabiliyetlidir. Tasarruf edilen paranın işletilmesi: Milli bankalar. Bankaların ehemmiyet ve kaideleri (MEB, 1930: 85, 86).*

1936 İlkokul Programında Yurt Bilgisi dersinin hedefleri şu şekildedir (MEB, 1936: 103,104):

1. Türkiye'de devlet teşkilâtını çocuklara onların seviyelerine göre anlatmak ve öğretmek,
2. Millet ve yurt işlerine karşı, talebede son derecede alâka uyandırmak, millet ve yurt menfaatini her menfaatin üstünde tutmayı, millet ve yurda karşı canla, başla hizmet etmeyi kendilerine itiyat ve ülkü hâline getirmek.

1936 İlkokul Programında Coğrafya konularındaki ekonomi konuları ise şunlardır (MEB, 1936: 92,93):

1. *İnsanların birbirleriyle ve coğrafi muhitleriyle karşılıklı tesirlerini insan kümelerinin hayat şekillerini ve geçinme tarzlarını tetkik ettirerek Türk çocuklarını memleketin iktisadi kalkınmasında müessir unsur hâline getirmek.*

2. *Yakın yurdun ve vilayetin coğrafyası: Okulun bulunduğu yerden başlanmak üzere o şehrin bağlı olduğu vilayetin başlıca arızalan, iklimi, akan ve durgun suları, ziraata elverişli topraklar. Deniz kıyısında ise, sahilleri, nüfusu, orman ve madenleri, başlıca şehir ve kasabaları, yolları, nakil vasıtaları, vilayetin iskelesi, ziraat, ticaret ve endüstrisi, kültür alanında ilerleyişi, diğer vilayetlerle olan münasebetleri gösterilecektir.*

3. *Türkiye'de nebatlar, hayvanların çiftçilik, çobanlık, endüstri, denizde ve karada ticaret yolları, ihracat ve ithalat, ekonomik ve siyasi bakımdan Türkiye'nin diğer milletler arasında mevki.*

1948 programında, Yurttaşlık Bilgisi dersi (Sosyal Bilgiler o dönemde “Yurttaşlık Bilgisi” adı altında okutulmaktadır.) çocuğun ekonomi konularında aşağıda belirtilen amaçlar doğrultusunda yetişmesi istenmiştir (MEB, 1948):

1. Toplumsal Yönden Gelişmesi

a. Milli kalkınma ve bilimsel çalışma

- b. *Kötü şartları düzeltmeye çalışır*
- c. *Bilimin genel refaha olan yardımını kavrar*
- d. *Milli kaynakları korur*

2. *Kişisel Yönden Gelişimi*

- a. *Sorumlu işler almaya hazırlıklı*

3. *İnsanlık Münasebetleri Bakımından*

- a. *Sözüne güvenilir*

4. *Ekonomik hayat bakımından*

- a. *Çalışmanın zevkini duyar, kendine uygun işleri seçer, başarılıdır ve işini geliştirir*

- b. *Geçimini düzenler, hesabını bilir yurttaşlar yetiştirmek (MEB, 1948:3,15).*

1948 programında, Coğrafya dersinin ekonomi içerikli amacı şu şekilde verilmiştir:

“İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleyerek, öğrencilerin yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer öge hâline getirmektir.”

1948 programında, Yurttaşlık Bilgisi dersinin ekonomi konularını içeren amaçları:

“Ulus ve yurt işlerine karşı öğrencilerde yakın ilgi uyandırmak, ulus ve yurt işlerini her işlerinin üstünde tutmayı, ulus ve yurda karşı canla başla hizmet etmeyi çocuklarda alışkanlık ve ülkü hâline getirmektir.”

Yurttaşlık Bilgisi dersinin içeriğindeki ekonomi konuları ise şu şekildedir:

— Yurttaşlık Bilgisi V. Sınıf

A. Hükümet Ne İş Görür?

Başbakanın tayini, hükümetin kuruluşu ve işe başlaması. Başbakanın görevi.

Bakanlıklar: Adalet, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Milli Eğitim, Bayındırlık, Ekonomi, Sağlık ve Sosyal Yardım, Gümrük ve Tekel, Tarım, Bayındırlık, Ticaret ve Çalışma Bakanlıkları, bu bakanlıkların görevleri.

B. Hükümetin Masrafları

Devlet işleri para ile döner; hükümet bu parayı halktan alır. Vergi nedir? Vergi çeşitleri. Vergi nasıl konur, nasıl toplanır? Kaçakçılık. Devletin yıllık gelir ve giderini gösteren bütçe kanunu. Devlet bütçesinin anlamı.

C. Devletle Yurttaşlar Arasında İlişki

Devletin yurttaşa karşı görevleri: Yurttaşların malını, canını, namusunu; yurdun bağımsızlık ve bütünlüğünü korumak.

Yurttaşların devlete karşı ödevleri: Kanunlara uymak, vergi vermek, askerlik yapmak, seçim hakkını kullanmak.

D. Türkiye'de İdare Bölümü

İller ve illerde yönetim örgütleri. İl bütçesi. İllerde özel idareler. İl genel kurulları. Mahalli seçimler.

E. Yurdumuzda Sosyal İşler Ve Hükümet Teşkilâtına Yardımcı Kurumlar

Kızılay, Çocuk Esirgeme, Türk Hava, Halkevleri ve Odaları, Yeşilay.

D. Ulusal Ekonomi

Yerli malı kullanmak ve bunun önemi. Para biriktirmek. Ulusal bankalar. Bankaların önem ve faydaları.

E. Herkes Kendi Yeteneklerine Göre Hayatta Bir Geçim Yolu Tutmak Zorundadır.

Elde edilen bir meslekte “en hünerli” olmaya çalışmalıyız. Her meslek şerefli. İlkokulu bitiren bir çocuk, içinde bulunduğu şartlara ve kendi yeteneklerine göre, sanata başlamak veya öğrenimine devam etmek bakımından hangi kurumlara gidebilir? Bunlara başvurma yolları (MEB, 1948: 156, 157).

Yurttaşlık Bilgisi dersinin işlenişindeki ders araçları ise aktif öğrenme yöntemlerine işaret eder yapıdadır: “Yurttaşlık Bilgisi konularını canlandırmak için

resimlerden, fotoğraflardan, tablolardan, istatistiklerden ve afişlerden de faydalanılmalıdır (MEB, 1948:151).”

1948 programında ilkokulun eğitim ve öğretim ilkelerinin ekonomi konuları ile ilgili olanları ise şunlardır (MEB, 1948: 3):

- a. *Okul; çocuğa geniş ölçüde etkinlik, iş ve yaratma imkânları sağlayan canlı bir çevre olmalıdır.*
- b. *Okulda pratik bilgilere ve becerilere önem verilmelidir.*
- c. *İlkokul öğrencilerine kazandırılacak bilgi ve becerilerin sağlam ve köklü olabilmesi için çocuklara çalışma yerleri hazırlanmalı, bunlar çalışma araçlarıyla donatılmalıdır. İlkokulda çalışma yerleri şunlardır; Dershane, islik, mutfak, okul ve uygulama bahçeleri, aralık.*
- d. *Milli kaynakları koruma ve milli ekonomiyi kavrayış ve duygusu önemli bir yer tutmalıdır.*
- e. *Okul öğrencilere; metotlu ve verimli çalışma yollarını öğretecek, bu bakımdan onlara iyi alışkanlıklar kazandırmaya çalışacaktır.*
- f. *İlkokulda çocukların gelişme devresi özellikleri göz önünde tutulmalıdır.*
- g. *Okul ile aile arasında sıkı bir işbirliği sağlanmalıdır.*
- h. *İlkokul çocuklara fikirlerini ve duygularını türlü yollarda ifade etme imkânlarını vermelidir.*
- i. *İlkokul, öğrenciye boş zamanlarını iyi şekilde kullanma alışkanlığı kazandırmalıdır.*

1962 İlkokul Program Taslağının giriş bölümünde taslağın hazırlanma gerekçesi şöyle belirtilmiştir:

“Programlar sabit şekle bağlı kalmaktan ziyade daima bir gelişme gösterir. Bu gelişme memleketin:

- a. *Sosyal yapısında,*
- b. *Siyasi hayatında,*
- c. *Ekonomik düzeninde,*

d. Genel olarak bilim ve teknolojilerinde baş gösteren gelişmelere paralel olmalıdır.”

1962 İlkokul Program Taslağında: Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında birleştirilmiştir. Bu programda ilkokulun amaçları (hedefler) saptanmış ve bunlar dört ana başlık altında toplanmıştır:

A) Kişisel bakımdan iyi bir yurttaş:

a. Görev ve sorumluluk duygusu gelişmektedir.

B) İnsanlık Münasebetleri Bakımından iyi bir yurttaş:

a. İyi bir aile hayatının dayandığı temel ilkeleri kavramış, payına düşen görev ve sorumluluktan öğrenmiş ve benimsemiştir.

b. Başkaları ile beraber yaşamayı ve beraber çalışmayı öğrenmiştir (MEB, 1962: 18).

C) Ekonomik hayat bakımından iyi bir yurttaş:

İlkokul, yurdun kalkınmasında; insan gücünün en değerli bir zenginlik kaynağı olduğunu ve bu kaynağı iyi şekilde geliştirmenin en verimli yatırım olacağını çocuğa kavratmak amaç edinmiştir. Buna göre, ilköğretim görmüş bir yurttaş;

a. İnsan gücünün ve tabiat kaynaklarının, çevrenin ve yurdun kalkınmasındaki etkilerini kavramıştır.

b. Toplumun bağımsız ve etkin bir üyesi olabilmesi için çalışmanın, iyi bir üretken olmanın ve geçimini sağlamanın gerekliliğine inanmıştır.

c. İyi bir yönetmen olmanın memleket ekonomisindeki önemini kavramıştır (MEB, 1962: 18, 19).

D) Toplumsal hayat bakımından iyi bir yurttaş:

a. Memleketin yakın ve uzak komşu memleketler ve dünya milletleri ile olan münasebetleri hakkında seviyesine uygun bilgi kazanmıştır (MEB, 1962: 19, 20).

1962 İlkokul Programı Taslağı'na göre Hayat Bilgisi, Toplum ve Ülke İncelemeleri (Sosyal Bilgiler o dönemde “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında okutulmaktadır.) derslerinin ekonomi konuları ile ilgili amaçları şunlardır:

- a. Olumlu karakter özelliklerini kazandırmak, her yönde görev ve sorumluluk almak, aile bütünlüğüne bağlı, yuvanın saadetine gerçekleştirmesindeki hizmet duygularını geliştirmek.
- b. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını kavratmak, grup faaliyetlerine katılmasının, başkalarına yardım etmesinin önemini takdir etmek ve uygulanabilir hâle getirmek.
- c. Ulusal kaynakları tanımak ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavratıp benimsetmek.
- d. Geçmişte uluslarına ve insanlara iyilikleri dokunmuş olan büyük Türk adamlarının hayatlarına ve hizmetlerine karşı öğrencilerde hayranlık uyandırmak, kötülükleri dokunan kimselerin akıbetlerinden de ibret dersi almalarını sağlamak (MEB, 1962: 26).

Toplum ve Ülke İncelemeleri dersinin işlenişinde ekonomi içerikli konular şunlardır:

— Toplum ve Ülke İncelemeleri IV. Sınıf

A- Bölgemizin ekonomik durumu:

- a. Zenginlik kaynakları (Yerüstü ve yeraltı servetleri)
- b. Halkın geçimi, alış verişte dürüstlük, nezaket.
- c. Yollar ve ticaret
- d. Bulunduğumuz yeri nasıl güzelleştirelim?

B- Türkiye'miz:

- a. Bölgemizden başlayarak Türkiye'nin komşu memleketler arasındaki yeri.
- b. Türkiye'nin engebeleri.
- c. İklimi.
- d. Bitki örtüsü (Ormanlardan elde ettiklerimiz).
- e. Akarsuları ve gölleri.
- f. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri (Her bölgenin kısaca özelliği).

- g. Türkiye'nin nüfusu.
- h. Türkiye' nin tarım ve ticareti.
- i. Yollar ve taşıtlar (MEB, 1962: 42).

— Toplum ve Ülke İncelemeleri V. Sınıf

- a. Turizm (Niçin seyahat edilir? İç ve dış turizm, turizmin sağladığı gelir.)
- b. Meslek seçimi (Herkes bir meslek sahibi olmalıdır. Her meslek şerefli dir. Meslekte hünerli olmak, işi dürüst yapıp ilerlemek.)
- c. Batı uygarlığının yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı hâline getirmek.

Toplum ve Ülke İncelemeleri dersinde yurttaşlık bilgisi konularının işlenmesinde göz önünde tutulacak esaslarda ise şu esaslar dikkat çekmektedir:

- a. Öğretmen, fertlerin bir yandan kendi kabiliyetlerine, öte yandan da ulusun iyiliği için en uygun bir iş ve mesleğe sarılmalarının önemini belirtmelidir.
- b. Yurttaşlık bilgisi konularını öğrencilere kavratabilmek için en basit örneklerle canlandırmaya çalışılmalıdır.
- c. Öğretmen, yurttaşlık bilgisi konularını öğrencilere kavratmak için okulun içinde ve dışında geçen olaylardan faydalanmalı ve öğrencileri hayat ile sıkı sıkıya temas ettirmelidir.
- d. Öğretmen, yurttaşlık bilgisi konularını canlandırmak için imkân nispetinde gezintilerden ve ziyaretlerden faydalanmalıdır.
- e. Yakın şehir, kasaba ve köyler arasında gezi imkânları hazırlanmalı ve bu suretle öğrencilerin içten bir yakınlık duygusu ile yurttaşlarını tanımaları ve onlarla yardım ve işbirliği ruhu ile kaynaşmaları sağlanmalıdır (MEB, 1962: 34, 35, 36).

1968 programının girişinde, eğitim ülküsünün; milletimizi hür düşüncenin, demokratik düzenin hakim olduğu, bilgi ve ekonomik bakımdan çağdaş uygarlığın seçkin bir ortağı hâline getirmek olduğu, bu ülkeye ulaşmak için ekonomik kalkınma programlarının gerektirdiği iyi ve verimli vatandaşlar, çeşitli özellikteki insan gücünü hazırlanacağı belirtildikten sonra “Türk Milli Eğitiminin Amaçları” başlığı altında Milli

Eğitimin yetişmesini sağlamayı öngördüğü vatandaş tipinin özellikle “Kişisel, toplumsal ve ekonomik hayat” bakımından ayrı ayrı ele alınmış ve arkasından “İlköğretimin Amaçları” ayrı bir başlık altında verilmiştir.

1968 Türk Milli Eğitimi’nin Amaçları ve ekonomi ilgili bölümleri şunlardır (MEB, 1968: 1–8):

2. Kişisel Yönden:

- a. Öğrenme ve gelişme isteğine, pratik hayatın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahiptir.*
- b. Ormanları sever ve sevdire,*
- c. Teşebbüs kabiliyeti gelişmiş, yurt hizmeti konusunda her yerde sorumluluk yüklenmeğe hazırlıklı ve isteklidir,*

3. Ekonomik Hayat Yönünden:

- a. İşe, iş ve meslek ahlâkına bağlı ve saygılıdır, verimli çalışmaktan zevk duyar,*
- b. İş ile ilgili yeterliliğini geliştirerek, kendisinin ve çevresinin refahını artırmaya çalışır,*
- c. Kabiliyetlerine uygun iş seçebilir, mesleki ve ekonomik başarının bilgi ve teknikle sağlanacağına inanır,*
- ç. Tutumludur, geçimini düzenlemeğe muktedirdir, yatırım yapmanın kişisel ve toplumsal değerini bilir.*

Ekonomik hayat bakımından 1968 programında farklı amaçlar yer almıştır. Bu programa göre yetiştirilecek bireyler, iş ve meslek ahlâkına bağlı ve saygılı mesleki ve ekonomik başarının bilgi ve teknikle sağlanamayacağını ve yatırımın kişisel ve toplumsal değerini bilen bireylerdir.

1962 Program Taslağı ve 1968 İlkokul Programı’na bakıldığında, bireyin yaşamında başarılı olması, karşılaştığı sorunları çözebilmesi, günlük yaşamla uyum sağlayabilmesi, kendine, ailesine, çevresine ve yurduna yararlı olabilmesi için gerekli temel bilgi ve becerilerin kazandırılmasının amaçlandığı görülmektedir. Başka bir deyişle; amaçlar temel öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilgilidir. 1968

programında ders konuları açısından da 1948 programından önemli farklılıklar arz etmektedir. Bu farklılıklar, Sosyal Bilgiler ve Din Bilgisi derslerine şöyle yansımıştır. 1948 İlkokul Programındaki Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri 1968 İlkokul Programında “Sosyal Bilgiler” dersi adı altında birleştirilmiş ve bu derslere ait konular kaynaştırılarak birleştirilmiş. 1948 programında yer alan Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi derslerine ilişkin birçok konu çıkartılmış yerlerine bazı konular eklenmiştir (MEB, 1968: 1,2).

1968 Sosyal Bilgiler programının içeriğindeki ekonomi konuları ise şunlardır:

— Sosyal Bilgiler IV. Sınıf

İlimiz ve bölgemizin doğal durumu:

- a. *Yer şekilleri: Dağlar, yaylalar, ovalar, vadi ve çukurlar (MEB, 1968:71).*
- b. *İl ve bölgemizin hava durumu.*
- c. *Akarsular, göller, baraj gölleri, varsa denizler.*
- d. *İl ve bölgemizin bitki örtüsü.*

İlimiz ve bölgemizde yaşamış:

1. *İlimizde ne kadar insan yaşıyor?*
2. *Bölgemizin kalabalık ve tenha yerleri; önemli şehirleri.*
3. *İlimiz halkının başlıca geçim kaynakları.*
4. *İlimiz ve bölgemiz içinde ulaştırma ve ticaret.*
5. *İlimiz ve bölgemizde sergi, panayır ve fuar.*

Milli kalkınmada turizmin önemi.

Ünite III: Yurdumuzda bugünkü hayat.

A. Yurdumuzda nüfus:

- a. *Yurdumuzda ne kadar insan yaşıyor?*
- b. *Nüfusun ne kadarı köylerde ne kadarı şehirlerde yaşıyor?*
- c. *Nüfus dağılışı, yurdumuzun kalabalık ve tenha bölgeleri ve sebepleri?*
- d. *Genel nüfus sayımı ne demektir? (MEB, 1968: 74)*

B. Yurdumuzda ekonomi:

- a. *Türk halkının en önemli geçim kaynakları ve çalışma alanları nelerdir?*
- b. *Başlıca toprak ve hayvan ürünleri.*
- c. *Başlıca madenlerimiz.*
- d. *El sanatları.*
- e. *Başlıca endüstri kolları ve dağılışı.*
- f. *Milli gelir kaynaklarımızın korunması ve geliştirilmesi.*
- g. *Ulaştırma işleri.*
- h. *İç ve dış ticaretimiz.*

C. Yurdumuzda yönetim:

- a. *Cumhuriyet idaresinin anlam ve önemi.*
- b. *Cumhuriyete nasıl kavuştuk?*

Ç. Yurdumuzda sosyal işler ve hükümet teşkilâtına yardımcı kurumlar:

- a. *Kızılay, Türk Hava Kurumu, Yardım Sevenler Derneği, Yeşilay ve benzeri kurumlarla, mahalli sosyal yardım kurumlarının çalışmaları ve amaçları.*
- b. *Yurttaşların bu kurumların çalışmalarına katılması, amaçlarına saygı göstermesi.*

— Sosyal Bilgiler V. Sınıf

Yurttaşların Devlete karşı ödevleri ve meslek seçimi:

- a. *Çevremizdeki çeşitli meslekler.*
- b. *İşimizde ve mesleğimizde başarılı olmanın yolları (MEB, 1968: 80).*

1968 programında Sosyal Bilgiler dersi için bahsedilen öğretim yöntemleri ise şunlardır:

“Ünitelerin işlenmesinde, gezilerden, ziyaretlerden, canlı ve cansız kaynaklardan, hazır olarak elde edilebilecek veya öğrenciler tarafından yapılabilecek araçlardan faydalanmalı, uygun olan konular öğrencilere dramatize ettirilmelidir.

Bu derste öğrencilerin yapacakları işleri arkadaşlarıyla beraber plânlamaları ve bu plân çerçevesinde bazı sorumluluklar almaları üzerinde önemle durulmalıdır.

Öğretmen, fertlerin yeteneklerine uygun bir işe ve mesleğe sahip olmalarının önemini belirtmeli; insanın hangi meslekte olursa olsun işini en verimli şekilde yapmasının bir ödev olduğunu öğrencilere telkin etmelidir (MEB, 1968: 66, 67).”

1968 programında Sosyal Bilgiler dersi işlenişi ile ilgili açıklamalarda verilen örnekler ekonomi konularının öğretiminde önemli bir yol haritası vermektedir:

“Öğretmen, Sosyal Bilgiler konularını öğrencilere kavratmak için okulun içinde ve dışında geçen olaylardan yararlanmalı ve öğrencileri hayat ile sıkı sıkıya temas ettirmelidir. Mesela; öğretmen, okulda herkesin yararlanması için yetiştirilmiş olan ağaçlara ve çiçeklere öğrencilerden birinin zarar vermesinden hareket ederek bunun herkese zararı dokunduğunu belirtmeli, her işte topluluğun zararına dokunacak surette hareket etmekle genel hayatta ne kadar büyük zararlar meydana geleceğini göstermeli ve bu gibi işlerden öğrencilerin sakınmalarını sağlamalıdır. Yine okulda öğrencinin bir pencere camı kırması, oturduğu sırayı lekelemesi, bozması, duvarları kirletmesi, okulun kitaplarını yırtması ve kaybetmesi, tebeşiri lüzumsuz yere kullanması gibi olaylardan başlayarak öğretmenin, devlet mallarına zarar vermenin kötülükleri üzerinde öğrencileri düşündürmesi, devlet malını kendi malımızdan fazla korumanın nasıl milli bir ödev olduğunu öğrencilerde inanç hâline getirmesi gerekir.

Bu ders konularının işlenmesinde öğrencilere özellikle, bugünkü insan ve toplum hayatının zamanla değiştiği kavratılmalıdır. Öğretmen, çocukların gittikçe büyümekte, ihtiyaçlarının ve yaşayışlarının değişmekte olduğuna, yeni doğumlar, ölümler, evlenmeler, yer ve mesken değiştirmeleri yüzünden aile hayatında ne gibi değişiklikler bulunduğu dikkat çekmeli; bulunan şehirde, şurada burada yeniden dükkânlar, mağazalar, evler ve çeşmeler yapılması, sokaklar açılması, ağaçlar yetiştirilmesi, bahçeler, sinemalar, tiyatrolar yapılması, su, gaz ve elektrik getirilmesi, fabrika açılması, yol yapılması, otobüs işletilmesi, demir yolu yapılması, telefon şebekesi kurulması, radyo getirilmesi gibi yeniliklerin o çevrenin hayatında ne gibi değişiklikler yaptığı üzerinde durulmalı; bugünün dünden farklı olduğu, öğrencilere kavratılmalıdır. Bu değişikliklerin karşılaştırılmasını daha eski zamanlara götürerek, bugünkü hayatın eski zamanlardaki hayata göre değişmiş bulunduğunu kavratmaya çalışmalıdır. Yine öğretmen, bugünkü yaşama şartlarının şimdiki gibi olmadığını, gittikçe değiştiğini,

bugünkü uçak, tren, otobüs gibi taşıtların her birinin hangi sırayla insanlar tarafından kullanılmaya başlandığını kavratmaya çalışmalı; aydınlatma, haberleşme, elbise gibi yaşama ihtiyaç ve araçlarının ayrı ayrı devirlerde uğradığı değişiklikleri çocukların anlayacakları bir dilde açıklamalı ve mümkün oldukça başka başka devirlerde ayrı ayrı şekiller alan bu gibi yaşama araçlarının asıllarını, modellerini veya resimlerini öğrencilere inceleterek ve yaptırarak onlara bu hususta fikirler vermelidir (MEB, 1968: 68).”

1968 yılından sonra Sosyal Bilgiler programının amaçları yönünden 1977 yılında yapılan değişikliklerin ekonomi konuları ile ilgili olanları ise şunlardır:

4. Ekonomik Yaşama Fikrini ve Yeteneklerini Geliştirmek Yönünden:

a. İnsanların birbiri ile ve çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan ve toplulukların yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleyerek yurdun, ekonomik bakımdan kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş hâline gelirler.

b. Milli refaha ve dolayısıyla kendi refahlarına yararlı olacak bilgi, anlayış, yetenek ve davranışları kazanırlar.

c. Zenginlik kaynaklarımızı korur ve milletçe değerlendirmek gerektiğine inanırlar. Bu yolda iyi alışkanlıklar kazanmış vatandaşlar olarak gelişirler.

d. Kendisine, ailesine, okuluna ve milletine ait eşya ve araçları dikkatli ve tutumlu kullanma, koruma anlayışını ve alışkanlığını kazanırlar.

e. Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler. Yurdumuzda Cumhuriyet dönemi ile başlayan ve her geçen gün gelişme çabası içinde olan ekonomik kalkınmamızın değerini ve önemini kavrarlar. (MEB, 1977: 4, 5).

1977 yılından sonra uygulamaya konulan programdaki amaçların bazıları aynen tekrarlanmış, bazı maddeler sadeleştirilmiş, bazıları ise çıkartılıp yerine yeni maddeler eklenmiştir. Yapılan tüm değişikliklerle amaçlar aşağıdaki şeklini almıştır. Öğrencilere bu derste:

a. Vatandaşlık görev ve sorumlulukları yönünden iyi vatandaş yetiştirmek

b. Ekonomik yaşama fikri ve yeteneklerini geliştirmek yönünden iyi vatandaş yetiştirmek

1977 programından çıkarılan amaçlar;

- a. *İnsanların birbiri ile ve çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan ve toplulukların yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleyerek yurdun, ekonomik bakımdan kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş hâline gelirler.*
- b. *Milli refaha ve dolayısıyla kendi refahlarına yararlı olacak bilgi, anlayış, yetenek ve davranışları kazanırlar.*

1990 programına eklenen amaçlar;

- a. *Tutumlu olma ve plânlı çalışma alışkanlığı elde ederler.*
- b. *İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yolları ile bunların arasındaki ekonomik bağılıkları inceleyebilirler.*
- c. *Turizmin anlamını, özellikle bizim yurdumuz için önemini kavrarlar.*

1977 Programından çıkarılan amaçlar dışında kalanlar, 1990 programında da aynen alınmış ve eklenen amaçlarla birlikte 1990 Sosyal Bilgiler programının amaçları oluşturulmuştur.

4. *Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden:*

- a. *Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığı kazanırlar,*
- b. *Tutumlu olma ve plânlı çalışma alışkanlığı elde ederler,*
- c. *Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler,*
- d. *Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar,*
- e. *İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yolları ile bunların arasındaki ekonomik bağılıkları inceleyebilirler,*
- f. *Turizmin anlamını, özellikle bizim yurdumuz için önemini kavrarlar (MEB, 1990: 458).*

1998 yılında Sosyal Bilgiler programında yeniden düzenleme yapılmıştır. Dersin amaçları genel ve özel olmak üzere iki başlık hâlinde verilmiştir.

Genel amaçlar; yurttaşlık görev ve sorumlulukları, toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri, çevreyi, yurdu, dünyayı tanıma yetenekleri, ekonomik yaşama ve yeteneklerini geliştirme yönünden olmak üzere dört ana bölümde hazırlanmıştır. Özel amaçlar ise, ünite başlıklarına göre düzenlenmiştir.

Özel amaçlar içindeki ekonomi konuları ile ilgili olanları “İlimizde ekonomik hayatı oluşturan alanları tanıyabilme, bölgemizde ekonomik hayatı oluşturan alanları tanıyabilme” şeklinde belirtilmiştir (MEB, 1998: 540).

Yalnızca açıklamalar bölümünde çok genel öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmiştir. Bu bölümdeki bilgiler; inceleme gezileri, öğretimde neden-sonuç ilişkisi üzerinde durulması gerektiği, tarih, yer ve kişi adlarının ezberletilmeyeceği, konuların işlenmesinde yalnızca ders kitaplarının yeterli olmayacağı, küme çalışmalarının yapılabileceği, programda belirtilen araç-gereçlerin kullanılması gerektiği, yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa ilkelerine uyulması, istatistik bilgilerinin en son verileri içermesi gerektiği, okuma parçalarından yararlanılması istenilmiştir. Ayrıca Atatürkçülük ile ilişkilendirilmede “Türkiye'nin ekonomisi konusu işlenirken; Lozan Barış Antlaşması ile kapitülasyonların kaldırılması ve bunun ekonomik yönden sonuçları açıklanır. Atatürk'ün tarım, endüstri ve madencilik alanlarında yapılması gerekenler konusundaki görüşleri belirtilir” şeklinde bir örnek verilmiştir.

Genel Amaçlar

A. Vatandaşlık görev ve sorumlulukları yönünden;

Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

C. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;

İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.

D. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden;

- a. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.*

- b. *Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.*
- c. *Tutumlu olma ve plânlı çalışma alışkanlığı elde ederler.*
- d. *Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler.*
- e. *İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.*
- f. *Turizmin anlamını, özellikle bizim yurdumuz için önemini kavrarlar.*
- g. *Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar (MEB, 1998:538).*

Programın amaçları çok genel ifade edilmekle birlikte, Sosyal Bilimler alanında kazanılması gereken önemli bilgi ve becerilere işaret etmektedir. Amaçlarda hem bilişsel becerilere hem de duyuşsal özelliklere yer verilmiştir. Ayrıca bilişsel alanla ilgili amaçların büyük bir kısmı kavrama ve uygulama basamağında ifade edilmiştir. Ancak, uygulamada bu amaçların büyük bir kısmına ulaşamadığı söylenebilir. Öte yandan amaçların davranışa dönüştürülmesi ve iki yıl gibi kısa bir sürede 10–11 yaşlarındaki öğrencilerin bu amaçlara ulaşması oldukça güç görülmektedir (Nalçacı, 2001: 156).

1998 programında ekonomi konularında ünite başlıkları ile ünitenin içeriği arasında bir bütünlük gözlenememektedir. Örneğin 6. sınıfın ilk ünitesi “Demokratik Hayat” başlığıyla verilmiştir. Bu ünite içerisinde oldukça yetersiz bir şekilde meslek seçimine değinilmiştir (Şenünver, v.d., 2005: 18). Aynı zamanda vergi vermek bir vatandaşlık görevi olarak yine aynı ünite içerisinde verilmiştir. Oysaki vergi vermek, sadece bir vatandaşlık göreviymiş gibi yansıtılmamalı, bunun ekonomik olarak bize geri dönüşümü, faydaları, ülke ekonomisi içerisindeki yeri de ayrı bir ünite içerisinde verilmelidir. Böyle bir durumda vergi vermenin sadece bir vatandaşlık görevi olmadığı, bunun devletin ekonomik döngüsü içerisinde var olmasının gerekliliği vurgulanmalıdır.

Ekonomi konusunun geçtiği diğer ünite de aynı ders kitabında “Türkiye’imiz” (5. ünite) başlığını taşımaktadır. Bu ünite içerisinde “Yurdumuzda Ekonomik Hayat” başlığıyla geçen konuda tarım, hayvancılık, su ürünleri, orman ürünleri, madenler ve enerji kaynakları, sanayi, ulaşım, iletişim, ticaret ve turizm alt başlıkları yer almaktadır.

Bu konuların ünite başlığıyla ilgili olduğu bir gerçektir ancak incelendiğinde eski genel amaçları gerçekleştirecek bir yoğunlukta işlenmemiş, konular oldukça yüzeysel bir şekilde verilmiştir. Kısacası Cumhuriyetten günümüze Sosyal Bilgiler programlarındaki ekonomi konularının işlenişine bakıldığında 1998 programının en sık kalan program olduğunu söylemek mümkündür.

Cumhuriyetten günümüze ilköğretim programlarındaki ekonomi konularının öğretimine bakıldığında özetle, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ekonomi konularının öğretimine oldukça önem verdiği söylenebilir. Fakat verilen bu önemin yıllar ilerledikçe program içerisinde sık bir hal aldığı, ekonomi konularının öğretimi için koyulan hedeflerin içinin doldurulmasında yetersiz kaldığı söylenebilir. Yıllar ilerledikçe gelişen ekonomik şartlar düşünüldüğünde ekonomi eğitiminin de gelişmesi beklenirken ilk yıllarda ekonomik kalkınmaya verilen önem gereği ekonomi konularının işlenişine daha fazla önem verildiği görülmektedir. Ekonomi konularının öğretilmesinde ilk yıllara bakıldığında -günün ekonomik şartları ve yaşantısı düşünüldüğünde- konular genellikle günlük hayattan kesitler şeklinde uygulamaya dönük, öğrenciyi gerçek ekonomik hayata hazırlar tarzda verilmeye çalışılmıştır. Aslında tez araştırmasının kavramsal çerçevesinde ekonomi eğitiminin yurt dışındaki gelişimine detaylı olarak yer verilmiştir. Fakat Türkiye’deki Sosyal Bilgiler programlarında da ekonomi konularının önemli olduğunu görmekteyiz. Kısacası ekonomi eğitiminde yurt dışında olduğu kadar ülkemizde de bir gelişim, ilerleme ve farkındalık söz konusudur. Ülkemizde ilköğretim düzeyinde ekonomi eğitimi adına en belirgin adım 2005 Sosyal Bilgiler Programında atılmıştır. Günümüzde yürürlükte olan 2005 Sosyal Bilgiler Programında ise ekonomi konuları “Üretim, Dağıtım, Tüketim” başlığı altında bir öğrenme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2005 Sosyal Bilgiler Programında kazanımlar incelendiğinde ünite içerisindeki konularla örtüştüğünü görmekteyiz. Konuların kitaptaki anlatımı ve etkinliklerle bu kazanımların gerçekten öğrenciye kazandırılması amaçlanmıştır. Oysaki eski programda kazanımdan söz edemiyoruz. Öğretmenin hazırlamış olduğu günlük planlarında kazanımı ve davranışı kendi belirliyordu. Dolayısıyla bir standarttan söz etmek mümkün değildi. Eski programda ekonomi konularında amaçlar gayet güzel belirlenmiş ancak içini doldurmak sadece öğretmenin insiyatifine bırakılmıştır. Çünkü ders kitabı ezberciliğe iten bilgilerden, programda özenle oluşturulmuş amaçlardan öteye

geçememiştir. Oysaki yeni programda değer, beceri, öğretilecek kavramlar ve bu kavramların veriliş düzeyleri, kazanımlar, amaçlar tamamen bir bütün şeklinde verilmiş ve öğretmene de bunları uygun bir şekilde birleştirmek görevi düşmüştür. Kısaca özetlemek gerekirse ülkemiz ilköğretim düzeyinde ekonomi eğitimine gereken duyarlılığı göstermiş fakat uygulamada bir takım eksiklerle karşılaşmıştır. 2005 Sosyal Bilgiler Programı ile ülkemiz, ekonomi eğitimi adına çok önemli ve güçlü bir adım atmıştır.

3.2. 2005 SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA EKONOMİ KONULARININ YERİ VE ÖNEMİ

Sosyal Bilgiler, eğitim kurumlarına bir konu alanı olarak 20. Yüzyılın başında girmiştir. İlk Sosyal Bilgiler programları Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık konularından oluşmaktadır. Ancak 1960'lı yıllardan itibaren Sosyal Bilgilerde Tarih ve Coğrafya bilgilerinin ağırlığı azaltılmış; Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi ve Sosyal Psikolojiye ağırlık verilmiştir. Ülkemizde ise Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri 1968 programı ile Sosyal Bilgiler adı altında birleştirilmiştir (Erden, 1998: 9).

Son yirmi yıldır dünyada öğretim programı geliştirme çalışmaları hızlanmış ve hemen hemen pek çok ülke, programlarını köklü bir şekilde yeniden gözden geçirmeye başlamıştır. Bu değişiklikler Sosyal Bilgiler eğitimi anlayışına ve programlarına da yansımıştır. Teknolojik gelişmeler ve küresel sorunlara karşı alınacak ortak beşeri tavırlar Sosyal Bilgiler programlarının yeniden şekillenmesine yol açmıştır. 2005 Sosyal Bilgiler programında bu doğrultuda Sosyal Bilimlerin disiplinleri eklenmiş ve bu disiplinlileri yansıtan öğrenme alanlarına göre üniteler belirlenmiştir. Genelde öğrencilerin gözünde Sosyal Bilgiler dersi sevimsiz, sıkıcı ve anlamlandırılmamış, hazmedilmemiş ve yetişkinler dünyasına ait bilgilerin ezberlendiği bir ders olarak görülmektedir. 2005 Sosyal Bilgiler programının temel yaklaşımı, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatarak etkin bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmektir (Ata, 2009: 34,35).

Dünyadaki eğitim sistemlerinde meydana gelen değişimlerden en fazla etkilenen alanlardan biri, Sosyal Bilgiler öğretimi olmuştur. Çünkü Sosyal Bilgiler öğretim

programları, bireylerde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda olumlu davranışlar geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yenidünya düzeni, bu alanlardaki paradigmaları değiştirmeye başlamıştır. Bu değişim, Sosyal Bilgiler öğretim programlarında ciddi bir revizyonu zorunlu hâle getirmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002: 29).

2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler programında Sosyal Bilgilerin tanımı şöyledir:

“Sosyal Bilgiler bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla, Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve yurttaşlık bilgisi konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevre ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” (MEB, 2005a: 44).

Tanımdan da anlaşıldığı gibi, 2005 ilköğretim Sosyal Bilgiler programı; Sosyal Bilgiler tanımını, tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisinin yanında diğer disiplinleri de kuşatacak şekilde genişletmiştir. Aslında uzman bilim insanların yaklaşimleri incelendiğinde Sosyal Bilgileri hangi disiplinlerin oluşturduğu ile ilgili bir sorun da hemen göze çarpmaktadır. Çekirdek disiplinlerin Antropoloji, Tarih, Psikoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi, Sosyoloji, Coğrafya olduğu vurgulanmaktadır. Diğer yandan Felsefe, Din, Arkeoloji, Matematik, Fen, Eğitim, Halkbilim, Güzel Sanatlar, İletişim ve Medya’yı içine alacak tanımlar yapılmaktadır. Ayrıca Sosyal Bilgilerin yararlandığı bilgi kaynaklarına Güncel Olaylar, Çevre, Okul Yaşamı; Popüler Kültür, Medya, Gelecek Bilimi, günlük yaşam konuları da eklenmektedir (Demircioğlu, 2006).

3. 2. 1. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” Öğrenme Alanı

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinin içeriğiyle yakından ilgili olduğu görülmektedir. Bunlardan özellikle üçüncü maddenin içeriği şöyledir;

“İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak” (MEB,2005b: 5).

Türk Milli Eğitiminin geniş bir içeriğe sahip olan üç genel amacının ardından “bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade içerisinde “iktisadi kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak” kısmı doğrudan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanını ilgilendirmektedir. Ekonomiyi tüm kavramlarıyla birlikte özümseyerek öğrenmiş, ekonomik olarak doğru kararlar alma ve uygulama kabiliyetine sahip bireylerden oluşan bir toplum ekonomik olarak kalkınabilir. Ekonomik kalkınma ise dünyada “gelişmiş”, “gelişmekte olan” ve “geri kalmış” ülke sınıflamasının en temel kriteridir. Bu açıdan bakıldığında, Sosyal Bilgiler dersi içinde, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarının gerçekleşmesinde çok önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

3. 2. 2. Sosyal Bilgiler Dersi Genel Amaçları ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” Öğrenme Alanı İlişkisi

Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçlarında “Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.” (8. madde) ile “Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.” (9. madde) maddeleri yer alır. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının doğrudan ilgili olduğu amaçlar bu maddelerde yer almıştır. Sosyal Bilgiler dersinin özünde “ etkin ve üretken, sorumluluklarını bilen ve bunları yerine getiren” vatandaşlar yetiştirmek vardır. Zaten 17 genel amaç bu zemin üzerine kurulmuştur denilebilir. Üretim, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı kavramlarından. Sorumluluk ise bu öğrenme alanının doğrudan verilecek değerlerinden biridir. Dolayısıyla “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı doğrudan 8. ve 9. maddelerle, dolaylı olarak ise tüm maddelerle ilgilidir.

Sosyal Bilgiler dersi, çocuğun imgelemine geliştirdiği; çocuğu, kendi yaşına uygun ve toplumsal ödevlerini uygarca yapabilecek hale getirdiği ve daha ileriki konuları öğrenmek için çocukta “istek” uyandırdığı oranda değer kazanır (Binbaşıoğlu, 1991:183). Hayatımızın her alanıyla derinden ilgili olan ekonomi disiplininin öğretiminde önemli bir vizyon üstlenmiş olan Sosyal Bilgiler dersi amaçları yukarıda da görüldüğü gibi amaçları içerisine doğrudan ve dolaylı olarak ekonomi konuları ile ilgili maddeler almıştır. Ekonomiyle ilgili konuların programın genel amaçlarına ve dersin içeriğine yansması, ekonomi öğretiminin ne denli önemli olduğunun bir göstergesidir.

3. 2. 3. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Program Kitabında Bir Öğrenme Alanı Olarak “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”

Bu öğrenme alanında ilköğretim 4. ve 5. sınıfta bulunan öğrenciler, istekleri ve ihtiyaçları ile bunlar arasındaki farkları ayırt eder. İsteklerinin sınırsız ama kaynakların sınırlı olduğunun farkına varır ve isteklerini mevcut kaynaklara göre oluşturması gerektiğini öğrenerek bilinçli tüketici olmanın temellerini oluşturur. Ülke ekonomisinde de kaynakların yetersiz olduğunu kavrar ve mevcut kaynakları korumak gerektiğinin önemine inanır. Kendi ekonomik yaşantısını diğerleri ile karşılaştırır, farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koyar. Yaşadığı yerin ekonomik koşullarını inceler ve geliştirmek için çaba gösterir. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, ekonomiyle ilgili ünite ve konuların tipik temasıdır. Öğrenciler üretim, dağıtım ve tüketim ile ilgili temel kavramları öğrenir. Meslekleri tanıyarak hayatımızı kolaylaştırmak için var olduklarını bilirler.

Ekonominin uluslararası boyutuyla “Küresel Bağlantılar”; ülke içinde ekonominin dağılımında etkin olan coğrafi özellikler konusunda “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”; üretimde kaliteyi artırmada teknolojinin yeri konusunda “Bilim, Teknoloji ve Toplum”; meslek edinmede ilgi ve yeteneklerini keşfetme konusunda “Birey ve Toplum” öğrenme alanları ile ilişkilidir (MEB, 2005a: 4-5).

6. ve 7. sınıfta ekonomi kavramları ile birlikte Türk ekonomisinin günümüz ve tarihsel yapısına ve bu yapıyı değiştiren etmenlere dair bir görüş oluşturmaları beklenmektedir. Bu amaçla 6. sınıfta günümüz Türk ekonomisinin yapısı, özellikleri ve ekonomiyi etkileyen faktörler hakkında bilgi sahibi olunacaktır. Ülke kaynaklarının farkına varılarak ülkemizdeki ekonomiyi geliştirmek için neler yapılması gerektiği üzerinde düşünceleri amaçlanmaktadır. Devletin doğal kaynakları ve vergileri nasıl kullandığı değerlendirilecektir. Ayrıca öğrencinin meslekî tercihte bulunmasını

sağlamak amacıyla meslek sahibi olmanın önemi ve meslek sahibi olmayı gerektiren nitelikler üzerinde durulacaktır.

7. sınıfta ekonominin tarihine girilerek Türklerin, tarihin seyri içinde ekonomik alanda yaptıkları gözler önüne serilerek dünyada meydana gelen teknolojik gelişme ve keşiflerin Türklerin ekonomisini nasıl etkilediği hakkında bilgi sahibi olunacaktır. Günümüz ekonomisinin şekillenmesinde ve gelişmesinde de geçmişte meydana gelen olayların etkili olduğu vurgulanarak gelecekte de ekonomiyi etkileyecek olayların neler olabileceği hakkında düşünceleri sağlanacaktır. Bunların yanında mesleklerden hangisini tercih edeceği konusunda öğrenci karar vererek geçici bir tercihte bulunması amaçlanmaktadır.

Bu öğrenme alanı içeriği gereği “Küresel Bağlantılar”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Kültür ve Miras” öğrenme alanları ile ilişkilidir. Ekonomi biliminin temel kavramlarını içermektedir (MEB, 2005b: 6-7).

Tablo 3: ÜDT Öğrenme Alanının Sınıflara Göre Ünite Dağılımları

SINIF	ÜNİTELER	KAZANIM SAYISI	ORANI (%)	DERS SAATİ
4	Üretimden Tüketime	7	14	15
5	Ürettiklerimiz	7	14	15
6	Ülkemizin Kaynakları	6	17	18
7	Ekonomi ve Sosyal Hayat	6	14	15
	TOPLAM	26	59	63

3.2.4. ÜDT Öğrenme Alanının Sınıflara Göre Kazanım, Kavram, Değer ve Becerilerinin, Konu İçeriği İle İlişkilendirilmesi

Tablo 4: ÜDT Öğrenme Alanının 4. Sınıf Kazanımları ve İçerikleri

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI – 4. SINIF		
ÜNİTE:	ÜRETİMDEN TÜKETİME	
DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ:	TABLO, DİYAGRAM VE GRAFİK OKUMA	
DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER:	TEMİZLİK, SAĞLIKLI OLMAYA ÖNEM VERME	
KAVRAMLAR:	Para, İstek ve İhtiyaç, İhracat, İthalat, Bütçe, Üretim, Dağıtım, Tüketim, Gelir ve Gider, Ücret, Ürün, Ekonomi, Ekonomik Faaliyet, Emek, İsraf, Meslek, Pazar, Tasarruf, Ticaret, Ulaşım, Vergi	
KONU	KAZANIM	KONUNUN İÇERİĞİ
ÖNCE İHTİYAÇLARIM	1. Kazanım: İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder. 2. Kazanım: İhtiyaçlarından hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur. 3. Kazanım: Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.	Konunun işlenişinde “ihtiyaç, istek, temel ihtiyaç, dengeli beslenme” anahtar sözcükleri verilmiştir. İçerikte Elif isimli bir çocuğun yiyecek, giyecek, barınma, sosyal faaliyet, eğitim gibi ihtiyaçlarının olduğu ve bunların onun yaşamındaki önemi üzerinde durulmuştur. İnsanların sağlıklı ve mutlu bir hayat sürdürmesi için nelere ihtiyaç duyduğunun üzerinde durulmuştur. “Yasemin’in dişleri kontrol altında” bir okuma parçası ile ünitenin doğrudan verilecek olan “temizlik, sağlıklı olmaya önem verme” değeri öğrenciye kazandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca ihtiyaçlarımızın sınırsız, paramızın ise sınırlı olduğu öğrencilere bir örnekle anlatılmaya çalışılmıştır.
HESAPLI YAŞIYORUZ	1. Kazanım: İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder. 3. Kazanım: Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.	Konunun işlenişinde “maaş, ücret, bütçe, tasarruf” anahtar sözcükleri verilmiştir. Öğrencilere örnek olarak bir ailenin bütçesini göstererek kendi ailelerinin bütçelerini oluşturmaları istenmiştir. Bir ailenin aylık masrafları ile ilgili bütçe örneği grafik şeklinde verilmiştir. Tasarruf yapmanın önemi ve kumbara hakkında bilgi verilmiştir.

YASEMİNİN BİR GÖREVİ VAR	3. Kazanım: Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir. 4. Kazanım: Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.	Konunun işlenişinde “fiyat etiketi, üretim ve son kullanma tarihi, TSE damgası, fiş ve fatura” anahtar sözcükleri verilmiştir. İçerikte alışveriş listesi hazırlamayı, fiyat etiketinin ürün hakkında bilgi verdiğine, satın alınan ürün sonrasında fiş ya da faturasını almanın önemine değinilmiştir.
BİR TÜKETİCİ OLARAK NELER BİLİYORSUNUZ?	4. Kazanım: Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir. 5. Kazanım: Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.	Konunun işlenişinde “bilinçli tüketici, garanti belgesi” anahtar sözcükleri verilmiştir. İçerikte bilinçli bir tüketicinin hakkını nasıl aradığı anlatılmıştır. Ürünlerin garanti belgesi ve kullanma talimatları hakkında bilgi verilmiştir.
BANA NASIL ULAŞTI	6. Kazanım: Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur. 7. Kazanım: İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.	Konunun işlenişinde “ham madde, biçerdöver, üretim, dağıtım, tüketim” anahtar sözcükleri verilmiştir. İçerikte ekmeğin sofralarımıza nasıl geldiğinin hikâyesi verilmiştir. Ayrıca ekmekle ilgili bir şiir ve 1998- 2003 yılları arasında Türkiye’deki buğday üretimini gösteren bir grafik verilmiştir. Ekmeğin yapımını gösteren üretim, dağıtım ve tüketim şemasından yararlanılmıştır. Gemi yapımı ve pişmaniye yapımı hakkında da resimlerden de yararlanarak bilgi verilmiştir. Ürünlerin tüketicinin hizmetine sunulana kadar birçok aşamadan geçtiğine değinilerek, bisikletin 1791 yılından günümüze nasıl değiştiğinin resimleri verilmiştir. 1950- 2000 yılları arasında dünyadaki bisiklet üretimi grafik üzerinde gösterilmiştir.
İHTİYAÇLAR VE USTALAR	7. Kazanım: İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.	İçerikte değişik meslek grupları meslek seçiminin önemi üzerinde durulmuştur. “Mimar Sinan, Mimar Kemalettin, Barbaros Hayrettin Paşa, Sabiha Gökçen, Kemal Sunal, Lale Orta, Ekrem Akurgal” gibi değişik alanlarda isim yapmış önemli isimlerin hayat hikâyelerine yer verilmiştir.

Tablo 5: ÜDT Öğrenme Alanının 5. Sınıf Kazanımları ve İçerikleri

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI – 5. SINIF		
ÜNİTE:	ÜRETTİKLERİMİZ	
DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ:	BASİT İSTATİSTİK VERİLERİ OKUMA	
DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER:	ÇALIŞKANLIK	
KAVRAMLAR:	Para, İstek ve İhtiyaç, İhracat, İthalat, Bütçe, Üretim, Dağıtım, Tüketim, Gelir ve Gider, Ücret, Ürün, İşsizlik, Ekonomi, Ekonomik Faaliyet, Emek, İsraf, Meslek, Pazar, Tasarruf, Ticaret, Ulaşım, Vergi, Girişimci	
KONU	KAZANIM	KONUNUN İÇERİĞİ
VERİMLİ TOPRAKLAR	1. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. 2. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir. 4. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.	Konunun işlenilişine fındığın Türkiye ekonomisindeki önemiyle başlanılmış, Karadeniz haritası verilmiştir. Türkiye fındık 2003 yılı ihracatı gösterilmiştir. Bir Karadeniz fıkrasıyla konuya dikkatlerin çekilmesi sağlanmıştır. Trakya’da ayçiçeği yetiştiriciliğine, Isparta’da gül yetiştiriciliği, Çorum’daki leblebi üretimi hakkında bilgi verilmiştir.
BİR EKONOMİK FAALİYET	1. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. 2. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.	İçerikte öğrencilere hayvansal üretim denilince akıllarına gelenler sorulmuştur. Öğrencilere yaşadıkları şehrin merkezine üretim faaliyetlerini temsil eden bir heykel yapılacak ne önerecekleri sorulmuştur. Konunun işlenişinde Evliya Çelebi’nin Ankara keçisi ve Ankara için önemini anlattığı bir metin verilmiştir.

BİR EKONOMİK FAALİYET	4. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.	Yıllara göre Türkiye’de tiftik keçisi sayıları tablo olarak verilmiştir. Öğrencilere ayrıca ülkemizde yetiştirilen hayvan çeşidiyle coğrafi özellikler arasında nasıl bir ilişki olduğu sorulmuştur. Bunun yanı sıra 2003 yılı cinslere göre Türkiye’deki hayvan sayısı pasta grafik olarak gösterilmiştir.
BEREKETLİ MEMLEKETİM	1. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. 2. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir. 4. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.	İçerikte öğrencilere yaşadıkları bölgede öne çıkan ekonomik faaliyetin ne olduğu sorulmuştur. Türkiye haritası üzerinde bölgelerin öne çıkan ekonomik faaliyetleri hakkında bilgiler resim yardımıyla verilmiştir. Zeytin, ayçiçeği, şeker pancarı ve pamuk üretimlerin bölgelere göre dağılımı grafik olarak gösterilmiştir. Bir okuma parçası verilerek “seracılık ve hemşeri” anahtar sözcükleri kavratılmaya çalışılmıştır.
OTOMOBİL FABRİKASINDAYIZ	1. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. 2. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir. 4. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.	İçerikte öğrencilere yaşadıkları bölgede ne tür sanayi faaliyetleri olduğu sorulmuştur. Öğrencilerden Kocaeli çevresinde otomobil merkezlerinin yoğun olma sebebini söylemeleri istenmiştir. Türkiye’de otomobil üretiminin yıllara göre dağılımı grafik olarak gösterilmiştir. Bir okuma parçası ve bir öğrencinin otomobil hakkında yazdığı yazıyla “prototip, üretim bandı, bayi” anahtar sözcükleri verilmiştir. Ayrıca öğrencilere yolcularla dolu bir otobüsün karikatürize edilerek hangi trafik kuralının ihlal edildiği sorulmuştur. Bunun yanı sıra 1770 yılından 2003 yılına kadar otomobillerin nasıl değiştiğini gösteren araba resimleriyle konunun işlendiği sayfalar çerçevelenmiştir.
HER İŞ, EMEK İSTER	1. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.	İçerikte öğrencilere ailelerinin geçimini kimin sağladığı ve hangi işle uğraştığı sorulmuştur. Konuda usta-çırak ilişkisi açıklanarak “madencilik, balıkçılık, bakırcılık, ormancılık ve turizm” hakkında bilgiler resimler yardımıyla verilmiştir.

HER İŞ, EMEK İSTER	3. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	Konuda ayrıca bakırcılık açıklanırken “zanaat” anahtar sözcüğü de açıklanmıştır.
BEN ŞİİR DOKUYORUM	1. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. 3. Kazanım: Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	İçerikte öğrencilere evlerinde el yapımı hangi eşyaların olduğu sorularak bunların nasıl yapıldığına dair bilgileri sorulmuştur. Halı dokuyan bir kızın ağzından mesleğinin detaylarını anlatan bir yazı ve Bünyan Yörük kilimin bir resmi verilmiştir. Halıcılığın detaylarının verildiği parçada “ithal” anahtar sözcüğü verilmiştir.
HALKIN İLK ÖĞRETMENİ	5. Kazanım: Ekonomideki insan etkisini fark eder. 6. Kazanım: Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.	İçerikte öğrencilere çevrelerinde yenilikler deneyip değişik işler yapan kimselerin olup olmadığı, onların hayat hikâyesi sorulmuştur. Ahmet Mithat Efendinin hayat hikâyesi verilmiştir. Ülkemize verdiği emek resimler yardımıyla da anlatılmıştır.
BİZ DE ÜRETİCİYİZ	6. Kazanım: Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur. 7. Kazanım: İş birliği yaparak üretime dayalı, yeni fikirler geliştirir.	İçerikte öğrencilere arkadaşlarıyla ortak ne tür faaliyetler yaptığı sorulmuştur. Bu faaliyetlerde bir plan ve iş bölümü yapıp yapmadıkları da sorulmuştur. Bir parça verilmiş ve üç öğrencinin ebru deseniyle yaptıkları uçurtmayı anlatmıştır. Parçada “reklâm” anahtar sözcüğü de verilmiştir. Uçurtmaların tarih boyunca nerelerde kullanıldığından söz edilmiştir. Öğrencilere son olarak ne tür hayalleri olduğu sorularak imkânları olsa nasıl bir ürün yapmak isteyeceklerini söylemeleri istenmiştir.

Tablo 6: ÜDT Öğrenme Alanının 6. Sınıf Kazanımları ve İçerikleri

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI – 6. SINIF		
ÜNİTE:	ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	
DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ:	GİRİŞİMCİLİK	
DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER:	SORUMLULUK	
KAVRAMLAR:	Bütçe, Doğal Kaynak, Ekonomi, Ekonomik Faaliyet, Emek, Enerji, Girişimci, İsraf, İşsizlik, Kaynak, Meslek, Pazar, Sanayi, Sermaye, Tasarruf, Tüketim, Ulaşım, Üretim, Ürün, Vatandaş, Vergi, Yatırım	
KONU	KAZANIM	KONUNUN İÇERİĞİ
NEREDEN NEREYE?	1. Kazanım: Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.	Konu içerisinde öğrencilerin ülkemizin yeraltı ve yerüstü kaynaklarını ve zenginliğini fark ederek bunlarla ekonomik faaliyetler arasında nasıl bir ilişki olduğunu; ayrıca bu ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisine katkısını değerlendirebilmelerini sağlamak amaçlanmıştır. İçerikte öncelikle yaşadığımız bölgenin ekonomik faaliyetlerini etkileyen başlıca etmenlerin neler olduğu açıklanmıştır. Ülkemizin ekonomisiyle ilgili bazı önemli noktalara değinilmiştir. Ülkemizin ekonomisiyle ilgili bilgilerden öğrencinin yaşadığı bölgeyle ilgili maddeleri ayırt etmesi istenmiştir. Öğrenciden ülkemizdeki “tarım, hizmet ve sanayi” sektörlerinin dağılımını gösteren grafikleri yorumlaması istenmiştir.
KAYNAKLARIMIZ KAZANCA DÖNÜŞÜYOR	1. Kazanım: Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.	Konu içerisinde öğrencilerin ülkemizin kaynaklarını ve zenginliğini fark ederek bunlarla ekonomik faaliyetler arasında nasıl bir ilişki olduğunu; ayrıca bu ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisine katkısını değerlendirebilmelerini ve ekonomimizin gelişimine katkı ve destek sağlayan kurum ve kuruluşları tanımaları amaçlanmıştır.

KAYNAKLARIMIZ KAZANCA DÖNÜŞÜYOR	4. Kazanım: Ekonominin gelişimine katkısı olan kurum ve kuruluşları tanır.	İçerikte ilk olarak öğrenciden yaşadığı yerde yetiştirilen tarım ürünlerinin ülke ekonomisine katkısıyla ilgili neler bildiğini söylemesi istenmiştir. Ülkemizdeki tarımı destekleyen kurum ve kuruluşlar tanıtılmıştır. Nohut, mercimek, mısır, şeker pancarının ülkemizde yetiştirilmesi hakkında bilgiler verilmiştir. Bal üretimi hakkında bilgiler verilerek harita yardımıyla öğrencinin anlaması sağlanmıştır.
YERALTINDAN YERYÜZÜ ZENGİNLİĞİNE	1.Kazanım: Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.	Konu içerisinde öğrencilerin ülkemizin yeraltı kaynaklarını ve madenler açısından zenginliğini fark ederek bunlarla ekonomik faaliyetler arasında nasıl bir ilişki olduğunu; ayrıca bu ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisine katkısını değerlendirebilmelerini sağlamak amaçlanmıştır. İçerikte kullandığımız madeni eşyaların ham maddelerinin hangi madenler olduğunu, bu madenlerin nerelerden elde edildiği öğrenciye öğretilmeye çalışılmıştır. Harita yardımıyla bu madenlerin çıkarıldığı yerleri öğrencinin görmesi sağlanmıştır. Ülkemizin maden çeşitliliği bakımından dünyada ilk on ülke içerisinde olduğu vurgulanmıştır. Madenlerin ülke ekonomisinde ve ülkenin gelişimindeki önemi üzerinde durulmuştur. Öğrenciden yaşadığı yerde hangi sanayi kuruluşları olduğunu söylemesi istenmiştir. Bu sanayi kuruluşunun ülke ekonomisine katkısının ne olduğunu söylemesi istenmiştir. Bazı sanayi kolları ile ilgili gelişim grafikleri hazırlayan öğrencilerin bunları okul panosuna asmaları istenmiştir.
AYRAN İÇELİM	2. Kazanım: Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.	Konu içerisinde öğrencilerin ülkemizin coğrafi özelliklerinden hareketle ne gibi yatırımların yapılacağı ve bu yatırımların ekonomimize olan katkılarını kavramaları amaçlanmıştır. İçeriğe öğrencilerden yaşadıkları yerin ekonomik ve coğrafi özelliklerine göre bir proje hazırlamalarını isteyerek başlanmıştır. Konuda bir proje örneği hazırlanmıştır. Projede geleneksel bir Türk içeriği olan ayranı tanıtılmıştır. Bu projenin adı, amacı, fabrikanın kurulduğu yer, araştırmanın aşamaları ve reklâm sloganıyla çok yönlü öğrenciye tanıtılmıştır. Böylece öğrencinin kendi hazırlayacağı projeye örnek bir şablon verilmiştir.

HAYAT VEREN PROJE

1. Kazanım: Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.
2. Kazanım: Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.

Konunun içinde öğrencilerin Cumhuriyet döneminin en büyük projesi olarak nitelendirilen GAP tanıtılarak projenin amaç ve yapıldığı bölge ve ülkeye katkısı verilerek yaşadıkları yere uygun yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlamaları hedeflenmiştir.
İçerikte öğrencilerden GAP'ın ülke ekonomisine katkıları hakkında neler bildiği üzerinde durulmuştur. GAP hakkında bilgiler verilerek öğrencilerden kendi kafalarındaki projenin resmini yapmaları istenmiştir.

VERGİ BANA DÖNÜYOR

3. Kazanım: Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.

Konu içersinde öğrencilere vergi vermenin bir vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine önemli bir katkı olduğu bilincinin kazandırılması hedeflenmiştir.
İçerikte bir reklâm sloganı olan “önce alışveriş sonra fiş” sözlerinin nedeni üzerinde öğrencinin düşünmesi isteniyor. Bir telefon faturası ve bir alışveriş fişinin resmi örnek olarak gösterilerek köprü, yol, okul, fabrika resimleriyle verginin bize sunduğu hizmetlerin öğrencinin kafasında resmedilmesi sağlanmıştır. 1982 anayasasındaki vergi ödevi bahsi hakkında bilgi verilerek, verginin ülke ekonomisine katkısı üzerinde durulmuştur.

ENERJİ KAYNAKLARI BİZE EMANET

2. Kazanım: Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.
5. Kazanım: Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.

Konu içerisinde öğrencilerin yaşadıkları yerin doğal kaynaklarını öğrenerek bunların günlük hayatta etkin kullanımına dair proje önerileri tasarlayabilmeleri ve tüm bu tasarıları yaparken doğal kaynakları doğru kullanmanın önemini ve bilinçsizce tüketildiğinde insan yaşamına etkisini tartışabilmeleri amaçlanmıştır.
İçerikte öğrenciden hangi işler için hangi enerji kaynaklarından faydalandığımızı söylemesi istenmiştir.
Tükenen enerji kaynakları ve doğada sürekli bulunun enerji kaynakları hakkında bilgi verilmiştir. Bu enerji kaynaklarının günlük yaşamımızda ne gibi işlerde kullanıldığı açıklanmıştır.

ORMANDAKİ VARLIK	5. Kazanım: Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.	Konu içerisinde öğrencilerin doğal kaynakların aşırı tüketilmesi ve kirlenmesi karşısında duyarlı ve bilinçli bireyler olması hedeflenmiştir. İçerikte öğrencinin teknolojik gelişmelerin doğal kaynaklarımızı nasıl etkilediğini söylemesi istenmiştir. Ormanlarımızın faydaları belirtilerek, orman yangınlarının üzerinde durulmuştur. Ayrıca toprağın önemine değinilerek erozyon sorunu hakkında bilgi verilmiştir.
ÇAYIN HİKÂYESİ	6. Kazanım: Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir	Konu içerisinde öğrencilerin Zihni Derin örneğinden yola çıkarak ülkemiz ekonomisinin gelişmesinde nitelikli insan gücünün rolünün değerlendirilmeleri hedeflenmiştir. İçerikte günlük hayatımızın bir parçası olan çayın sofralarımıza gelene kadar hangi işlemlerden geçtiği üzerinde durulmuştur. İlk çay yetiştiricisi olan Zihni Derin hakkında bilgi verilerek ilk çay yetiştirme öyküsüne değinilmiştir. Dünya ülkeleri arasında ülkemizin çay üretimi grafik yardımıyla öğrenciye gösterilmiştir.
İZ BIRAKANLAR	6. Kazanım: Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.	Konu içerisinde öğrencinin nitelikli insan gücünün ülkemiz ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirebilmeleri hedeflenmiştir. İçerikte yaptıkları işlerle ekol oluşturan nitelikli insanların kısa hayat öykülerine yer verilmiştir. Öğrencilerden bu hayat öykülerinde nelerin dikkatlerini çektiği üzerine soru sorularak kendilerinin de böyle nitelikli insanlara örnek vermeleri istenmiştir. Ayrıca nitelikli insanın özellikleri bir şema yardımıyla verilmiştir.
MESLEĞİMİZİ SEÇERKEN	7. Kazanım: İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Konu içerisinde öğrencilerin ilgi duydukları mesleklerle ilgili çok yönlü araştırma yapmaları amaçlanmıştır. İçerikte öğrenciden gelecekte mesleğini seçerken nelere dikkat etmesi üzerine bildiklerini söylemesini isteyerek başlamıştır. Bir resim öğretmeninin mesleğini seçerken neden seçtiği üzerine bir örnek verilerek mesleğimizi neden severek yapmamız gerektiği üzerinde durulmuştur. Meslek seçimi üzerinde öğrencilere tavsiyelerde bulunulmuştur.

Tablo 7: ÜDT Öğrenme Alanının 7. Sınıf Kazanımları ve İçerikleri

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI – 7. SINIF		
ÜNİTE:	EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	
DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ:	TARİHSEL EMPATİ	
DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER:	DÜRÜSTLÜK	
KAVRAMLAR:	Bütçe, Dayanışma, Ekonomi, Ekonomik Faaliyet, Emek, Enerji, Girişimci, İhracat, İsraf, İthalat, Kaynak, Meslek, Okyanus, Pazar, Sanayi, Sermaye, Sorumluluk, Tasarruf, Ticaret, Tüketim, Üretim, Ürün, Vakıf, Vergi, Yatırım	
KONU	KAZANIM	KONUNUN İÇERİĞİ
TOPRAK ANA	1. Kazanım: Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar.	Konu içerisinde öğrencilerin toprağın bir milleti millet yapma rolünü, vatan kavramının toprakla mümkün olabileceğini, üretim ve yönetimde toprağın yeri ve önemini fark etmeleri hedeflenmektedir. İçerikte toprak ana olarak nitelendirdiğimiz toprağa Âşık Veysel’in dizelerinde “sadık yâr” denildiği dile getirilmiş öğrencilere bunun sebebi sorularak toprağın önemi üzerine düşünceleri istenmiştir. Toprak ve tarımın ülkemiz için önemi üzerinde durularak ülkemizde tarıma yönelik kuruluşlar verilmiştir. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı hakkında bilgi verilmiştir. Cumhuriyetin ilanından günümüze tarımsal nüfustaki değişim tablo olarak öğrenciye gösterilmiştir. Bazı tarımsal ürünlerin ekim alanı ve üretimdeki gelişmeleri yine tablo şeklinde verilmiştir. Ayrıca tarihte toprak yönetimine değinilerek insanlık tarihinin farklı dönemlerinde toprağın üretim ve yönetimdeki önemine ilişkin bilgiler verilmiş, özellikle Osmanlı Devletinin toprak sistemi hakkında bilgiler verilerek öğrencilerden günümüzle o dönemleri kıyaslamaları istenmiştir.

KOL GÜCÜNDEN MAKİNE GÜCÜNE GEÇİŞ

3. Kazanım: Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.

Konu içerisinde öğrencilerin tarihin seyrini değiştiren ticari olayları fark ettirmek, ticaretin ülkeleri nasıl etkilediğini kavratmak, üretim teknolojisinin geliştiğine örnekler vermesi hedeflenmektedir. İçerikte öğrencilerden çevrelerinde gördükleri sanayi üretimi ürünlerini inceleyerek bunların hayatımızdaki önemini açıklamaları istenmiştir. Sanayi inkılâbına kadar üretimin nasıl yapıldığından sanayi inkılâbıyla hayatımızda nelerin değiştiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca sanayi inkılâbının zaman çizelgesi verilmiştir. Öğrencilere ülkemiz sanayileşme nasıl etkileneceğimiz sorularak sanayileşmenin etkilerini düşünmeleri sağlanmıştır.

4. Kazanım: Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verilir.

Konu içerisinde öğrencilerin vakıfların kültürümüzde çok köklü bir geçmişinin olduğunu ve bu vakıfların sosyal hayatta aktif odularını kavratmak hedeflenmektedir. İçerikte öğrencilerden toplumsal dayanışmanın hangi sorunlara çözüm getirdiğine örnekler vermeleri istenmiştir. Tarih boyunca toplumsal dayanışma ve yardımlaşmaya katkı sağlamak amacıyla vakıflar kurulduğu belirtilerek Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman'ın vakıflar hakkındaki sözlerinden kesitler verilmiştir. Vakıflar genel müdürlüğüne değinilerek internet adresleri verilmiş öğrencilerin daha detaylı araştırma yapabilecekleri dile getirilmiştir. Ayrıca Vakıf Eski Eser Onarım projesi hakkında bilgiler verilmiştir.

HİÇ BİTMİYEN DESTEK

Bunun yanı sıra Vakıflar Haftası hakkında bilgi verilmiştir. Üniversite öğrencileri arasında yapılan bir kompozisyon yarışmasında dereceye giren üç kişinin vakıflar konusundaki yazılarından kesitler verilmiştir. Atatürk'ün vakıflar hakkındaki sözü verilerek öğrencilerden Atatürk'ün sözünü ettiği alanlarda çalışmalar yapan vakıflara örnekler vermeleri istenmiştir. 2006 Vakıf Medeniyeti Yılı çerçevesinde yapılan etkinliklerde ilginç vakıflar adlı çalışmaya örnekler verilerek öğrencilerden de günümüzden de bu tür vakıflara örnekler vermeleri istenmiştir. Ayrıca vakıflarla ilgili bir resim yarışmasında birinci gelen bir öğrencinin ilgili resmi verilerek öğrencilerden anladıklarını söylemeleri istenmiştir.

**NASIL EĞİTİM
GÖRDÜLER**

5. Kazanım: Tarih boyunca Türklerde meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıır.

Konu içerisinde meslek ve meslek ahlakının Türklerdeki yerini kavratmak hedeflenmektedir. İçerikte öncelikle bir meslek edindirme teşkilatı olan ahilikle ilgili bilgiler verilmiştir. Öğrencilere insanların meslek ahlakının zamanla değişip değişmediği sorulmuştur. Ayrıca İbn-i Batuta'nın bir sözü verilmiştir. Bazı Osmanlı padişahlarının mesleklerinden örnekler verilerek Osmanlı Devletinin meslek sahibi olmaya verdiği önem ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra medrese ve Enderun mektepleri hakkında bilgiler verilerek, Osmanlı Devletindeki bazı medreselerin kuruluş yılları verilmiştir.

**MESLEĞİMİ NASIL
SEÇMELİYİM**

6. Kazanım: Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.

Konu içerisinde bir mesleğe en iyi şekilde sahip olabilmek için iyi bir eğitim alınması gerektiği öğrenciye kavratılmaya çalışılır. İçerikte öncelikle öğrencilere ileride hangi mesleği neden seçeceklerini sormakla başlanmıştır. Meslek seçimin püf noktaları verilmiştir. Genel liseler ve meslek liseleri hakkında bilgi verilmiştir. Meslek edinme süreci kronolojik bir şekilde açıklanmıştır.

Tablo 5, 6, 7 ve 8'e İlişkin Yorumlar:

4. Sınıf ÜDT öğrenme alanı “Üretimden Tüketime” ünitesinin becerisinin karar verme becerisi, ilgili değerinin ise sorumluluk değeri olması daha uygun olacaktır. İlgili kavramlara bakıldığında beceri ve değeri fazla yansıtmadığını görmekteyiz. Kavramlar yaş düzeyi olarak giriş düzeyinde verilmektedir. Bu nedenle daha uygun örnekler ve okuma parçaları çocukların bu kavramları öğrenme de temellerini daha sağlam atacaktır.

5. Sınıf ÜDT öğrenme alanı “Ürettiklerimiz” ünitesinin ilk konuları coğrafya dersini hatırlatmaktadır. Oysaki ilk konuların ihracat, ithalat, üretim kavramlarına daha fazla örnek ve açıklama getirerek ekonomi ile ilişkilendirmenin daha güçlü yapılması yerinde olacaktır. Ayrıca bu üniteye verilmesi gereken kavramların birçoğu geliştirme düzeyinde verilmelidir. Kavramlara öğrencinin bu kavramı geliştirmesi yönünde örnekler verilmesi yerinde olacaktır. Konu içinde kavram, beceri ve ilgili değere vurgu yapacak yönde örneklerle ve okuma parçalarına ihtiyaç vardır.

6. Sınıf ÜDT öğrenme alanı “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin 4. ve 5. sınıf ünitelerine göre daha fazla ekonomi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Fakat ilgili kavramlara, beceri ve değere daha fazla vurgu yapılması yerinde olacaktır. Ayrıca ekonomi kavramlarının öğretiminde öğrenciye günlük hayattan daha fazla örnek sunulmalıdır. Ayrıca bir sonraki sınıfın konularına geçiş olması açısından üniteler arası ilişkiler mutlaka vurgulanmalıdır. Ayrıca ekonomi konularının öğretiminde Atatürkçülük ilişkisi oldukça zayıftır. Oysaki Atatürkçülükle en çok ilişkilendirilmesi gereken disiplinlerden birisi ekonomidir.

7. Sınıf ÜDT öğrenme alanı “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin en belirgin eksikliği Atatürkçülük ilişkisinin kurulmamış olmasıdır. Konular Atatürk’ün ekonomik kalkınmaya verdiği önemi anlatmak için çok uygundur. Bu aynı zamanda öğrencinin aklında daha kalıcı olmasını da sağlayacak bir güçtür. Üniteye göze çarpan başka bir nokta da konular arası geçişin tam örtüşmemesidir. Örneğin “Toprak Ana” konusuna toprağın önemi ile başlanmalı ve üretimin temeli olduğu vurgulanmalıdır. Ardından tarihten örnekler verilmelidir. Ondan sonra da günümüzde tarımı destekleyen kurum ve kuruluşlar anlatılmalıdır. Kısacası hiyerarşik bir anlatış öğrencinin konuları anlamasını kolaylaştıracaktır. Özetle tüm ÜDT öğrenme alanı üniteleri ekonomi disiplinin daha fazla günlük hayatla ve toplumsal hayatla ilişkisini, önemini göstererek düzenlenmelidir. Böylece daha kalıcı ve amacına daha fazla hizmet etmiş olacaktır.

Tablo 8: ÜDT Öğrenme Alanı Becerileri

SINIF	ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
4	Üretimden Tüketime	Tablo, diyagram ve grafik okuma
5	Ürettiklerimiz	Basit istatistik verilerini yorumlama
6	Ülkemizin Kaynakları	Girişimcilik
7	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Tarihsel empati

Tablo 9: ÜDT Öğrenme Alanı Değerleri

SINIF	ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER
4	Üretimden Tüketime	Temizlik ve Sağlıklı olmaya önem verme
5	Ürettiklerimiz	Çalışkanlık
6	Ülkemizin Kaynakları	Sorumluluk
7	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Dürüstlük

Tablo 10: ÜDT Öğrenme Alanı Kavramları

Kavramlar	4.	5.	6.	7.
Bütçe	⊙	⊙	⊙	⊙
Dağıtım	○	⊙	⊙	⊙
Doğal kaynaklar		○	⊙	⊙
Ekonomi	○	⊙	⊙	⊙
Ekonomik faaliyet	○	⊙	⊙	⊙
Emek	○	⊙	⊙	⊙
Empati	○	○	⊙	⊙
Endüstri		○	⊙	⊙
Endüstrileşme		○	⊙	⊙
Enerji		○	⊙	⊙
Gelir ve gider	○	⊙	⊙	⊙
Girişimci		○	⊙	⊙
İhracat	○	⊙	⊙	⊙

Kavramlar	4.	5.	6.	7.
İsraf	○	○	⊙	⊙
İstek ve ihtiyaçlar	⊙	⊙	⊙	⊙
İş bölümü	○	⊙	⊙	⊙
İşsizlik		○	⊙	⊙
İthalât	○	⊙	⊙	⊙
Kaynak	○	⊙	⊙	⊙
Kıtlık			○	⊙
Meslek	⊙	⊙	⊙	⊙
Para	⊙	⊙	⊙	⊙
Pazar	○	⊙	⊙	⊙
Sermaye	○		⊙	⊙
Sorumluluk	⊙	⊙	⊙	⊙
Tasarruf	⊙	⊙	⊙	⊙
Ticaret	○	○	⊙	⊙
Tüketim	○	⊙	⊙	⊙
Ulaşım	○	⊙	⊙	⊙
Ücret			○	⊙
Üretim	○	⊙	⊙	⊙
Ürün	○	⊙	⊙	⊙
Vakıf				○
Vergi	○	○	⊙	⊙
Yatırım		○	⊙	⊙

Tablo 11: Tablo 10'un Açıklamaları

○ Bu kavram giriş düzeyinde verilecektir.
⊙ Bu kavram geliştirme düzeyinde verilecektir.
⊙ Bu kavram, pekiştirme düzeyinde verilecektir.

Tablo 12: Kavramlar Bazında ÜDT Öğrenme Alanının Diğer Öğrenme Alanlarıyla Olan Sarmal İlişkisi

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI KAVRAMLARI	İLGİLİ OLAN	
	SINIF	ÖĞRENME ALANI
SORUMLULUK	4	Birey ve Toplum
	5	Birey ve Toplum
	5	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
DAYANIŞMA	4	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
	5	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
	6	Küresel Bağlantılar

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI KAVRAMLARI	İLGİLİ OLAN	
	SINIF	ÖĞRENME ALANI
VATANDAŞ (Yurttaş, Yurttaşlık, Etkin Yurttaş)	4	Güç, Yönetim ve Toplum
	4	Küresel Bağlantılar
	5	Güç, Yönetim ve Toplum
	5	Küresel Bağlantılar
	7	Güç, Yönetim ve Toplum
VERGİ	4	Güç, Yönetim ve Toplum
	5	Güç, Yönetim ve Toplum
	7	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
KAYNAK	4	Güç, Yönetim ve Toplum
	5	Güç, Yönetim ve Toplum
DOĞAL KAYNAKLAR	5	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
	6	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
ULAŞIM	4	Küresel Bağlantılar
	5	Küresel Bağlantılar
	7	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
OKYANUS	6	İnsanlar, Yerler ve ÇevrelerS
İHRACAT	6	Küresel Bağlantılar
İTHALAT	6	Küresel Bağlantılar
TİCARET	6	Küresel Bağlantılar
İŞSİZLİK	7	İnsanlar, Yerler ve Çevreler

(MEB, 2005a; MEB, 2005b)

M.E. B. program kitaplarında belirtildiği üzere “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı, “Küresel Bağlantılar”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Kültür ve Miras” öğrenme alanları ile ilişkilidir. Ancak yukarıdaki tabloda görülmektedir ki, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Kültür ve Miras” öğrenme alanlarıyla hiçbir kavramsal ortak nokta olmamakla birlikte, “Birey ve Toplum”, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler”, “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanlarıyla kavram bakımından oldukça fazla bağlantı vardır (MEB, 2005a: 98; MEB, 2005b: 100).

Tablo 13: Sosyal Bilgiler 4. Sınıf ÜDT Öğrenme Alanına Ait Kavram, Değer ve Beceriler İle Diğer Öğrenme Alanları Kazanımları Arasındaki Sarmal İlişki

SOSYAL BİLGİLER 4. SINIF ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANINA AİT KAVRAM, DEĞER VE BECERİLER İLE DİĞER ÖĞRENME ALANLARI KAZANIMLARI ARASINDAKİ SARMAL İLİŞKİ				
SINIF	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI KAVRAM, DEĞER VE BECERİLERİ	İLGİLİ ÖĞRENME ALANI	İLGİLİ ÖĞRENME ALANI KAZANIM/KAZANIMLARI	AÇIKLAMALAR
	Tablo, diyagram ve grafik okuma (beceri)	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır. (2. kazanım)	İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanına ait olan bu kazanım Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanının 4. sınıf becerisini destekler, bir zemin oluşturur niteliktedir.
4	İhtiyaç (kavram)	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlar. (5. kazanım)	Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanının en temel kavramlarından biri olan “ihtiyaç” kavramı, kazanım içerisinde açık bir şekilde ifade edilmiştir. Yeni bir şey tasarlamamanın aslında ihtiyaçtan kaynaklandığı, bilim ve teknolojideki gelişmelerin çoğunun altında ihtiyaçların yattığı göz önünde bulundurulursa bu kavram ile kazanım arasında derin bir ilişki olduğu söylenebilir.

4	Vakıf (kavram)	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder. (1. kazanım) Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir. (2. kazanım) Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir. (3. kazanım)	Yardımlaşmayı, dayanışmayı içinde barındıran bir kavram olan “vakıf” kavramına giriş düzeyinde bir yaklaşım oluşturan bu kazanımların dahil olduğu konularda ders kitabından incelendiğinde aradaki ilişki doğrudan fark edilmektedir. Aradaki bağlantıyı şu şekilde belirlemede mümkündür; “dayanışma” her iki öğrenme alanının da ortak kavramıdır.
---	----------------	--------------------------------------	---	---

Tablo 14: Sosyal Bilgiler 5. Sınıf ÜDT Öğrenme Alanına Ait Kavram, Değer ve Beceriler İle Diğer Öğrenme Alanları Kazanımları Arasındaki Sarmal İlişki

SOSYAL BİLGİLER 5. SINIF ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANINA AİT KAVRAM, DEĞER VE BECERİLER İLE DİĞER ÖĞRENME ALANLARI KAZANIMLARI ARASINDAKİ SARMAL İLİŞKİ				
SINIF	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI KAVRAM, DEĞER VE BECERİLERİ	İLGİLİ ÖĞRENME ALANI	İLGİLİ ÖĞRENME ALANI KAZANIM/KAZANIMLARI	AÇIKLAMALAR
5	Ekonomik faaliyet	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar. (2.kazanım)	Bu kazanım içinde “insan faaliyetleri” ifadesi yer almaktadır. İnsan faaliyetlerinin en başında da “ekonomik faaliyetler” gelmektedir. Kazanımda da ifade edildiği gibi, insanların ekonomik faaliyetleri doğrudan iklimle ilişkilidir. Zaten konunun içerisinde, farklı yerlerde, farklı iklim özelliklerine uygun olarak yetiştirilen tarım ürünleri verilmiştir. Bu da doğrudan ilişkinin bir göstergesidir denilebilir.

	İhtiyaç (kavram) Vakıf (kavram)	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplumsal temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir. (1. kazanım)	Kazanımda adı geçen“ihtiyaç” kavramı, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının en temel kavramlarından biridir. Fakat buradaki sarmal ilişkinin boyutu “Toplum İçinde Çalışanlar” konusu incelendiğinde daha iyi anlaşılmaktadır. Aslında konuda daha çok sivil toplum kuruluşlarından bahsetmektedir. Bu ise “vakıf” kavramına bir zemin oluşturmaktadır.
5	İthalat (kavram) İhracat (kavram)	Küresel Bağlantılar	Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder. (2. kazanım)	“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının bu kazanımını içeren konunun başlığı “İthal ve İhracat Ürünlerimiz” dir. Konu doğrudan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanıyla ilişkilidir.
	Ticaret (kavram) Ulaşım (kavram)	Küresel Bağlantılar	Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde İletişim ve Ulaşım ilişkisinin etkisini tartışır. (3. kazanım)	Bu kazanımı içeren konu içerisinde İpek Yolu ticaretine değinilerek, günümüzde ulaşımın çok daha farklı şekilde sağlandığı anlatılmaktadır. İpek Yolu zaten ticaret yolu olarak “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının 7. sınıf konusudur.

Tablo 15: Sosyal Bilgiler 6. Sınıf ÜDT Öğrenme Alanına Ait Kavram, Değer ve Beceriler İle Diğer Öğrenme Alanları Kazanımları Arasındaki Sarmal İlişki

SOSYAL BİLGİLER 6. SINIF ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANINA AİT KAVRAM, DEĞER VE BECERİLER İLE DİĞER ÖĞRENME ALANLARI KAZANIMLARI ARASINDAKİ SARMAL İLİŞKİ				
SINIF	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI KAVRAM, DEĞER VE BECERİLERİ	İLGİLİ ÖĞRENME ALANI	İLGİLİ ÖĞRENME ALANI KAZANIM/KAZANIMLARI	AÇIKLAMALAR
6	Ekonomi (kavram)	Birey ve Toplum	Atatürk’ün ülkemizde Sosyal Bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.	“Ekonomi”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının en temel kavramı ve aynı zamanda Sosyal Bilimler disiplinlerinden biridir. Atatürk Ekonomi alanında çok ciddi çalışmalar yapmıştır. Dolayısıyla bu kazanım doğrudan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının ile ilişkilidir.
	Okyanus (kavram)	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. (2. kazanım)	“Okyanus”, “kıta” kavramından ayrı tutularak, ticareti içermesi nedeniyle “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında 7. sınıfta geliştirme düzeyinde verilmiştir. Bu kazanım, “okyanus” kavramını giriş düzeyinde vererek öğrenme alanını desteklemektedir.

	Ekonomik faaliyet (kavram)	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. (3. kazanım)	Bu kazanımı içeren konu, iklim tiplerinin yaşam biçimine, aynı zamanda ekonomik faaliyetlere nasıl etki ettiğini işlemiştir. Doğrudan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanıyla ilgilidir.
	Ekonomik Faaliyet (kavram)	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder. (7. kazanım)	Kazanım doğrudan “ekonomik faaliyet” kavramını içinde barındırmaktadır.
6	Ekonomik faaliyet, Sanayi, Üretim İthalat, İhracat (kavram)	Küresel Bağlantılar	Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. (1. kazanım) Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. (2. kazanım) Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir. (3. kazanım)	“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında yer alan bu kazanımlar ve bu kazanımları içeren konular incelendiğinde her iki öğrenme alanının içerik ve konular açısından çok ciddi bağlantıları olduğunu göstermektedir. Görüldüğü gibi “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının çok önemli kavramları, bu kazanımları içeren konularda anlatılmaktadır.

6

Ekonomi, ekonomik faaliyet (kavram)

Kültür ve Miras

Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. (1. kazanım)
İpek Yolu'nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder. (4. kazanım)

Tarih konuları içerisinde, devletlerarasında pek çok ilişki türünün yanı sıra ekonomik ilişkilerinde bu kazanımlar içerisinde yer alması ve konular içerisinde de buna değinilmesi bu öğrenme alanını “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ile ilişkili kılmaktadır. 7. sınıf “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ünitesi içerisinde “Devletler Nasıl Gelişir” konusunda ipek yolu yer almaktadır. “Kültür ve Miras” öğrenme alanının bu konusun adı ise “İpek Yolunda Türkler”dir

Tablo 16: Sosyal Bilgiler 7. Sınıf ÜDT Öğrenme Alanına Ait Kavram, Değer ve Beceriler İle Diğer Öğrenme Alanları Kazanımları Arasındaki Sarmal İlişki

SOSYAL BİLGİLER 7. SINIF ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANINA AİT KAVRAM, DEĞER VE BECERİLER İLE DİĞER ÖĞRENME ALANLARI KAZANIMLARI ARASINDAKİ SARMAL İLİŞKİ				
SINIF	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANI KAVRAM, DEĞER VE BECERİLERİ	İLGİLİ ÖĞRENME ALANI	İLGİLİ ÖĞRENME ALANI KAZANIM/KAZANIMLARI	AÇIKLAMALAR
7	Tablo, diyagram ve grafik okuma (beceri)	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar. (2. kazanım)	4. sınıf becerisi olarak verilen “Tablo, diyagram ve grafik okuma”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanının 2. kazanımını destekler niteliktedir.
	Meslek, İşsizlik (kavram) Sorumluluk (değer)	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Eğitim ve çalışma hakkının kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir. (3. kazanım)	“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının içinde yer alan “sorumluluk” değeri, bu kazanımı destekler niteliktedir. Ayrıca çalışma hakkından yola çıkarak “meslek ve işsizlik” kavramlarıyla da bağlantı kurulmak mümkündür.

	Ekonomi, ticaret, ekonomik faaliyet (kavram)	Kültür ve Miras	Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir. (3. kazanım) Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur. (8. kazanım)	"Ticaret ve ekonomi" kavramları gerek kazanımın içinde gerekse kazanımı içeren konu içinde doğrudan verildiğinden, "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanıyla net bir ilişki gözlemlenmektedir."
7	Ekonomi, sanayi (kavram)	Bilim, Teknoloji ve Toplum	15–19.yüzyıllar arasında Avrupa'da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini fark eder. (4. kazanım)	15–19. yüzyıllar arasında ki gelişmeler içerisinde coğrafi keşifler, sanayi inkılâbı da vardır. Coğrafi keşiflerin neden ve sonuçları ekonomiyi içerirken, sanayi inkılâbı başlı başına bir ekonomi konusudur. Bu nedenle "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanının bu kazanımı ile "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanının birçok kavramı aslında örtüşmektedir.

	Ekonomi (kavram)	Küresel Bağlantılar	20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir. (1. kazanım)	I. Dünya Savaşı'nı içeren bu kazanım, ekonomik nedenleri içerisinde barındıran bir konuyla işlenmektedir. Bu nedenle doğrudan ilişkilidir.
7	Doğal kaynak (kavram) Sorumluluk (değer)	Küresel Bağlantılar	Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder. (3. kazanım)	Küresel sorunların başında "doğal kaynak"ların bilinçsiz kullanımı gelmektedir. Bilinçli kullanmak ise sorumluluk duygusuyla mümkündür. İşte bu bağlamda doğal kaynaklar, kavram olarak, sorumluluk ise değer olarak "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanının bir parçasıdır.

Tablo 17: ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımlarının Atatürkçülük Konularıyla İlişkisi

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ÖĞRENME ALANININ KAZANIMLARININ ATATÜRKÇÜLÜK KONULARIYLA İLİŞKİSİ			
SINIF	ALAN KAZANIMI	ATATÜRKÇÜLÜK KONULARI	
		KONU	AÇIKLAMA
6	Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. (5. kazanım)	8. Eğitimin önemi	Eğitimin bir ülkenin gelişmesindeki yeri vurgulanarak eğitim sayesinde bireylerin ülke kalkınmasına bilinçli olarak katkıda bulunduğu, Türk milletinin daha mutlu ve güçlü olmasının, eğitimde elde edilecek başarılarla bağlı olduğu, eğitimin dünya barışına her zaman katkıda bulunduğu açıklanır. Atatürk'ün eğitime verdiği önem örneklerle açıklanır.
	Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur. (3. kazanım)	11. Vatandaşların devlete karşı görevleri ve Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem vermesi	Vatandaşlık görevlerinin neler olduğu örneklerle açıklanır. Bu görevleri yapmanın neden gerekli olduğu ve kanunlara saygılı olmanın bir vatandaşlık görevi olduğu belirtilir. Vatandaşlık görevlerinden vergi vermenin önemi belirtilerek Atatürk'ün vatandaşlık görevlerine önem verdiği örneklerle vurgulanır.

Tablo 18: ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımları İle Eşleşen 4. Sınıf Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu

ARA DİSİPLİN ALANLARI	4.SINIF	
	ÖĞRENME ALANI KAZANIMI	ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMI
Girişimcilik	İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder. (1. kazanım)	Gereksinim ile istek arasındaki farkı açıklar. (7. kazanım)
	Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir. (3. kazanım)	Kaynakları doğal, insan ve kapital olarak sınıflandırır. (26. kazanım)
	Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur. (6. kazanım)	Ürünlerin farklı üretim şekilleri olduğunu bilir. (13. kazanım)
Rehberlik ve Psikolojik Danışma	Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir. (4. kazanım)	Karar vermenin önemini açıklar. (5.a. kazanım) Kendisiyle ilgili kararlar verir. (5.b. kazanım)
	İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir. (7. kazanım)	İnsanlarla meslekler arasındaki ilişkiyi kavrar. (11. kazanım)
İnsan hakları ve Vatandaşlık Eğitimi	Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir. (4. kazanım)	Tüketici olarak haklarını bilir ve kullanır. (52. kazanım) Tüketici olarak hakları ihlal edildiğinde yasal yollardan haklarını arar. (53. kazanım)
	Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır. (5. kazanım)	Aldığı ürünlerin son kullanma tarihine dikkat etmenin bir tüketici hakkı olduğunu fark eder. (54. kazanım)

Tablo 19: ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımları İle Eşleşen 5. Sınıf Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu

ARA DİSİPLİN ALANLARI	5.SINIF	
	ÖĞRENME ALANI KAZANIMI	ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMI
Girişimcilik	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. (1. kazanım)	Yaşadığı bölgedeki kaynakları araştırır. (27. kazanım)
	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler. (3. kazanım)	Yaşadığı bölge içinde ekonomik dayanışmayı fark ederler. (28. kazanım)
Rehberlik ve Psikolojik Danışma	Bölgesindeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.(2. kazanım) Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler. (3. kazanım)	Meslek seçimini etkileyen faktörleri açıklar. (6. kazanım)
Kariyer Bilinci Geliştirme	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler. (3. kazanım)	Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler. (11. kazanım)

Tablo 20: ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımları İle Eşleşen 6. Sınıf Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu

ARA DİSİPLİN ALANLARI	6.SINIF	
	ÖĞRENME ALANI KAZANIMI	ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMI
Girişimcilik	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır. (6. kazanım)	İşle ilgili fikir üretme ve araştırma becerisi edinir. (11. kazanım)
Rehberlik ve Psikolojik Danışma	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır. (6. kazanım)	Mesleklerin gerektirdiği ilgi ve yetenekleri tanır. (6. kazanım) Değişik mesleklerin farklı becerilerle ilişkili olduğunu fark eder. (7. kazanım)
Kariyer Bilinci Geliştirme	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır. (6. kazanım)	Farklı meslek gruplarında ihtiyaç duyulan akademik becerileri sıralar. (5. kazanım) Bazı işlerin yerine getirilebilmesi için farklı bilgi ve beceriye sahip olunması gerektiğini belirtir. (10. kazanım) Kişilik özellikleri ile meslek seçimi arasındaki ilişkiyi açıklar. (12. kazanım) Özel ilgileri ile ilgili bağlantılı olabilecek iş etkinliklerini tanımlar. (19. kazanım) İlgi duyduğu meslekleri sıralar. (20. kazanım) İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, bilgi, beceri ve kişilik özelliklerini belirler. (21. kazanım)
Özel Eğitim	Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. (5. kazanım)	Bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda topluma üretken olarak katılması gerektiğini belirtir. (2. kazanım)

Tablo 21: ÜDT Öğrenme Alanının Kazanımları İle Eşleşen 7. Sınıf Ara Disiplin Alan Kazanımları Tablosu

ARA DİSİPLİN ALANLARI	7.SINIF	
	ÖĞRENME ALANI KAZANIMI	ARA DİSİPLİN ALAN KAZANIMI
Rehberlik ve Psikolojik Danışma	Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar. (6. kazanım)	İlgi, yetenek ve değerlerinin eğitim hayatını nasıl etkilediğini fark eder. (13. kazanım)
Kariyer Bilinci Geliştirme	Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar. (6. kazanım)	Farklı eğitim kurumlarını ve eğitim düzeylerini (orta öğretim, üniversite lisans, yüksek lisans gibi) listeler. (6. kazanım) Farklı orta öğretim kurumlarını (genel lise, meslek lisesi gibi) sıralar ve aralarındaki farklılıkları açıklar. (7. kazanım) Kendisi için uygun olabilecek orta öğretim kurumlarını tanır. (8. kazanım) Birikimlerinin gelecekte seçeceği işlerle olan ilgisini açıklar. (9. kazanım)
Özel Eğitim	Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar. (6. kazanım)	İlgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlamalar yapar. (3. kazanım)

Tablo 22: ÜDT Öğrenme Alanı İle 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Kazanımları Arasındaki İlişki

8. SINIF ÜNİTESİ	ÜNİTENİN KAZANIMI	“ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM” ÖĞRENME ALANI İLE İLİŞKİSİNE DAİR AÇIKLAMALAR
Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar	3. Kazanım: İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararları, millî iktisat anlayışı ve tasarruf bilinci açılarından inceler.	Açıklaması: Kalkınma hamleleri, sanayi hamleleri, savunma sanayi işlenecektir. (3. kazanım)
	11. Kabotaj Kanunu’nu millî egemenlik hakları ve Türk denizciliğinde meydana getirdiği gelişmeler bakımından değerlendirir.	
	17. Ölçü ve tartıların değişmesini çağdaşlaşma çerçevesinde değerlendirir.	
	23. Kazanım: Atatürk Orman Çiftliği örneğinden yola çıkarak Atatürk’ün modern tarımın gelişimine ve çevre bilincine verdiği önemi fark eder.	
Atatürkçülük	2. Kazanım: Dönemin şartlarını göz önünde bulundurarak dünyada ve ülkemizde Atatürk’ün düşünce sisteminin oluşmasında etkili olan olaylar hakkında çıkarımlarda bulunur.	Açıklaması: Dünyada meydana gelen siyasî, ekonomik, sosyal, bilimsel ve kültürel gelişmeler; padişah ve hükümetin durumu, ülkedeki siyasî, ekonomik, askerî, sosyal ve kültürel durum ile bağımsızlık ihtiyacı çerçevesinde yapılandırılacaktır. (2. kazanım) (Ortak kazanımımız)

Atatürkçülük

3. Millî güç unsurlarının Atatürk'ün yönetim anlayışındaki yerini ve önemini kavrar.

Açıklaması: Millî güç unsurları olarak siyasî güç, ekonomik güç, askerî güç ve sosyokültürel güç ele alınacaktır. (3. kazanım)

7. Kazanım: Bir Türk vatandaşı olarak cumhuriyetin Türk milletine kazandırdığı vatandaşlık temel hak ve sorumlulukları bilincini kazanır.

9. Kazanım: Devletçilik ilkesinin devlete siyasî, sosyal ve kültürel alanda yüklediği görevleri açıklar.
10. Kazanım: Ulusal ve uluslararası faktörlerin devletçilik ilkesinin benimsenmesindeki etkisini değerlendirir.

Açıklaması: Türkiye'de millî sermayenin teşekkül etmemiş olması ve 1929 Dünya Ekonomik Krizi vurgulanacaktır. (9 ve 10.kazanım)

13. Atatürk ilkelerinin amaçları ve ortak özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

Açıklaması: Atatürk ilkelerinin bir bütün olduğu vurgulanacaktır. (13. kazanım)

14. Atatürkçü düşünce sisteminden yola çıkarak, Atatürk ilke ve inkılâplarını oluşturan temel esasları belirler.

Açıklaması: Millî tarih bilinci, vatan ve millet sevgisi, millî dil, bağımsızlık ve özgürlük, egemenliğin millete ait olması, millî kültürün geliştirilmesi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarma, millî birlik ve beraberlik, ülke bütünlüğü çerçevesinde yapılandırılacaktır. (14. kazanım)

15. Atatürk ilkelerinin modern Türkiye'nin kuruluşu ve gelişmesindeki yerine ve önemine inanır.

3. 3. YURT DIŞINDAKİ BAZI ÜLKELERDE İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE EKONOMİ EĞİTİMİNİN DURUMU

Günümüzde OECD ülkeleri, çeşitli ekonomi eğitim programları geliştirmektedirler. Çok sayıda ülke, ekonomi okuryazarlık anketleri uygulamış ve bu ülkeler, ekonomi eğitim programlarını değerlendirmek ve verimli ekonomi eğitim programlarının özelliklerini tanımlamak için çok fazla çalışma yapmışlardır. Ayrıca ekonomi eğitimin önemli olduğunu düşünmüş ve ekonomi eğitim programlarını düzenlemek ve yönlendirmek için milli stratejiler geliştirmişlerdir. Fakat bu ülkelerden çok azı ekonomi eğitiminin değerlendirmelerini uygulamaya konulmasını sağlamıştır (OECD, 2005: 10).

Uygulanan ekonomi okuryazarlık anketlerinin sonuçları incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar bize, öğrencilerin iyi bir tüketici olmalarını sağlamak için ekonomi öğrenmelerinin önemini ortaya koymaktadır (OECD, 2005: 11):

- Bütün anketlerde ortak olan bir sonuç, tüketiciler arasında ekonomi anlayışının seviyesinin düşük olmasıdır.
- Tüketici demografileri hakkında sorular soran anketler, ekonomi anlayışının eğitim ve gelir seviyeleriyle ilişkili olduğunu bulmaktadır.
- Anketlerde ortak olan başka bir sonuç; katılımcıların sıklıkla ekonomi konuları hakkında aslında daha çok şey bilmek istediklerini düşünmeleridir.
- Anketler, tüketicilerin ekonomi konularını anlamının zor olduğunu düşündüklerini de belirtmektedir.

3.3.1. Amerika Birleşik Devletleri

İlköğretim düzeyinde ekonomi eğitimi denilince, literatüre baktığımızda, ilk olarak tüm eyaletlerinde yoğun bir çalışma içinde olan Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir. Amerika'da ekonomi cehaletinin fark edilen bir şekilde artması 1970 ve 1980'lerde ekonominin liselerde etkin bir rol almasını sağlayan politikaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum aynı zamanda üniversite öncesi ekonomi eğitiminin kalitesini arttırmak için ulusal bir organizasyon tarafından çaba gösterilmesine de sebep olmuştur (Rebeck,

2002: 18). İlköğretim düzeyindeki ekonomi eğitiminin önemine yönelik farkındalığın artması, 1977 yılında “Ekonomi Öğretimi İçin Bir model: Temel Kavramlar” adlı eserde yayınlanan Ekonomi Eğitimi Ortak Meclisinin çabalarının bir sonucudur. Bu eser, ekonomi eğitimi için mantıksal bir yapı ve karar verme süreci ile ilgili çabaları öne sürmüştür (Armento, 1983: 22). Zamanla ekonomi öğretilmesinin önemi ana sınıfından başlayarak ve 12. sınıfa kadar devam ederek bütün seviyelerde düzenli ve tümleşik bir yolda müfredata dâhil edilebilir ve edilmesi gerekmektedir sonucuna ulaşılmıştır (Calderwood, 1981).

1977’de ayrıca liseden önceki dönemde öğrencilerin ekonomi eğitimi almasına yönelik ekonomi eğitimi konusunda ilk gönüllü standart dizisi ortaya çıkmıştır. Bu standartlar, öğrencilerin lise öncesinde ekonomi eğitimi almalarında müfredata alternatifler sunmak üzere dönem dönem yenilenmiştir. Gönüllü standartlar Amerika Birleşik Devletleri öncülüğünde NCEE (Ekonomi Eğitimi Ulusal Meclisi) tarafından oluşturulmuştur (Thornton, 2003). Günümüzde, ilköğretim düzeyinde hatta anaokulu düzeyinde ekonomi eğitiminin önemine vurgu yapan ve birçok devlet tarafından çalışmaları örnek alınan Amerika Birleşik Devletleri’nde ekonomi eğitimi; Ekonomi Eğitimi Ulusal Meclisi (The National Council On Economic Education (NCEE)) tarafından yürütülmektedir. NCEE, Amerika’da ekonomi öğretiminin okullara daha iyi entegre edilmesini sağlamış ve ekonomi eğitimi geliştirmek ve mevcut durumu değerlendirmek üzere çalışmaktadır. Bugün NCEE, onun eyalet meclisi ve ekonomi eğitim merkezleri, hem deneyimli hem de istekli öğretmenleri yetiştirerek, ekonomi eğitimindeki yeni ihtiyaçları karşılamak için çalışmalara devam etmektedir. (<http://www.councilforeconed.org/> ve buna bağlı her eyaletin <http://www.econed-il.org/icee/>, <http://www.alcee.org/> gibi adreslerde kendine özgü çalışmaları bulunmaktadır.)

NCEE’nin çalışma amaçlarının başında, ilköğretim için ekonomi biliminin oldukça faydalı olduğu düşünülmesi gelmektedir. Çünkü NCEE’ye göre, ekonomi öğrencileri dikkatli kariyer seçimine teşvik etme ve kendi alımları ile ilgili kararları kendileri vermeye başlayacakları iyi bir harcama alışkanlığı oluşturma ve çalışmak için bir kariyer seçme potansiyeline sahiptir. Çok çalışmak, doğruluk, yüksek standartlar, dürüstlük, güvenilirlik, teşvik etmek, birlikte çalışmak, yarışmak ve sosyal sorumluluk gibi birçok değer okullarda verilir ve ekonomi ile alakalıdır. Maalesef, yalan söyleme, kendini aşırı düşünme ve anlık

sevinme gibi diğer kötü değerler de vardır ve bazen okul, toplum ve medya tarafından teşvik edilir. NCEE, bu nedenle ekonomik verimlilik ve ekonomik dürüstlük amaçları başta olmak üzere ekonomi eğitiminin hangi standartları içereceğini belirlemiştir.

NCEE, hem ekonomiyi anlamak hem de ekonomik kararlar verebilmek için temel oluşturan kavramları ve ekonomistlerden, öğretmenlerden ve ekonomi eğitimcilerinden oluşan bir ekip ile hazırlanan 4. sınıf, 8. sınıf ve 12. sınıfa kadar öğrencilerin hangi ekonomi bilgilerine ulaşmaları gerektiğini açıkladıkları 20 ekonomik genellemenin olduğu içerik standartlarını hazırlamışlardır. Bu standartlar aynı hedefe hizmet eder fakat öğrencinin sınıf düzeyi yani yaş düzeyine göre kendi içinde tekrar düzenlenir. NCEE'nin ekonomi standartları şunlardır:

1. Verimli kaynaklar sınırlıdır. Bu sebeple insanlar, istedikleri her eşyaya ve hizmete sahip olamazlar. Bazılarını seçip diğerlerini bırakmak zorundadır.

- ❖ Öğrenciler bir tercih yaptıklarında ne kazanacaklarını ve ne kaybedeceklerini belirliyor.

2. Etkili karar verme, ek faydaların maliyeti ile ek faydaların karşılaştırılmasını gerektirir. Seçeneklerin çoğu, bir şeylerin biraz daha fazla veya biraz daha az yapılmasını gerektirir. Çok azı ise; ya hep ya hiç kararlarıdır.

- ❖ Öğrenciler, tüketici, üretici, birikimci, yatırımcı ve vatandaş olarak etkili karar verirler.

3. Eşyalara veya hizmetlere ödenek ayırmak için farklı metotlar kullanılabilir. Hükümetle beraber veya bireysel hareket eden insanlar

- ❖ Öğrenciler, her bir metodun maliyetini ve faydalarını kıyaslayarak eşya ve hizmetleri ödemenin farklı metotlarını değerlendirirler.

4. İnsanlar pozitif ve negatif dürtülerine tahmin edilebilir bir şekilde cevap verirler.

- ❖ Öğrenciler dürtülerin insanların davranışlarını nasıl etkilediğini belirler ve dürtülerin kendi davranışlarını nasıl etkilediğini açıklarlar.

5. Gönüllü değişim, sadece tüm katılan partilerin kazanmayı istedikleri zaman gerçekleşir. Bu, bir toplum içindeki kuruluşlar ve bireyler arası ticaretler ve genellikle farklı toplumlardaki kuruluşlar ve bireyler arası ticaretler için doğru.
 - ❖ Öğrenciler, karşılıklı değişimleri görürler ve kendilerine ve diğerlerine kazanç sağlayanları belirlerler. Kotalar ve gümrük vergileri gibi milletler arası ticari engelleri değiştiren poliçelerin maliyetini ve kazançlarını kıyaslarlar.
6. Bireyler, bölgeler ve milletler en düşük maliyetle üretebilecekleri ürünlere odaklansalar ve onları pazarlasalar, hem üretim hem de tüketim artar.
 - ❖ Öğrenciler belirli yetenek ve güçlerini geliştirerek kendilerinden ve diğer insanlardan nasıl fayda sağlayacaklarını açıklarlar.
7. Satıcılar ve alıcılar birbirinden etkilendiği zaman pazarlar oluşur. Bu etkileşim, pazar fiyatlarını belirler ve diğer eşya ve hizmetlere de pay ayırır.
 - ❖ Öğrenciler, satıcı veya alıcı olarak ilişkili oldukları marketleri belirler ve satıcılarla müşterilerin etkileşiminin fiyatlara nasıl yansıdığını ifade ederler. Aynı zamanda, bir ürünün kıtlığında veya fazla olduğu zamanlarda fiyatların nasıl değiştiğini tahmin ederler.
8. Fiyatlar müşterilere ve satıcılara sinyal gönderir ve istek sağlar. Arz veya talep değiştiğinde, pazarlar isteklerden etkilenecek fiyatları ayarlar.
 - ❖ Öğrenciler, bir pazarda müşterilerin veya satıcıların sayıları değiştiği zaman fiyatların nasıl değişeceğini açıklarlar.
9. Satıcılar arasındaki rekabet; maliyeti ve fiyatları düşürür ve üreticilerin, tüketiciler tarafından istenen ve satılabilecek olan ürünlerin daha fazla üretmelerini sağlar. Tüketiciler arasındaki rekabet ise fiyatları artırır ve ürünlerin ve hizmetlerin en fazla parayı ödeyen insanlar arasında paylaşılmasını sağlar.
 - ❖ Öğrenciler, farklı pazarlardaki rekabet seviyesinin onları nasıl etkileyeceğini açıklar.

10. Kurumlar, bireylerin ve grupların amaçlarına ulaşmalarına yardım etmek için Pazar ekonomilerinden oluşur. Bankalar, işçi sendikaları, yasal sistemler, kâr amaçlı olmayan organizasyonlar bu önemli kuruluşlara örnektir.

❖ Öğrenciler farklı ekonomik kuruluşların görevlerini anlarlar.

11. Para, ticareti, borç almayı, yatırım yapmayı, eşyaların ve hizmetlerin değerlerini karşılaştırmayı kolaylaştırır.

❖ Öğrenciler, paranın olmadığı ve ya paranın hızla değer kaybettiği bir dünyada yaşamlarının nasıl olacağını öğrenir.

12. Enflasyon için ayarlanan faiz oranları yatırım yapılan miktarla borç alınan miktarı dengelemesi için artar ve düşer. Bu kıt kaynakların şimdi ile gelecek arasındaki dağılımını etkiler.

❖ Öğrenciler aldıkları veya ödedikleri faiz durumlarını açıklar ve, eğer faiz alıyor veya ödüyor olsalardı bu değişikliklere nasıl tepki vereceklerini açıklar.

13. Birçok insan için gelir; sattıkları verimli kaynakların pazar değeri tarafından belirlenir. İşçilerin ne kazandığı; öncelikle ürettiklerinin Pazar değerine ve onların ne kadar üretken olduğuna bağlıdır.

❖ Öğrenciler, şimdiki eğitim-öğretim plânlarına ve kariyer seçeneklerine bağlı olarak ne kazanacaklarını tahmin ederler.

14. Girişimciler, verimli kaynakları ürün ve eşya olarak değerlendirme riski alan insanlardır. Kâr, girişimcilerin iş başarısızlığı riskini kabul etmeleri için önemli bir güdüleyicidir.

❖ Öğrenciler, bir kariyer olarak çekiciliği olan girişimciliğin riskler, kazançlar ve diğer özelliklerini belirler.

15. Fabrikalara, makineleşmeye, teknolojiye, sağlık ve eğitime yapılan yatırım gelecekteki yaşam standartlarını artırır.

- ❖ Öğrenciler; bireyler, işyerleri ve hükümetler tarafından yapılan yatırım kararlarının sonuçlarını tahmin ederler.

16. Ne zaman hükümet politikalarının kârı giderlerden fazla olursa, o zaman Pazar ekonomisinde hükümet için bir görev vardır. Hükümetler genellikle ulusal savunmayı plânlar, mülkiyet haklarını belirler ve korurlar ve pazarları daha rekabetli hâle getirmeye çalışırlar. Birçok hükümet politikası gelirleri de geri dağıtır.

- ❖ Öğrenciler alternatif politikaları belirler ve değerlendirir ve kârları kimin kullandığını ve giderleri kimin aldığını değerlendirir.

17. Bazen hükümet politikalarının giderleri kârlarından fazla olur. Bu; içgüdüsel yaklaşan seçmenler, memurlar ve devlet işçileri yüzünden olur. Bu, bütün toplumun giderlerini etkileyebilecek önemli borsa gruplarının yaptığı hareketler veya ekonomik amaçlardan çok, sosyal amaçların önde tutulmasından olur.

- ❖ Öğrenciler, giderleri kârlarından fazla olabilecek toplum politikalarını belirler ve kârları kimin kullandığını ve giderleri kimin aldığını değerlendirir. Politikaların niye ortaya çıktıklarını açıklarlar.

18. Bir milletin toplam gelir düzeyi, iş oranı ve enflasyon; bütün fertlerin, şirketlerin, yönetim ajanslarının ve ekonomideki diğer bireyler tarafından alınan harcama ve üretim kararlarının etkileşimi sonucu belirlenir.

- ❖ Öğrenciler son ekonomik durum hakkındaki medya raporlarını yorumlarlar ve bu durumların, tüketicilerin, üreticilerin ve hükümet politikacılarının kararlarını nasıl etkilediğini açıklarlar.

19. İşsizlik, bireylerin ve milletlerin üzerine yük olur. Beklenmeyen enflasyon, birçok insana yük olur ve başkalarına yarar çünkü alım gücünü rastgele dağıtır. Enflasyon, milli yaşam standartlarının büyüme oranını düşürebilir çünkü bireyler ve kurumlar kaynaklarını kendilerini belirsiz gelecek artışlardan korumak için kullanırlar.

❖Öğrenciler, enflasyonun ve işsizliğin sonuçlarına bakarak bilinçli kararlar alırlar.

20. Federal hükümet bütçe politikaları ve federal kaynak sisteminin parasal politikaları tüm işsizlik, verim ve fiyatları etkiler.

❖Öğrenciler federal hükümet ve federal kaynak sisteminin kendileri ve başkaları üzerindeki makro ekonomik kararlarına katılırlar.

NCEE açıkladığı bu standartların uygulamalı örneklerini ve izlenecek yol konusunda açıklayıcı bilgiler vermeyi ihmal etmemiştir. Örneğin;

İçerik Standardı 11

Öğrenciler şunu anlayacaklar: para ticareti, borç almayı, birikim yapmayı, yatırım yapmayı ve eşya ve hizmetlerin değerlerini kıyaslamayı kolaylaştırır. Öğrenciler bu bilgiyi; hayatlarının paranın olmadığı veya hızla değer kaybettiği bir dünyada nasıl olacağını açıklamak amacıyla kullanacak.

Birçok insan daha fazla parasının olmasını ister. Fakat öğrenciler genellikle paranın gerçek değerinin, paranın alabileceği eşya ve hizmetler tarafından belirlendiğini anlamakta başarısız oluyorlar. Bir ekonomideki para miktarını bir gecede iki katına çıkarmak tek başına insanları zengin yapmaz; çünkü yine aynı miktarda eşya ve hizmet üretilecek ve tüketilecektir, sadece daha fazla paraya olacaktır bu. Fakat takasın yerini değiştirerek değiştirmeyi daha ucuz hâle getirdiğinden para, bir ekonomi için çok önemlidir. Sonuç olarak; tüketmek istedikleri şeyleri satın almak için parayı kullanarak insanlar ürettikleri şeylerde uzmanlaşma eğilimindedir ve böylece bir toplumdaki üretimin ve tüketimin tüm seviyelerini yükseltirler.

Paranın ve kazançların gerçek alım gücünü belirleyen şeyi anlamak, öğrencilerin işleri ve harcamaları konusunda daha iyi kararlar vermelerini sağlayacaktır. Paranın toplum için önemini anlamak; onların bankalarla, para kaynağını kontrol etmeyle ve enflasyonla ilgili ulusal politikalar hakkında bilgili kararlar vermelerini sağlar (Martorella, et. al. 2005: 83).

Amerika'daki ilköğretim düzeyindeki ekonomi eğitimine bakıldığında, Türkiye'de 2005 Sosyal Bilgiler programında bir öğrenme alanı olan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanının hedefleriyle paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. NCSS'nin öğrenme alanları içerisinde de geçen “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, aynı prensiple hareket etmektedir. Türkiye henüz ekonomi eğitimine özel olarak eğilmiş, bu konuda kitap yayınları, akademik yayınları ve hazırladıkları, içerik standartları ile hizmet veren NCEE kadar ekonomi eğitimine gerekli ilgiyi göstermemektedir, diyebiliriz.

3.3.2. Kanada *

Kanada da ekonomi eğitimi, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi içerisinde Coğrafya konuları içerisinde ekonomik sistem ve endüstriyel faaliyetlerin farklı şekillerini ve onları etkileyen faktörleri keşfetmeleri, Kanada'nın ekonomik ilişkilerini bölgesel bakış açılarından araştırmaları hedeflenmektedir. Ayrıca üretim ve dağıtım süreci üzerinde çalışıp farklı ülkeler ve toplumlardaki ekonomik gelişimin durumunu mukayese etmeleri amaçlanmaktadır. Genel hedefleri:

8. sınıfın sonunda öğrenciler;

- a. Ekonomik ilişkileri ve endüstriyel gelişimin seviyesini de içine alan farklı şekildeki ekonomik sistemleri ve onları etkileyen faktörlerin özelliklerini tanımlayacaklar;
- b. Bölgesel, ulusal ve uluslar arası ekonomik sistemler hakkında coğrafi bilgi edinebilmek için çeşitli coğrafi betimlemeler, kaynaklar, araçlar ve teknolojiler kullanacaklar;
- c. Farklı toplumların, bölgelerin veya ülkelerin ekonomilerini; endüstrilerin, kaynaklara erişilebilirlik ve pazarlara erişilebilirlik gibi faktörlerin etkisini de içine alacak şekilde mukayese edecekler.

Özel hedeflerinde ise:

1. Bilgi ve Anlama Boyutunda

8. sınıfın sonunda öğrenciler:

* (<http://www.edu.gov.on.ca/eng/curriculum/elementary/ssstudies18curr.pdf>:74)

- a. Tüm ekonomik sistemlerin cevaplamak zorunda oldukları temel soruları ana hatlarıyla belirleyecekler; Hangi ürünler üretiliyor; nasıl üretiliyor; kim için üretiliyor; kim tarafından üretiliyor ve bu ürünlerin dağıtımı nasıl sağlanıyor?
- b. Farklı şekildeki ekonomik sistemlerin (geleneksel, hâkim olan pazar) özelliklerini tanımlayacaklar ve Kanada gibi birçok ülkenin, neden birden fazla sistemin özelliklerini taşıyan karma ekonomiye sahip olduğunu açıklayacaklar.
- c. Belirli ekonomik kaynaklara (toprağın niceliği ve kalitesi, iş gücü, sermaye, girişimci kabiliyeti) sahip olmanın, bir bölgenin ekonomik başarısını nasıl etkilediğini açıklayacaklar.
- d. Üç temel endüstri türünü saptayacaklar ve bunlarla alâkalı örnekler verecekler: birincil olarak kaynak; ikincil olarak üretim; üçüncül olarak servis – ve bu üç endüstrinin Kanada’da nasıl geliştiğini tarif edecekler.

2. Sorgulama/Araştırma ve İletişim Becerileri Boyutunda

8. sınıfın sonunda öğrenciler:

- a. Ekonomik ilişkiler ve etkiler üzerine araştırmaları analiz edecek ve yönlendirecek sorular oluşturacaklar (Kanada’da tomrukçuluk üzerine yeni bir endüstri başlatmak için en iyi yer neresi olabilir? 19. yüzyıldan bu yana Kanada’daki endüstri tipleri nasıl değişim gösterdi? Teknoloji özel bir endüstriyi nasıl değiştirdi?)
- b. Değişik birincil ve ikincil kaynaklardan konuyla ilgili bilgi elde edecekler (birincil kaynaklar: istatistikler, röportajlar, sektörle alâkalı yayınlanmış çalışmalar, bölgesel bir endüstriye yapılacak geziler; ikincil kaynaklar: haritalar, örnek resimler, print materyalleri, videolar, CD’ler ve Internet siteleri)
- c. Özel amaçlar ve izleyiciler için yapılan araştırma sonuçlarını bilgisayardaki slayt şovları, videoları, web siteleri, sözlü anlatımları yazılı notları ve raporları, örnek resimleri, tabloları, haritaları, modelleri ve grafikleri kullanarak paylaşmak. (Endüstriyi sınıfa açıklamak için kısa bir dramatizasyon kullanın; bir endüstrinin ihtiyacı olan doğal kaynakların ve ham maddelerin konumlarını bir harita yardımıyla gösterin.)

- d. Araştırmalarını ve gözlemlerini tanımlayabilmek için uygun kelimeler kullanın (ekonomi, geleneksel, hâkim olan pazar ve karma ekonomiler, arz-talep, üretim, ürünler, servisler, tüketici, Pazar, dağıtım, ithalat, ihracat, arazi, girişimci, sermaye, birincil, ikincil ve üçüncül endüstriler)

3. Harita, Yerküre ve Grafik Becerileri Boyutunda

8. sınıfın sonunda öğrenciler:

- a. Ekonomik modelleri saptamak için konuyla ilişkili haritalar kullanacaklar. (endüstrilerin hammadde, pazar ve ulaşım kaynaklarına göre konumları, ülkeler arası orantılı ticaret akışı, iş gücü kaynakları)

4. Uygulama Boyutunda

8. sınıfın sonunda öğrenciler:

- a. Ticaret alanında başı çeken ülkelerin ekonomilerini mukayese edecekler ve endüstri, kaynaklara ulaşılabilirlik ve pazarlara ulaşılabilirlik gibi faktörleri de hesaba katarak, bu ülkelerin başarılarının sebeplerini açıklayacaklar.
- b. Kanada'nın büyük ticari birlikteliklere ve anlaşmalara (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması –NAFTA-, Dünya Ticaret Organizasyonu- WTO) dâhil olmasındaki avantaj ve dezavantajları araştırıp açıklayacaklar.
- c. Yeni veya hâlihazırda mevcut olan endüstrilerin bir bölgenin ekonomisini nasıl etkilediğini araştırarak ve açıklayacaklar.

Kanada'nın ekonomi konularını öğretmedeki prensibini daha çok ülkemizde ekonomi konularının öğretilmesindeki 1997 programında, Sosyal Bilgiler içerisindeki Coğrafya derslerinin konuları ile birlikte verilmesine benzetmek mümkündür. Fakat Kanada'da çok daha sistemli, genel ve özel hedefler içerisinde alt boyutlarla verildiğini görmek mümkündür.

3.3.3. Yeni Zelanda*

Yeni Zelanda ekonomi eğitimine baktığımızda, öncelikle öğrencinin sınıf seviyesine göre basamaklandırılmış olduğunu görmekteyiz.

Seviye 6'da öğrenciler aşağıda belirtilenleri yerine getirebilme adına bilgi, beceri ve deneyim elde edeceklerdir;

- Kıtlığın bir sonucu olarak tüketicilerin, üreticilerin ve hükümetin, Yeni Zelanda toplumunu etkileyecek seçimleri nasıl yaptıklarını anlamak.
- Yeni Zelanda ekonomisinin farklı sektörlerinin nasıl birbirine bağlı olduklarını anlamak.

Seviye 7'de öğrenciler aşağıda belirtilenleri yerine getirebilme adına bilgi, beceri ve deneyim elde edeceklerdir;

- Ekonomik görüş ve modellerin eşzamanlı Yeni Zelanda sorunlarını nasıl analiz ettiğini anlamak.
- Hükümet politikalarının ve eşzamanlı sorunların nasıl birbirlerini etkilediğini anlamak.

Seviye 8'de öğrenciler aşağıda belirtilenleri yerine getirebilme adına bilgi, beceri ve deneyim elde edeceklerdir;

- İyi bir şekilde çalışan pazarların verimli olduğunu; fakat hükümetlerin pazarların etkin veya tarafsız ürünler veremedikleri durumlarda müdahale etmelerinin gerektiğini anlamak.
- Yeni Zelanda ekonomisinin doğası ve büyüklüğünün iç ve dış faktörlerden nasıl etkilendiğini anlamak.

Verilmesi düşünülen bu bilgileri basamaklandırdıktan sonra öğrencilerin şu aşamaları geçirmeleri plânlanmıştır:

*

(<http://www.minedu.govt.nz/~media/MinEdu/Files/EducationSectors/Schools/SocialStudiesInTheNewZealandCurriculum.pdf>: 46)

Aşama 1

Öğrenciler bilgilerini ve öğrendiklerini aşağıdakiler gibi gösterebilirler;

- a. Kaynakların neler olduğunu belirterek,
- b. Değişik kaynaklardan örnekler vererek,
- c. İnsanların ihtiyaçlarını gideren değişik kaynaklar bularak,

İnsanların yaptığı değişik çalışmalar;

- a. İşin ne olduğunu açıklamak,
- b. Toplumla birlikte yapılan değişik işleri tanımlamak ve belirtmek,
- c. Erkeklerin, kadınların ve çocukların iş rollerini tanımak ve örnekler vermek.

Aşama 2

Öğrenciler bilgilerini ve öğrendiklerini aşağıdakiler gibi gösterebilirler;

- a) İnsanlar kaynağa ulaşmak için nasıl ve neden çalışırlar,
- b) Kaynaklara ulaşmak için insanların neden beraber ve aşamalı çalıştıklarını bulmak,
- c) İnsanların beraber çalıştıkları durumları bulmak (avlanmak, hasat vs),
- d) Kaynak bulmak için insanların ne gibi değişik yollar denediğini bulmak,

İnsanlar üretim aşamasına nasıl yardım ederler,

- a. İnsanların buldukları ve kullandıkları malları belirlemek ve kategorileştirmek,
- b. İnsanların ihtiyaçları olduğu malları nasıl ürettiklerini bulmak,
- c. İnsanların hem üretim hem de tüketim esnasındaki etkileşimlerini gözlemlemek.

Aşama 3

Öğrenciler bilgilerini ve öğrendiklerini aşağıdakiler gibi gösterebilirler;

- a. İnsanlar kaynakları nasıl ve neden yönetirler,
- b. İnsanoğlu tarafından kontrol edilebilen kaynaklara değişik örnekler verme,
- c. İnsanların kaynakları saklamak için kullandıkları yolları bilme,
- d. Kaynaklar arasındaki değişimi fark edebilme.

Değişik sistemler neden ve nasıl yönetilir;

- a. İnsanların malları neden değıştirme, satma ve alma gibi ihtiyaçlar içinde bulunduğunu bilme,
- b. Malların değıştirilme yollarını bilme,
- c. Neden değışik toplumların değışik takas yöntemleri geliştirdiğini bilme.

Aşama 4

İnsanlar neden kaynakları değışik şekillerde görür ve kullanırlar;

- a. İnsanların kaynakları elde etmek için başvurdukları yolları bilme,
- b. Değışik toplumların kaynakları neden değışik şekilde kullandıklarını bilme,
- c. İnsanların zamanla neden kaynakları kullanma yollarını değıştirdiklerini bilme,
- d. Kaynakları kullanmanın avantaj ve dezavantajlarını araştırma.

Aşama 5

Öğrenciler bilgilerini ve öğrendiklerini aşağıdakiler gibi gösterebilirler;

İnsanların kaynağı işleme yollarını etkileyen faktörler;

- a. Ekonomik durumların kaynakları kullanma ve işlemeyi nasıl etkilediğini bulma,
- b. Sosyal faktörlerin kaynakları kullanma ve işlemeyi nasıl etkilediğini bulma,
- c. Kaynakların insan hayatlarını nasıl etkilediklerinin farkına varma.

Değışen sosyal ortamla birlikte yaşam şartları;

- a. Doğanının zamanla nasıl değışime uğradığını araştırma,
- b. Doğanın ileride nasıl bir değışime uğrayacağını tahmin etme,
- c. İnsanla etkileşimlerinin doğanın üzerindeki etkilerini bulma.

Aşama 6

Öğrenciler bilgilerini ve öğrendiklerini aşağıdakiler gibi gösterebilirler;

Guruplar ve bireylerin doğıal kaynaklar hakkındaki kullanma ve uygulama yöntemleri,

- a. İnsanların kaynakları kullanma koşullarına etki eden faktörleri bulma,
- b. İnsanların kaynakları nasıl kullanma kararı aldıklarını bilme,
- c. Üreticilerin doğıal kaynakları kullanma ve yönlendirme aşamasında verdiğı kararları araştırma,

- d. İnsanların çalışma ortamlarını etkileyen faktörleri bulma.

Aşama 7

Öğrenciler bilgilerini ve öğrendiklerini aşağıdakiler gibi gösterebilirler;

Grupların ve bireylerin kaynakları işleme yetkilerini nereden alırlar;

- İnsanların kaynakları kullanma haklarını sadece kendi üzerilerine alma isteklerinin nedenini bulma,
- Şirketlerin kaynak kullanımında neden devamlı bir yarış hâlinde olduklarını bulma,
- Küreselleşmenin doğayı ve kaynak kullanımını nasıl etkilediğinin farkına varma,
- Devletlerin kaynak kullanımı hakkındaki anlaşma ve sözleşmelerini anlama.

İnsanların içinde bulundukları ekonomik aktivitelerin değişmesi ve bunların nedenleri;

- İnsanların etkileşim içinde bulundukları ekonomik olayların değişme nedenlerini bulma,
- Bu değişimlerin insan hayatlarını nasıl etkilediğini bulma,
- Bu değişimlerin insan ve toplum yararına olup olmadığını bulma.

Aşama 8

Öğrenciler bilgilerini ve öğrendiklerini aşağıdakiler gibi gösterebilirler;

Kaynakların ekonomik sistemin amacına uygun kullanılması;

- Ekonomik sistemlerin çeşitliliğini bulma,
- Kaynakların ekonomik sisteme uygun kullanılırken alınan kararları bilme,
- Bu kararlar alınırken yapılan tartışmaların amaçlarını bilme.

Kaynaklara politikalar yaratılırken verilen kararlar;

- Ekonomik sistemlerin çeşitliliğini bulma,
- İnsanların üretim ve kaynak oluşturmak için yaptıkları politikaları anlama,
- İnsanları ekonomik aktivitelerinin değişmesi sonucu nasıl politikalar ürettiklerini bulma.

Ekonomik değişim sonucu politikaların ve uluslar arası ilişkilerin değişme yönleri;

- Devletin kaynak kullanımı için verdiği kararların etkili olup olmadığına karar verme,
- Kaynak kullanılırken kullanılan yolların çeşitliliğini bulma,
- Kaynaklar için yaratılan politikalara örnekler verme,
- Kaynaklar için yaratılan ekonomik değişimlere örnekler verme.

3.3.4. İngiltere*

İngiltere'nin ekonomi eğitimine baktığımızda ise, vatandaşlık konuları içerisinde ekonomi konularının öğretildiğini görmekteyiz. Ayrıca *İngiltere* İlköğretim Endüstrisi Eğitim Projesi (1983) ilköğretim seviyesi için bir ekonomi programı geliştirmiştir (Schug & Birkey, 1985). Müfredatta vatandaşlık dersi içerisinde geçen ekonomi konularını içeren ilgili üniteler ve açıklamaları şu şekildedir:

Ünite 5: Ekonomi Nasıl İşler?

Bu bölüm ekonominin nasıl işlediği üstüne kuruludur. Çocuklara; kişisel, ülke çapında ve iş ekonomisinin nasıl işlediğini ve bunlar arasındaki para akışının nasıl olduğunu anlatır.

Kişisel ve aile ekonomisine baktığımızda, kişisel sorumlulukların ve gelecek için yatırımların arttığını ve geliştiğini görüyoruz. Hükümetin ekonomi üzerindeki etkisi ise, gelirler ve giderler arasındaki ilişkiyi korumaktan ibarettir. Tabi burada devlete verilen vergiler de büyük önem taşımaktadır.

Yine bu ünite, çocuklara; ekonomi gruplar halinde ya da tek başlarına ekonomiyi anlamayı ve onu en iyi ve verimli bir şekilde kullanmayı öğretir. Bulunan her bilgi sınıfta paylaşılmalıdır ki her öğrenci diğerlerinin göremediği yerleri görsün ve böylece ekonomi konusunda anlaşılmayan bir yer kalmasın.

* <http://www.standards.dcsf.gov.uk/schemes2/ks4citizenship/cit05/?view=get>,
<http://www.standards.dcsf.gov.uk/schemes2/ks4citizenship/cit08/?view=get>,
<http://www.standards.dcsf.gov.uk/schemes2/ks4citizenship/cit06/?view=get>,
<http://www.standards.dcsf.gov.uk/schemes2/ks4citizenship/cit09/?view=get>.

Ünite 8: Yeni Şeyler Üretmek

Bu ünite içinde çocuklar ekonominin gereklerini ve sorumluluklarını öğrenmekle birlikte toplum içindeki ekonomik görevlerinin de farkına varmaya başlarlar. Bu konuyu ele alırken bize en çok radyo programları, rolü bürünme, haberler ve TV yayınları yardım eder. Bu karar verme süreci içinde aktif olarak rol alan öğrenciler, birçok bakış açısı edinirler ve bu konuya daha farklı bir düşünce tarzı getirebilirler.

Birçok tartışma konusu, bu süreç içinde öğrencileri aktif tutmaya yardımcı olur. Gurup çalışarak ya da tek tek, internetten araştırmalar yaparak ve karar verme süreci içinde aktif rol oynayarak öğrenciler yine birçok yolla öğrenmeyi gerçekleştirebilirler.

Ünite 6: İş Alanı

Bu ünite iş alanındaki tecrübeleri kullanarak, çocukları daha fazla ve profesyonel bilgiye maruz tutmayı amaçlar. Böylece öğrenciler kendi bölgelerindeki ekonomik oluşumların farkına varabilir ve bunlara yorum, yeri geldiğinde, çözüm bile getirebilirler. Yine bu süreçte çocuklar gruplar halinde ya da tek başlarına çalışabilirler.

Bu ünite içinde bazı takım tabanlı aktiviteler, iş alanıyla, organizasyonlarla ve iş görenlerle ilişkilidir. Bu yöntemler bir gruba tüm bir yıl boyunca uygulanabilir. Bu alanda elde edilen iş tecrübeleri, sonraki günlerde yapacağı işler için onlara büyük kolaylık sağlar. Son bölümde; öğrenciler bölgelerinde meydana gelen ekonomik oluşumlara arasındaki ilişkilere ve sorunlara yorumlarda bulunabilirler.

Ünite 9: Tüketici Hakları ve Sorumlulukları

Bu bölümde; çocuklar tüketici hakları hakkında bilgilendirilirler, görev ve sorumluluklarını öğrenirler. Genel olarak, öğrenciler, tüketicinin ülke ekonomisi için ne kadar önemli olduğunu öğrenirler ve tüketicinin ekonomideki rollerinin farkına varırlar. Yine tüketicilerin verdikleri değişik kararların, neye dayandığını görürler.

Ülkemizle karşılaştığımızda, İngiltere’de ekonomi eğitimi Vatandaşlık dersinin bir alt kazanımı olarak verilmektedir. Ülkemizde ise Sosyal Bilgiler dersinde bir öğrenme alanına bağlı alt üniteler içerisinde öğretimi yapılmaktadır.

3.3.5. İrlanda*

İrlanda'da ekonomi eğitimi Kawano 2002 isimli bir program dâhilinde yürütülmektedir. Bu program, İrlandalı araştırmacıların küreselleşmeden faydalanarak diğer ülkelerden ve özellikle Amerika'daki NCEE programını örnek alarak geliştirdikleri ulusal bir programdır. Küçükler için ev ekonomisi sertifikası öğrencilere bilgi s+ olan görev ve sorumluluklarını öğretir. Hızla değişen bu sosyal ortamda, öğrencilerin ev ekonomisini bilmesinin önemi çok farklıdır. Böylece öğrenciler ileride evlerinin ekonomik akışını çok iyi düzenleyen birer vatandaş olurlar. Bunun sonucu olarak ülke ekonomisinin düzelmesi hedeflenmektedir.

İçerik olarak 5 konu başlığını içeren bir çekirdek etrafında öğrencilere ekonomi konuları ile ilgili şunlar verilmektedir:

- a. Yiyecek çalışmaları ve düzenlemeleri
- b. Tüketici çalışmaları
- c. Sosyal ve sağlık çalışmaları
- d. Kaynak ve ev çalışmaları
- e. Giyecek çalışmaları
- f. Diğer çalışmalar;

Alternatif olarak öğrencilere çekirdek konuları daha iyi anlama fırsatı tanıyan değişik yol ve yöntemler verilir. Bu alternatif çalışmalar aşağıdaki gibi olabilir;

- a. Çocuk bakımı
- b. Düzen ve tasarım
- c. Elbise çalışmaları ve genişletilmiş elbise tasarım yetenekleri

3.3.6. İskoçya

İskoçya'da ekonomi eğitimine baktığımızda, Glasgow Üniversitesi'nin öncülüğünde yapılan araştırmalar neticesinde, ekonomi konuları birçok orta dereceli okulların

* <http://www.curriculumonline.ie/en/>

müfredatına zamanla yerleştirilmiş ve İskoç eğitim sisteminin değişimine ön ayak olmuştur. Bu araştırmalar öğretmenlerin ve öğrencilerin ekonomik bilgilere ne kadar maruz kaldıklarını ölçmek amaçlı yapılmıştır ve çoktan seçmeli testler tarzında öğretmen ve öğrencilere sunulmuştur.

Bu testlerin ilk bölümü öğrencilerin ekonomik temellerinin nasıl ve hangi düzeyde olduğunu ölçmek amaçlı olup, ikinci kısmı da öğretmenlere yöneliktir. Amerika’da yürürlüğe giren NCEE araştırmaları da, yine bu araştırmanın temelini oluşturmuştur. Bu araştırmaların sonucu olarak ekonomi öğretiminde gerilerde olan İskoçya’nın, öğretmenlerinin ve öğrencilerinin aslında ekonomik temellerini çokta zayıf olmadığı ve müfredatlarda yapılan küçük değişikliklerle ekonomi öğretiminin İskoçya’da da kolaylıkla yapılabileceği ortaya çıkmıştır.

İskoçya eğitim sistemi bu alanda yapılan gelişmeler sonucunda örnek alınılacak bir ülke olma yolunda önemli bir adım atmıştır. Araştırmalar, öğretmenler, yöneticiler ve sorunun bir parçası olan öğrenciler de dâhil olmak üzere çok çaba harcanmıştır. Artık eğitim sistemi oturmuş ve öğrenciler ekonomiyi ve iktisadi alandaki etkinliliğini artırmıştır. Eskiden korkarak bakılan bu ekonomi konuları, artık korkulacak bir alan olmaktan çıkmış; aksine öğretmenler derslerine ekonomiyi entegre etmeye başlamışlardır (Fagan, 2007: 176).

3.3.7. Japonya

Japonya’daki ekonomi eğitimine baktığımızda, özellikle Sosyal Bilgilerde ekonomi eğitimini destekleyen konu ve üniteler görmek mümkündür.

Japonya’da ilköğretimde ekonomi eğitimi (1.–6.sınıf arası 6–11 yaş) Sosyal Bilgilerin bir parçasıdır. Resmî olarak, okul müfredatı her okulun kendisi tarafından belirlenir. Bununla beraber, Japonya’daki neredeyse tüm okullar, benzer müfredatlara sahiptir; çünkü Eğitim Bakanlığı uyulması gereken kuralları belirlemiştir ve okulların bunlara uymasını sağlamıştır.

Japonya’da ekonomi eğitimi, Amerikan dergilerinden ve kitaplarından edinilmiştir. Ekonomi içeriğinde tüm sınıflar, Sosyal Bilgiler konularını ve ünitelerini öğrenirler. İlköğretimde Sosyal Bilgiler öğretirken içerik maddesi, çevre konuların genişletilmiş

hâliyle organize edilir. Örneğin; dördüncü sınıfta; tüketici hayatı, perakende mağazalar ve kendi şehirlerindeki iş düzeni, şehirlerindeki önemli üretim etkinlikleri, beşinci sınıfta; valiliklerindeki önemli üretim etkinlikleri, şehirlerindeki önemli üretim etkinlikleri, Japonya'nın farklı bölgelerinde yaşam, altıncı sınıfta; Japonya'da tarım, balıkçılık, sanayi, ulaşım ve uluslar arası ticaret konuları verilmektedir.

Japonya'da ekonomi eğitimi; ekonomi isteklerinin yerine getirilmesinde, kaliteli ürünü daha ucuza alma konusunda, kaynakları etkili kullanma hakkında ve uluslar arası gelişen ticaret konusunda mantıksal veriler sunmaktadır. Öğrencilerin çevrelerine, bölgelerindekilere ve diğer insanlara bağlı yaşamları anlamaya yardımcı olmak ve öğrencilere toplumun birer üyesi oldukları bilincini öğretmeye yardımcı olmaktadır. Ayrıca doğal çevreyle ilgili insan hayatları, üretimin ve tüketimin özelliklerini anlamalarına ve toplumsal değerler geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Yamane, 1996: 31, 33, 39).

3.3.8. Meksika

Meksika'daki ekonomi eğitimine baktığımızda, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumdan etkilendiğini görmekteyiz. 1982 yılında Meksika'nın dış borç stoğu, ağır borç krizine sürüklenmesine neden olmuş, İşsizlik % 40'lara varmış, dış ticaret açığı giderek büyümüştür. Bu kötü durum otomatik olarak okulları, eğitim sistemini ve bunlara bağlı olarak da öğrencileri etkilemiştir. Meksika 1989–1994 dönemini kapsayan bir Ulusal Kalkınma Plânı uygulamaya koymuştur. Uygulanan bu kalkınma plânı, okulları ve Meksika'daki ders plânlarını etkilemiş, çocukların ve ailelerinin ekonomik bilgilerini tamamen değiştirmiştir.

Ekonominin kötü olduğu bu ortamda, öğrencilerin de ekonomi alanında uzmanlaşmasını beklemenin yersiz olduğu düşünülmemiştir; aksine bu durumu tersine çevirmek için öncelikle devlet, sonrada araştırmacılar çalışmalara başlamışlardır. Öğrenciler zamanla kendilerini ülkenin ihtiyaç duyduğu ekonomi konularında geliştirmeye çalışmış ve ülkenin içine girdiği ekonomik düzelme aşaması onların bu konudaki isteklerini arttırmıştır. Avrupa'dan alınan ders programları ve müfredatlar ile Meksika'daki öğrencilerin ekonomi konularındaki etkinliğini arttırmaları üzerine çalışmalar devam etmektedir (Diez-Martinez, 2009: 19, 20).

3.4. TÜRKİYE’DE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Ülkemizde henüz ilköğretim Sosyal Bilgiler dersine yönelik ekonomi eğitimi ve ekonomi okuryazarlığına dair yapılmış akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Sadece ekonomi eğitimine yönelik çalışmalar ve ekonomi okuryazarlığına yönelik sınırlı sayıdaki çalışmalar dikkat çekmektedir. Ekonomi okuryazarlığına ilişkin göze çarpan araştırmalardan ilki, Gerek ve Kurt (2010) tarafından yapılmış bir çalışmadır. Gerek ve Kurt çalışmalarında; Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi programında ekonomi okuryazarlığına ilişkin göstergelerin var olup olmadığını araştırmışlar ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi programında ekonomi okuryazarlığına ilişkin derslerin hiç yer almadığını ortaya koymuşlardır.

Gerek ve Kurt (2007), ekonomi okuryazarlığına dair diğer bir çalışmalarında ise, üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanacak çevrimiçi ortamının uygulamada getireceği sonuçları tartışmıştır.

Bu iki çalışmanın dışında ekonomi eğitime yönelik yapılan tezler dikkate değerdir. Örneğin; Pınarcı (2007) araştırmasında, ilköğretim 6.sınıfta okuyan öğrencilere farklı yöntemlerle verilen tüketici eğitiminin, öğrencilerin doğru tüketim bilgisi ve alışkanlıklarına etkisini saptamayı amaçlamış ve tüketici eğitiminin tüketim bilgi düzeyinin artmasını sağladığı, yanlış inanç ve tutumların değiştirilip düzeltilebilmesinde etkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

Ertürk (2006) çalışmasında; 1997 ve 2004 ilköğretim müfredatlarının genel amaçlarını ve bu müfredatlara uygun olarak yazılan Sosyal Bilgiler ders kitaplarını karşılaştırmış, 2004 yılında gerçekleştirilen ilköğretim müfredat değişikliğinin hangi koşulların ürünü olarak ortaya çıktığını, ilköğretimin amaçlarında meydana gelen değişimlerin neler olduğunu ve bu değişimlerin iki dönem müfredat ve ders kitaplarındaki toplum, yurttaşlık ve vatanseverlik anlayışını, ekonomi ve ekonomik bir aktör olarak birey kurgusunu nasıl dönüştürdüğünü ortaya koymaya çalışmıştır. Sosyal Bilgiler kitaplarındaki ekonomi konularının içerik analizini yapmıştır.

Ersoy (2005) çalışmasında, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin tüketici eğitimi konularına ilişkin bilgi ve tutumlarını belirlemek üzere Tüketici Eğitim Modeli geliştirip

farklı sosyoekonomik düzeyde okullara uygulamış ve gençlere, örgün eğitim kurumları tarafından tüketici eğitimi verilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur.

Odabaş (2003) araştırmasında, tüketici olarak ilköğretim öğrencilerinin tüketim faaliyetleri sırasındaki çevre bilinci düzeylerinin belirlenerek bir eğitim modelinin uygulanması amaçlamış ve verilen eğitimin olumlu katkılarını ortaya koymuştur.

Doğan (2003) araştırmasında, televizyon reklâmlarının çocukların tüketim davranışları üzerindeki etkilerini ölçmek amaçlanmış ve televizyon reklâmlarının çocukların tüketim davranışlarının şekillenmesinde ne derece etkili olduğunu değerlendirmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda çocukların, reklâmların ürün tanıtımının amacını iyi kavradıkları; fakat bu tanıtımın ürünlerin satın alınmasını teşvik etmek için yapıldığının farkına varmadıkları görülmüştür.

Sert (2002) araştırmasında, Ankara ilinde farklı sosyo -ekonomik bölgelerdeki ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, tüketici davranışlarını saptamak amacıyla plânlanmış ve betimsel araştırma metodunu kullanmıştır. Okullarda tüketici eğitimi ile ilgili bir ders olmadığı ve bu eğitim ile ilgili konuların, farklı derslerin bazı ünitelerinde dağınık bir şekilde verildiği, eğitsel kol faaliyetlerinin öğrencilerin dikkatini çekecek düzeyde olmadığı ve gereken önemin verilmediği sonucuna varılmıştır.

IV. BÖLÜM

“Devletimizin, hükümetimizin bütün programları iktisat programından çıkmalıdır; çünkü her şey bunun içinde bulunmaktadır.”

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

YÖNTEM

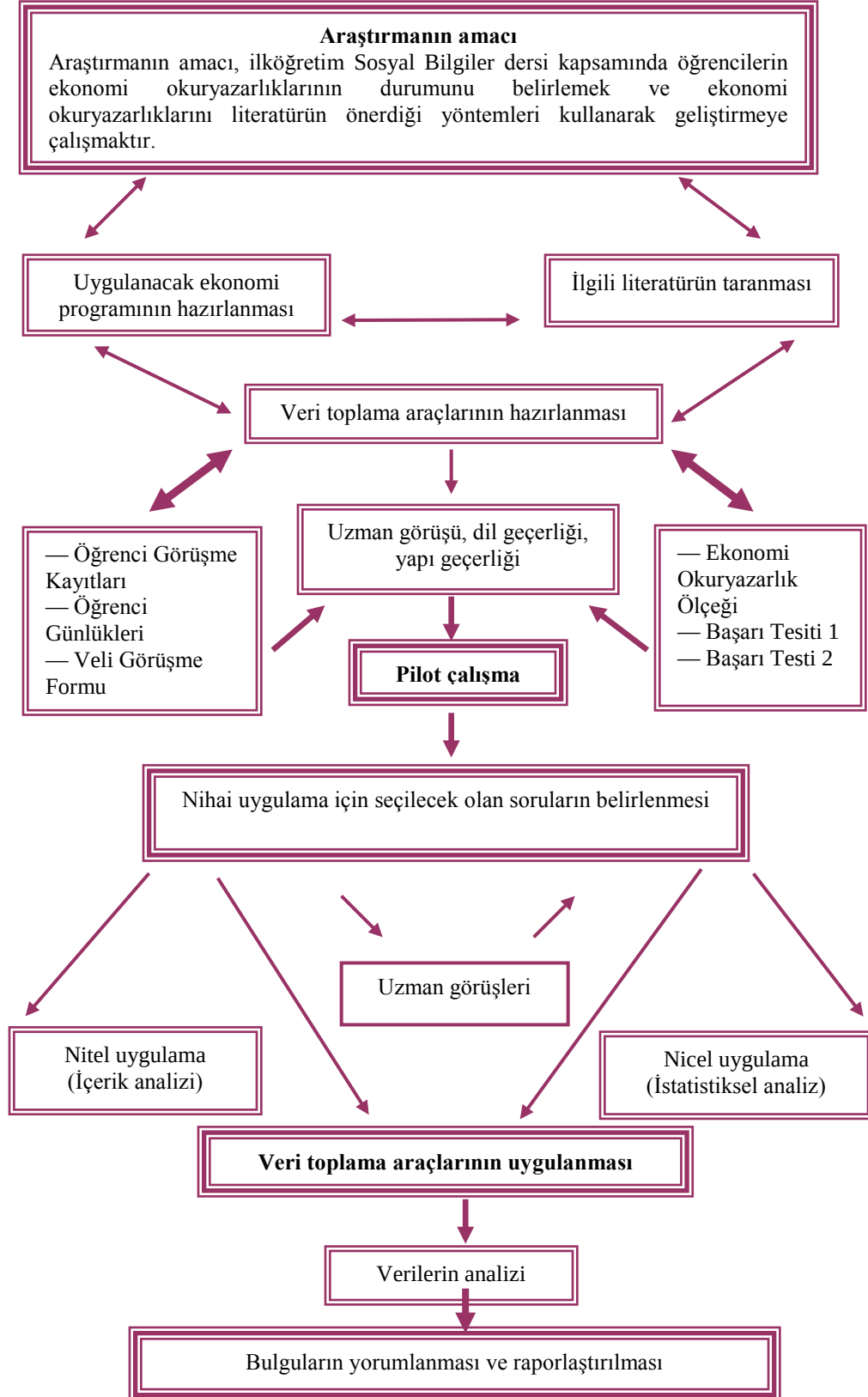
Bu bölümde; araştırmanın modeline, çalışma grubuna, aşamalarına, veri toplama araçlarının geliştirilmelerine ve uygulanmasına, verilerin toplanmasına ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

4. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli olarak, nicel ve nitel araştırma modellerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem (mixed method) kullanılmıştır. Nicel ve nitel yöntemleri kullanılarak yapılan karma yöntem araştırması bu her iki yöntemin güçlü yanlarından yararlanılmak için kullanılan bir araştırma türüdür. Nicel ve nitel verilerin birlikte kullanılması, araştırmacıya bir problemi tek başına kullanılan verilere göre daha iyi bir anlayış sağlamaktadır (Creswell ve Plano, 2007).

Nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem için Creswell üç farklı karma desenden söz etmektedir. Bu araştırmada Creswell'in bahsettiği karma desenlerden Zenginleştirilmiş Desen (Triangulation Desing) kullanılmıştır. Bu desende araştırmacılar, nicel ve nitel verileri eş zamanlı toplarlar. Daha sonra bu bulguları kullanarak verilerin birbirlerini destekleyip desteklemediğine bakarlar. Çeşitleme olarak da isimlendirilen bu desen, bir araştırmanın güçlendirilmesinde kullanılan temel yollardan birisidir. Çeşitleme, temelde verilerin toplanmasında kullanılır. Aynı çalışma içinde anket, ölçek gibi nicel araçların yanı sıra görüşme, gözlem, kayıtların incelenmesi gibi nitel yöntemlerden uygun olanların kullanılması bir çeşitlemedir. Çeşitlemede amaç, bulguların geçerliliğini arttırmaktır. Bir araştırma türünden elde edilen bulgular, diğer türden edinilen bulgularla denetlenir (Büyüköztürk, vd. 2008: 266,267; Punch, 2005:232).

Şekil 11: Araştırmanın İşlem Basamakları

Araştırmanın nicel boyutu için ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen (ÖSKD) modeli kullanılmıştır. Deneysel desende katılımcılar, deneysel işlemde önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler (Büyüköztürk, 2007: 19). Deneme modeli çalışmalarda deneklerin seçimi, araştırmanın en önemli kısmını oluşturur. Denekler, eşleştirme ve rastgele atama yöntemleri ile iki gruba ayrılırlar. Çalışma için tespit edilen iki gruptan hangisinin deney, hangisinin kontrol grubu olduğu rastgele atama veya birkaç sınıfa uygulanan ön test sonuçları birbirine en yakın olan iki sınıf seçilerek de tespit edilebilir (Kaptan, 1998: 85).

Bu çalışmada, uygulamanın yapıldığı okullarda bulunan mevcut sınıflardan (gruplardan) biri deney grubu, diğeri kontrol grubu olarak seçildiği için (desende hazır olan gruplar üzerinden atama yapıldığı için) araştırmanın deneysel deseninin *yarı deneysel desen* olduğu söylenebilir. Araştırmada bu gruplardan yansız atama yöntemiyle biri deney ve diğeri de kontrol olmak üzere ikişer grup oluşturulmuş, seçilen iki gruba da çalışma öncesi ve sonrası aynı testler uygulanarak ölçümler yapılmıştır (Büyüköztürk, vd., 2008: 206).

Ön test -son test kontrol gruplu desenin sembolize ediliş şekli aşağıdaki gibidir.

Şekil 12: Ön Test-Son Test Kontrol Grubu Deseni

GD	R	O1	X	O3
GK	R	O2		O4

Şekil 12’de gösterilen kontrol gruplu desende kullanılan sembollerin açılımları aşağıdaki şekildedir:

GD: deney grubunu, GK: kontrol grubunu, R: deneklerin gruplara rastgele olarak atandığını, O1 ve O3: deney grubunun ön test ve son test ölçümlerini, O2 ve O4 kontrol grubunun ön test ve son test ölçümlerini, X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir (Büyüköztürk, 2007: 21). Bu çalışmada Ekonomi Okuryazarlığı Programı öğretim yaklaşımı bağımsız değişken, akademik başarı ve ekonomi okuryazarlık düzeyi bağımlı değişken olarak gösterilebilir.

Bu araştırmada kullanılan deneysel desen Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 23: Araştırmanın Deneysel Deseni

SED	Gruplar	Ön Testler	Deneysel İşlem	Son Testler	Kalıcılık Testi (6 Hafta Sonra)
ASED	Deney Grupları	Akademik Başarı Testi 1,	Dersin, Araştırmacı Tarafından	Akademik Başarı Testi 1,	Akademik Başarı Testi 1,
		Akademik Başarı Testi 2,	Hazırlanan “Ekonomi Okuryazarlığı Programına” Göre İşlenmesi	Akademik Başarı Testi 2,	Akademik Başarı Testi 2,
		Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği		Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği	Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği
OSD	Kontrol Grupları	Akademik Başarı Testi 1,	Dersin, 2005 Sosyal Bilgiler Programına Göre Hazırlanmış	Akademik Başarı Testi 1,	Akademik Başarı Testi 1,
ÜSD		Akademik Başarı Testi 2,	7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Temelli İşlenişi	Akademik Başarı Testi 2,	Akademik Başarı Testi 2,
		Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği		Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği	Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği

Araştırmanın deneysel işlem basamakları şu şekildedir:

1. Öğrencilerin ekonomi okuryazarlığını tespit etmek ve geliştirmek için ekonomi disiplini içeren öğrenme alanı olan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı uygulama için seçilmiştir.
2. Sosyal Bilgiler dersini ilköğretim düzeyinde alan son sınıf olması ve soyut işlemler döneminde olmaları nedeniyle ilköğretim ikinci kademedeki 7. sınıflar uygulama öğrencileri olarak seçilmiştir.
3. Bu çalışmada uygulama için izin alınan okulların akademik okul başarıları ve Sosyal Bilgiler dersi başarıları birbirine en yakın olan sınıfları tespit edilmiş ve bu okulların 7. sınıfları yansız olarak biri kontrol, diğeri deney grubu olmak üzere atanmıştır.

4. Ekonomi okuryazarlığı programı başlanmadan önce “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinden önceki “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde öğrencilerin sürece alışması, araştırmacıyı ve süreci yadırgamamaları için hem deney gruplarında hem de kontrol gruplarında derslere girilmiştir. Ayrıca “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde deney gruplarındaki öğrencilerin yönteme ısınmalarını sağlamak amacı ile drama yöntemi ile (ekonomi programında kullanılacak bir yöntem olduğu için) ders işlenmiştir.
5. Uygulama yapılan okulların Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ve uygulanacak program dâhilinde yapılacak alan gezilerinin izinleri için okul yöneticilerine çalışma takvimi ve içeriği hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.
6. Deney ve kontrol gruplarındaki uygulamalara dersin öğretmeni, araştırmacı ve süreci kontrol eden bir de gözlemci katılmıştır. Gözlemci, sürecin işleyişini kontrol etmek ve yapılacak etkinliklerde araştırmacıya yardım etmek için araştırmaya dahil edilmiştir.
7. Uygulama süreci, uygulama araçlarının uygulama zamanı da dahil olmak üzere 8 hafta sürmüştür. Deney grupları ile yapılan alan gezileri, okul dışı etkinlik olarak kontrol gruplarının etkilenmemesi amacı ile okulda ders saati bittikten sonra gerçekleştirilmiştir.
8. Deney grupları için araştırmacı tarafından hazırlanan ekonomi okuryazarlığı programı, kontrol grubuna ise Sosyal Bilgiler ders kitabındaki ders işleniş takip edilerek ders işlenmiştir.
9. Kontrol gruplarının, deney grubu ile yapılan uygulama sürecinden etkilenmemeleri için öğretmenlerle gerekli tedbirler alınmıştır. Öğretmenlerin yardımı ile kontrol grubu derslerinin konu olarak önde gitmesi sağlanmıştır. Uygulama bitiminde öğretmenler gerekli düzenlemeleri yaparak konu gidişatını eski haline getirerek programlarının aksamamasını sağlamışlardır.

Araştırmanın nitel boyutu, araştırmanın nicel verilerini destekleyip desteklemediğini kontrol etmek amacıyla kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin

izlendiği araştırmadır. Nitel araştırmanın, tasarımına yansıyan en önemli özelliği, insanları, varlıkları ve olayları kendi doğası ortamında incelemesi dolayısıyla doğalcılığıdır. Nitel veriler, bütünsellik ve zenginliğe sahiptir ve sosyal olguların karmaşıklığıyla ilgilenmeyi mümkün kılar (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 39; Punch, 2005:142, 229). Bu araştırmada nitel verilerden yararlanarak nicel verilerin sonuçlarının öğrenci ve veli görüşleri ile desteklenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada öğrenci görüşmeleri odak grup görüşmesi ile gerçekleştirilmiştir. (Görüşmeler sadece deney gruplarıyla sınıf içerisinde belli bir örneklem alınarak yapılmamış, görüşmelere tüm deney ve kontrol grubu öğrencileri dahil edilmiştir. Bunun sebebi hazırlanan ekonomi programının etkililiğini ortaya koymak ve geleneksel yöntemle ekonomi eğitimi alan öğrencilerin bulgularıyla karşılaştırma imkânı bulmaktır.) Bu görüşmeler ders dışı bir zamanda, sınıf dışında, okul içerisinde boş bir sınıf ya da toplantı odalarında, bir raportör ve araştırmacının katılımı ile kayıt altına alınarak gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grupları kendi sınıfları içerisinde 7, 7, 8 kişilik üç gruba ayrılmıştır. Bu gruplama sınıf listesinden isimleri alınan öğrencilerden rastgele oluşturulmuş gruplar şeklinde hazırlanmıştır. Öğrencilere görüşme zamanına kadar grupları hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Görüşmeler, gruplar arası herhangi bir etkileşim olmaması için aynı gün içerisinde yapılmaya özen gösterilmiştir.

Araştırmanın nitel boyurunda ayrıca uygulanan ekonomi okuryazarlığı programının dönütlerini almak için deney grubu öğrencilerine tutturulan günlükler değerlendirilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda son olarak literatürdeki bulgularından yola çıkılarak öğrenci velilerine açık uçlu sorular sorulmuştur. Literatürdeki bulgular öğrencilerin ekonomi eğitiminde ailelerinin önemli rolü olduğunu ortaya koymaktadır. O nedenle farklı sosyoekonomik düzeylerde gerçekleştirilen bu çalışmada, ailelerin öğrenci başarısındaki rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır.

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2008- 2009 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesi Özyurt İlköğretim Okulu, Yenimahalle ilçesi Emniyetçiler İlköğretim Okulu ve Mamak ilçesi Serdar Tosun İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın deneysel işlem grubu, seçkisiz örnekleme yöntemlerinden “basit seçkisiz örnekleme” ile yoluyla belirlenmiştir. Bu noktada araştırmanın sosyoekonomik değişkeni olan üç farklı (alt- orta- üst) sosyoekonomik düzeyde okul için ilk olarak sosyoekonomik düzeyleri belirgin olan Ankara merkez ilçeler tespit edilmiştir. Bu merkez ilçelerdeki ilköğretim okulları tespit edilmiştir. Daha sonra internet ve telefon aracılığı ile okulların hangilerinin iki adet, sayıları birbirine denk olan 7. sınıfları olduğu belirlenmiştir. Daha sonra bu ilçelerin ilköğretim okullarından 3’er tane okul “basit seçkisiz örnekleme” ile yoluyla belirlenmiş ve uygulama izinleri alınmıştır. Üçer ilçeden tespit edilen okullardan üçü (her ilçeden bir adet) pilot çalışma için (nihayi uygulama okulları ile birebir denk olması koşulu sağlanarak) kullanılmıştır. Daha sonra kalan okullar ile görüşülmüş ve deneysel uygulama programına gönüllü olan okullardan ve aynı zamanda öğrenci akademik başarıları birbirine denk okullardan üçü (her ilçeden bir adet) nihayi uygulama için atanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunun örnekleminde öğrenci odak grup görüşmelerinde uygulama okullarının tüm deney ve kontrol grubu öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın nitel boyutunun veli görüşmeleri kısmındaki örneklemini uygulama okullarının tüm deney ve kontrol grubu öğrencilerinin velileri oluşturmuştur. Öğrenci günlükleri olan dokümanların incelenmesinde ise sadece uygulama okullarının deney grubu öğrencileri örneklemini oluşturmuştur.

Nitel çalışmalarda örneklem büyüklüğüne karar vermek için izlenmesi gereken net bir yol yoktur. Burada önemli olan neyi bilmek istediğimiz, araştırmanın amacı, elde bulunan zaman ve kaynaklar ölçüsünde neler yapabileceğimizdir. Nitel araştırmalarda örnekleme dahil edilecek birey yada bireylerden elde edilmesi planlanan verinin derinliği ve genişliği örneklem büyüklüğü ile genellikle ters orantılıdır (Büyüköztürk, vd., 2008: 93; Yıldırım ve Şimşek, 2006: 115).

Bu araştırmanın nitel boyutundaki örneklem seçiminde öğrenci odak grup görüşmelerinde tüm deney ve kontrol öğrenci alınmıştır. Bunun sebebi hazırlanan ekonomi programının etkililiğini ortaya koymak ve geleneksel yöntemle ekonomi eğitimi alan öğrencilerin bulgularıyla karşılaştırma imkânı bulmaktır. Ayrıca velilere yapılan anket

çalışmasında yine tüm deney ve kontrol grubu öğrencilerin velileri örnekleme dahil edilmiştir. Bunun sebebi ise öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı üzerinde ailelerin etkisi literatürde ortaya koyulmuştur. Amacımız farklı sosyoekonomik düzeylerdeki öğrencilerle yaptığımız çalışmada ailelerin, çocuklarının ekonomi öğrenmesi üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Araştırmanın amacı, bu geniş örnekleme almayı gerekli kılmıştır denilebilir.

Okulların sosyo ekonomik düzeylerini doğrulamak için, okulların bulundukları çevre ve okul müdürlerinden alınan bilgiler dikkate alınmıştır. Ayrıca çalışma öncesinde bu veriler ışığında tespit edilen okullardaki öğrencilere anne ve babalarının eğitim durumu ve gelir durumları sorulmuştur. Öğrencilerin bulundukları sosyo ekonomik düzeye göre annelerinin, babalarının eğitim durumu ve aile gelir durumları dağılımları şu şekildedir:

Tablo 24: Sosyo-ekonomik Duruma Göre Annelerin Eğitim Durumu

Anne Eğitim Durumu	Deney						Kontrol					
	Alt		Orta		Üst		Alt		Orta		Üst	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okur-yazar değil	0	0%	0	0%	0	0%	2	9%	0	0%	0	0%
Okur- yazar, bir okul bitirmede	3	14%	0	0%	0	0%	6	27%	0	0%	0	0%
İlkokul	16	73%	7	32%	0	0%	14	64%	8	36%	0	0%
Ortaokul	2	9%	3	14%	0	0%	0	0%	6	27%	0	0%
Lise	1	5%	7	32%	5	23%	0	0%	6	27%	9	41%
Üniversite	0	0%	5	23%	15	68%	0	0%	2	9%	13	59%
Lisansüstü	0	0%	0	0%	2	9%	0	0%	0	0%	0	0%
Diğer	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

Deney grubunda olup, alt sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %73'ünün annelerinin eğitim durumu “ilkokul”; orta sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %32'sinin annelerinin eğitim durumu ilköğretim ve “lise”; üst sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %68'inin annelerinin

eğitim durumu, “üniversite”dir. Kontrol grubunda olup, alt sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %64’ünün annelerinin eğitim durumu “ilkokul”, orta sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %36’sının annelerinin eğitim durumu “ilkokul”; üst sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %59’unun annelerinin eğitim durumu “üniversite”dir.

Tablo 25: Sosyo-ekonomik Duruma Göre Babaların Eğitim Durumu

Baba Eğitim Durumu	Deney						Kontrol					
	Alt		Orta		Üst		Alt		Orta		Üst	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okur-yazar değil	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Okur- yazar, bir okul bitirmedi	1	5%	0	0%	0	0%	3	14%	0	0%	0	0%
İlkokul	10	45%	4	18%	0	0%	11	50%	3	14%	0	0%
Ortaokul	8	36%	1	5%	0	0%	7	32%	3	14%	0	0%
Lise	3	14%	9	41%	0	0%	1	5%	11	50%	2	9%
Üniversite	0	0%	8	36%	12	55%	0	0%	5	23%	19	86%
Lisansüstü	0	0%	0	0%	10	45%	0	0%	0	0%	1	5%
Diğer	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

Deney grubunda olup, alt sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %45’inin babalarının eğitim durumu “ilkokul”; orta sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %18’inin babalarının eğitim durumu ilkokul ve %41’inin babalarının eğitim durumu “ lise”; üst sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %55’inin babalarının eğitim durumu, “üniversite”, %45’inin babalarının eğitim durumu ise “lisanüstü eğitim”dir. Kontrol grubunda olup, alt sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %50’sinin babalarının eğitim durumu “ilkokul”, orta sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %50’sinin babalarının eğitim durumu “lise”; üst sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %86’sının babalarının eğitim durumu “üniversite”dir.

Tablo 26: Sosyo-ekonomik Duruma Göre Ailelerin Gelir Durumlarının Dağılımları

Aylık Gelir	Deney						Kontrol					
	Alt		Orta		Üst		Alt		Orta		Üst	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
500 TL ve aşağısı	8	36%	0	0%	0	0%	11	50%	0	0%	0	0%
501–1.000 TL	12	55%	6	27%	0	0%	10	45%	5	23%	0	0%
1.001–1.500 TL	2	9%	10	45%	0	0%	1	5%	11	50%	0	0%
1.501–2.000TL	0	0%	3	14%	0	0%	0	0%	4	18%	0	0%
2.001–2.500 TL	0	0%	3	14%	1	5%	0	0%	2	9%	4	18%
2.501 TL ve üzeri	0	0%	0	0%	21	95%	0	0%	0	0%	18	82%

Deney grubunda olup, alt sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %55’inin aylık gelir durumu “501–1.000 TL”; orta sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %45’inin aylık gelir durumu “1.001–1.500 TL”; üst sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %95’inin aylık gelir durumu “2.501 TL ve üzeri” dir. Kontrol grubunda olup, alt sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %45’inin aylık gelir durumu “501–1.000 TL”; orta sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %55’sinin aylık gelir durumu “1.001–1.500 TL”; üst sosyo ekonomik düzeye sahip okullardan gelen öğrencilerin %82’sinin aylık gelir durumu “2.501 TL ve üzeri” dir.

Tüm bulgular bize basit seçkisiz örneklem alma yoluyla tespit edilen üç ilköğretim okulunun sosyoekonomik düzeylerinin “okulların bulundukları çevre ve okul müdürlerinden alınan bilgileri” destekler yönde çıktığını göstermektedir. Araştırmanın değişkenlerinden olan okulların sosyoekonomik düzeyleri yukarıdaki veriler ışığında tespit edilmiştir.

4.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veriler, deney ve kontrol gruplu ön test, son test içeren nicel araştırma yöntemi ve nitel araştırma yöntemi ile toplanmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı programının uygulanmasından önceki ekonomi okuryazarlık durumları ve ekonomik problemlere çözüm önerileri getirme düzeylerini tespit

etmek amacıyla, bir Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği ve iki tane Ekonomi Okuryazarlığı Başarı Testi uygulanmıştır. Başarı testleri iki aşamada uygulanmıştır: Birinci test, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde gördükleri konulardan sorulmuştur. İkinci test ise; öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları, Sosyal Bilgiler dersi ile ilişkilendirmeleri beklenen sorulardan oluşmaktadır.

Ölçme araçlarını geliştirme sürecinde, öğrencilerin ekonomi ile ilgili kazanımları anlama düzeylerini belirlemek amacıyla ilk olarak literatür taranmıştır. Daha sonra 4, 5, 6 ve 7. sınıflardan oluşan bir grup ilköğretim öğrencisine Sosyal Bilgiler dersi kapsamında gördükleri ekonomi konuları ile ilgili kompozisyon yazdırılmıştır (Bkz: Ek 2). Kompozisyonlardan ve Sosyal Bilgiler dersi ekonomi konularının kazanımlarından yola çıkılarak Sosyal Bilgiler “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesine ilişkin 4 seçenekli çoktan seçmeli test sorusu tipinde 110 tane test maddesi araştırmacı tarafından test geliştirme ilkelerine göre hazırlanmıştır. Hazırlanan başarı testlerinin test geliştirme aşamaları sırasıyla şöyledir:

1) *Testin Amacı:* İlköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde geçen kavram, beceri ve değerlere ilişkin öğrencilerin anlama düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır.

2) *Yoklanacak Hedef ve Davranışların Belirlenmesi:* “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi ilköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı incelenerek ünitenin analizi yapılmıştır. (2008–2009 öğretim yılında ilköğretim okullarında okutulacak ders kitabı olarak sadece MEB tarafından hazırlanan ders kitabı onaylanmıştır. Bu nedenle araştırma kapsamına alınan Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylanan bu kitap esas alınmıştır.) Hazırlanan belirtke tablosu ile yoklanacak kavramların sayısı belirlenmiştir.

3) *Maddelerin Yazılması:* Belirtke tablosu ile belirlenen davranışlara ilişkin en az üç soru çoktan seçmeli test tipinde olmak üzere toplam 110 maddelik bir test oluşturulmuştur.

4) *Madde Redaksiyonu:* Maddeler yazıldıktan sonra uygulama öncesinde her bir maddenin ölçülmek istenen davranışı ölçecek nitelikte olup olmadığı, bilimsel yönden bir yanlısının bulunup bulunmadığı, dil yönünden anlaşılır olup olmadığı ve dilbilgisi hatasının bulunup bulunmadığı farklı alan uzmanlarınca kontrol edilmiş ve ilgili düzeltmeler uzman

kanılarına göre yapılmıştır. Böylece alan uzmanların görüşleri alınarak uygulama öncesinde testin geçerliliğine ilişkin öngöründe bulunulmuştur.

5) *Testin Düzenlenmesi, Çoğaltılması ve Uygulanması*: Testin cevap anahtarı hazırlanarak doğru cevabın tüm seçeneklere eşit dağılıp dağılmadığı kontrol edildikten sonra, testin başına gerekli bilgileri içeren bir “yönerge” eklenmiştir. Uygulamadan önce çoğaltmadan kaynaklanan bir bozukluk olup olmadığı ayrıca kontrol edilmiştir.

6) *Puanlama ve Değerlendirme*: 55’er maddelik test 1 ve tes 2 formları, pilot uygulama için seçilen öğrencilere uygulanarak toplanan veriler ITEMAN madde analizi programı ile analiz edilmiş ve madde analizleri sonuçları değerlendirilmiştir.

Test 1 formunda yer alan 55 maddenin 14 maddesinde, madde ayırıcılıklarının 0.29 değerinin altında kaldığı; kalan 41 madde arasından da nihai uygulama için 30’ar maddelik Test 1 formunun maddelerinin seçimi yapılmıştır. Test 2 formunda yer alan 55 maddenin 18 maddesinde, madde ayırıcılıklarının 0.29 değerinin altında kaldığı, kalan 37 madde arasından da nihai uygulama için 30’ar maddelik Test 2 formunun maddelerinin seçimi yapılmıştır. Madde seçiminde madde ayırıcılıklarının yüksek ve maddelerin çoğunlukla orta güçlükte olması dikkate alınmıştır.

Ekonomi Okuryazarlığı Belirleme Ölçeği geliştirilme sürecinde ise öğrencilere yazdırılan kompozisyonlar ışığında araştırmacı tarafından 60 maddelik 5’li likert tipinde bir ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek, 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrenim gören 360 öğrenciye uygulanarak bir pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonucuna göre ölçeğin maddelerinin madde-toplam korelasyonları (madde ayırıcılık katsayıları) değerlendirilmiştir.

Maddelerin madde geçerlik katsayıları (madde toplam korelasyonları) en yüksekten en düşük maddeye göre sıralanmıştır. 23, 50 ve 53. maddelerin madde geçerliklerin uygun olmadığı; 1, 18, 27, 38 ve 45. maddelerin madde geçerlilikleri bakımından düzeltilmesi gereken maddeler olduğu görülmüştür. Kalan 52 maddenin madde toplam korelasyonlarının 0.30 değerinden büyük olduğu bir başka deyişle madde geçerliliklerinin uygun olduğu bulunmuştur. Nihai ölçeğe seçilecek 40 maddenin seçiminde olumlu ve olumsuz maddelerin sayısı ve madde geçerlilik katsayılarının en yüksek olması dikkate

alınmıştır. Veriler SPSS 15 programında analiz edilmiş olup anlamlılık düzeyi 0.05 olarak ele alınmıştır.

Madde toplam korelasyon katsayıları, en yüksek olan 40 madde için hesaplanan Alfa güvenilirliği 0.923 bulunmuştur. Bulunan bu güvenilirlik, katsayısı 0.70'in üzerinde olması gerekçesi ile ölçek güvenilir; ölçek maddelerinin iç tutarlılığı yüksektir. Ölçeğin geçerliliğinde seçilen 40 maddeye, ait veriler üzerinde Varimax döndürme yöntemiyle faktör analizi yapılmıştır. Genel olarak faktör analizi sonuçlarının ölçeğin yapı geçerliliğini sağladığı, ölçeğin tek boyutlu olduğu söylenebilir. Faktör yük değerinin 0.45 ya da daha yüksek olması madde seçimi için iyi bir ölçüdür (Büyüköztürk, 2004: 118). Madde-toplam korelasyon katsayısına göre nihai uygulama için tutum ölçeğine alınan maddelerin faktör yük değerlerinin uygun olduğu görülmüştür.

Geliştirilen ölçeğin araçları, alan uzmanları ve ölçeğin değerlendirme uzmanların yardımı ve görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği ve Ekonomi Okuryazarlığı Başarı Testleri için ilk olarak izin alınan okullardan üçünde, pilot çalışma yapılarak soruların geçerlik ve güvenilirlikleri tespit edilmiştir. Uygulama aşamasında ise; pilot çalışma için kullanılmayan okullardan, farklı sosyoekonomik düzeye sahip (alt, orta ve üst sosyoekonomik düzey) üç ayrı okul tespit edilmiştir.

Pilot çalışma sonucunda nihai uygulama için tespit edilen Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği ve Ekonomik Okuryazarlığı Başarı Testleri, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi başlamadan önce öğrencilere uygulandıktan sonra aynı ölçek ve testler ünite bitiminde tekrar uygulanmıştır. Uygulanan programın kalıcılığını ölçmek amacı ile son testin uygulanmasından altı hafta sonra ölçeğin araçları tekrar aynı örnekleme uygulanmıştır.

Uygulamada deney grubu öğrencilerinin, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuları, farklı yöntem ve tekniklerin (literatürde ekonomi eğitiminde tavsiye edilen yöntem ve teknikler) kullanıldığı etkinliklerle, günlük hayatla ilişkilendirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca ilgili ünitenin kazanımları günlük hayatta ailelerinden, çevrelerinden ve medyadan duydukları ekonomi konularıyla ilişkilendirilerek verilmeye çalışılmıştır. Kontrol grubunda ise ilgili ünite, Sosyal Bilgiler programının ve ders kitabının öngördüğü şekilde işlenmiştir.

Aşağıdaki tablolarda araştırmanın deneysel modeli için geliştirilen ölçme araçlarının sorularının, Sosyal Bilgiler 7. sınıf “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin hangi kazanımlarını ölçtüğü gösterilmektedir.

Tablo 27: Başarı Testleri Sorularının Kapsadığı Kazanımlar

Kazanımlar	Başarı Testi I İlgili Soruları	Başarı Testi II İlgili Soruları
1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar	1, 3, 4, 9, 10, 16, 21, 23, 27, 29	1, 9, 15, 23, 24, 27, 30
2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir.	6, 7, 8, 9, 10, 16, 20, 23, 24, 30	4, 5, 23
3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	2, 5, 11, 16, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30	9, 10, 14, 16, 23, 26, 27, 30
4. Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir.	14, 18, 23, 26	1, 2, 3, 7, 13, 17, 20, 25
5. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.	12, 13, 15, 17	2, 9, 19, 20, 22, 27, 28, 29
6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.	15, 17, 19, 29	6, 8, 11, 12, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 28

Tablo 28: Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Kapsadığı Kazanımlar

Kazanımlar	İlgili Kavram ve Değer	Ölçeğin İlgili Soruları
1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar	Ekonomi, İhracat, İthalat, Tüketim, Üretim, Vergi, Yatırım	1, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 18, 24, 26, 30, 32, 35
2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir.	Kaynak, Okyanus, Ticaret, Ürün	6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 19, 27, 28, 34
3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.	Emek, Enerji, Pazar, Sanayi, Sermaye	9, 10, 17, 29, 31, 35, 37, 38, 39,
4. Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir.	İsraf, Sorumluluk, Tasarruf, Vakıf, Dayanışma	2, 12, 20, 23, 35, 40, 15
5. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıır.	Bütçe, Dayanışma, Dürüstlük, Meslek	4, 12, 16, 21, 22, 26, 33
6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.	Girişimci, Çalışkanlık	3, 12, 14, 25, 33, 35, 36, 40

Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan veri toplama yöntemlerinin başında görüşme, odak grup görüşmesi ve gözlem gelmektedir. Bunların yanı sıra çeşitli türdeki dokümanlar da (belgeler, yazışmalar, fotoğraflar, günlükler vb.), nitel araştırmalarda kullanılan verilere temel olabilir (Yıldırım ve şimşek, 2006: 88, 188).

Bu çalışmada nitel verilerin ilk ayağını, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “odak grup” görüşmesi yoluyla toplanmıştır.

Bireysel görüşmeler yanında odak grup görüşmeleri de, nitel veri toplamada önemli bir işleve sahiptir. Odak grup görüşmeleri araştırmacı açısından bireysel görüşmelere göre bazı farklı özellikler gösterir. Öncelikle grup görüşmelerinde sorulara verilen yanıtlar, gruptaki bireylerin birbiriyle etkileşimleri sonucu oluşur. Gruptan bir bireyin sorulan soruya verdiği bir yanıtın diğer bireyler tarafından duyulması, onlara, kendi düşüncelerini verilen bu yanıt çerçevesinde oluşturma fırsatı verir. Yani grup dinamikleri sorulara verilen yanıtların kapsamını ve derinliğini etkileyen önemli bir etken olur. Odak grup görüşmelerinin bu özelliği, aynı zamanda bu tür görüşmelerin zengin bir veri seti oluşturmaya yardımcı olması açısından da önem taşır (Yıldırım ve şimşek, 2006: 151). Odak grup görüşmeleri bazı fikirlerin değerlendirme tekniklerini içerebilir ya da bu safhanın ardından kullanılabilirler (Langford & Mcdonagh, 2003: 174). Bu çalışmada uygulanan ekonomi programı ile ders gören öğrenciler ile geleneksel yöntemler ile ders gören öğrencilerin süreç sonunda karşılaştırmasını yapmak amacı ile odak grup görüşmesi yapılmıştır.

Araştırmada odak grup görüşmesi ile veri toplamak için üç okulun deney ve kontrol grubundaki öğrenciler, sınıflarında 8, 7, 7’şer şekilde rastgele olarak gruplara ayrılmışlardır. Oluşturulan gruplarla araştırmanın amacı doğrultusunda uygulamaların bitiminde eğitim öğretime aksatmayacak şekilde, bir buçuk saatlik görüşmeler şeklinde yapılmıştır. Bu görüşmelerde, araştırmanın uygulama boyutu ile ilgili öğrencileri; düşünmeye, üretmeye, yeni fikirler ortaya koymalarına yardımcı olacak sorular sorulmuştur. Ayrıca, öğrendikleri konulardan yola çıkarak günlük hayatla ilgili çıkarımlar yapmaları istenmiştir.

Bu araştırmanın nitel boyutunun diğer ayaklarını öğrenci günlükleri ve öğrenci velilerine gönderilen açık uçlu soru formları oluşturmaktadır. Araştırmada bu veriler doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır.

Nitel araştırmalarda doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini arttırmak amacı ile görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanı sıra, çalışılan araştırma problemi ile ilgili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dâhil edilebilir. Bu da verilerin çeşitlendirilmesi (Triangulation Desing) amacına hizmet eder ve araştırmanın geçerliğini önemli ölçüde artırır. Doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187, 188).

Araştırmada deney grubundaki öğrencilerden günlük Sosyal Bilgiler dersine yönelik günlük tutmaları istenmiştir. (Bu uygulamanın sadece deney grubu öğrencilerine yönelik olmasının sebebi uygulanan Ekonomi Okuryazarlığı Programının okuryazarlık eğitimi kapsamında yapılan bir etkinlik olmasıdır.) Bu doğrultuda her öğrenciye 40 sayfalık çizgili defter dağıtılmıştır. Öğrencilere uygulama başlangıcında nasıl günlük tutacakları araştırmacı tarafından anlatılmıştır. Uygulama süresince bu defterler araştırmacı tarafından tenefüs saatlerinde incelenerek öğrencilere dönütler verilmiştir. Bu günlükler araştırmacı tarafından uzman görüşleri ve literatürdeki örnek çalışmaların kriterleri incelenerek hazırlanan ölçek ile değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Çalışmada araştırmaya ilişkin öğrencilerin ekonomi okuryazarlıklarına katkılarını tespit etmek amacı ile velilerin görüşleri de alınmıştır. Bu kapsamda uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan açık uçlu görüşme soruları hazırlanmıştır. Hafta içi velilerin çalışma durumları nedeniyle görüşme için gelmeleri mümkün olmadığından ve araştırma açısından zaman alacağından dolayı sorular velilere öğrenciler aracılığıyla ulaştırılmıştır. Daha sonra veliler, veli toplantısında ve dersin öğretmeni ile olan görüşmelerinde kendilerine gönderilen formlar konusunda bilgilendirilmiş ve doldurmaları konusunda teşvik edilmişlerdir. Öğrenci velileri kendilerine gönderilen anketi cevaplamaya oldukça istekli davranmışlar ve gönderilen her anket değerlendirmeye alınmıştır.

4.4.Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verileri SPSS 15 istatistik program paketinin yardımıyla çözümlenmiştir. Ölçme sonuçları, bağımlı değişkeni oluşturmaktadır. Bağımlı değişkenin ölçümlerinin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogrov-Smirnov Testi ile sınıandığında başarı testi puanlarının ve ekonomi okuryazarlığı belirleme puanlarının normal dağılıma uymadığı gözlenmiştir.

Ölçme sonuçlarının normal dağılım göstermemesi sebebiyle öğrencilerin cinsiyetlerine (kız-erkek) ve dahil oldukları gruplara (deney-kontrol) göre yapılan karşılaştırmalarda non-parametrik testlerden Mann Whitney U Testi; öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarına göre test puanlarının karşılaştırılmasında Kruskall Walls Testi ve her bir grubun ön test ile son test puanları arasında anlamlı fark karşılaştırmaları Wilcoxon Testi kullanılarak çözümlenmiştir. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak ele alınmıştır.

Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan odak grup görüşmesi yoluyla toplanan öğrenci görüşleri, kamera yardımıyla kayda alınmış ayrıca bir raportör tarafından tutulan notlar şeklinde toplanmıştır. Video kayıtları daha sonra Nvivo 8 programı ile (program video yavaşlatma ve okuma için kullanılmıştır) iki uzman tarafından ayrı ortamlarda eş zamanlarda irdelenmiş ve yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen bu veriler daha sonra aynı uzmanlar ve bir başka uzman tarafından karşılaştırılmış ve raportörün verileriyle eşleştirilmiştir. Bu işlem tek bir yazılı metin elde edene kadar devam etmiş son olarak elde edilen yazılı metin kaynağı bir alan uzmanı ve dil uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. Bu veriler içerik analizine tâbi tutularak analiz edilmiştir.

İçerik analizi belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük kategorilere özetlenmesidir. İçerik analizi metin veya metinlerden oluşan kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Büyüköztürk, vd., 2008: 263, 269; Yıldırım ve Şimşek, 2006: 227). İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun

anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir: (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 228).

Nitel verilerin nicelleştirilmesi; görüşme, gözlem veya dökümânların incelenmesi yoluyla elde edilmiş yazılı biçimdeki verinin, belirli süreçlerden geçirilerek sayılara veya rakamlara dökülmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 242). Sayısallaştırma / sayma içerik analizinin önemli özelliklerinden biridir. Uygun kategoride yer alan her birim her seferinde sayılır. Kodlama sürecinin en son ürünü sayılar olmalıdır. İçerik analizi sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasında genellikle frekans ve yüzde kullanılır (Büyüköztürk, vd., 2008: 266, 267).

Araştırmada, veliler için hazırlanan açık uçlu soruların analizinde, nitel araştırma veri analizi yöntemlerinden biri olan, doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin günlükleri de doküman incelemesi ile analiz edilmiştir. Günlüklerin analizi, uzman görüşleri ve literatürdeki örnek çalışmaların kriterleri incelenerek hazırlanan ölçek (Bkz: Ek 8) ile değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Doküman analizinde, araştırmacı alandaki kuramlardan yola çıkarak veya kendi geliştirdiği kategoriler yoluyla işe başlar. Bu kategoriler veya temalar, yapılacak doküman analizinin de temel kategorileri olacaktır. Kategoriler analizin ilerleyen aşamalarında araştırmacı ortaya çıkarılabilir. Araştırmanın amacına göre değişik analiz birimleri söz konusudur: sözcük, tema, karakter, cümle ya da paragraf, madde ve içerik. Doküman analizinde elde edilen veriler sayısallaştırılarak sunulabilir. Araştırmacı tarafından oluşturulan kategori incelenen dokümanda “var veya yok” şeklinde sayılabilir. Nicelleştirilen veriler raporlaştırılırken dokümanlardan alıntı yapılarak okuyucuya sayısal verileri anlama olanağı tanınmış olunur. Dokümanların analizi, görüşme ve gözlemlerden elde edilen verileri desteklemek, çürütmek veya bulduğu sonuçlara alternatif açıklamalar getirmek amacı ile kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 197, 198, 199, 200). Bu çalışmada da velilerin açık uçlu sorularla elde edilen görüşleri, çocuklarının ekonomi eğitimindeki katkılarını ortaya koymak amacı ile araştırmanın nicel bulgularını ve öğrenci görüşmelerini destekleyip desteklemediğini görmek için alınmıştır.

V. BÖLÜM

“Siyasi, askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa husule gelen zaferler devamlı olamaz, az zamanda söner.”

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

V. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın nicel ve nitel verilerinin bulgularına ve yorumlarına yer verilecektir. Bu işlem araştırmanın alt problemlerinin basamak basamak ele alınışı şeklinde sunulacaktır.

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

1. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla; geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla; geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı, non-parametrik testlerden bağımsız örneklem için uygulanan; “Mann Whitney U testi” ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 29: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

								Mann-Whitney	
Test	Başarı Testi	Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	Sıralarının Ortalaması	Sıralarının Toplamı	U testi	P
Öntest	Başarı Testi 1	Deney	66	5,38	1,89	67,43	4.450,50	2.116,500	0,777
		Kontrol	66	5,27	1,99	65,57	4.327,50		
	Başarı Testi 2	Deney	66	5,02	1,51	65,20	4.303,50	2.092,500	0,690
		Kontrol	66	5,12	1,42	67,80	4.474,50		

Deney grubu öğrencilerinin ölçülen uygulama öncesi, Başarı Testi 1 puanlarının ortalaması; ($\bar{X}=5.38$), kontrol grubu öğrencilerine ($\bar{X}=5.27$) göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak, deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesinde ölçülen Başarı Testi 1 puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$).

Kontrol grubu öğrencilerinin ölçülen uygulama öncesi, Başarı Testi 2 puanlarının ortalaması; ($\bar{X}=5.12$), deney grubu öğrencilerine ($\bar{X}=5.027$) göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak, deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesinde ölçülen Başarı Testi 2 puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$).

Birinci alt probleme ait bulgular, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesine ait bilgi düzeylerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle; deney ve kontrol gruplarının başlangıçta bilgi düzeyleri açısından denk olma şartı sağlanmıştır.

5. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

2. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla; geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla; geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı, non-parametrik testlerden bağımsız, örneklem için uygulanan; “Mann Whitney U testi” ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 30: Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

								Mann-	
		Başarı			Std.	Sıralarının	Sıralarının	Whitney	
Test	Testi	Grup	N	Ortalama	Sapma	Ortalaması	Toplamı	U testi	P
Sontest	Başarı	Deney	66	29,08	1,15	97,30	6.421,50	145,500	0,000*
	Testi 1	Kontrol	66	22,53	2,67	35,70	2.356,50		
	Başarı	Deney	66	29,39	0,94	96,20	6.349,50	217,500	0,000*
	Testi 2	Kontrol	66	19,56	4,70	36,80	2.428,50		

*p<0.05

Deney grubu öğrencilerinin, ölçülen uygulama sonrası Başarı Testi 1 puanlarının ortalaması; ($\bar{X}$ =29.08), kontrol grubu öğrencilerine ($\bar{X}$ =22.53) göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da, deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin, uygulama sonrasında ölçülen Başarı Testi 1 puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur (p<0.05).

Deney grubu öğrencilerinin ölçülen uygulama sonrası Başarı Testi 2 puanlarının ortalaması; ($\bar{X}=29.39$), kontrol grubu öğrencilerine ($\bar{X}=19.56$) göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da, deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin, uygulama sonrasında ölçülen Başarı Testi 2 puanları arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir ($p<0.05$).

Elde edilen bulgulara göre; “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin aktif öğrenme yöntemlerine göre hazırlanmış bir ekonomi programı ile ders gören deney grubundaki öğrencilerin, geleneksel yöntemle göre ders gören kontrol grubundaki öğrencilere göre akademik başarılarında daha fazla bir artış olduğu görülmüştür. Kısacası; deney grubundaki öğrenmenin, kontrol grubuna göre daha fazla olduğu görülmektedir.

5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

3. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde; ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun kalıcılık test başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla; geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun kalıcılık testi başarı puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı, non-parametrik testlerden bağımsız örneklem için uygulanan; “Mann Whitney U testi” ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 31: Deney ve Kontrol Gruplarının Kalıcılık Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Test	Başarı		N	Ortalama	Std. Sapma	Sıralarının Ortalaması	Sıralarının Toplamı	Mann-Whitney	
	testi	Grup						U testi	P
Kalıcılık	Başarı Testi 1	Deney	66	28,77	1,47	99,45	6.563,50	3,500	0,000*
		Kontrol	66	19,56	2,57	33,55	2.214,50		
	Başarı Testi 2	Deney	66	28,88	1,20	98,93	6.529,50	37,500	0,000*
		Kontrol	66	18,94	4,11	34,07	2.248,50		

*p<0.05

Deney grubu öğrencilerinin, ölçülen Kalıcılık Başarı Testi 1 puanlarının ortalaması; ($\bar{X}$ =28.77), kontrol grubu öğrencilerine ($\bar{X}$ =19.56) göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak, deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin Kalıcılık Başarı Testi 1 puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Deney grubu öğrencilerinin ölçülen Kalıcılık Başarı Testi 2 puanlarının ortalaması; ($\bar{X}$ =28.88), kontrol grubu öğrencilerine ($\bar{X}$ =18.94) göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak, deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin kalıcılık Başarı Testi 2 puanları arasında anlamlı bir fark gözlenmiştir ($p<0.05$).

Bulgular neticesinde deney grubunun kalıcılık başarı testleri puanlarıyla, kontrol grubunun kalıcılık başarı testleri puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubuyla; geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön, son test ve kalıcılık okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Uygulama öncesi, sonrası ve uygulamadan 6 hafta sonra ölçülen ekonomi okuryazarlığı puanlarının; deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında anlamlı bir fark gösterip göstermediği, okuryazarlık puanlarının dağılımı normal dağılım göstermediği için; “Mann Whitney U testi” ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 30’da gösterilmiştir.

Tablo 32: Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest – Sontest- Kalıcılık Puanlarının Okuryazarlık Puanlarının Karşılaştırılması

Test	Grup	N	Ortalama	Std. Sapma	Sıralarının Ortalaması	Sıralarının Toplamı	Mann-Whitney U testi	P
Öntest	Deney	66	112,36	7,24	71,05	4.689	0,171	0,448
	Kontrol	66	111,43	6,69	61,95	4.089		
Son test	Deney	66	191,23	3,11	99,50	6.567,00	0,000	0,000*
	Kontrol	66	139,71	5,60	33,50	2.211,00		
Kalıcılık	Deney	66	177,00	4,86	99,50	6.567,00	0,000	0,000*
	Kontrol	66	121,09	5,14	33,50	2.211,00		

*p<0.05

Deney grubu öğrencilerinin, ölçülen uygulama öncesi okuryazarlık puanlarının ortalaması; ($\bar{X}$ =7.24), kontrol grubu öğrencilerine ($\bar{X}$ =6.69) göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak, deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesinde ölçülen okuryazarlık puanlarının arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$). Başka bir ifadeyle; deney ve kontrol gruplarının başlangıçta bilgi düzeyleri açısından denk olma şartı sağlanmıştır.

Deney grubu öğrencilerinin, ölçülen uygulama sonrası okuryazarlık puanlarının ortalaması ($\bar{X}$ =191.23), kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrasında ölçülen okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir ($p<0.05$). Kısacası; deney grubundaki öğrenmenin kontrol grubuna göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Deney grubu öğrencilerinin, 6 hafta sonra ölçülen kalıcılık okuryazarlık puanlarının ortalaması ($\bar{X}=177.00$), kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin 6 hafta sonra ölçülen kalıcılık okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir ($p<0.05$). Kısacası; deney grubunun kalıcılık okuryazarlık fark puanlarıyla, kontrol grubunun kalıcılık okuryazarlık fark puanları arasında, deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

5. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun ön test ve son test puanları (erişi) arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun ön test ve son test puanları (erişi) arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı, nonparametrik testlerden bağımlı örneklemeler için uygulanan; “Wilcoxon testi” ile sınanmış ve sonuçları Tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 33: Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Karşılaştırılması

Test	Test		Std.		Wilcoxon	
	Türü	N	Ortalama	Sapma	Z değeri	P
Başarı testi 1	Ön test	66	5,38	1,87	-7,080	0.000*
	Son test	66	29,08	1,15		
Başarı testi 2	Ön test	66	5,02	1,51	-7,098	0.000*
	Son test	66	29,40	0,94		

* $p<0.05$

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun 1. başarı testinin son test puanları ($\bar{X}=29,08$), ön test puanlarından ($\bar{X}=5,38$) daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da deney grubundaki öğrencilerin ölçülen son test ile ön test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde ekonomi okuryazarlığını geliştirmeye yönelik düzenlenen öğretim etkinliklerinin uygulandığı deney grubunun, 2. başarı testinin son test puanları ($\bar{X}=29,40$), ön test puanlarından ($\bar{X}=5,02$) daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da deney grubundaki öğrencilerin ölçülen son test ile ön test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Bulgulara göre deney grubu öğrencilerinin, son test başarı puanları her iki başarı test puanları içinde ön test sonuçlarına göre daha başarılı çıkmıştır. Bu sonuçlar, aktif öğrenme yöntemleri çerçevesinde ekonomi programı gören deney grubu öğrencilerinin akademik başarılarında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

a. Deney grubu ön test ve son test puan farkları (erişi) cinsiyet değişkeni ile nasıl farklılık göstermektedir?

Deney grubu öğrencilerinin, ön test ve son test puan farklarının (erişi) cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği; “Mann Whitney U testi” ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 32’de gösterilmiştir.

Tablo 34: Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Test	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Sıralarının Ortalaması	Sıralarının Toplamı	Mann-Whitney U Testi	P
Başarı Testi 1	Kız	31	23,45	2,11	31,24	968,50	472,500	0,364
	Erkek	35	23,91	1,90	35,50	1.242,50		
Başarı Testi 2	Kız	31	24,39	1,63	33,73	1.045,50	535,500	0,927
	Erkek	35	24,37	1,63	33,30	1.165,50		

Erkek öğrencilerin Başarı Testi 1’deki erişiş puanlarının ($\bar{X}=23.91$), kız öğrencilere göre ($\bar{X}=23.45$) nispeten daha yüksek bulunmuş; ancak istatistiksel olarak deney grubu öğrencilerinin Başarı Testi 1’deki erişiş puanlarının, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Kız öğrencilerin Başarı Testi 2’deki erişiş puanlarının ($\bar{X}=24.39$), erkek öğrencilere göre ($\bar{X}=24.37$) nispeten daha yüksek bulunmuş; ancak istatistiksel olarak deney grubu öğrencilerinin Başarı Testi 2’deki erişiş puanlarının, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Bulgular, her iki başarı testi için deney grubundaki öğrencilerin cinsiyete göre bir farklılaşma olmadığını göstermektedir. Bu durum, öğrenmede bir farklılaşma olmadığını göstermesi bakımından istendik bir durumdur.

b. Deney grubu ön test ve son test puan farkları (erişiş) sosyo-ekonomik düzey değişkeni ile nasıl farklılık göstermektedir?

Deney grubu ön test ve son test puan farkları (erişiş) sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı; “Kruskall Walls” testi ile sınanmış ve sonuçları Tablo 33’de gösterilmiştir.

Tablo 35: Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Test	SED	N	Ortalama	Std. Sapma	Sıralarının Ortalaması	Ki kare Değeri	P
Başarı Testi 1	Alt	22	23,73	1,96	33,48	7,472	0,024*
	Orta	22	24,55	1,92	41,34		
	Üst	22	22,82	1,82	25,68		
Başarı Testi 2	Alt	22	23,95	1,62	28,18	4,658	0,097
	Orta	22	25,00	1,63	40,18		
	Üst	22	24,18	1,47	32,14		

*p<0.05

Sonuçlara göre deney grubu öğrencilerinin Başarı Testi 1'deki erişim puanlarının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Orta-sosyo ekonomik düzeyli okullarda öğrenim gören öğrencilerin, Başarı Testi 1'deki erişim puanlarının ($\bar{X}=24.55$), alt ve üst sosyo ekonomik düzeyli okullarda öğrenim gören öğrencilerin erişimlerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Başarı Testi 1, öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları ekonomik sorunlara göre hazırlanmıştır. Deney grubu OSED, okulun öğrencilerinin bu testteki erişim puanları, diğer okuldaki öğrencilerin erişim puanlarına göre daha fazla başarılı çıkmıştır. Üç okulun öntest sonuçlarının başlangıçta eşit olduğu ve üç okulun öğrencilerinde aynı ekonomi programını aktif öğrenme yöntemlerine göre gördükleri düşünüldüğünde, OSED okulun daha başarılı olma sebebini nitel verilerle açıklamaya çalışmak daha uygun olacaktır.

Deney grubu öğrencilerinin Başarı Testi 2'deki erişim puanlarından, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, orta-sosyo ekonomik düzeyli okullarda öğrenim gören öğrencilerin, Başarı Testi 2'deki erişim puanlarının ($\bar{X}=25.00$), alt ve üst sosyo ekonomik düzeyli okullarda öğrenim gören öğrencilerin erişimlerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Başarı Testi 2, öğrencilerin “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi çerçevesinde gördükleri ekonomi konularına göre hazırlanmıştır. Bu testin erişi puanları üç okulunda deney grupları içinde anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

6. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test ve son test puanları (erişi) arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test ve son test puanları (erişi) arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı, nonparametrik testlerden bağımlı örneklem için uygulanan; “Wilcoxon Testi” ile sınanmış ve sonuçları Tablo 34’de gösterilmiştir.

Tablo 36: Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Karşılaştırılması

Test	Test Türü	N	Std.		Wilcoxon Z değeri	P
			Ortalama	Sapma		
Başarı Testi 1	Ön test	66	5,27	1,99	-7,072	0,000*
	Son test	66	22,53	2,67		
Başarı Testi 2	Ön test	66	5,12	1,42	-7,070	0,000*
	Son test	66	19,56	4,70		

*p<0.05

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun 1. Başarı Testinin son test puanları ($\bar{X}=22,53$), ön test puanlarından ($\bar{X}=5,27$) daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da kontrol grubundaki öğrencilerin ölçülen son test ile ön test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki konuların öğretiminde, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun 2. Başarı Testinin son test puanları ($\bar{X}=19,56$), ön test puanlarından ($\bar{X}=5,127$) daha yüksek bulunmuştur. İstatistiksel olarak da kontrol grubundaki öğrencilerin ölçülen son test ile ön test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Bulgular, geleneksel yöntemle ders işleyen kontrol grubu öğrencilerinin de akademik başarılarının öntest sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde arttığını ortaya koymaktadır. Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesini görmeden önce öğrencilere uygulanan ön test puanları bu ünite işlendikten sonra öğrencilerin öğrenme düzeylerinde artış sağlamıştır.

5.6.1. Kontrol grubu ön test ve son test puan farkları (erişi) cinsiyet değişkeni ile nasıl farklılık göstermektedir?

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan farklarının (erişi) cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği; “Mann Whitney U testi” ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 35’de gösterilmiştir.

Tablo 37: Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişi) Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Test	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Sıralarının Ortalaması	Sıralarının Toplamı	Mann-Whitney U testi	P
Başarı Testi 1	Kız	27	17,63	3,83	34,80	939,50	491,500	0,646
	Erkek	39	17,00	3,14	32,60	1.271,50		
Başarı Testi 2	Kız	27	15,15	4,19	36,72	991,50	439,500	0,254
	Erkek	39	13,95	5,02	31,27	1.219,50		

Kız öğrencilerin Başarı Testi 1’deki erişim puanlarının ($\bar{X}=17.63$), erkek öğrencilere göre ($\bar{X}=17.00$) nispeten daha yüksek bulunmuş; ancak istatistiksel olarak kontrol grubu

öğrencilerinin, Başarı Testi 1'deki erişim puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Kız öğrencilerin Başarı Testi 2'deki erişim puanlarının ($\bar{X}=15.15$), erkek öğrencilere göre ($\bar{X}=13.95$) daha yüksek bulunmuş; ancak istatistiksel olarak kontrol grubu öğrencilerinin Başarı Testi 2'deki erişim puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır ($p>0.05$).

Kontrol grubu öğrencilerine uygulanan her iki başarı testinin sonuçlarına göre kız öğrenciler daha başarılı olmalarına rağmen, testlerden alınan erişim puanları arasında anlamlı bir fark çıkmamasından dolayı, hem kız hem de erkek öğrencilerin öğrenmelerinin aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

5.6.2. Kontrol grubu ön test ve son test puan farkları (erişim) sosyo-ekonomik düzey değişkeni ile nasıl farklılık göstermektedir?

Kontrol grubu ön test ve son test puan farkları (erişim) sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı; “Kruskal Walls testi” ile sınanmış ve sonuçları Tablo 36’da gösterilmiştir.

Tablo 38: Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının (Erişim) Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Test	SED	N	Ortalama	Std. Sapma	Sıralarının Ortalaması	Ki kare değeri	P
Başarı Testi 1	Alt	22	17,77	2,54	38,09	4,137	0,126
	Orta	22	17,41	2,68	35,50		
	Üst	22	16,59	4,68	26,91		
Başarı Testi 2	Alt	22	12,64	3,02	25,64	11,149	0,004*
	Orta	22	13,09	3,91	30,64		
	Üst	22	17,59	5,32	44,23		

* $p<0.05$

Sonuçlara göre; kontrol grubu öğrencilerinin Başarı Testi 1’deki erişim puanlarında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. ($p>0.05$). Ancak; Alt-sosyo ekonomik düzeyli okulda öğrenim gören öğrencilerin Başarı Testi 1’deki erişim puanları ($\bar{X}=17,77$), orta ve üst sosyo ekonomik düzeyli okullarda öğrenim gören öğrencilerin erişimlerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Kontrol grubu öğrencilerinin Başarı Testi 2’deki erişim puanlarında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. ($p<0.05$). Üst-sosyo ekonomik düzeyli okulda öğrenim gören öğrencilerin Başarı Testi 2’deki erişim puanları ($\bar{X}=17,59$), alt ve orta sosyo ekonomik düzeyli okullarda öğrenim gören öğrencilerin erişimlerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Bulgulara göre; Başarı Testi 1’den kontrol grubu öğrencilerinin erişim puanları sosyo ekonomik düzey değişkenine göre, ASED okulunun öğrencilerinin lehine daha yüksek bulunsada, sosyoekonomik düzey değişkenine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Başarı Testi 2’den kontrol grubu öğrencilerinin erişim puanları sosyoekonomik düzey değişkenine göre, ÜSED okulunun öğrencilerinin lehine anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Başarı Testi 2, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin kazanımlarına göre hazırlanmıştır. ÜSED okulunun kontrol grubu öğrencilerinin bu testteki erişim puanlarının, diğer kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek bulunması; ÜSED okulunun öğretmen ve yöneticileri öğrencilerini SBS sınavına olan özel yönlendirmesi olarak yorumlanabilir.

5.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

7.Deney ve kontrol grubu öğrencileri ile uygulama bitiminde yapılan odak grup görüşmelerinden elde edilen bulgular nelerdir?

Soru 1: Ekonomi ve Ekonomik Faaliyet deyince aklınıza ilk olarak ne gelmektedir?

Tablo 39: ASED Öğrencileri İçin “Ekonomi ve Ekonomik Faaliyet”

SED	Grup	Ekonomi	f	Ekonomik Faaliyet	f
ASED	Deney	Sanayileşmek	8	Fabrika	5
		Ticaret Yapmak	5	Üretim- Tüketim	7
		Kalkınmak	3	Alışveriş	3
		Modern Tarım	1	Tarım ve Hayvancılık	6
		Vergi Bilinci	2	Çalıştığımız Yer	1
		Bilinçli Tüketici	2		
		Dayanışma	1		
	Kontrol	Para	13	Otobüs Dolmuş Hizmeti	1
		Enflasyon	6	İş	3
		Ekonomik Kriz	1	Çiftçilik	8
		Turizm	1	Banka	1
		Sanayi	1	Tarım ve Hayvancılık	8
				Para alınan faaliyet	1

Öğrencilerin verdiği cevaplardan örnekler şunlardır:

ADK1: “*Ekonomi deyince aklıma; “bilinçli tüketici” olmak geliyor*”, ADE3: “*Ekonomi deyince aklıma; sanayileşmek geliyor*”, AKK5: “*Ekonomi deyince aklıma; “para” geliyor*”, AKE6: “*Ekonomi deyince aklıma; “kriz” geliyor. Ülkemizde hep ekonomik kriz var.*”, ADE3: “*Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “tarım ve hayvancılık”*

geliyor. Devletin tarıma verdiği destek geliyor”, ADK6: “Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “fabrikada çalışan işçiler” geliyor”, AKE2: “Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “çiftçilik faaliyetleri” geliyor”, AKK2: “Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “otobüs ve dolmuşların verdiği hizmet” geliyor”.

Tablo 40: OSED Öğrencileri İçin “Ekonomi ve Ekonomik Faaliyet”

SED	Grup	Ekonomi	f	Ekonomik Faaliyet	f
OSED	Deney	Sanayileşmek	9	Para döngüsü	4
		Kalkınmak	4	Üretim- Dağıtım- Tüketim	11
		Üretim ve Tüketim	5	İstihdam	1
		Ticaret Yapmak	1	Tarım ve Hayvancılık	2
		Vergi Bilinci	1	İthalat / İhracat	2
		Ekonomik Kriz	1	Alım- Satım	1
		Para Kazanmak	1	GAP	1
	Kontrol	Para Kazanmak	8	Kredi Kartları	1
		Enflasyon	6	Tarım ve Hayvancılık	4
		İşsizlik	4	Para Kazanmak	7
		Vergi Bilinci	1	Turizm	3
		Ekonomik Kriz	3	Kazanç	1
			Alış Veriş	6	

Öğrencilerin verdiği cevaplardan örnekler şunlardır:

ODK2: “*Ekonomi deyince aklıma; “kalkınmak, her alanda kalkınma” geliyor*”, ODE4: “*Ekonomi deyince aklıma; “üretim ve tüketim döngüsü” geliyor*”, OKK6: “*Ekonomi deyince aklıma; “Napolyon ve ünlü sözü geliyor para para para...”*”, OKE2: “*Ekonomi deyince aklıma; “işsizlik” geliyor*”. ODE7: “*Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “istihdam” geliyor*”, ODK9: “*Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “ithalat, ihracat, ticaret*

faaliyetlerimiz” geliyor”, OKE2: “Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “kredi kartları ile alışveriş” geliyor”, OKK3: “Ekonomik faaliyet demek; “para” demettir”.

Tablo 41: ÜSED Öğrencileri İçin “Ekonomi ve Ekonomik Faaliyet”

SED	Grup	Ekonomi	f	Ekonomik Faaliyet	f
ÜSED	Deney	Borsa	1	Sektörler	3
		Banka	3	Sanayileşmek	6
		Hammadde	1	Vergi Vermek	1
		Para	2	Ticaret Yapmak	2
		Dayanışma	1	Meslekler	3
		Tutumluluk	1	GAP	1
		Ekonomik Kriz	3	İstihdam	1
		Hayat	3	Hammadde Kullanımı	1
		Geçinmek	2	Tarım	1
		Bilinçli Tüketici	5	Maaşlar	2
	Kontrol			Üretmek	1
		Para Kazanmak	7	Alış Veriş	6
		Şirketler	2	Madencilik	1
		Ekonomik Kriz	8	Meslek Seçimi	8
		Tarım / Ticaret	3	Borsa	1
		Gelir- Gider	2	Banka	1
			2	İşsizlik	2
				Geçinmek	1
				Para	2

Öğrencilerin verdiği cevaplardan örnekler şunlardır:

ÜDE3: “*Ekonomi deyince aklıma; “bankalar” geliyor*”, ÜDK5: “*Ekonomi deyince aklıma; “hayat” geliyor. Çünkü ekonomi hayatın her alanıyla ilgilidir.*”, ÜKE4: “*Ekonomi deyince aklıma; “iyi para kazanacak bir iş bulmak” geliyor*”, ÜKK1: “*Ekonomi deyince aklıma; “ekonomik krizden etkilenen, paraları batan insanlar” geliyor. Televizyonda ekonomi haberleri hep olumsuz .*”, ÜDE4: “*Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “meslek grupları ve meslek gruplarının ülkemizin kalkınmasına faydaları” geliyor*”, ÜDK5: “*Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “sanayileşmek ve ekonominin büyümesi” geliyor*”,

ÜKK6: “*Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “madencilik yapan insanlar” geliyor*”, ÜKE5: “*Ekonomik faaliyet deyince aklıma; “işsizlik” geliyor*”

Soru 1’in bulgularına bakıldığında; ASED okulun öğrencilerinin ekonomi ve ekonomik faaliyet tanımlarında özellikle bulundukları çevre ile ilgili olmasından kaynaklı olabilecek sonuçlar dikkat çekmektedir. Öğrencilerin ailelerinin, özellikle tarım ve hayvancılıkla ilgilenmesi, öğrencilerin ekonomik faaliyet denildiğinde aklına gelen tarım ve hayvancılık üzerine olmuştur. Bu durum diğer okullarda da kendini hissettirmiş, ÜSED okul öğrencileri ise; ekonomik faaliyeti sanayi, ticaret ve meslek grupları olarak tanımlamışlardır. Soru 1’in diğer önemli bir bulgusu da; kontrol grubu öğrencilerinin ekonomi için “para, ekonomik kriz, enflasyon” gibi daha çok medyadan duydukları ekonomik sorunlara kayarken; deney grubu öğrencileri ekonomi tanımlarında daha çok derste gördükleri konulara yönelmişler ve gördükleri konuları güncel konularla daha fazla ilişkilendirmişlerdir.

Soru 2: Ekonomi konularında sizi bilgilendiren hangisidir? (aileniz, öğretmeniniz, ders kitabınız, çevreniz, medya)

Tablo 42: Öğrencilerin Ekonomi Öğrendiği Kaynaklar

Ekonomiyi en iyi kimden öğreniyor?	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney f	Kontrol f	Deney f	Kontrol f	Deney f	Kontrol f
Ailem	3	5	4	2	7	5
Öğretmenim	1	3	6	5	1	3
Ders Kitabım	2	1	1	1	1	3
Çevrem	-	1	-	1	-	-
Medya	4	5	3	5	6	3
Ailem ve Öğretmenim	7	2	2	5	6	6
Hepsi birbirini bütünlüyor	11	4	17	3	10	11
Hiç birinden öğrenmiyorum	-	1	-	-	-	2

Öğrencilerin verdiği cevaplardan örnekler şunlardır:

ADE6: *“Ekonomi konularını aslında evde öğrenmeye başlıyoruz. Televizyonda duyduklarımı aileme soruyorum. Ama aslında okuldaki bilgileri öğrenince daha çok tecrübeli oluyoruz. Kısacası; bence hepsi birbirini bütünlüyor. Hepsinden alınan bilgiler birleşiyor ve işimize yarıyor.”*, ODK9: *“Ailemizle alışveriş yapıyoruz, televizyonda ekonomik sorunları dinliyoruz, okulda neleri yapar neleri yapmazsak ekonomi düzelir görüyoruz. Çevremizdeki işsizleri, geçim sıkıntısı içinde olanları görüp üzüliyoruz. Okul ekonominin ne olduğunu anlamamı sağladı aslında. Ailemizin verdiği deneyimin yanında, okul her zamanki gibi bilgi kaynağımız. Bence hepsi birbirini bütünlüyor. Tasarruf yapmayı, çalışmanın önemini, sanayileşmenin önemini, meslek seçmenin önemini hep duyarak en sonunda ekonomi öğrenmişiz.”*, ÜDE5: *“Ekonomi bana hep soğuk geldi, karışık geldi ama okul sayesinde sevmeye başladım. Aslında okul, işime yarayacağını gösterdi. Ben en önemli pay; okulun diyorum. Fakat hepsinden bilgi aldığımız bir gerçek. Ailemizin ekonomisi, bütçesi bize görerek öğrenmemizi sağlıyor. Sürekli harçlıkları doğru harcamamızı söylemeleri de çalışmamızı öğütlemeleri de bize bu işi evde öğretiyor. Televizyon ve gazeteler ise tamamen sorunları yansıtıyor. Ekonominin soğuk yüzü bu aslında. Hep kriz, hep enflasyon, hep işsizlik. Gerçi bunları duymak da bizi tedbirli olmaya itiyor. O zaman şunu söylemek en doğrusu; ekonomi hayatın ta kendisi, hepsinden ekonomi öğreniyoruz.”*

Soru 2'nin bulgularına bakıldığında; üç okulun deney grubu öğrencilerinin büyük çoğunluğunun ekonomi konularını öğrenirken, tüm kaynakların birbirini tamamladıklarını söylediklerini görmekteyiz. Verilen ekonomi programında özellikle ekonomi öğrenirken, okulda öğrendiklerini günlük yaşamda kullanmaları yönünde eğitim alan öğrencilerin bu yönde bilgi vermeleri beklenen olumlu bir sonuç olarak görülebilir. Öğrenciler aldıkları eğitimde; okulda öğrendikleri ekonomi bilgilerini; aileleri ile alışveriş yaparken, televizyonda haber dinlerken, çevrelerindeki ekonomik faaliyetleri izlerken düşünmeleri ve hepsinden bilgi almaya çalışmak yönünde yönlendirilmişlerdir.

Soru 3: Ekonomi konularını öğrenmenin size faydaları nelerdir?**Tablo 43:** Öğrencilere Göre Ekonomi Öğrenmenin Faydaları

Ekonomiyi bilmenin faydaları	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol
	f	f	f	f	f	f
Ekonomi haberlerini anlamam kolaylaşır	5	1	3	1	5	2
Ekonomik sorunları anlamam kolaylaşır	3	1	6	2	5	4
İyi vatandaş olmanın gereğidir	4	1	8	3	6	2
Bilinçli tüketici olurum	6	3	4	2	4	-
Derslerde başarılı oluruz	1	3	-	5	1	4
Meslek seçmemiz kolaylaşır	8	3	6	4	8	2
Hiçbir işimize yaramaz	-	10	-	5	-	7

Ekonomi öğrenmenin gereksiz olduğunu düşünen öğrencilerin ifadelerinden şu örnekleri verebiliriz:

“AKK4: “Ekonomi öğrenmek büyüyünce işimize yarayacak ama konular çok zevksiz geçiyor. Sıkılıyorum ve yazılıdan iyi not beklemiyorum”, AKE5: “Ekonomide karışık, gereksiz bilgiler var. Sınava çalışıyorum sonra unutuyorum.”, OKK9: “Ekonomik kriz beni üzüyor, ekonomi öğresek bile krizi durduramıyoruz. İşsizlik var, onlarda ekonomi biliyor ama işsizler.”, OKE7: “Ekonomi bizim ailelerimizi ilgilendiriyor bizi değil. Ailelerimize öğretilmeli, bizde zamanla onlardan öğreniriz.”, ÜKK6: “Ekonomi ile ilgili konular; Sanayi, tarım, üretim. Ben ileride çiftçi mi olacam sanki neden bilmek zorundayım?”, ÜKE4: “Ailem bana sürekli nasihat ediyor; “Paranı doğru harca, çok çalış, derslerini iyi geç, iyi meslek kazan” diyor. Ekonomi bilmesem de bunları zaten yapıyorum. Üniversitede ekonomist olmayı düşünmüyorum. Bence düşünenlere öğretilse zaman kaybı engellenir. Zaten konular yetiştiriyor.”

Ekonomi öğrenmenin faydalarından bahseden öğrencilerin ifadelerinden şu örnekleri verebiliriz:

ADE6: *“Ekonomi; bizim meslek seçmemizde yardımcı oluyor. Meslekleri tanıtıyor. Çünkü meslekler ekonomimizi etkiliyor.”*, ADK4: *“Ekonomi; ailemin ekonomik sorunlarını anlamamı sağlıyor. Aile bütçesine tutumlu olarak katkı sağlayabiliriz. Üstelik ekonomi; ülkenin ekonomik sorunlarını anlamamızı da sağlar. İyi meslek seçerek iyi bir iş sahibi olabiliriz.”*, ODK9: *“Hergün televizyonda ekonomik sorunları veriyorlar. Bu sorunlarla bizde büyüyünce karşılaşabiliriz. Okulda iyi öğrenirsek, ileride rahat ederiz.”*, ODE4: *“Bilinçli bir tüketici olmanın yolu ekonomi bilmekten geçer. İyi bir tüketici olmanın yanı sıra meslek sahibi de olmalıyız. Ülkemizde tarım, sanayi ve hizmet sektörü var. Bu sektörleri iyi tanıyıp, nerede çalışacağımıza karar vermeliyiz. Böylece bizde ülke ekonomisine hizmet ederiz.”*, ÜDE8: *“Ekonomi; iyi bir vatandaşın bilmesi gereken bir konudur. Çünkü oy kullananlar, mesleklerde çalışanlar, ülkelerin kalkınmasını sağlayanlar ve ekonomik krizi çözenler hep insanlardır. O nedenle ekonomi öğrenmekten kaçmamalıyız.”*

Soru 3'ün bulgularına bakıldığında; üç okulun kontrol grubu öğrencilerinden önemli bir çoğunluk, ekonomi öğrenmenin yararına inanmıyor. Bunun sebebini öğrencilerle yapılan görüşmelerde; ekonomiyi bir ders, sıkıcı bir ders olarak gördüklerini söyleyebiliriz. Kontrol grubu öğrencileri ekonomi konularını ağır buluyorlar ve ders geleneksel yöntemlerle işlendiğinde daha da sıkıcı bulduklarını dile getirmektedirler. Bu sorunun bulgularında ayrıca; ekonomi konularını öğrenmeyi öğrencilerin daha çok meslek seçerken bilgilenmek ile ilişkilendirdiklerini görüyoruz. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin ekonomik sorunları anlamalarını kolaylaştırdığını, ekonomi ile ilgili haberleri anlamayı kolaylaştırdığını ve bilinçli tüketici olmayı sağladığını ekonomi öğrenmenin yararları olarak gördüklerini, geleceğin iyi vatandaşlarının doğru yolda ilerlediklerini söyleyebiliriz.

Soru 4: Ekonomi deyince aklınıza ilk olarak “Devlet, işyerleri ve insanlar” ile ilgili neler geliyor?

Tablo 44: Öğrencilere Göre Devletin Ekonomi İle İlişkisi

Devlet	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol
	f	f	f	f	f	f
Ekonominin en önemli unsuru	6	4	5	2	4	2
Ekonomiye yön veren	3	2	3	1	3	2
Ekonomik sorunları çözen	5	3	3	2	6	3
İnsanların çalışıp hizmet verdikleri yapı	3	2	5	1	3	1
Vergi alıp hizmet veren	5	3	6	5	6	4
Devlet hazinesi	-	5	-	3	-	6
Ekonomik krizi tetikleyen	-	3	-	1	-	1

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKE6: “Devlet ekonomiyi çok etkiler. Birçok kişi işsiz. Bu nedenle ekonomik kriz oluyor. Devlet çalışacak yerler açarsa daha fazla insan çalışır, kriz azalır.”, AKK3: “Devlet ve ekonomi denince aklıma; “devlet hazinesi” geliyor. Sanırım devletin büyük bir hazinesi var. Tüm paralar o hazineye saklanıyor. Vergilerle o hazine doluyor, çalışanlara ücretleri o hazineden veriliyor. Bu hazine kasa gibi bir şey. Ama oldukça büyük.”, OKK5: “Devlet ekonomik krizi engellemeli. Ama birçok fabrika ve iş yeri kapatılıp işçiler çıkartılıyor. Böylece kriz oluşuyor. Devlet bunu engelleyici tedbirler alamıyor. Hep ekonomiyi düzelterek diyor fakat iktidar olunca verdikleri sözleri unutupuyorlar. Böylece ekonomik kriz büyüyor.”, OKE8: “Devletin büyük bir kasası var. Buna devlet hazinesi denir. Bu hazineden harcamalarını yapar. Bu hazineyi bekleyen kurumları var. Sanırım merkez bankası devletin hazinesi. Bu yer devletin ekonomi ile olan bağına sağlıyor.”, ÜKK2: “Devletin çok parası var fakat bunu çar çur edemez. Kendine bulduğu gelir kaynakları ile parasını çoğaltır. İş sahaları açar işçi çalıştırır. Devlet bu paraları

kasasında saklar.”, ÜKE5: “Devlet ekonomik krizi daha iyi kararlarla aşmalıdır. Çünkü işsiz insanlar çoğalıyor. Bu da devlete zarar veriyor. Aslında devlet çok güçlü, zeki insanları toplayıp kriz masası kurarak sorunlara çözüm bulabilir.”, ADE7: “Devlet ekonomiye yön verir. Aldığı kararlar ile üretime katkı sağlar. Örneğin, tarıma ve çiftçiye katkı sağlar. Tarımı destekleyen birçok kuruluş vardır. Bu kuruluşlar devlet adına ekonomiye fayda sağlar. Kısacası; devlet ekonominin söz sahibidir.”, ODK4: “Devlet vergilerle ayakta durur. Halkından aldığı vergileri yine halkına harcar. Devlet, verdiği hizmetler için, paraya ihtiyaç duyar. Aslında vergi devletin tek geliri değil; kurduğu iş yerlerinden, gezi yerlerinden de para alır.”, ÜDE4: “Devleti ekonominin can damarı görüyorum. Devlet olmazsa ekonomi çöker. Çünkü devlet ekonomiye yol gösterir. Nasıl ailede anne ve babamız ekonomik kararlar alıyorsa, devlette ülkenin ekonomik kararlarını alır.”

Soru 4’ün bulgularına bakıldığında, öğrencilerin devlet ve ekonomi arasındaki ilişkiye yönelik açıklamalarında özellikle; devleti ekonominin en önemli unsuru olarak gördüklerini ve vergi alarak hizmet verdiğini söylediklerini görmekteyiz. Okulların kontrol grubu öğrencilerinden bazıları devlet ve ekonomiyi devletin hazinesi, parasal kaynaklarıyla ilişkilendirmişlerdir. Özellikle deney grubundaki öğrenciler; ayrıca insanların çalışıp hizmet verdiklerini ve devletin ekonomisine katkıda bulunduklarını dile getirmişlerdir. Genel olarak öğrenciler devleti; ekonomiye yön veren, ekonomik sorunları çözen olarak düşünmüşler fakat kontrol grubu öğrencilerinden bazıları; özellikle devletin parasal kaynakları ve ekonomik krizi tetikleyen olarak gördüklerini söylemişlerdir.

Tablo 45: Öğrencilere Göre İş yerlerinin Ekonomi İle İlişkisi

İş Yerleri	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol
	f	f	f	f	f	f
Fabrika	4	1	7	4	5	2
Market	4	6	5	8	3	2
Gelirin temeli	5	3	6	2	4	2
Ekonominin temeli	4	3	3	1	6	5
Maaş veren kurum	5	9	1	4	4	5
Ekonomik krizi tetikleyen	-	-	-	3	-	6

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKK8: “İş yerleri ürünler alır ve satarlar örneğin; marketler. Bu marketlerde insanlar çalışırlar. Böylece hem insanlar alışveriş yapar hem de başka insanlarda maaş alırlar, kendi istediklerini alırlar.”, AKE5: “İş yerleri ekonomiyi ayakta tutar, iş yerleri olmasa insanlar işsiz kalır.”, ADE6: “İş yerleri ekonominin temelidir. Bu yerler sayesinde ülke ekonomisine katkı sağlanır. Örneğin; işsizlik önlenir, bu insanlar iş yerleri sayesinde geçimini sağlar, evine yiyecek götürür.”, ADK9: “İş yerlerinden en önemlileri fabrikalardır. Fabrikalar sayesinde insanlar iş bulur. Çalışıp ürettiklerini başka insanlar alır ve kullanır. Bu döngü ekonomidir.”, OKE5: “İş yerleri deyince aklıma; ilk büyük marketler geliyor. O büyük marketlerde yüzlerce insan çalışıyor. Böylece o insanların işi olmuş oluyor.”, OKK3: “İş yerleri aslında ekonomiyi hem olumlu hem olumsuz etkiliyor. O iş yeri patronları bir sürü çocuğu olan insanları işsiz bırakmasaydı işsizlik olmazdı. Hem bu iş yerleri fiyatları arttırarak krize neden oluyor.”, ODE4: “İş yerinde öncelikle insanlar çalışırlar. Bu işçiler geçimini sağlar. Onları ürettiğini başkaları alır ve tüketir. Bu ille de yiyecek demek değildir. Örneğin; adam mobilya üretir, başkası alır evine koyar. Bu da bir tüketimdir. Mesela biz bir fabrikaya gittik. Bu fabrikada işçiler vardı. Onlar emekleri karşılığı geçimlerini sağlıyorlar. O fabrika ürettiklerini satıyor ve gelir elde ediyor. Yani

üretiyor. Alan ise; tüketiyor. Yani üretimden tüketime iş yerleri çok önemli.”, ODK1: “İş yerleri devlete vergi veriyor. Böylece devlet gelir elde ediyor. Birçok işsiz insan iş buluyor böylece onlara yardımcı oluyor. Her yönden ekonomi ile bağlantılı diyebilirim.”, ÜKE4: “İş yerleri neden işten çıkarıyor insanları anlamıyorum. Hep duyuyorum kriz ve işsizlik madem öyle, neden krize neden oluyorlar? Bunu ancak devlet çözebilir.”, ÜKK2: “İş yerleri maaş alınan yerdir. Öğretmen için iş yeri okuldur. Parasını okul verir. Fabrikadaki işçinin parasını fabrikanın müdürü verir.”, ÜDE2: “İş yerleri insanların alışveriş yapmasını sağlar. Üretenler mallarını markete satar, markette insanlara satar. Böylece alım satım olur. Yani iş yerleri alım satımın yapıldığı yerlerdir.”, ÜDK9: “İş yeri çalışanları ekonomiden iyi anlamalıdır. Ekonomi haberlerini takip etmelidir. Böylece mallarını nasıl daha kârlı satacaklarını bilirler. Kâr elde ederlerse daha fazla mal üretirler, ekonomiye katkı sağlarlar.”

Soru 4 ile ilgili diğer bir bulguya bakıldığında, kontrol grubu öğrencilerinin iş yerlerinin ekonomi ile ilgili ilişkisini, özellikle maaş alınan yerler olarak, dile getirdiklerini görmekteyiz. OSED ve ÜSED’de bir kısım kontrol grubu öğrencisi, ayrıca; insanların iş yerlerinden çıkarılmasını düşünerek, iş yerlerini ekonomik krizin nedeni olarak görmektedir. Fakat genel olarak ele aldığımızda, öğrenciler iş yerlerini; fabrikalar, alışveriş yapılan yerler olarak belirtmişler ve bu yerlerin ekonomiye katkılarını insanlara iş vererek geçimlerini sağlamalarına yardımcı olan yerler olarak belirtmişlerdir.

Tablo 46: Öğrencilere Göre İnsanların Ekonomi İle İlişkisi

İnsanlar	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol
	f	f	f	f	f	f
Tüketiciler	4	6	3	3	5	6
Üreticiler	8	5	6	5	4	5
Borçlular	1	5	1	5	3	3
İş gücü	4	2	6	4	5	3
Vergi verenler	3	1	2	3	4	4
Çalışıp maaş alanlar	2	3	4	2	1	1

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKE6: “İnsanlar tüketim yaparlar. Üretilen malları satın almaları, onların ekonomiye katkılarıdır.”, AKE5: “İnsanların borçları var. Mesela; kredi kartları. Onları ödeyemiyorlar. Böylece ekonomiye zarar veriyorlar.”, ADE8: “İnsanlar emek ve iş gücü demektir. Kocaman bir fabrikaınız olsun, bir sürü aletler makineler olsun insan olmadan olmaz.”, ADK9: “İnsanlar ne kadar kazanırlarsa o kadar vergi verirler. Kazançlarıyla hem ailelerini geçindirirler hem de devletlerine katkıda bulunurlar. Böylece daha iyi hizmet alırlar.”, OKE6: “İnsanlar üretilen malları tüketirler.”, OKK9: “İnsanlar işsiz kaldıklarında harcamalarını karşılayamaz duruma gelirler. Sürekli borçlanırlar. Bu borcu ödeyemeyince icra gelir eşyalarını alır. İnsanlar dikkatli davranmalıdırlar.”, ODE9: “İnsanlar fabrikalarda, marketlerde, okullarda, sağlık kuruluşlarında yani; tarım, sanayi ve hizmet sektöründe çalışırlar. Böylece hem kendi geçimlerini sağlarlar hem de ülke ekonomisine katkıda bulurlar.”, ODK4: “İnsanlar ihtiyaçlarını gidermek için çalışmak zorundadırlar. Beslenmeye, barınmaya ve farklı şeylere ihtiyaç duyarlar. İhtiyaçlarının büyük bölümünü para ile alırlar. Bu parayı da bir işte çalışarak kazanırlar. Böylece hem çalıştıkları işe hem de kendilerine katkı sağlarlar. Tüm insanlar çalıştığı zamanda tüm ekonomi kalkınır.”, ÜKK3: “İnsanlar çalışmaya mecburdur. Eğer çalışmazlarsa maaş alamazlar. Evlerine bakamazlar. Ekonomi ile, bir şekilde, ilişki içine girmek zorundadırlar.”, ÜKE2: “Üretken insanların yanında, borç içinde olup devlet ekonomisine zarar veren insanları da duyuyoruz. Bu insanlara yanlış tüketim yapanlar diyebiliriz.”, ÜDK3: “İnsanlar tüketebilmek için üretmek zorundadırlar. Herkes kendi gücü kadar üretim yapmalıdır. Tüm emekler ekonomiye hizmet eder.”, ÜDE9: “İnsanlar zekâlarını kullanarak iyi üretici ve girişimci olurlar. Bu insanlar aynı zamanda bilinçli tüketici de olmak zorundadırlar. Böylece ekonomiye iyi vatandaş olurlar.”

Soru 4 ile ilgili son bulguya bakıldığında ise; öğrenciler insanların ekonomi ile ilişkilerini genel olarak; üretici, tüketici ve iş gücü olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. İnsanların ekonomi ile ilişkilerinde, özellikle kontrol grubu öğrencileri, insanların tüketici yönüne değinmişlerdir. Ayrıca insanların borçları yüzünden ekonomiye zarar verdiklerini söylemişlerdir. Tabloya göre deney grubu öğrencileri, insanların ekonomi ile ilişkilerinde

üretim yapmalarına, iş gücünü temsil etmelerine ve vergi vererek ekonomiye katkı sağladıklarına daha fazla vurgu yapmışlardır.

Soru 5: Okul ortamındaki ekonomik faaliyetler nelerdir?

Tablo 47: Öğrencilere Göre Okuldaki Ekonomik Faaliyetler

Okuldaki Ekonomik Faaliyetler	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol
	f	f	f	f	f	f
Kermesler	2	5	8	6	10	6
Kantin alışverişleri	7	5	10	5	12	6
Okul Aidatları	2	1	2	3	6	3
Servis ücretleri	-	-	3	2	5	3
Öğretmenlerin Hizmeti	1	-	2	1	4	2
Okulda ekonomik faaliyet yok	-	5	-	-	-	-

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKK2: “Okulda herhangi bir ekonomik faaliyet söz konusu olamaz çünkü burada tarım ve hayvancılık yapılmıyor, büyük fabrikalar yok.”, AKE4: “Okulda aidat toplanıyor bu aidatlar ile okulun ihtiyaçları gideriliyor böylece ekonomik faaliyetler oluyor.”, ADE5: “Okulun kantininde alış veriş yapıyoruz. Ayrıca o kantinde çalışanlarda para kazanıp yeni yiyecekler getiriyorlar okula hem biz alış veriş yapıyoruz hem de onlar kazanıyorlar.”, ADK8: “Okulda yıl sonunda düzenlenen kermesler sayesinde okul para kazanıyor. Kermes biletleri ve satılan yiyecekler sayesinde okulun ihtiyaçlarına gelir toplanmış oluyor.”, OKK3: “Okulun servis hizmeti sayesinde hem öğrenciler okula kolay geliyor hem de servis şöförü kazanıyor.”, OKE9: “Okulda kermes düzenleniyor. Bu kermes için satılan biletler ve yiyecekler okul için önemli bir gelir oluyor. Okulun ihtiyaçları karşılanmış oluyor.”, ODE8: “Okulda kantin alış verişleri, öğrencilerin marketi gibi. Ailemizden aldığımız harçlıkları kantinde harcıyoruz. Biz ürün alıyoruz, kantinde çalışanların da hem işleri oluyor hemde geçimlerini sağlıyorlar. Üstelik okulda kazanmış oluyor. Kantin kendininse direk para okula kalıyor, başkasına kiralıyorsa onlardan kira alarak okula gelir

sağlanıyor.”, ÜKK4: “Okul aidatları sayesinde okul gelir sağlıyor. Aynen vergi gibi.”, ÜKE9: “Okulda servise para veriyoruz. Okul böylece para kazanıyor, öğrencilerde hizmet almış oluyorlar.”, ÜDE9: “Okulun kantini öğrencilere ve öğretmenlere hizmet veriyor. Okul para kazanıyor. Ayrıca öğretmenler, okul sayesinde öğrencilere hizmet ulaştırmış oluyorlar.”, ÜDK3: “Öğretmenler okulda çalışarak öğrencilere bilgiler veriyorlar. Böylece devlete hizmet veriyorlar. Okulda yılsonunda büyük kermes düzenleniyor. Bu kermes sayesinde okul gelir sağlamış oluyor.”

Soru 5’in bulgularına bakıldığında, öğrencilerin okuldaki ekonomik faaliyetleri genel olarak söyledikleri görülmektedir. Sosyoekonomik düzeyin bu faaliyetleri dile getirirken belirleyici olduğunu söylemek mümkün. Örneğin; ASED okuldaki öğrenciler okul servisi kullanmadığı için ulaşımı bir ekonomik faaliyet olarak göstermemişlerdir. Ayrıca okulda ekonomik faaliyet göremediklerini söyleyen 4 öğrenci de ASED kontrol grubu öğrencileri olmuştur. Öğrenciler ekonomik faaliyet olarak genel olarak kantin alışverişlerini ve okulda düzenlenen kermes faaliyetlerini söylemişlerdir.

Soru 6: Üretken bir insan nasıl olmalıdır?

Tablo 48: Öğrencilere Göre Üretken Bir İnsan

Üretken İnsan	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol
	f	f	f	f	f	f
Girişimci	5	2	6	2	5	1
Ülkesine katkı sağlayan	8	5	4	1	7	3
Ekonomi konularını iyi bilen	5	3	5	5	4	3
Tutumlu insan	4	6	5	6	3	2
Yaratıcı ve zeki	2	1	2	5	4	3

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKK2: “Üretken insan; yaratıcı ve zeki bir insandır. Zekâsı ile birçok iş başarabilir.”, AKE9: “ Üretken insan; parasını çar çur etmez biriktirir.”, ADE9:

“Üretken insan; ekonomik açıdan ülkesine katkı sağlar, yatırım yapar, üretir.”, ADK4: “Üretken insan; her alanda girişimcidir. Yeni üretim sahaları keşfeder, insanların ihtiyaçlarını üretir.”, OKK2: “Üretken insan; ekonomiyi bilmeli ve uygulamalıdır. Ekonomi bilmiyorsa nasıl üretken olur ki?”, ODE8: “ Üretken insan; yaratıcı zekâsını üretime yansıtır.”, ODK3: “Üretken insan; ülkesine her açıdan katkı sağlar, tutumlu olur, işini iyi yapar, yeni iş sahaları keşfeder ve üretmenin değerini bilir.”, ÜKK4: “Üretken insan; mesleğini iyi seçmiştir. Alanında ülkesine katkı sağlar.”, ÜKE4: “Üretken insan; parasını doğru yerlerde değerlendirir.”, ÜDE9: “Üretken insan; tutumludur, doğal kaynakların üretime katkısını bilir ve bilinçli kullanır.”, ÜDK2: “Üretken insan; ülkesini seven iyi vatandaştır. İyi vatandaş üretir ve doğru tüketir. Üretim yapacağı işi doğru seçer ve işinde aranan kişi olur.”

Soru 6’nın bulgularına bakıldığında, öğrenciler genel olarak üretken insanı; ülkesine katkı sağlayan kişi olarak görmektedir. Kontrol gruplarının geneli, “tutumlu insanı” üretken insan olarak değerlendirirken; deney grupları ise, “girişimci ve ülkesine ekonomik bakımdan katkı sağlayan insan” olarak fikir belirtmişlerdir. Deney grubunda uygulanan program dâhilinde, öğrenciler üretken insanın girişimci yönüne vurgu yapmaları, programın olumlu bir getirisi olarak düşünülebilir.

Soru 7: Büyükleriniz vergi vermese hayatımız nasıl değişirdi?

Tablo 49: Öğrencilere Göre Vergi Olmazsa Hayatımız

Vergi Toplanmazsa	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney f	Kontrol f	Deney f	Kontrol f	Deney f	Kontrol f
Devlet hizmet veremez	10	8	12	10	8	11
Ülkedeki düzen aksar	13	6	17	9	14	10
Kaçak mal satışı başlar	7	7	9	4	3	1
Başka gelir bulunur	-	1	-	-	-	-

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKK2: “*Vergi alınmazsa devlet yeterli hizmet veremez.*”, AKE3: “*Vergi alınmazsa ülkedeki düzen ve hizmet aksar.*”, ADE4: “*Vergi verilmezse devlet okul yapamaz, yol yapamaz hatta çöp bile toplanamaz.*”, ADK9: “*Vergi verilmezse ülkedeki düzen aksar. Kişiler kazançlarının belli bir kısmını devlete vermek zorundalar bu vatandaşlık görevidir.*”, OKK2: “*İnsanlar vergi vermezlerse kendileri zarar görürler çünkü devlet hizmet veremez.*”, OKE1: “*Vergi vermezsek hizmet alamayız.*”, ODE9: “*Verilen vergiler hizmet olarak bize döner. Vergi vermeyi bırakırsak hizmet isteyemeyiz. Devlet fakirleşir. Halkının isteklerine cevap veremez.*”, ODK2: “*Vergiler ülkenin düzenini sağlar. İşler düzenli olur çünkü gelir sağlar.*”, ÜKE1: “*Vergi ülkenin geliridir. Kesilen gelir, giderlerin yapılmamasına neden olur.*”, ÜKK2: “*Vergi verilmezse devlet parasız kalır. Halkına hizmet veremez.*”, ÜDK8: “*Vergiler verilmezse devlet; okul, hastane, fabrika yapamaz. Üstelik çalışanlarının parasını da veremez.*”, ÜDE9: “*Vergiler verilmezse kaçak mal satışı başlar. İnsanlar sattıkları maldan vergi vermek zorundadırlar. Eğer vergi kalkarsa insanlar kaçak yoldan mal temin edip, haksız kazanç sağlarlar.*”

Soru 7’nin bulgularına bakıldığında; öğrencilerin cevaplarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin verginin amacını anladığı söylenebilir. Deney grubu öğrencileri ülkedeki düzenin aksayacağını daha fazla dile getirirken, kontrol grubundan bir kişi; vergi yerine başka bir gelir kaynağı bulunabileceğini dile getirmiştir.

Soru 8: Türkiye’nin en önemli ekonomik sorunu nedir?

Tablo 50: Öğrencilere Göre Türkiye’nin En Önemli Ekonomik Sorunu

Ülkemin Ekonomik Sorunu	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol	Deney	Kontrol
	f	f	f	f	f	f
İşsizlik	6	5	7	8	5	7
Ekonomik kriz	8	4	9	8	7	6
Teknolojik eksiklik	3	1	7	5	10	5
Dış borçlar	4	5	3	3	2	1
Doğal kaynakların azalması	5	-	5	1	8	-

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKK7: “Ülkemizin bir sürü ekonomik problemi var, en önemlisi; işsizlik.”, AKE1: “Her yerde krizden bahsediliyor. Ülkemizin en önemli sorunu; ekonomik kriz.”, ADE2: “Doğal kaynaklar hızla yok oluyor. Bu sorun üretimi azaltır, üretim azalırsa ekonomi krize girer.”, ADD9: “Ülkemiz teknolojiyi hep yabancı ülkelere alıyor. Kendisi üretse daha çok kazanır, ekonomisi büyür.”, OKE9: “Ülkemiz işsizlik yüzünden ekonomik kriz yaşıyor.”, OKK2: “Ülkemizin bir sürü borcu var. Bu borç ekonomiyi olumsuz etkiliyor, fakiriz anlaşılan.”, ODE8: “İnsanlar bilinçsizce doğal kaynakları sömürüyor. Biterse ekonomileri çökecek haberleri yok. Çünkü üretimin temeli, doğal kaynaklarımızdır. Üretim olmazsa ekonomi çöker.”, ODK3: “Ekonomisi gelişmiş ülkelerin teknolojileri de çok ileri. Bence bizim sorunumuz teknolojik olarak dışa bağımlı olmamız. Bu ekonomide sorular oluşturuyor.”, ÜKK2: “İşsizlik; en büyük sorun, üniversite mezunları işsiz.”, ÜKE9: “Ekonomik kriz ve işsizlik en büyük sorunumuz.”, ÜDE8: “Ekonomik sorunumuz kendimize güvenmememiz, kendi imkânlarımızı değerlendirmiyoruz, teknolojik olarak geriyiz, zengin ülkelere alıp, onları zengin yapmaya devam ediyoruz. Bence kendi mühendislerimize güvenmeliyiz.”, ÜDK6: “Doğal kaynaklar tükenirse, ekonomi geriler ve üretim durur. Şu anki ekonomik sorunumuz üretim için gerekli olan unsurları yok ediyoruz.”

Soru 8’in bulgularına bakıldığında; öğrenciler genel olarak medyadan duydukları haberlerden etkilenecek cevap vermişlerdir. Deney grubu öğrencilerinden bazıları doğal kaynakların azalmasını, ekonomik problem olarak yansıtmışlardır. Ayrıca teknolojik eksikliği de bir ekonomik sorun olarak dile getirmişlerdir. Kısacası; deney grubu öğrencileri ekonomi ve teknoloji ilişkisini vurgulamışlardır. Bu sonuç, uygulanan ekonomi programının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Soru 9: Türkiye'nin ekonomik sorunları nasıl çözülür?**Tablo 51:** Öğrencilere Göre Ekonomik Sorunlara Çözüm Yolu Önerisi

Ekonomik Sorunlara Çözüm Önerim	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney f	Kontrol f	Deney f	Kontrol f	Deney f	Kontrol f
İnsanlar ekonomi öğrenmeli	12	-	20	-	17	-
İnsanlar girişimci olmalı	6	2	9	5	3	3
Devlet iş sahaları açmalı	8	9	6	10	9	9
Devlet gelir kaynakları bulmalı	3	9	2	5	5	7
İnsanlar bilinçli olmalı	8	2	12	2	9	3

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKK2: “Ülkemizin ekonomi problemlerini çözmek için devlet iş sahaları açmalıdır. Böylece kimse işsiz kalmaz ve kriz biter.”, AKE9: “Ülkenin ekonomisini düzeltmek için devlet para bulmalıdır çünkü borçlarımız var bu da krize neden oluyor.”, ADK3: “İnsanların hepsi ekonomiyi bilmeli. Böylece ekonomik sorunlara sebep olmazlar. Herkes tek tek hata yapmazsa, ekonomik kriz biter. Bu nedenle insanlar bilinçli olmalı. Herkes kendi ekonomik problemlerini çözerek işe başlayabilir.”, ADD2: “İnsanlar ekonomiyi iyi bilmiyor, devletin ekonomik çözümlerini anlamıyorlar. Tüm ekonomik sorunları önlemek için öncelikle insanlar bilinçlendirilmeli. Ekonomi öğrenmeliler. Her alanda girişimci olmak gerekiyor. Girişimci insanlar krizi önleyebilir.”, OKK2: “Devlet ekonomik krizi çözmek için iş sahaları açmalı çünkü insanlar işsiz. İşe ihtiyacı olan insanlar çalışırlarsa kriz de azalır.”, OKE1: “Ekonomik problemleri çözmek için devlet farklı gelir kaynakları bulmalıdır. Çünkü kriz parasal sorunlardan kaynaklanıyor.”, ODE6: “İnsanlar ekonomik krizin ne olduğunu bile bilmiyor. Öncelikle bilinçlenmeliler ve kendi bütçeleri için neler yapacaklarını bilmeliler. Televizyonda boş boş dinliyorlar sorunları ama kendileri bunu ne kadar uyguluyor. O nedenle her şeyi devletten beklemek yanlış. Kendileri sorunlara nasıl çözüm bulacaklarını öğrenmeliler. İşsizlik sorun ama iş seçenler nelere ihtiyaç varsa o

alanda kendilerini yetiştirebilse belki işsiz kalmaz.”, ODK2: “İnsanlar girişimci olmalılar. İş sahaları oluşturmaları. Tabi bunun için ekonomi bilmeliler. Her insan ekonomi bilmelidir. Bunun için ekonomist olmasına gerek yok. ”, ÜKK9: “Ekonomik sorunlar çok ve karışık. Devlet bunları çözmek için sorunu iyi tespit etmeli. Bana kalırsa işsizliği önlemeli, onlara iş bulmalı”, ÜKE8: “Ekonomi güçlü olursa ülke de güçlü olur o yüzden devlet yeni gelir kaynakları bulmalı.”, ÜDE3: “Ekonomik sorunları yapan da insan, kendi kendi doğmuyor ki. O yüzden insanlar bilinçlendirilse gittikçe azalır ve biter.”, ÜDK9: “İnsanlar harcamalarında, seçimlerinde, yatırımlarında daha bilinçli kararlar almalılar. Böylece ekonomi canlanır. Ama insanlar kendi iç ekonomilerinde bile başarısız. Öyleyse ekonomi öğrensinler; ilk çözüm bu. Sonra, devlet iş sahaları açmalı. İşsiz insanları çalışma hayatına kazandırmalı. Böylece ülkeye daha fazla para girer.”

Soru 9’un bulgularına bakıldığında, deney grubunun kontrol grubuna göre cevaplarını oldukça zengin verdiğini görmekteyiz. Üstelik deney grubu öğrencilerinin ülkenin ekonomik sorunlarına çözümü büyük bir çoğunlukla; “insanlar ekonomi öğrenmeli” diye başlamıştır. Özellikle bu soruda, deney grubu öğrencilerinin ekonomik sorunlara nasıl yaklaşılması gerektiğine yönelik düşüncelerinde uygulanan ekonomi programının yansımalarını açıkça görmekteyiz. Öğrencilere uygulamanın başında ekonomi ile ilgili bilgiler verilmiş ve insanların ekonomi öğrenmelerinin önemi üzerinde durulmuştur. Öğrenciler bu bilgiyi ekonomik sorunları çözmeye yönelik fikirler üretirken kullanmışlardır. Bu bilginin kullanıldığını görmek, geleceğin iyi vatandaşları için oldukça önemlidir.

Soru 10: Sosyal Bilgiler ders kitabına ekonomiyle ilgili eklemek istediğiniz konular nelerdir?

Tablo 52: Öğrencilere Göre Sosyal Bilgiler Kitabındaki Ekonomi Konuları

Ders Kitabında olmasını istedikleri	ASED		OSED		ÜSED	
	Deney f	Kontrol f	Deney f	Kontrol f	Deney f	Kontrol f
Ekonomik krizden bahsetmesin	4	1	8	3	6	7
Ekonominin yararlarından bahsetsin	3	8	1	4	-	3
İşsizliğin nasıl halledileceğini gösterebilirsin	3	7	5	9	7	3
Çocukların nasıl bilinçli tüketici olduğunu gösterebilirsin	1	-	7	4	9	3
Ekonomiyi daha net bir şekilde açıkla	2	6	-	5	3	7
Vergilerin nasıl toplandığını açıkla	-	2	-	1	1	2
Yabancı ülkelerin ekonomik durumlarından bahsetsin	-	-	2	1	2	3
Devletin ekonomi ile ilgili çalışmalarından bahsetsin	5	3	4	3	7	6
Sanayi sektörü daha iyi tanıtsın	2	7	3	8	2	10
Ekonomimizin dünyadaki yerinden ve nedenlerinden bahsetsin	1	1	2	-	3	1
Emeklilerin maaşlarının nerden geldiğinden bahsetsin	-	-	-	1	-	2
Ülke ekonomisindeki güncel sorunlardan bahsetsin	6	3	8	1	5	-
Ekonomi ile ilgili her şey olsun	9	-	12	-	11	-
Ekonomiyi geliştirme yollarını açıkla	5	1	8	4	6	1
Parayı daha bilinçli kullanmayı açıkla	1	2	-	1	1	-
Haksız kazancı önleme yollarından bahsetsin	3	-	1	2	-	1
Ekonominin ülkeler için neden önemli olduğundan bahsetsin	1	1	-	-	4	1
Altın, Euro gibi şeylerin neden çıkıp indiğini açıkla	-	-	1	-	3	1
Toprağı daha iyi nasıl kullanabileceğimizi söyle	2	5	-	1	-	1
Meslek seçimindeki püf noktaları açıkla	1	6	-	2	1	3
Ekonomi olmasaydı nelerin olacağından bahsetsin	-	1	1	2	-	-
Ünlü girişimciler tanıtsın	1	2	6	8	4	2
Konular fazlasıyla veriliyor, bize yetiyor	-	9	-	6	1	7
Konular fazlasıyla veriliyor, sıkıcı, konular azaltılsın	-	3	-	2	-	6

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

AKK2: “Sosyal Bilgiler kitabında ekonomi konuları zaten çok. Bence eklenmesin, çok sıkıcı zaten.”, AKE9: “Ekonomi konuları daha fazla eklenmesin, bu kadarı bize yetiyor.”, AKK1: “Kitapta sanayi daha net anlatılabilir, hem anlamadım hemde bence net anlatılmamış gibi.”, AKE3: “Ekonominin yaralarından bahsedebilir, bunları bilince ne olacağını bazen anlamıyorum. Zaten sosyal kitabındaki çoğu konu böyle diyebilirim.”, AKE4: “Toprağı nasıl işleyeceğimizden, nasıl daha iyi verim alabileceğimizden bahsedilse daha iyi olurdu.”, AKE9: “Ekonomiyi daha net anlatmalılar, çok karışık aklım karışıyor.”, ADE2: “Ekonomi ile ilgili her şey olmalı, bu konular büyüdüğümüzde yardımcı olacaktır.”, ADK4: “Ekonomi hep olsun, daha fazla olsun, çok zevkli.”, ADE3: “Güncel ekonomik sorunlardan bahsedilse keşke. Televizyonda duyduklarımızı daha iyi anlayabiliriz böylece.”, ADK9: “Ekonomik sorunları aşmanın yollarını bize öğretebilir, böylece biz de büyüdüğümüzde ne yapmamız gerektiğini bilmiş oluruz.”, OKK2: “Konular fazlası ile verilmiş, sene sonuna konular yetişmiyor zaten. Bence ekonomi konuları azaltılabilir.”, OKE3: “Verilen ekonomi konuları bize yetiyor, bir şey ekleyerek abartılmamalıdır.”, OKK9: “Ekonomi konularında, örneğin meslek seçimi ile ilgili bilgiler daha fazla verilebilir.”, OKE8: “Sanayi dallarını daha fazla anlatmalarını isterim. Sanayi inkılâbı anlatılmış ama neden bugünkü sanayimizden, ülkemizden bahsedilmiyor. Bence ülkemizin sanayideki durumu anlatılmalıdır.”, ODK2: “Ekonomiyi zaten anlıyorum. Konular güzel öğretiliyor. Bir de ekonomik sorunları çözmeyi öğretmeliler. Bizi asıl bu kurtaracak.”, ODE9: “Ekonomiyle ilgili her şey olsun çok zevkli bir ders ekonomi. Her şeyi bilmek ve öğrenmek isterim.”, ODE6: “Ekonomi bilmek iyi vatandaş olmanın bir gereğidir. O nedenle bence her şeyi öğrenmeliyiz. Zaten derste her şeyi yaparak öğrendik. Daha önce hiç fabrikaya gitmemiştim. Kitaplarda anlatılanı canlı gördüm. Tüm dersler böyle olsa her konuyu öğreniriz.”, ÜKK2: “Konular çok fazla ve sıkıcı. Eklenmesi yerine konuların azaltılmasını tercih ederim.”, ÜKE9: “Konulara bir şey eklenmesin, bize yetiyor bunlar.”, ÜKE2: “Meslek seçimi ile daha fazla bilgi verilsin. İş bulma olanakları, gereken özellikler ne kadar eğitim alınacağı vs. konular eklense iyi olur.”, ÜDE8: “Fabrika gezisi beni çok etkiledi. Üretimi yerinde gördük. Dersler böyle olaksa bence o konu ile ilgili her şeyi görebiliriz. Çünkü sıkılmadan anlayabiliriz.”, ÜDK4: “Bence ekonomi ile ilgili her şeyi

öğrenmeliyiz. Çünkü ekonomi hayatla çok ilgilidir. Her şey alışveriş ve para olmuş. Doğru öğrenmek için her bilgiye ihtiyacımız var. Bu dersin konuları çok gerekli.”

Soru 10'un bulgularına bakıldığında, deney grubu öğrencilerinin; Sosyal Bilgiler kitabında görmek istedikleri ekonomi konuları ile ilgili, kontrol grubuna göre daha homojen cevaplar verdiklerini görmekteyiz. Deney grubu öğrencileri “ekonomi ile ilgili her şey olsun, ülke ekonomisindeki güncel sorunlardan bahsetsin, ekonomiyi geliştirme yollarını açıklasın” cevapları öğrencilere verilen ekonomi programının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. İlk olarak ekonomi ile ilgili her şey olsun cevapları, öğrencilerin ekonomi konuları görmekten hoşnut oldukları ve olumlu tutum içinde oldukları şeklinde değerlendirilebilir. Deney grubu öğrencilerinin yarısı bu cevabı verirken, kontrol grubu öğrencileri bu cevabı hiç vermemişlerdir.

Kontrol grubunun daha fazla üzerinde durdukları konuların; “ekonominin yararlarından bahsetmesin, ekonomiyi daha net bir şekilde açıklasınlar, sanayi sektörü daha iyi tanıtılsın, meslek seçimindeki püf noktaları açıklasın” üzerine olduğunu görmekteyiz. Öğrencilerin ekonomiyi tam olarak anlayamadığını ve örneğin; sanayi ve meslek seçme konularının ünite içerisinde geçmesine rağmen, öğrenciler bu konunun daha iyi tanıtılmasını istemişlerdir. Bu noktada öğrencilerin deney grupları ile karşılaştırıldığında, ünite içindeki konuların bahsedilmesini isterken; deney grubu öğrencileri ünite dışı konuların, güncel ekonomik sorunların ve ekonomiyi geliştirme yollarının açıklanmasını istemişlerdir. Ayrıca kontrol grubundan bazı öğrencilerin; “konular fazlası ile veriliyor, bize yetiyor ve konular fazlası ile veriliyor, sıkıcı, konular azaltılsın” ifadelerine rastlanmıştır. Bu durum deney grubu öğrencileri ile kıyaslandığında, öğrencilerin ekonomi konularına karşı biraz olumsuz tutum içinde olduklarını söyleyebiliriz.

Genel olarak soru 10'un bulgularına bakıldığında, deney grubu öğrencilerinin uygulanan ekonomi programından olumlu etkilendiğini söylenebilir. Kontrol grubu ile kıyaslandığında bu sonucu daha net bir şekilde görmek mümkündür. Çünkü aynı kazanımları ve konuları görmelerine rağmen kontrol grubu öğrencileri ders içindeki bazı konuların daha iyi açıklanmasını ve ekonominin daha net bir şekilde açıklanmasını istemişlerdir. Bu da bize, öğrencilerin aynı konuları farklı yöntemlerle öğrenmesinin ekonomiye karşı bakış açılarında geldikleri noktayı göstermektedir. Bulgulardan aktif

öğrenme yöntemleri ile ders işleyen öğrencilerin öncelikle işlenen konuya karşı olumlu tutum geliştirdiklerini; “ekonomi ile ilgili her şey olsun” sözlerinden çıkarmak mümkündür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin ders konuları dışında medyadan duydukları haberleri açıklayıcı konuların eklenmesini istemeleri ve konuların daha çok ekonomik sorunlar konusunda kendilerini yetiştirecekleri tarzda olmasını istemeleri, olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

5.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

8. Deney grubu öğrencilerinin uygulama süreci boyunca tuttıkları günlüklerin değerlendirilmesi nasıldır?

Tablo 53: Okulların Deney Grubu Öğrencilerinin Günlüklerden Aldıkları Puanlar

KATEGORİLER	ASED	ÖSED	ÜSED
1. Kategori	90	89	86
2. Kategori	82	83	78
3. Kategori	86	90	85
4. Kategori	87	88	86
5. Kategori	80	83	80
6. Kategori	78	77	77
7. Kategori	88	92	87
8. Kategori	89	91	87
Toplam	680	693	666

Öğrencilerle yapılan görüşmelerden bazıları şunlardır:

ADE4: “Günlük tutumak çok güzel. Okulda anlatılanları akşam tekrar hatırlıyorum.”,

ADK8: “Yazarak daha iyi öğrendiğim için, günlük yazmak dersleri tekrar etmeme yardımcı oldu. Yazarak öğrenmek, okuyarak öğrenmekten daha kalıcı oluyor.”,

ODE9: “Günlüğün başlangıçta ne işe yarayacağını anlamamıştım. Fakat günü gününe bilgileri aklıma yazmamı, evde ufak tekrarlar yapmamı sağlıyor. Bu bilgileri asla unutmam.”,

ODK4: “Sınıfta bir çekişme oluştu. Kim daha güzel günlük tutacak diye. Derse en çok kim katılacak diye. Ben sınıfı hiç böyle görmemiştim. Ama bu tatlı ve güzel bir çekişme. Ekonomi dersinde yaşadıklarımızı asla unutmayacağız. Günlükler, okuma kitapları ve geziler en güzel yönü oldu bu dersin. Günlükler öğrenmemizi gece de devam ettirdi. Konularla ilgili okuduğumuz kitaplar da bizim konuyu daha iyi anlamamızı sağladı.”,

ÜDK3: “Günlük tutmak benim konuları unutmamamı sağladı. Normalde konuları eve gidince hiç tekrar etmem. Hatta ödevler haricinde, kitabın kapağını açmam. Ama Sosyal Bilgiler dersinin olduğu geceler, ne gördüğümüzü hatırlamak için kitaba bakıyordum. Aslında neler yaptığımızı unuttuğum da söylenemez. Çünkü yaptığımız etkinlikleri evde annemlere anlatıyordum ve hemen günlüğüme yazıyordum. Bu benim için çok zevkli ve öğretici oldu.”,

ÜDK9: “Günlüğüm benim arkadaşım gibi oldu. Sanki o evde beni bekliyor, bende okuldan gelince ona yaptıklarımızı anlatıyordum. Hem zevkli hem de heyecanlı. Sosyal Bigiler dersine büyük bir heyecanla gider oldum. Acaba bugün neler yapacağız. Çok zevkli benim için çünkü okulda yaşadıklarımı günlüğüme anlatırken tekrar yaşıyorum. Çok iyi bir arkadaş günlüğüm benim için. Yıllar sonra bile, Sosyal Bilgiler dersinde yaptıklarımızı günlüğüm bana anlatacak”,

ÜDE5: “Günlük tutmak başlangıçta sıkıcı gelmişti. Ama zaman içinde yaptığımız etkinlikler çoğaldıkça çok zevkli olduğunu gördüm. Yaptıklarımızı günü gününe yazmanın onları unutmamamı sağladı. Belki çok zaman geçince günlüğümü okuduğumda neler yaptığımı tekrar hatırlayacağım. Günlük yaşadıklarımızı birine anlatmak gibi geliyor. Sanki onunla dertleşiyorum. Bence her derste bunu yapmalıyız. Böylece hiçbir bilgiyi unutmayacağız.”

Deneyisel uygulama süresince, deney grubu öğrencilerinin günlük tutmaları istenmiştir. Üç farklı okuldaki deney grubu öğrencileri de günlüklerini hazırlamış ve uygulama sonrasında teslim etmişlerdir. Günlüklerin tutulma sürecinde öğrencilerle tenefüslerde görüşmeler yapılmış ve günlük tutma konusunda fikirleri de alınmıştır. Bu

görüşmeler süresince öğrencilere günlük tutmanın yararları ve onlara ne gibi kazanç sağladığını düşündüğünü söylemeleri istenmiştir.

Günlük değerlendirme ölçeğine göre incelenen bu defterlerden, deney grubu öğrencilerinin aldığı puanlar, Tablo 51’de verilmiştir. Değerlendirme ölçeği sonuçlarına göre OSED deney grubu öğrencileri daha fazla puan almışlardır. Yapılan görüşmeler neticesinde OSED deney grubu öğrencilerinin günlükler konusunda daha istekli oldukları görülmüştür. Günlükleri istenilen düzeye diğer gruplara göre daha yakındır. Bu durumu ÜSED öğrencilerinin günlükler konusunda evde yapılacak bir etkinlik olduğu için, ailelerin ve okul yönetiminin SBS sınavı yönlendirmelerinin daha fazla olmasından dolayı diğer SED öğrencilerine göre daha az ilgi gösterdikleri söylenebilir. Fakat OSED deney grubu öğrencileri günlük, ekonomi gazetesi çıkarma, ders dışı kitap etkinliğinde diğer gruplara göre daha istekli olmaları çalışmalarının daha fazla verimli olmasını sağlamıştır diyebiliriz. Bu sonuçlar ayrıca nicel bulguları da destekler boyuttadır. Aynı programı görmelerine ve aynı akademik başarı düzeyine sahip olmalarına rağmen; OSED deney grubu öğrencileri Başarı Testi 1’den yani, günlük hayat temelli ekonomi konularında daha başarılı olmaları bu nitel veri sonuçlarıyla açıklamak mümkündür denilebilir. Ekonomi okuryazarlığını geliştirmek için yapılan ders içi ve ders dışı etkinliklerde (özellikle ders dışı etkinliklerde), OSED deney grubu öğrencileri daha fazla zaman ayırmışlardır. Nicel bulgularda diğer gruplara göre istatistiksel açıdan daha fazla puan almalarının nedenini bu sonuca bağlayabiliriz.

5.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

9. Deney ve kontrol grubu öğrenci velilerinin, çocuklarının ekonomi konularını öğrenmeleri yönünde görüşleri nelerdir?

Soru 1: Çocuğunuz ekonomi konularını hangi derste, kaçınıcı sınıftan itibaren görmektedir?

Tablo 54: Velilere Göre Ekonomi Konularının Öğretildiği Dersler

SED	Sosyal Bilgiler- 4.	Sosyal Bilgiler-	Farklı Bir	Yorumsuzlar
	sınıftan itibaren	Farklı Bir Sınıf	Ders	
	f	f	f	f
ASED	11	19	4	10
OSED	18	8	10	8
ÜSED	17	13	12	2

Öğrenci velilerinden gelen cevaplardan, ekonomi konularını farklı bir ders içerisinde gördüğünü söyleyenler arasında; “Matematik, Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi,” derslerini sayanlar mevcuttur. Ayrıca bütün derslerde gördüğünü söyleyenler ve birinci sınıftan itibaren gördüğünü söyleyenler de vardır. Bulgulara göre genel olarak veliler çocuklarının ekonomi konuları gördüklerini ve bunun Sosyal Bilgiler dersinde olduğunu bilmektedirler.

Soru 2: Sizce çocuğunuz ekonomi konularında eğitim almalı mı?

Tablo 55: Velilere Göre Çocukları Ekonomi Eğitimi Almalı mı?

SED	Evet	Hayır	Yorumsuz
	f	f	f
ASED	37	1	6
OSED	44	-	-
ÜSED	40	-	4

Bugular, bize öğrenci velilerinin tamamına yakının çocuklarının ekonomi eğitimi almasını istediğini göstermektedir. Hayatın her alanıyla ilişkili olan ekonomiyi bilmenin gerekliliğine, bir yetişkin olarak daha fazla önem verdiklerini görmekteyiz.

Soru 3: Çocuğunuzun ekonomi ile ilgili en çok hangi konuyu bilmesini istersiniz?

Tablo 56: Velilerin Çocuklarının Ekonomi Konularından Öğrenmesini İstedikleri

SED	Gelir- Gider / Bütçe f	Tutumluluk / İsraf f	Ülke Ekonomisi /Aile Ekonomisi f	Her şey f
ASED	27	10	3	4
OSD	5	14	6	19
ÜSD	6	19	5	14

Velilerin verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

ASED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “ K 28: İlk öncelik aile yönetimi ve aile bütçesine çocuk yaşta yapacağı tasarruflarla nasıl faydalı olacağını bilmelidir. ”, “E 27: Ekonomi ile ilgili en çok “aile içi ekonomiyi” iyi bilmesi gerekir. Gelir giderlerini iyi ayarlaması ve dengeli harcama yapması lazımdır. ”, “ E 26: En çok para ve ekonomi ile ilgili konuları bilmesini isterim. ”

OSD ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E14: Çünkü hayatın her alanında ekonomi vardır. Öğrenmeleri her açıdan gereklidir. ”, “K 9: Bu alanda her şeyi bilmesi, ilerideki hayatını her açıdan olumlu etkileyecektir. ”, “E 7: Türkiye’nin içinde bulunduğu durumu düşündüğümüzde yetişkinlerin bile ekonomi bilmediğini görüyoruz. Demek ki, bu iş okul sıralarında öğretilmeye başlamalıdır. ”, “K19: Her derste öğretilmeli hayatın içinden olan bir ders. ”

ÜSD ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “K2: Parayı kullanmayı bu yaşlarda öğrenmelidir. Bu yaşlarda öğrendiği, yetişkin olduğunda işe yarayacaktır. Ülkenin içinde bulunduğu duruma baktığımızda bu açıkça görülüyor zaten. İnsanlar kredi kartı mağdurları ordusu oluşturdular. ”, “E8: Ekonomi konularının hepsinde bilgilendirilmeli çünkü bu konular birbirinin devamı niteliğinde ve çocuklarımızın ekonomi konusunda her şeyi bilmesini isterim. ”, “K16: Geleceğin yetişkinleri olarak her şeyi bilmeliler. Bu ülkenin yetişkinleri olacaklarsa ekonomiyi kesin öğrenmeliler. ”, “ E13: Enflasyonu anlamalıdır. Çünkü ekonomik sorunlarımızın başında; “enflasyon” geliyor. Alım gücünün azaldığı ülkemizde,

paranın değerini öğrenmeliler.”, “E16: Tutumlu olursa ileride rahat ederler. İyi bir vatandaş; parasını doğru kullanan vatandaşdır.”, “K6: Bütçeyi iyi bilmelidir. Ailesinin bütçesinden, ülkenin gelir giderine kadar her konuda bilgi sahibi olmasını gerekli buluyorum.”, “E 22: Alışverişte tutumlu olmayı öğrenmelidir. Bu yaşında da gelecekte de bu oldukça önemlidir.”, “K13: Kendi ekonomisini bilmeli ve tutumlu olmalıdır. Harçlıklarını bile harcama konusunda tutumlu değil. Ben öğretemedim, umarım okulda öğrenir.”

Bulgulara göre, öğrenci velileri özellikle çocuklarının “tutumluluk ve israf” konusunu görmesini istediklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca ASED öğrencilerin velileri gelir- gider ve bütçe konularını öğrenmelerini isterken; önemli bir sayıda veli de çocuklarının her şeyi öğrenmesini istemiştir. Buna göre, ailerin ekonomi eğitimi konusunda bilgi sahibi olduklarını ve ekonomi eğitiminin gerekliliğine inandıklarını söyleyebiliriz.

Soru 4: Sizce çocuğunuza ekonomi konuları nasıl öğretilmelidir?

Tablo 57: Velilere Göre Ekonomi Çocuklara Nasıl Öğretilmelidir?

SED	Tatbik ederek öğrenmeli f	Okul / ders yardımı ile f	Aile yardımı ile f	Günlük hayatı izleyerek f
ASED	11	15	5	13
OSED	20	7	13	4
ÜSED	18	11	8	7

Velilerin verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

ASED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E5: Öncelikle öğrenim gördüğü okulda öğretilmelidir. Öğretmenlerini her konuda örnek alıyorlar.”, “K6: Öncelik her zaman ailededir. Aile ekonomi konularında daha etkili örnek verebilir.”, “E 4: “Ekonomi, çocuğa her zaman alışveriş ve düzenli harcama yaparak, uygulamalı olarak öğretilmelidir.”

OSD ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E 3: *Haftada bir derste güncel ekonomi konuları tartışılmalı, böylece daha kalıcı olur.*”, “E6: *Alışverişte ona güvenerek sorumluluk vermeliyiz.*”, “K8: *Okulda toplu uygulamalı olarak gösterilmelidir.*”, “E 6: *Çocuğa her alanda görev ve sorumluluk verilerek öğretilmelidir.*”, “K 9: *İyi vatandaş olması hedeflendiği için okulda uygulamalı olarak öğretilmelidir.*”, “K 6: *Ekonomi bir hayat tarzıdır, kendi metotları vardır. Bu metotları ancak okulda öğrenebilirler.*”, “E3: *Ekonomi uzmanları okulda eğitim vermelidir. Öğretmenlerin de yeterli bilgisi olduğunu sanmıyorum.*”

ÜSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E8: *Öğretmen- veli işbirliği içinde olmalıdır. Ev ve okul içindeki davranışlarını raporlaştırarak, okulda bunun için ayrılan bir saatte neler yapıldığı tartışılmalıdır. Böylece öğrenciler arkadaşlarının arasında kendi durumunu da görme imkânı bulurlar.*”, “K3: *Okulda öğrenmelidir. Çünkü bizden daha çok, okuldaki olay ve öğretmenlerini örnek alıyor. Ekonomi konularında da böyle olması onun geleceği için önemlidir.*”, “K6: *Görsel ve grafiklerle öğretilmelidir. Böylece daha bilimsel öğrenir.*”, “E 9: *Örnek gösterilerek daha kalıcı öğrenebilir. Kendi yaşantısında bu örneklerden yararlanabilir.*”, “E3: *Derslerin dışında, kurs ve seminerler verilmeli mesela iş adamları yaş düzeylerine uygun seminerler verebilirler.*”, “K 14: *Okulda ekonomik faaliyetleri var zaten. Bu ekonomik faaliyetler daha geniş bir yelpazeye yayılabilir.*”

Bulgulara göre, genel olarak veliler çocuklarının ekonomi konularını en iyi; “tatbik ederek” öğrenebileceğini dile getirmişlerdir. Ayrıca önemli sayıda veli de ekonomi konularını çocukların en iyi; okulda, ders yardımıyla öğrenebileceğini dile getirmişlerdir.

Soru 5: Evinizde çocuğunuza ekonomi konularında nasıl bir eğitim veriyorsunuz?

Tablo 58: Veliler Çocuklarına Ekonomiyi Nasıl Öğretiyor?

SED	Medyada		Aile		Harçlığını	
	Duyduklarını		bütçemizi		kullanmasını	
	Alışverişte	açıklayarak	anlatarak	öğreterek /	Vermiyoruz	Bazen
	f	f	f	Tutumluluk f	f	f
ASED	14	3	6	22	7	-
OSD	17	6	9	9	1	2
ÜSD	19	8	6	12	-	-

Velilerin verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

ASED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E4: Örneğin; medyadan duyduklarını ona anlayabileceği şekilde anlatıyorum.”, “K4: Yaşamın zorluklarını anlatıyorum. Ailemizin ve ülkemizin yaşadığı ekonomik zorlukları anlatıyorum.”, “E1: Harçlığını, gereksiz harcamamasını öğütüyorum. Bu yaşta harçlığını, ileride maaşını düzenli harcamasını bilmesini söylüyorum.”, “E6: “Boşa yanan lamba hem aile bütçesine hem de ülke ekonomisine zarar verir. Böyle örnekler anlatıyorum.”

OSD ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “ E5: Harçlığını dengeli harcamasını, tutumlu olmasını istiyorum. Bunun ileriki yaşantısında neden önemli olduğunu, kendi yaşantımdan örneklerle anlatıyorum.”, “K2: Aile bütçesinden yola çıkarak istek ve ihtiyaçlarımızı anlatıyorum.”, “E8: Ne kadar öğretsem de sonuç hep olumsuz. Tüketim çılgınlığı en çok çocukları etkiliyor. Buna ben bir yol bulamıyorum. Çaresiz, tüm yük okulun üzerinde görülüyor.”, “E 6: Günlük hayatta karşılaşacağı ekonomik sorunları anlatıyorum. Örneğin; ne, nerede daha ucuz ve kaliteli, bunun bütçemiz açısından önemi nedir gibi konulara önem veriyorum.”, “K5: İşsizlik gibi kötü olayları, ülkenin içinde bulunduğu durumu onun anlayabileceği şekilde anlatıyorum.”, “E3: Gereksiz alışverişin zararlarından

bahsediyorum.”, “E9: Ülke içindeki ekonomi birimlerinin görevlerini anlatıyorum.”, “K1: Onun yaşına ağır gelenleri anlatıp beraber tartışırız.”, “E2:Ekonominin nelere etki yaptığını günlük hayattan örneklerle anlatıyorum.”, “K1: Örnek olamaya çalışıyoruz, aile bütçesini anlaması ve korunması gerektiğini anlatıyoruz.”, “K6: Sorumluluk almasını sağlıyorum. Böylece yaparak, yaşayarak öğreniyor.”, “E4: Kendi içinde ekonomik sıkıntıları olabiliyor. Tutumsuzca harcayıp, parasını erken bitirince bunun zararlarından, ileriki yaşantısında olabilecek sıkıntılardan bahsediyorum.”

ÜSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: *“E1: Özellikle birikim konusunda öğütler veriyorum.”, “K3: Markette fiyat karşılaştırması yaptırarak öğretmeye çalışıyorum.”, “E4: Harçlığını dengeli harcamanın önemini anlatıyorum.”, “K4: Bankamatik kartı var, birikim yapıyor. Bence kendi hesabını tutarak daha kalıcı öğrenecektir.”, “E8: Marka düşkünlüğünün bütçesine zararlarını anlatıyorum.”, “K2: Gereksiz harcama yapınca harçlığını azaltıyoruz. Böylece sonuçlarına katlanmak zorunda kalacağı şeyleri yapmıyor.”, “E2: Çok istediği bir şey için aylara göre para biriktirir ve kendi birikimiyle isteği şeyleri alır.”, “E6: Bir aylık aile bütçesini onların yapmasını isteriz. Hem paranın değerini hem de ailemizin nasıl bütçe oluşturduğunu görür.”, “K5: Fiyat ve kalite kıyaslamasını öğretiyoruz.”, “E7: Örnek olmaya özen gösteriyoruz. Ona tutumlu ol, parayı düzgün harca derken; kendimizin borç batağında olması sanırım ona en kötü örnek olacaktır.”*

Bulgulara baktığımızda, velilerin çocuklarına ekonomi ile ilgili konuları daha çok “alışverişte” eöğrettiklerini görmekteyiz. Ayrıca ASED okulun velilerinin, “harçlığını tutumlu kullanmasını” öğütleyerek ekonomiyi öğretmeye çalıştıklarını görmekteyiz. Genel olarak velilerin çocuklarına aile içinde ekonomi konularını öğretmeye önem verdiğini söyleyebiliriz.

Soru 6: Ekonomi konuları ile ilgili değerleri (çalışkanlık, dürüstlük, sorumluk vb.) nasıl öğretiyorsunuz?

Tablo 59: Veliler Çocuklarına Ekonomik Değerleri Nasıl Öğretiyor?

SED	Örnek vererek			
	Kendi	Günlük	Medya	Vermiyoruz
	yaşantıları / farklı olaylar	hayat		
	f	f	f	f
ASED	6	16	14	8
OSED	15	19	8	2
ÜSED	18	8	18	-

Velilerin verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

ASED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E3: Çevresinde iyi ve kötü örnekleri göstererek öğütler veriyorum.”, “K2: Aile içinde örnek olarak öğretmeye çalışıyorum.”, “E8: Verilen görevi yerine getirmesini isteyerek öğretmeye çalışırım.”, “K6: Kendi hayatımdan, duyduklarımdan örnekler veririm.”

OSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E2: İhtiyaçlarını sıralar. Bizde bütçemizi gösterir ve ona göre karar veririz.”, “E8: Medyadaki haberleri tartışırız, alması gereken dersleri belirtiriz.”, “K3: Suyu çok açmaması gerektiği, boşa yanan ısıtıcı söndürmesi gerektiği gibi konuları anlatarak bu değerleri öğrenmesine özen gösteririz.”, “E4: Meslek seçiminde çalışmanın öneminden bahsederim.”, “K5: Haberleri beraber izleriz, ailemizden ve yakın çevremizden örnekler veririz.”

ÜSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E3: Gereksiz harcamanın kötü yönlerini anlatarak.”, “K3: Farklı iki uç noktada örnek vererek, kendilerinin kıyaslayarak doğruyu görmelerini sağlarız.”, “K2: Kendi yaşantımızdan kendine örnekler çıkardığı için ilk iş bizim örnek teşkil edecek şekilde davranmamızdır. Değerler tamamen aileden örnek görülerek kalıcı olarak öğretilir.”

Bulgulara baktığımızda, velilerin ekonomik değerlerin önemini bildiklerini ve bu değerleri kendi günlük yaşantılarından ve kendi çevrelerindeki olaylardan örnekler vererek açıkladıklarını görmekteyiz. Önemli bir çoğunlukta medyada çocuklarının duydukları olaylardan yola çıkarak, bu değerleri öğretmeye çalıştıklarını görmekteyiz. Kısaca veliler ekonominin öncelikle aile içinde öğretilmesi gerektiğine inanmakta ve bunu uygulamaktadırlar.

Soru 7: Alış veriş konularında çocuğunuzun fikrini alır mısınız?

Tablo 60: Velilerin Alışveriş Esnasında Çocuklarına Verdikleri Bilgiler

SED	Evet f	Hayır f	Bazen / Yorumsuz f
ASED	17	4	23
OSED	34	-	10
ÜSED	23	3	18

Velilerin verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

ASED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E7: Ailenin bir ferdi olarak ona danışmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Nasıl başlarsa öyle gider.”, “K2: Onunla ilgili olan alışverişlerde fikrini alırız.”, “K 4: Yeri geldikçe fikrini alırız. Bu biraz da aldığımız şeye bağlı.”

OSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E3:Yapacağımız her alışverişte ailece karar verimiz.”, “K2: Hemen her konuda fikrini alırım. Bu onun uygulamalı öğrenmesini de sağlayacak.”, “E8: Gereksiz şeylere yönelebilir. O nedenle fikrini almak cazip gelmiyor.”, “K 4: Alınan ürünün fiyatını, kalitesini, bütçemizi her zaman konuşuruz.”

ÜSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E4: Alışverişte, birikimlerinde onun fikrini dinler konuşuruz. Böylece aklına takılanları sorarak öğreniyor.”, “K2: Ailemizin ihtiyaçlarını birlikte belirler ve

konusuruz. Ailenin bir ferdi olarak karar almayı öğrenmelidir. Yetişkin olduğunda alacağı sorumlulukları aile içerisinde yaşına uygun olarak küçükken alması önemlidir.”

Bulgulara baktığımızda, velilerin genel olarak alışverişlerinde çocuklarının fikirlerini aldıkları görmekteyiz. Özellikle OSED okulun velileri alışveriş esnasında çocuklarının fikrini aldıklarını dile getirmişlerdir. Bir kısım veli ise; alışveriş konularında çocuklarının fikrini almak konusunda bazen / yorumsuz ifadeler kullanmışlardır. Bu yönde cevap veren velilerin, özellikle onu ilgilendiren konularda fikirlerini aldıklarını; fakat daha büyük ve karışık ekonomik kararlarda ise çocuklarının fikirlerini almadıklarını dile getirmişlerdir.

Soru 8: Meslek seçiminde çocuğunuza nasıl yol gösterirsiniz?

Tablo 61: Velilerin Çocukları Mesleki Yönlendirmesi

SED	Yönlendirme Yaparım f	Kendisine Bırakırım f	Beraber Karar Veririz f
ASED	10	21	13
OSED	16	5	23
ÜSED	26	3	15

Velilerin verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

ASED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E7: O’nun mutlu olabileceği ve yeteneklerini kullanabileceği konuları biliyorum. O nedenle kendisine uygun meslekler konusunda onu bilgilendiririm.”, “K4: Ben hemşire olmasını çok istiyorum. O avukat olmak istiyor. Beraber yeteneklerine bakarak karar vereceğiz.”, “E1:Pilot olmasını istiyorum. Kendisi de istiyor.”, “K2: Hayatın şartlarını dikkate alarak, o meslekle ilgili bilgi toplayarak beraber karar alırız.”

OSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E1: Seçeceği mesleğe saygı duyarım.”, “K 8:Doktor olmasını çok istiyorum.”, “K3: Zorlasam da kendi istediğini yapacaktır, o nedenle kendine

bırakacağım.”, “E4: İş alanı fazla olan mesleğe yönlendiririm.”, “K5: Toplumda saygınlığı olan, kariyerli bir işe yönlendirmek isterim.”, “E2: Kişi yapabileceği, mutlu olacağı işi yapmalı ilkesini hatırlatırım.”

ÜSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: *“E2: Son kararı o verecek, verdiği karar onun motivasyonu olacaktır. Sıkamak o motivasyonu kırar.”, “E3: Bilgi beceri ve yeteneklerini ön plâna çıkarmak önemli. O nedenle, o yönde yönlendiririm.”, “K2: Toplum içinde kariyer ve saygınlık önemli, hata yapmasına izin vermem.”, “K6: Doğru karar alamayabilir, şansa bırakmam.”, “E5: Ne kadar çaba, o kadar iyi bir yaşam getirecektir. O’na bunu hatırlatırım.”, “K8: Kendi kişiliğine uygun olduğunu düşündüğüm, baba mesleği, avukat olmasını isterim.”, “E1: Henüz çok erken bunları konuşmak için.”, “K4: Aileden çok çevre yönlendiriyor. Çevresinin yönlendirmelerine daha fazla önem veriyor.”*

Bulgulara baktığımızda, genel olarak velilerin çocuklarına mesleki yönlendirme konusunda yardımcı oldukları ve çocukları ile beraber karar veridklerini görmekteyiz. Bulgularda ayrıca SED arttıkça, velilerin daha fazla yönlendirme yaptıklarını görmekteyiz. Bu durumu; ekonomik kaygıların artmasından dolayı SED arttıkça, velilerin çocuklarına daha fazla mesleki yönlendirme yapmaları şeklinde açıklamak mümkündür. Ayrıca ASED okulun velilerinin mesleki yönlendirme konusunda kararı çocuklarına bıraktığını bu oranın diğer sosyoekonomik düzeydeki velilerin cevaplarına göre oldukça yüksek olduğunu görmekteyiz. Bu durumu, içinde bulundukları SED bakımından kendilerini yetarsız görmeleri ve çocuklarının okul vasıtasıyla mesleki yönelime girmelerini uygun gördükleri şeklinde açıklamak mümkündür.

Soru 9: Çocuğunuza ekonomi konularının öğretilmesinde aile/ okul/ medya hangisi daha etkili ve kalıcı bilgi verebilir?

Tablo 62: Velilere Göre Ekonomi Eğitiminde Etkili Olanlar

SED	Aile	Okul	Medya	Hepsi	Hiçbiri
	f	f	f	f	f
ASED	12	15	8	8	1
OSED	14	12	5	13	-
ÜSED	11	9	10	14	-

Velilerin verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

ASED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “K2: Çocuk büyük zamanını ailesi ile geçiriyor. Bu nedenle ailesi diyebilirim.”, “E2: Medya onların ilgisini çekiyor. Birçok ekonomi konularını medya sayesinde öğreniyorlar.”, “K4: Ekonomi konularının öğretimi ailede başlar, okuldan aldıkları bilgiler ile pekişir.”, “K1: Ekonomi eğitiminde okul çok önemlidir. Okulda ikinci sınıfta başlamalıdır.”, “E9: Medya ülkenin ekonomik sorunlarını gösteriyor. Bu da onların ekonomik sorunları öğrenmelerini sağlıyor.”, “E1: Ekonomi konularını okulda öğrense de ailede tatbik ediyor.”

OSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E2: Özellikle televizyonda çok sevdiği dizilerin içinde geçen şeyleri hemen öğreniyorlar. Buralarda gördüğü, duyduğu her şeyi sorup öğreniyor.”, “K3: Görsel öğrenmeleri daha fazla, o nedenle medya çok etkilidir.”, “K2: Bence hepsi bir bütündür. Yaşayarak ve görerek öğrenmeleri daha kalıcı olur.”, “K1: Hepsinden bilgi alır bir diğerini pekiştirir.”, “E4: Hepsi etkilidir medyada bu konuda kışkırtıcı oluyor kendi bütçemize zararlı olana yönlendiriyor, aile ve okul düzeltmeye çalışıyor.”, “K6: Ailenin bulunduğu ortam, çocuğun ekonomi konularını öğrenmesini sağlar.”, “K5: Anne ve babadan ne alırsa odur; biz en önemli örneğiz.”, “E1: Ekonomik faaliyetler evde başlıyor.”

ÜSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E2: Aile ve okulda öğrenir, evde tatbik eder.”, “K3: Birbirlerini kesinlikle etkilerler.”, “K9: Aile en önemli örnektir.”, “K2: Ekonomik faaliyet uygulama

ile başlar, ilk deneyimlerini yalnız başına okulda yaşıyor.”, “K6: Hepsi ekonomik eğitim vermeli, hepsinden etkileniyorlar.”, “E1: TV’de, internette tanıtım yapılmalı; çünkü bunlar zamanlarının önemli kısmını işgal ediyorlar.”, “E3: Okulda geziler yapılarak öğretilmelidir.”

Bulgulara bakıldığında, veliler çocuklarına verilen ekonomi eğitiminde aile / okul/ medya üçgeninden etkili olanlara birbirine genel olarak yakın cevap vermişlerdir. Aile, okul, medya ve hepsinin etkili olduğunu söyleyenlerin sayısı birbirine yakın çıkmıştır. Bulgularda, SED azaldıkça okulun etkili olduğunu söyleyenler çoğalmış, SED arttıkça hepsinin ekonomi eğitiminde etkili olduğunu söyleyenler ise, artış göstermiştir. Bu durumu SED bakımından düşündüğümüzde, ASED okulun velileri okulu çocuğun eğitiminde daha etkili olarak görmektedirler. Fakat genel olarak baktığımızda, ailelerin ekonomi eğitiminde etkili olan unsurlara farkındalıklarının yeterli düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Soru 10: Sizce iyi bir vatandaş ekonomi bilmeli midir? Neden?

Tablo 63: Velilere Göre İyi Vatandaşın Ekonomik Yeterlilikleri

SED	İyi bir vatandaş ekonomi konularını bilmeli f	İyi vatandaş ekonomik değerleri bilmeli f	İyi bir vatandaş olmak ekonomi anlamayı gerektirmez f
ASED	11	30	3
OSED	18	26	-
ÜSED	20	23	1

Velilerin verdiği cevaplardan bazıları şunlardır:

ASED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: “E9: Vergisini veren bir vatandaş, dürüst vatandaşdır. Çocuklar bunlardan yola çıkarak ekonomik değerleri öğrenmelidirler.”, “K3: İyi bir vatandaş, ülkesinin ekonomik sorunlarını anlamalıdır.”, “K2: Sorumluluklarını bilmek iyi bir

vatandaş için şarttır.”, “E2: İyi bir vatandaş, dürüst olmalıdır.”, “E3: İyi bir vatandaş işini iyi yaparak çalışkan olmalıdır.”, “K8: Açık olan musluğu kapatmalı, yanan ışığı söndürmelidir. Bunlar iyi bir vatandaş olmanın gereklerindendir.”, “K5: İyi bir vatandaşın ekonomi bilmesi şart değildir. Ekonomi konularını bilmesede, ülkesi için iyi bir vatandaş olur.”

ÖSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: *“E3: Kişilerin özel hayatındaki tutumu tüm davranışlarına yansır. Ekonomi konularındaki değerleri edinerek, iyi vatandaş olmak yolunda adım atmış olurlar.”, “E5: Ekonomik değerler, ülke ekonomisinin düzgün yapılanmasına katkı sağlar.”, “K2: Çok çalışıp üretmek iyi bir vatandaşlıktır.”, “K3: Ülke sorunlarına duyarlı vatandaşlar, iyi vatandaşlardır. Ülkenin ekonomik sorunlarını anlamak ve bu sorunlara duyarlı olmak önemlidir.”, “E8: İyi vatandaşlar, üretime katkı yapan vatandaşlardır. Üreten, çalışan ve sorumluluk sahibi olmak, iyi vatandaş olmanın gereklerindendir.”, “E1: İyi vatandaş olmanın yolu illaki ekonomi bilmek değildir. Ekonomi konularını karışık bulan ve bilmeyen kişiler de iyi vatandaş olabilir. Örneğin; askerliğini yapar, oy kullanır, çevreyi korur vs.”*

ÜSED ait okuldaki öğrencilerin velilerinden gelen cevapların açıklamalarından şu örnekler verilebilir: *“E2: Ülkenin durumu bellidir. O nedenle çocuklarımızın iyi vatandaşlar olarak ekonomi bilmesi şart.”, “K1: Çocuklarımız, “önce ben” yerine “önce biz” diyerek ülke ekonomisine katkıda bulunabilmelidir.”, “K3: Gelirini giderini iyi ayarlayan, borcu olmayan vatandaş, iyi vatandaştır”, “E9: İhtiyacı kadar harcayan, israf etmeyen, ülkesi için istihdam yaratacak yatırımlar yapanlar, iyi vatandaşlardır.”, “E3: Dürüst, çalışkan, sorumluluk sahibi olan kişi, iyi bir vatandaştır.”, “K8: Ekonomi bilgisinden çok iyi vatandaşlar bu değerlere sahip olmalıdır.”, “K5: Ülkesinin ekonomik sorunlarını anlamak, iyi bir vatandaş olmanın ön koşuludur.”, “E5: Ekonomi konularını çok iyi anlayamasa da, ekonomik değerleri iyi bilmeli ve yaşantısında uygulayabilmelidir.”*

Bulgulara bakıldığında, velilere göre iyi bir vatandaşın, ekonomik değerlere sahip olması gerektiği sonucu ağır basmaktadır. Velilerin tamamına yakınının ekonomi bilmeyi; iyi bir vatandaş olmanın gerekliliği olarak gördüğü söylenebilir. Ayrıca ekonomi bilmenin

yanı sıra, ekonomik değerler olan; çalışkanlık, dürüstlük, sorumluluk gibi değerlerin daha fazla ön plâna çıktığı görülmektedir.

Tüm nitel veriler değerlendirildiğinde, araştırmanın nicel bulgularını destekler yönde olduğunu görmekteyiz. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularının geçerli ve güvenilir olduğunun da kanıtı durumundadır. Sonuç olarak uygulanan ekonomi programının deney gurubu öğrencileri süreç sonrasında, geleneksel metotlarla konuları işleyen kontrol guruplarına göre daha başarılı olmuşlardır. Bu başarıda cinsiyet faktöründe istatistiksel olarak bir farklılaşma tespit edilmiştir. Bu durum öğrenmede istendik bir durumdur. Araştırmanın bulgularında ayrıca SED bakımından öğrencilerin istatistiksel olarak, birbirine yakın olarak öğrendikleri görülmüştür. Araştırmada ölçme aracı olarak iki basamaklı bir test uygulanmıştır. İlk testte (Başarı Testi 1); öğrencilerin kitaptaki konular esas alınarak günlük hayatta karşılaştıkları ekonomik konular sorulmuştur. Bu testte deney guruplarından OSED öğrencileri istatistiksel açıdan daha başarılı çıkmışlardır. Bu durum nitel veriler ışığında incelendiğinde, OSED öğrenci velilerinin daha bilinçli ve öğrencilerine daha fazla ekonomik deneyim yaşattıklarını görmekteyiz. (Örneğin velilere sorulan 4., 6. ve 7. soruların bulguları) OSED deney grubu öğrencilerin, aile içinde yaşadıkları ekonomik deneyimler ve bu grubun uygulamanın önemli bir basamağı olan öğrenci günlüklerinden aldıkları puanların daha yüksek olması, OSED öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları ekonomik konularda daha başarılı çıkmalarının bir sebebi olarak gösterilebilir.

Nitel verilerin önemli bir ayağını oluşturan öğrenci görüşmeleri değerlendirildiğinde ise; deney grubu öğrencileri, genel tabloda kontrol grubu öğrencilerine oranla daha başarılı çıkmışlardır. Yapılan görüşmelerde kontrol grubu öğrencileri sorulan sorulara daha çok kitap temelli cevaplar verirlerken; deney grubu öğrencileri uygulama programı dâhilinde günlük hayattan daha fazla örnek vermişlerdir. Kısacası, Sosyal Bilgiler dersinde gördükleri ekonomi konularını, istenilir düzeyde, günlük hayatla ilişkilendirebilmişlerdir.

VI. BÖLÜM

“Türk Tarihi tetkik olunursa, bütün yükseliş ve alçalış sebeplerinin bir iktisat meselesinden başka birşey olmadığı anlaşılır.”

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmanın sonuçlarına ve önerilerine yer verilmiştir. Bölüm içerisinde öncelikle araştırmanın sonuçlarına, nicel bulgulara ilişkin sonuçlara ve nitel bulgulara ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Daha sonra, araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Sonuç

Elde edilen bulgulara göre, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin aktif öğrenme yöntemlerine göre hazırlanmış Ekonomi Okuryazarlığı Programı ile gören deney grubundaki öğrencilerin, geleneksel yöntemle göre ders gören kontrol grubundaki öğrencilere göre akademik başarılarında daha fazla bir artış olduğu görülmüştür. Kısacası deney grubundaki öğrenmenin kontrol grubuna göre daha fazla olduğu görülmektedir. Aynı şekilde öğrencilere uygulanan Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeği puanları için de sonuçlar deney grubu lehine çıkmıştır. Deney grubu öğrencilerinin ekonomi okuryazarlıkları kontrol grubuna göre daha fazla artmıştır.

Bu sonuç, araştırmanın “İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin ekonomi okuryazarlıklarının durumunu belirlemek ve ekonomi okuryazarlıklarını literatürün önerdiği yöntemleri kullanarak geliştirmeye çalışmak” olan amacına ulaştığının bir göstergesi kabul edilebilir. Sonuçlar bize aktif öğrenme yöntemleri ile hazırlanan programların öğrenci başarısını arttıracaklarını göstermektedir.

Bu sonuçlar literatürdeki benzer çalışmaların sonuçlarına paralellik göstermektedir. Örneğin; lise öncesi ekonomi eğitimi denildiğinde akla gelen ilk isimlerden biri olan Marilyn Kourilsky’nin (1987) araştırmasında; “uygun yöntem ve materyallerle çalışılırsa her

seviyedeki çocuğun ekonomiyi rahatlıkla öğrenebileceği” bulgusu araştırmamızda bir başlangıç noktası olmuştur. “Uygulanacak programlarda kullanılacak yöntemlerle öğrenci başarısı arttırılabilir mi” fikriyle yola çıkılan bu çalışmada, literatürde rastlanan diğer program hazırlanarak uygulanan araştırma sonuçları ile de benzer niteliktedir. McCabe (1975), Schug ve Birkey (1985), Schug ve Hagedorn (2005) ve (Jahoda, 1979, 1981 ve Lawrence Senesh, 1963: Akt: Strabus, 2007) araştırmalarında geliştirdikleri programların öğrencilere ekonomiyi öğrenmedeki etkilerine bakmışlar ve sonuçlar programların etkililiği lehine çıkmıştır. Ayrıca Racich (1982) çalışması ile yönerge süresi veya ekonomi eğitim programının uzunluğunun, öğrenci performansını önemli bir ölçüde ve olumlu yönde etkilediğini bulmuştur.

İlköğretilere yönelik tasarlanan bir başka ekonomi programı da 1960 yılında Michigan Eğitim Kurulu ve Chicago Üniversitesi Endüstriyel İlişkiler Merkezinin müşterek hazırladığı İlköğretim İktisat Programı Projesi’dir. Program materyalleri okuma ve yazma becerilerine bağlı olduğundan bu projenin eğitim programı 1960- 1970 yılları arasında dört, beş ve altıncı sınıflara göre tasarlanmış ve geliştirilmiştir. Bu programın sonuçları şunlardır: (1) genç insanlar anlamlı bir ekonomik tecrübeye sahiptir bu yüzden de iktisat kavramlarını öğretirken bu bir avantaja dönüştürülebilir; (2) iktisat eğitimi çocuk büyüdükçe bir süreç içerisinde kademe kademe olarak öğretilir ve (3) iktisadi kavramları anlayabilmek diğer sosyal öğrenmeleri güçlendirecek onları destekleyecektir (Akt: Graff, 1982: 16).

Shaver ve Sensh, hazırladığı ekonomi programı ile ilköğretim çocuklarının bilgilerini arttırmak için deneysel çalışma yapmışlardır. Araştırmacılar deney gruplarının araştırma sonuçlarının büyük bir fark ortaya koyduğunu görmüşlerdir (Akt: Hawthorne, Rodgers & Wheeler, 2003: 18).

Day (1988) ise “15 İktisat Dersi” programını ilköğretim öğrencileri için tasarlamıştır. Her ders; gayrimenkul ve hizmet, üretim, kıtlık, tüketici, üretici, ticaret, para, özelleştirme, sermaye, biriktirme ve yatırım, pazarlama fiyatı, fiyat ve kar, enflasyon gibi ekonomi kavramları içerir. Day’ın dersleri öncelikle, öğrenme için tümevarım yönetimini vurgulayan etkinlik merkezli benzetimlerden oluşur. Dersler en iyi bütün bir ünite verilerek öğretilir, fakat diğer ekonomi dersi müfredatı materyallerinin eksikliklerini gidermek için

üniteler ayrı ayrı da kullanılabilir. Day çalışmasında hazırladığı programın başarısını ortaya koymuştur.

Racich (1982) çalışmasında, “Çalışan Dünyamız ve İlköğretim Okulu Ekonomisi” adlı müfredat programının, ilköğretimdeki öğrencilerin geleneksel öğretim metotları dışında hazırlanmış programlarla daha kolay ve kalıcı öğrendiklerini göstermiştir. Ekonomi eğitimi için literatürdeki program geliştirme çalışmalarından biri de Littrell (1999)’ın çalışmasıdır. Littrell çalışmasında ekonomi eğitime bir yardım olması için deneysel bir çalışma ile öğrencilerin ekonomi bilgilerini keşfetmekte kavram haritalarını değerlendirmiş ve kavram haritasını kullanan öğrencilerin, ekonomide daha yüksek puanlar aldığı görülmüş ve kavram haritalarının ekonomi eğitime bir alternatif olarak kullanılabileceğini vurgulanmıştır. Saunders ve diğerleri (1991) ise, on-on üç yaş öğrencilerinin karar verme becerilerini geliştirmek için bir proje tasarlamışlardır. Bu proje, öğrencilerin bir veya birden fazla ekonomi kavramı içeren karar verme ve kritik düşünme stratejilerini gösteren durumlarda kendi yaşlılarını, gözlemlerini içeren çalışmaları içermektedir. Buna ek olarak proje öğretmenler ve öğrenciler için yazılı materyal çeşitliliği sunar. Bu program, öğrencilerin karar verme ve kritik düşünme becerilerini geliştirdiğini ortaya koyması ve öğretmenlere doküman sağlaması açısından oldukça önemlidir.

Tüm bu araştırmalar tez çalışmamızda ulaştığımız sonucu destekler yöndedir. Ekonomi eğitiminde öğrenci başarısı, hazırlanan ekonomi programları ile geleneksel metotlarla işlenen ekonomi derslerine göre daha fazla arttırmaktadır. Ders kitaplarından geleneksel yöntemlerle işlenen derslerde de öğrenci başarısının geliştiği bir gerçektir. Fakat öğrenciler tarafından sıkıcı ve sevilmeyen bir konu olarak görülen ekonomi konularının öğretiminde -ki gelecekte iyi vatandaş rollerindeki gerekliliği düşünüldüğünde- böylesine önemli bir konunun geleneksel ders işleme yollarına bırakılmadan, özel bir çaba ile işlenmesinin gereği ortaya çıkmaktadır. Şimşek (2006) çalışmasında, “ilköğretim 4. ve 7. sınıf düzeyinde okuyan öğrencilere göre Sosyal Bilgiler derslerinde içerik olarak nelerin olmasını, nelerin olmamasını istediklerini” araştırmıştır. Araştırmacının bulguları, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler konuları arasında olmasını istemedikleri konular arasında, ikinci sırada; ekonomi konularının olduğunu göstermiştir.

Bu bulgu bizlere ezberci bir ders olarak görülen Sosyal Bilgiler içerisinde ekonomi konularının sevilmediğini göstermektedir. Literatürdeki bilgiler de bizlere ekonominin problem merkezli ve soyut kavramlar içeren bir ders olmasından dolayı öğrencilerin zorlandığına işaret etmektedir. Kısacası öğrenciler ekonomiyi zor buldukları için sevmemektedir. Oysaki öğrenciler ekonomi konularına farkında olmadıkları bir şekilde yatkındırlar. Aslında günlük yaşamlarında ekonomi onlar için de oldukça belirleyicidir. Çok küçük yaşlardan itibaren paraya, alışverişe, sahip olmaya karşı inanılmaz bir ilgileri vardır. Fakat bu ilgilerini ders olarak gördükleri ekonomiye kaydırmakta zorlanmaktadırlar. Oysaki ekonomiyi onlara, hayatları içerisindeki önemini göstererek öğretmek ilgilerini ateşleyecek çok önemli bir güç olacaktır. Bu gerçeği uygulama aşamalarında bizzat görmüş bulunmaktayız. Uygulamamızın konusunun ekonomi oluşturacağını söylediğimizde öğrencilerin yüzlerinin asıldığını ve sıkıldıklarını fark ettik. Çünkü ekonomi onlara hep coğrafya konularının ezberletildiği bir ders olarak sunulmuş (Öğretmen ve öğrencilerin ifadelerinden). Dersin öğretmenleri ile konuştuğumuzda da durum aynı idi. Öğretmenler öğrencilerin aksine uygulama konumuzun ekonomi olmasına çok sevindiler. Sevmedikleri konuları anlatmaktan kurtulduklarını ifade ettiler. Sebebini sorduğumuzda öğrencilerin ekonomi içerikli konuları anlamakta zorlandığını o nedenle kendilerinin de anlatmakta zorlandıklarını ifade ettiler. Konuları anlatırken de bilgi eksikleri olduğunu ve sadece coğrafya bilgilerinden yararlandıklarını dile getirdiler.

Bu gözlemlerimiz bize ekonomiye karşı öğretmen ve öğrencinin ön yargılı olduğunu göstermektedir. (Bu konu tamamen literatürdeki bilgilerle örtüşüyor. Öğrenci ve öğretmenlerin ekonomiye karşı tutumları ayrı bir çalışma olacak öneme sahiptir.) Hem öğrenciler hem öğretmenler ekonomi konularına belli bir çekingenlikle bakmaktadırlar. Uygulamamız esnasında varılan en önemli sonuç aslında hazırlanan Ekonomi Okuryazarlığı Programının bu yanlış ön yargıyı kırmış olmasıdır. Belirgin bir şekilde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutumları arasındaki fark bize öncelikle ekonominin belli bir üst çaba ile öğretilmesinin önemini ortaya koymuştur. Kontrol grupları için sıradan bir Sosyal Bilgiler ünitesi bitmiş, deney grupları ise hayatlarının en güzel deneyimlerini geçirmişlerdir. (Bu ifadeleri öğrenci günlüklerinde açıkça görmekteyiz.) Yapılan geziler ve işlenen konuların direk hayatla ilişkilendirilmesi öğrencilerin ekonomiye olan ön yargılarını

kırmış ve sevdikleri, istekle öğrendikleri bir ders olmasını sağlamıştır. Bu sonuç bizlere ilköğretim öğrencilerinin ekonomiyi severek öğretebileceğini göstermiştir. Üstelik bu tarz ekonomi programları, zevkli ders işleme imkânı verdiği için öğretmenlerin de ekonomiyi öğretmeye yönelik tutumlarını olumlu etkileyecektir. Öğretmenin öğrenme üzerindeki etkisinin oldukça açık olduğu düşünüldüğünde ekonomi eğitimi hem kalıcı hem de çok daha üst seviyede öğretebilecektir.

Araştırmada kullanılan Ekonomi Okuryazarlığı Programının etkililiğini ölçmek için kullanılan son testler bize öğrencilerin ekonomi eğitimlerinde ekonomi programının öğrenci öğrenmelerine katkısını belirgin bir şekilde ortaya koymuştur. Öğrenmeyi arttırmasının yanı sıra hazırlanan programın bir başka hedefi de öğrenmenin kalıcılığını arttırmaktır. Bu nedenle araştırmada deneysel işlem sonrasında yapılan son testin yanı sıra öğrencilerin belli bir zaman dilimi geçtikten sonraki konuyu hatırlama düzeylerini belirlemek için kalıcılık testi uygulanmıştır. Uygulamanın hemen sonrasında yapılan son test sonuçları aktif öğrenme yöntemlerinin başarısını ortaya koymakla beraber aradan belli bir zaman geçmesiyle öğrenmenin kalıcılığı konusunda alana önemli sonuçlar vereceği düşünülmüştür. Bulgular neticesinde deney gurubunun kalıcılık başarı testleri puanlarıyla, kontrol gurubunun kalıcılık başarı testleri puanları arasında deney gurubu lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde öğrencilere uygulanan ekonomi okuryazarlığı ölçeği puanları için de kalıcılık testi sonuçları deney grubu lehine çıkmıştır. Bu sonuçlar göstermektedir ki; uygulanan ekonomi programı öğrenci öğrenmesine daha fazla katkı sağlamasının yanında öğrencilerin bilgilerinin daha kalıcı olduğunu göstermektedir. Bu da eğitimde beklenen, istenen en önemli hedeftir.

Araştırma sonuçlarına göre tespit edilen başka bir sonuç da; deney ve kontrol gruplarında cinsiyet değişkeninin bir farklılaşma göstermediğidir. Yani kız ve erkek öğrenciler geleneksel yöntemlerle işlenen derste de, uygulanan ekonomi programında da aynı derecede öğrenmiştir. Kısacası; kız ve erkek öğrencilerin öğrenmelerinde istatistiksel açıdan bir farka rastlanmamıştır.

John Siegfried (1979), araştırmasında ilköğretim seviyesinde ekonomi eğitiminde performansta cinsiyetle ilgili herhangi bir farklılığın olmadığını göstermiştir. Walsted'in (1980) çalışmasında ekonomi kavrayışında cinsiyetle ilgili bir farklılık ortaya koymamıştır.

Ayrıca Chizmar ve Halinski (1981) tarafından analiz edilip rapor edilmiş bilgiler de 4. sınıftan 6.sınıfa kadar bu bulguların ispatlandığını göstermektedir (Akt: Racich, 1982).

Literatürde ve bu araştırmamızda cinsiyete dair bulgular eğitimde istendik bir sonuçtur. Araştırmanın amacı açısından da öğrenmede bir farkın ortaya çıkmaması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre tespit edilen başka bir sonuç da; SED değişkeni açısından öğrenmede istatistiksel açıdan önemli bir fark olmamasıdır. Bu sonuçlar Kourilsky'nin (1987) araştırmasının sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır. Kourilsky, “farklı sosyoekonomik düzeydeki çocukların ekonomi öğrenebileceği” sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada da SED farklı öğrenciler gördükleri ekonomi programı sonucunda ekonomi okuryazarı olmaları açısından belirgin bir farklılaşma göstermemişlerdir.

Ekonomik okuryazarlığın gelir seviyesi ile yakından ilgili olduğunu düşünen araştırmacıların yaptığı şu çalışmalar ise; SED öğrenmede farklılaşma yaratacağını ortaya koyan çalışmalardır.

Johnson (1990) sosyoekonomik durum ne kadar düşük olursa ekonomik yabancılaştırmanın da o kadar büyük olduğunu söylemiştir. Bu bilgilere dayanarak düşük sosyoekonomik toplumlardaki öğrencilerin çevrelerindeki ekonomik okuryazarlık eksikliklerini telafi edebilmeleri için ekonomi eğitimi programları sağlamaya yüksek bir öncelik verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Fox (1978) çalışmasında SED'e vurgu yaparak hangi sosyo ekonomik durumda olurlarsa olsunlar çocukların okula ekonomi tutumları, işlenmemiş ekonomik deneyimleri ve ekonomik bilişsel becerileri olduğunu dile getirmiştir. Schuessler ve Strauss (1950: 762), “Sosyal sınıfın, öğrenmenin meydana geldiği yaşı etkileyebileceğini ama kavramsal ilerlemenin aynı kaldığını” belirtmiştir.

Daha sonra Williams (1970)' da sosyo ekonomik çevrenin etkilerine değinmiştir. Her iki gruptaki araştırmacılar da ekonomi kavramlarını anlamanın, yükselen sosyo ekonomik durumla arttığına dair destekleyici deliller bulmuşlardır. McKenzie'nin (1970) ilkökul öğrencilerinin ekonomik okuryazarlıklarına yönelik çalışması, bu sonucu desteklemektedir. Sonuçlar, birçok kentsel okuldan gelen dördüncü sınıfların, birçok kırsal

okullardan gelen yedinci sınıftakilerle yaklaşık aynı şekilde başarı gösterdiklerini açıklamıştır (Akt: Staubs, 2007).

Bu çalışmanın sonuçlarında da ölçme araçlarına göre SED bakımından bir farklılaşma tespit edilmiştir. Ölçme araçları olarak geliştirilen Başarı Testi 1 öğrencilerin günlük yaşamda karşılaştıkları ekonomi konularını içerirken, Başarı Testi 2 ders kitabında “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi içerisinde yer alan konuları içermektedir. Bu testlerden Başarı Testi 1’den deney grubunda OSED öğrencileri diğer deney grubu öğrencilerine oranla daha yüksek puan almışlardır. Başarı Testi 2’nin sonuçlarında ise SED değişkenine göre bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Bu durum nitel veriler ışığında incelendiğinde OSED öğrenci velilerinin daha bilinçli ve öğrencilerine daha fazla ekonomik deneyim yaşattıklarını görmekteyiz. (Örneğin velilere sorulan 4., 6. ve 7. soruların bulguları) OSED deney grubu öğrencilerin aile içinde yaşadıkları ekonomik deneyimler ve bu grubun uygulamanın önemli bir basamağı olan öğrenci günlüklerinden aldıkları puanların daha yüksek olması OSED öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları ekonomik konularda daha başarılı olmalarının bir sebebi olarak gösterilebilir.

Kontrol grupları içerisinde ise Başarı Testi 1 puanları arasında SED bakımında anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. Başarı Testi 2’den ise, kontrol grubu öğrencilerinin erişim puanları sosyoekonomik düzey değişkenine göre ÜSED okulunun öğrencilerinin lehine anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Başarı Testi 2, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin kazanımlarına göre hazırlanmıştır. ÜSED okulunun kontrol grubu öğrencilerinin bu testteki erişim puanlarının diğer kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek bulunması ÜSED okulunun öğretmen ve yöneticileri öğrencilerini SBS sınavına olan özel yönlendirmesi olarak yorumlanabilir.

Araştırmanın diğer bir boyutunu ise nitel bulgular oluşturmaktadır. Bu bulguların ilk ayağını öğrenci görüşmeleri oluşturmaktadır. Daha az zamanda daha fazla öğrenci ile görüşme yapabilmek için odak grup görüşmesi yoluyla veriler toplanmıştır. Ayrıca öğrencilerden rastgele oluşturulan gruplarla yapılan görüşmelerde öğrencilerin grup içinde kendilerini rahat hissetmelerinden dolayı daha dinamik cevaplar alınması hedeflenmiştir.

Öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgulara bakıldığında ilk olarak “ekonomi ve ekonomik faaliyet deyince aklınıza ilk ne gelmektedir?” sorusuna öğrencilerin verdiği

cevaplar genel olarak şu şekilde yorumlanabilir. ASED okulun şğrencilerinin ekonomi ve ekonomik faaliyet tanımlarında özellikle bulundukları çevre ile ilgili olmasından kaynaklı olabilecek sonuçlar dikkat çekmektedir. Şğrencilerin ailelerinin özellikle tarım ve hayvancılıkla ilgilenmesi şğrencilerin ekonomik faaliyet denildiğinde aklına ilk gelen tarım ve hayvancılık üzerine olmuştur. Bu durum diğerk okullarda da kendini hissettirmiş ÜSED okul şğrencileri ise ekonomik faaliyeti sanayi, ticaret ve meslek grupları olarak tanımlamışlardır. Soru 1'in diğerk önemli bir bulgusu da kontrol grubu şğrencilerinin ekonomi için “para, ekonomik kriz, enflasyon” gibi daha çok medyadan duydukları ekonomik sorunlara kayarken, deney grubu şğrencileri ekonomi tanımlarında daha çok derste gördükleri konulara yönelmişler ve gördükleri konuları güncel konularla daha fazla ilişkilendirmişlerdir. Bu sonuçlar gösteriyor ki, şğrenciler ailelerinin bulunmuş olduğu çevredeki ekonomik faaliyetleri söylemeye meyil göstermektedirler. Fakat deney grubunda gösterilen ekonomi programı etkisinde kalarak şğrenciler ders konularını güncel hayatlarıyla ilişkilendirerek tanım yapmışlardır.

Şğrenci görüşmelerinde ikinci soru olan, “Ekonomi konularında seni bilgilendiren hangisidir? (ailen, şğretmenin, ders kitabın, çevren, medya)” sorusuna verilen cevaplara baktığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür. Üç okulun deney grubu şğrencilerinin büyük çoğunluğunun ekonomi konularını öğrenirken tüm kaynakların birbirini tamamladıklarını söylediklerini görmekteyiz. Verilen ekonomi programında özellikle ekonomi öğrenirken okulda öğrendikleri konuları günlük yaşamda kullanmaları yönünde eğitim alan şğrencilerin bu yönde bilgi vermeleri beklenen olumlu bir sonuç olarak görülebilir. Şğrenciler aldıkları eğitimde okulda öğrendikleri ekonomi bilgilerini aileleri ile alışveriş yaparken, televizyonda haber dinlerken, çevrelerindeki ekonomik faaliyetleri izlerken düşünmeleri ve hepsinden bilgi almaya çalışmaları yönünde yönlendirilmişlerdir. SED değişkenine göre incelendiğinde OSED okulun şğrencilerinde özellikle bu sonuca daha fazla ulaşıldığı söylenebilir.

Şğrenci görüşmelerinde üçüncü soru olan, “Ekonomi konularını öğrenmenin sana faydaları nelerdir?” sorusuna verilen cevaplara baktığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür. Üç okulun kontrol grubu şğrencilerinden önemli bir çoğunluk ekonomi öğrenmenin yararına inanmıyor. Bunun sebebini şğrencilerle yapılan görüşmelerde

ekonomiyi bir ders, sıkıcı bir ders olarak gördüklerini söyleyebiliriz. Kontrol grubu öğrencileri ekonomi konularını ağır bulduklarını ve ders geleneksel yöntemlerle işlendiğinde daha da sıkıcı bulduklarını dile getirmektedirler. Bu sorunun bulgularında ayrıca ekonomi konularını öğrenmeyi öğrencilerin daha çok meslek seçerken bilgilenmek ile ilişkilendirdiklerini görüyoruz. Ayrıca deney grubu öğrencileri ekonomiyi öğrenmenin onlara ekonomik sorunları ve ekonomi ile ilgili haberleri anlamayı kolaylaştırdığını söylemektedirler. Bir başka sonuç ta deney grubu öğrencileri ekonomiyi bilinçli tüketici ve iyi vatandaş olmanın gereği olarak görmektedirler. Bu sonuç uygulanan ekonomi programının olumlu ve beklenen bir sonucudur denilebilir.

Öğrenci görüşmelerinde dördüncü soru olan, “Ekonomi deyince aklına ilk olarak “Devlet, işyerleri ve insanlar” ile ilgili neler geliyor?” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür. Öğrencilerin devlet ve ekonomi arasındaki ilişkiye yönelik açıklamalarında özellikle devleti ekonominin en önemli unsuru olarak gördüklerini ve vergi alarak hizmet verdiğini söylediklerini görmekteyiz. Okulların kontrol grubu öğrencilerinden bazıları devlet ve ekonomiyi devletin hazinesi ve parasal kaynaklarıyla ilişkilendirmişlerdir. Özellikle deney grubundaki öğrenciler ayrıca insanların çalışıp hizmet verdiklerini ve devletin ekonomisine katkıda bulunduklarını dile getirmişlerdir. Genel olarak öğrenciler devleti ekonomiye yön veren, ekonomik sorunları çözen olarak düşünmüşler fakat kontrol grubu öğrencilerinden bazıları özellikle devletin parasal kaynaklarına ve ekonomik krizi tetikleyen olarak gördüklerini söylemişlerdir.

Diğer bir bulguya bakıldığında kontrol grubu öğrencilerinin iş yerlerinin ekonomi ile ilgili ilişkisini özellikle maaş alınan yerler olarak dile getirdiklerini görmekteyiz. OSED ve ÜSED’de bir kısım kontrol grubu öğrencisi ayrıca insanların iş yerlerinden çıkarılmasını düşünerek iş yerlerini ekonomik krizin nedeni olarak görmektedir. Fakat genel olarak ele aldığımızda öğrenciler iş yerlerini fabrikalar, alışveriş yapılan yerler olarak belirtmişler ve bu yerlerin ekonomiye katkılarını insanlara iş vererek geçimlerini sağlamalarına yardımcı olan yerler olarak belirtmişlerdir.

Son bulguya bakıldığında ise öğrenciler insanların ekonomi ile ilişkilerini genel olarak üretici, tüketici ve iş gücü olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. İnsanların ekonomi ile ilişkilerinde özellikle kontrol grubu öğrencileri insanların tüketici yönüne

değınmişlerdir. Ayrıca insanların borçları yüzünden ekonomiye zarar verdiklerini söylemişlerdir. Deney grubu öğrencileri ise insanların ekonomi ile ilişkilerinde üretim yapmalarına, iş gücünü temsil etmelerine ve vergi vererek ekonomiye katkı yaptıklarına daha fazla vurgu yapmışlardır.

Soru 4'ün bulgularının sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre “devlet, işyerleri, insanlar” ilişkilendirmelerinin ekonomi ile daha fazla ve daha doğru olduğu söylenebilir. “Devlet- işyerleri (firmalar)- insanlar (ev halkı, aile)” ekonomide karar vericiler olarak geçmektedirler. O nedenle ekonominin temelinde karar vericiler olarak aynı zamanda ekonomiye yön verenleri tanımaları ve ekonomi ile ilişkisini kavrayabilmesi öğrenci için oldukça önemlidir. Ekonomide karar vericiler olarak geçen dördüncü unsur ise dış dünyadır. Öğrencilere dış dünya sorusu sorulduğunda “ithalat ve ihracat” kavramlarını görmüş olmalarına rağmen tam bir açıklama getirememişlerdir. Kısacası dış dünya ve ekonomi ilişkisi kuramadıkları için sorunun bu kısmı çıkartılmış, sadece öğrencilere gerekli açıklama yapılmıştır, derste gördükleri konu hatırlatılarak öğrenmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Öğrenci görüşmelerinde beşinci soru olan, “Okul ortamındaki ekonomik faaliyetler nelerdir?” sorusuna verilen cevaplara baktığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür. Genel olarak öğrenciler okuldaki ekonomik faaliyetlerin neler olduğunu doğru olarak cevaplamışlardır. Sosyoekonomik düzeyin bu faaliyetleri dile getirirken belirleyici olduğunu söylemek mümkün. Örneğin; ASED okuldaki öğrenciler okul servisi kullanmadığı için ulaşımı bir ekonomik faaliyet olarak göstermemişlerdir. Ayrıca okulda ekonomik faaliyet göremediklerini söyleyen 4 öğrenci de, ASED kontrol grubu öğrencileri olmuştur. Öğrenciler ekonomik faaliyet olarak genel olarak kantin alışverişlerini ve okulda düzenlenen kermes faaliyetlerini söylemişlerdir. Kısaca söylemek gerekirse öğrenciler kendilerinin de ekonomik faaliyetlerin bir parçası olduğunu görmektedirler.

Öğrenci görüşmelerinde altıncı soru olan “Sence üretken bir insan nasıl olmalıdır?” sorusuna verilen cevaplara baktığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür: Öğrenciler genel olarak üretken bir insanı ülkesine katkı sağlayan kişi olarak görmektedir. Kontrol gruplarının geneli, “tutumlu insanı” üretken insan olarak değerlendirirken; deney grupları

ise; “girişimci ve ülkesine ekonomik bakımdan katkı sağlayan insan” olarak fikir belirtmişlerdir. Deney grubunda uygulanan program dâhilinde öğrencilerin üretken insanın girişimci yönüne vurgu yapmaları, programın olumlu bir getirisi olarak düşünülebilir.

Öğrenci görüşmelerinde yedinci soru olan “Sizce büyükleriniz vergi vermese hayatımız nasıl değişirdi?” sorusuna verilen cevaplara baktığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür: Öğrencilerin cevaplarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Genel olarak öğrencilerin verginin amacını anladığı söylenebilir. Deney grubu öğrencileri ülkedeki düzenin aksayacağını daha fazla dile getirirken, kontrol grubundan bir kişi vergi yerine başka bir gelir kaynağı bulunabileceğini dile getirmiştir.

Öğrenci görüşmelerinde sekizinci soru olan “Sence Türkiye’nin en önemli ekonomik sorunu nedir?” sorusuna verilen cevaplara baktığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür. Deney grubu öğrencilerinden bazıları doğal kaynakların azalmasını ekonomik problem olarak yansıtmışlardır. Ayrıca teknolojik eksikliği de bir ekonomik sorun olarak dile getirmişlerdir. Kısacası; deney grubu öğrencileri ekonomi ve teknoloji ilişkisini vurgulamışlardır. Bu sonuç uygulanan ekonomi programının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Kontrol grubu öğrencileri ise medyadan ve çevrelerinden duydukları ekonomik problemleri dile getirmişlerdir. Bu noktada deney grubu öğrencilerinin güncel konuşulan problemler haricinde önemli; fakat çevrelerinde çok daha az bilinen sorunları dile getirmeleri, uygulanan programın bir getirisi olarak düşünülebilir.

Öğrenci görüşmelerinde dokuzuncu soru olan “Türkiye’nin ekonomik sorunları nasıl çözülür?” sorusuna verilen cevaplara baktığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür: Soru 9’un bulgularına bakıldığında, deney grubunun kontrol grubuna göre cevaplarını oldukça zengin verdiğini görmekteyiz. Üstelik deney grubu öğrencilerinin ülkenin ekonomik sorunlarına çözümü büyük bir çoğunlukla “insanlar ekonomi öğrenmeli” diye başlamıştır. Özellikle bu soruda deney grubu öğrencilerinde ekonomik sorunlara nasıl yaklaşılması gerektiğine yönelik düşüncelerinde uygulanan ekonomi programının yansımaları açıkça görmekteyiz. Öğrencilere uygulamanın başında ekonomi ile ilgili bilgiler verilmiş ve insanların ekonomi öğrenmelerinin önemi üzerinde durulmuştur. Öğrenciler bu bilgiyi ekonomik sorunları çözmeye yönelik fikirler üretirken

kullanmışlardır. Bu bilginin kullanıldığını görmek geleceğin iyi vatandaşları için oldukça önemlidir.

Öğrenci görüşmelerinde onuncu soru olan “Sosyal Bilgiler ders kitabına ekonomiyle ilgili eklemek istediğin konular nelerdir?” sorusuna verilen cevaplara baktığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür: Soru 10’un bulgularına bakıldığında, deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler kitabında görmek istedikleri ekonomi konuları ile ilgili kontrol grubuna göre daha homojen cevaplar verdiklerini görmekteyiz. Deney grubu öğrencileri “ekonomi ile ilgili her şey olsun, ülke ekonomisindeki güncel sorunlardan bahsetsin, ekonomiyi geliştirme yollarını açıklasın” cevapları öğrencilere verilen ekonomi programının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. İlk olarak, “ekonomi ile ilgili her şey olsun” cevapları öğrencilerin ekonomi konuları görmekten hoşnut oldukları ve olumlu tutum içinde oldukları şeklinde değerlendirilebilir. Deney grubu öğrencilerinin yarısı bu cevabı verirken, kontrol grubu öğrencileri bu cevabı hiç vermemişlerdir.

Kontrol grubunun daha fazla üzerinde durdukları konuların “ekonominin yararlarından bahsetmesini, ekonomiyi daha net bir şekilde açıklasınlar, sanayi sektörü daha iyi tanıtılsın, meslek seçimindeki püf noktaları açıklasın” üzerine olduğunu görmekteyiz. Ayrıca kontrol grubundan bazı öğrencilerin “konular fazlası ile veriliyor, bize yetiyor ve konular fazlası ile veriliyor, sıkıcı, konular azaltılsın” ifadelerine rastlanmıştır. Bu durum deney grubu öğrencileri ile kıyaslandığında öğrencilerin ekonomi konularına karşı biraz olumsuz tutum içinde olduklarını söyleyebiliriz.

Genel olarak soru 10’un bulgularına bakıldığında, deney grubu öğrencilerinin uygulanan ekonomi programından olumlu etkilendiğini söyleyebiliriz. Kontrol grubu ile kıyaslandığında bu sonucu daha net bir şekilde görmek mümkündür. Çünkü aynı kazanımları ve konuları görmelerine rağmen, kontrol grubu öğrencileri ders içindeki bazı konuların daha iyi açıklanmasını ve ekonominin daha net bir şekilde açıklanmasını istemişlerdir. Bu da bize öğrencilerin aynı konuları farklı yöntemlerle öğrenmesinin ekonomiye karşı bakış açılarında geldikleri noktayı göstermektedir. Bulgulardan aktif öğrenme yöntemleri ile ders işleyen öğrencilerin öncelikle, işlenen konuya karşı olumlu tutum geliştirdiklerini “ekonomi ile ilgili her şey olsun” sözlerinden çıkarmak mümkündür.

Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmelerinin sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, deney grubu öğrencilerinin ekonomi programının gereğini yerine getirdiklerini ve uygulanan programın dersin sıkıcı bulunan yapısını kırdığını ve aktif öğrenme yöntemleri ile işlenen derslerin öğrenci öğrenmesine verilen cevaplar bazında da olumlu yansıdığını söylemek mümkündür. Örneğin; verilen cevaplarda deney gurubu öğrencilerinin yaşadıkları ders içi, ders dışı deneyimlerin daha zengin olması tamamen öğrencilerin cevaplarının da zenginleşmesini sağlamıştır. Ders içinde işlenen konuların gerçek hayatla bağlantısı daha fazla kurulmuştur. Bu sonuçlar bize uygulanan ekonomi programının nicel verilerini destekler sonuçlar sunduğunu söylemek mümkündür.

Öğrenci nitel bulgularının ikinci ayağını ise; öğrenci günlükleri oluşturmuştur. Öğrenci günlükleri sürecin başında sadece deney grubu öğrencilerine verilmiştir. Çünkü ekonomi programının amacı ekonomi okuryazarlığını geliştirmektir. Bu noktada deney gurubu öğrencilerine verilen programın esasını; okuma ve yazma etkinlikleri oluşturmuştur. Bu etkinlikler çerçevesinde öğrencilere konu ile ilgili yaş düzeylerine uygun kitaplar verilmiş ve okumaları istenmiştir. Ayrıca derste gördükleri konuları ve yaptıkları etkinlikleri değerlendirmeleri ve konuları evde de tekrar etmelerini sağlamak için günlük tutmaları istenmiştir. Ayrıca konuların bitiminde odak grup görüşmesi için oluşturulan guruplara ünitenin konuları paylaştırılarak gazete çıkarmaları istenmiştir. Öğrenciler de bu gazete sayesinde konuları tekrar etmiş olmuşlardır. Öğrencilerden ayrıca konularla ilgili köşe yazısı yazmaları istenmiştir. Bu köşe yazılarını kendilerine verilen konularla ilgili genel bilgilerini kullanarak yazmaları istenmiştir. Odak grup görüşmeleri esasında oluşturulan bu gazeteler duvara asılmış ve öğrencilerin incelemeleri istenmiştir. Deney grubu için yapılan bu aktiviteler tamamen ekonomi programının bir parçası durumundadır. Amaç; öğrenci ekonomi okuryazarlığını geliştirmek olduğu için deney grubu öğrencilerine uygulanmıştır.

Öğrenci günlükleri değerlendirilirken uygulama süreci boyunca öğrencilerle tenefüs aralarında birebir görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler süresince öğrencilere günlük tutmanın yararları ve onlara ne gibi kazanç sağladığını düşündüğünü söylemeleri istenmiştir. Süreç boyunca birebir dönütler verilmesinin haricinde ayrıca günlükler literatürdeki örnekleri incelenerek bir değerlendirme ölçek geliştirilmiştir. Bu

değerlendirme ölçeği sonuçlarına göre OSED deney grubu öğrencileri daha fazla puan almışlardır. Yapılan görüşmeler neticesinde OSED deney grubu öğrencilerinin günlükler konusunda daha istekli oldukları görülmüştür. Günlükleri istenilen düzeye diğer gruplara göre daha yakındır. Bu durumu ÜSED öğrencilerinin günlükler konusunda evde yapılacak bir etkinlik olduğu için, ailelerin ve okul yönetiminin SBS sınavı yönlendirmelerinin daha fazla olmasından dolayı diğer SED öğrencilerine göre daha az ilgi gösterdikleri söylenebilir. Fakat OSED deney grubu öğrencileri günlük, ekonomi gazetesi çıkarma, ders dışı kitap etkinliğinde diğer gruplara göre daha istekli olmaları çalışmalarının daha fazla verimli olmasını sağlamıştır diyebiliriz. Bu sonuçlar ayrıca nicel bulguları da destekler boyuttadır. Aynı programı görmelerine ve aynı akademik başarı düzeyine sahip olmalarına rağmen; OSED deney grubu öğrencileri Başarı Testi 1’den yani, günlük hayat temelli ekonomi konularında daha başarılı olmaları bu nitel veri sonuçlarıyla açıklamak mümkündür denilebilir. Ekonomi okuryazarlığını geliştirmek için yapılan ders içi ve ders dışı etkinliklerde, özellikle ders dışı etkinliklerde, OSED deney grubu öğrencileri daha fazla zaman ayırmışlardır. Nicel bulgularda diğer gruplara göre istatistiksel açıdan daha fazla puan almalarının nedenini bu sonuca bağlamak mümkündür.

Nitel bulguların üçüncü ayağını ise; velilere uygulanmış olan açık uçlu soruların analizi oluşturmuştur. Araştırmamızda velilere sorulan soruların nitel bulgularında, üç SED okulun velilerinin de ekonomi eğitiminin çocukları için gerekli olduğunu ve aile içerisinde çocuklarına ekonomi konusunda bilgi verdiklerini söylemişlerdir. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse SED bazında öğrenci velileri çocuklarına ekonomi konularını öğretme konusunda uygulamada farklılaşmalar olsa da, ekonomi konularında çocuklarına bilgiler verdikleri söylenebilir. Literatürde Lyck (1990) tarafından yapılan araştırmaya göre, anne-babaların ekonomiyle ilgili kavramları sıklıkla evde tekrar etmeleri, bir aile gündemi hâline getirmeleri çocuğun ekonomik kavramların daha çok farkına varmasına sebep olmaktadır. Ayrıca Lyck’in araştırmasında çocukların ve anne-babaların ev içinde üzerinde konuştukları başlıca konulardan biri olduğu için, özellikle bu kavramların istatistiksel olarak anlamlı bulunması beklenen bir sonuç olmuştur (Akt: Bayhan, vd., 2007: 3). Bu benzeri çalışmalar ailenin ekonomi eğitiminde önemli bir faktör olduğunu göstermiştir.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, Sosyal Bilgiler dersini bitiren 7. sınıf öğrencileri ilköğretimden ekonomi okuryazarı olarak mezun olmaktadır. Literatürden de destek alarak bu okuryazarlık seviyesi uygulanacak aktif öğrenme yöntemleri ile önemli ölçüde arttırılabileceğini söylemek mümkündür. Bu aktif öğrenme yöntemleri içinde ekonomi okuryazarlığını arttıracak aktivitelerin başında okuma ve yazma çalışmaları gelmektedir. Okuma etkinliklerinde, öğrencilere konularla ilgili yaş düzeyine uygun çocuk kitapları okutmak, güncel haberleri içerecek gazete haberlerini yorumlamalarını sağlamak gelebilir. Yazma etkinliklerinde ise; konuları içerecek gazete çıkartmak, bu gazetelere kendi ifadelerinin yer alacağı köşe yazıları yazdırmak ve günlük tutturmak gelebilir. Bu aktivitelerin dışında, öğrencilere diğer aktif öğrenme yöntemlerinden; problem çözme, drama ve alan gezileri yaptırma ekonomi okuryazarlığı kazandırmak için oldukça etkili yöntemlerdir denilebilir. Bu araştırmanın sonuçları, adı geçen aktif öğrenme yöntemlerinin uygunluğu konusunda bulgular içermektedir. Ders kitabından geleneksel yöntemlerle de öğrenciler ekonomi okuryazarlığı seviyesine ulaşırsalar da bilgilerin günlük hayatta kullanılmasını sağlaması ve bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlaması konusunda uyguladığımız ekonomi programının etkililiği oldukça açıktır. Bu noktada geleceğin iyi vatandaşlarının geleceği açısından iyi bir ekonomi okuryazarı olmasının oldukça önemli olduğu düşünülürse, öğrencilerimizi en kalıcı şekilde gerçek hayata hazırlamanın gerekliliği de kendini gösterecektir.

6. 2. Öneriler

Bu araştırmaya başlandığında, ilk olarak literatür taranmıştır. Literatür araştırmasında, ilköğretim düzeyinde, ekonomi eğitimi konusunda üç yönlü olarak araştırma yapıldığı tespit edilmiştir. İlk olarak lise öncesi öğrencilerine (anaokulundan liseye) ekonomi eğitimi vermek araştırmaların konusunu oluşturmuştur. Bu eğitim okuryazarlık seviyesinden başlayarak, kavram öğretimi ve araştırmacılar tarafından geliştirilen programların uygulaması olarak devam etmektedir.

Araştırmacıların ikinci boyutu ve belki de en çok üzerinde durulan diğer konu, ilköğretim öğretmenlerinin ekonomi okuryazarı olarak geliştirilmesi, ekonomiye karşı tutumlarının geliştirilmesi konuları üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırmaların son boyutunu ve

en sığ kalan alanını ise; ailelerin çocuklarına verdiği ekonomi eğitimi oluşturmaktadır. Bu araştırmalar ve ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde uzman görüşleri doğrultusunda tez araştırmasının konusunu, ilköğretimden mezun olacak öğrencilerin ekonomi okuryazarlık seviyelerini tespit etmek ve geliştirmek üzerine bir ekonomi programı hazırlanması oluşturmuştur. Araştırma, ekonomi eğitiminin en temel basamağını oluşturması ve bundan sonra yapılacak çalışmalara rehberlik etmesi açısından ekonomi okuryazarlığı programı hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Bundan sonraki yapılacak çalışmalara yönelik ülkemizde, özellikle Sosyal Bilgiler dersi kapsamında, ekonomi eğitime yönelik araştırmaların yeterli düzeyde olmaması açısından şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Öncelikle ilköğretim düzeyinde 4, 5, 6 ve 7. sınıflara yönelik ekonomi kavram, değer ve becerileri konusunda araştırma yapılabilir,
- Uygun materyaller geliştirilerek ilköğretim düzeyinde çalışmalar yapılabilir,
- Özellikle ekonomi kavramlarının öğretimine yönelik çalışmalar yapılabilir,
- İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ekonomi konularında özyeterlilik inançları ve tutumları üzerine çalışmalar yapılabilir,
- İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programı öğrencilerine yönelik çalışmalar yapılabilir. Özellikle lisans düzeyindeki öğretmen adaylarının ekonomi okuryazarlıkları, ekonomi dersine karşı tutumları ve özyeterlilik inançları üzerine çalışmalar yapılabilir,
- Ailelerin ekonomi eğitime katkıları üzerine çalışmalar yapılabilir,
- Literatürde özellikle ilköğretim birinci kademe çalışmaları da incelenerek bu yaş dönemi çocuklarına yönelik çalışmalar yapılabilir,
- Anaokulu dönemindeki çocuklarla yaş düzeylerine uygun drama çalışmaları ile ekonomi kavramları ve ekonomi konuları ile ilgili deneyimler kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir,
- Literatürde öğrencilerin ekonomiyi kavraması ve etkili bir vatandaş olma arasındaki bağlantıyı inceleyen bir çalışma henüz yapılmamıştır. Bu çalışma yukarıda saydığımız çalışmaların ışığında mutlaka dünyada ve ülkemizde ele alınmalıdır.

Araştırmacılara verilen önerilerin yanı sıra program yazıcılarına ve ders kitabı yazıcılarına da önemli önerilerde bulunmak gereklidir. Cumhuriyetten günümüze Sosyal Bilgiler programları incelendiğinde, ekonomi konularına mutlaka yer verildiği görülmüştür. Fakat ders kitapları incelendiğinde programda gösterilen hedeflerin ders kitaplarında yeteri ölçüde yansıtılmadığı göze çarpmaktadır. 2005 Sosyal Bilgiler programına gelinceye kadar ekonomi konularının oldukça sığ şekilde, belli belirsiz, hatta coğrafya konularının içine yedirilmiş şekilde verildiğini görmekteyiz. Bu noktada Cumhuriyet'ten günümüze ekonomi konularını ders kitaplarına en iyi şekilde yansıtan programın 2005 Sosyal Bilgiler programı olduğunu söylemek mümkündür.

2005 Sosyal Bilgiler programına yönelik eleştirilerimiz elbetteki vardır. Fakat bu eleştirilerin bir öneri olarak uygulamaya alınması, alana yapılacak çok önemli bir katkı olacaktır. Öncelikle program, ekonomi konuları için öğrencilerin yaş düzeyine uygun şekilde tekrar ele alınmalıdır. Bu noktada ekonomi konularına yönelik hedefler tekrar ele alınarak, ders kitaplarına yansımaya özen göstererek tekrar yazılmalıdır. Bu noktada araştırmacılara ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf kitaplarının incelemesi ve eleştirisi de yapılabilir ve bilimsel bir şekilde öneriler geliştirilebilir.

Ders kitaplarında üniteler çerçevesinde ele alınan ekonomi konularının Atatürkçülükle ilişkilendirmesi oldukça yetersizdir. Oysaki Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün ekonomiye verdiği önem çok önemlidir. Bu konuda verilen bilgiler acilen genişletilmeli ve yeniden kaleme alınmalıdır.

Ekonomi konularının diğer derslerle ilişkilendirilmesi ise neredeyse yok düzeydedir. Oysaki ilköğretim düzeyinde ekonomi eğitiminin okuryazarlık eğitimi olarak verilmesi, en uygun olan yoldur. Okuryazarlık eğitiminde okuma ve yazma etkinliklerinde Türkçe dersleri ile ilişkilendirme oldukça önemlidir. Ayrıca ekonomi konularında verilen bir beceri tarihsel empati becerisidir. Tarihsel empati becerisi resim, müzik, yazma gibi etkinliklerle verilmelidir. Bu nokta da mutlaka diğer derslerle ilişkilendirme yapılması ekonomi eğitimi adına önemli bir gerekliliktir. Ayrıca öğrenme alanları içerisinde de tarihsel empati becerisinin, Kültür ve Miras öğrenme alanı ile ilişkilendirme oldukça gereklidir. Kısacası; ekonomi tüm öğrenme alanlarıyla oldukça ilişkili olduğu için, öğrenme alanları içerisinde ekonomi konularına atıfta bulunulmalıdır. Bu durum öğrencilerin ekonomiyi diğer

disiplinlerle ilişkilendirmesi ve daha rahat günlük hayatla ilişkilendirmesi açısından oldukça gereklidir.

İlköğretim Sosyal Bilgiler ders kitapları incelendiğinde, ayrıca konu geçişlerinin ve konuların ele alınışına bakıldığında, günlük hayatla ilişkilendirmede oldukça sığ kaldığı görülmektedir. Oysaki ekonomi konularının öğretilmesinin amacı geleceğin iyi vatandaşlarına günlük hayatta kullanabilecekleri deneyimler kazandırmaktır. Örneğin; araştırma sırasında öğrencilerle yapılan görüşmelerde sanayi konusunda sanayi inkılâbının anlatıldığını; fakat ülkemizin sanayileşmesi konusunda hiç bilgi bulunmadığını dile getirmişlerdir. Konular bu noktada mutlaka günlük hayatla, ülkemizin koşullarına da vurgu yapılarak işlenmelidir. Ders kitapları ve program incelendiğinde dersin işlenişinde aktif öğrenme yöntemleri tavsiye edilmesine rağmen, dersler hâlâ klasik ders işleme yöntemleri ile işlenmektedir. Ekonomi konuları öğrenciler açısından sıkıcı, zor ve karmaşık olarak görülmektedir. Bu noktada özellikle ekonomi konuları mutlaka aktif öğrenme yöntemleri ile işlenmelidir. Böylece konular öğrenciler açısından çok daha zevkli ve kalıcı bir şekilde öğrenmeye uygun bir hâl alacaktır.

Öğrenciler açısından zor olan ekonomi konularını, öğretmenlerin de isteksiz anlattıkları gözlenmiştir. Bu gerçek göz önüne alındığında, öğretmenlerin ekonomi konularını daha zevkli bir şekilde anlatabilecekleri etkinlikler öğretmen kılavuzunda öğretmenlere tavsiye edilmelidir. Öğretmenlere uygun yöntemlerin anlatılmasının yanı sıra, öğretmenlerin kendi ekonomik bilgilerindeki eksikliklerin de giderilmesi gerekmektedir. Öğretmen adayları lisans programında iki kredilik bir ders olarak aldıkları ekonomi dersinde, bir iktisatçı olacakmış gibi az bir zaman dilimine birçok bilgi sığdırılmaya çalışılmış ve öğretmen adayları öğretmenlik mesleğine başlamadan önce ekonomi konularına karşı olumsuz bir tutum içine girmişlerdir. Bu noktada belkide en önemli iş, öğretmen adaylarımıza yeterli ekonomik bilgi ve deneyim kazandırma yönünde yapılacak değişiklikler olacaktır. Bu değişikliklerin başında; derse iktisatçıların değil, Sosyal Bilgiler ekonomi alanında uzmanlaşmış akademisyenlerin girmesi olacaktır. Yapılacak diğer bir değişiklik; ders sayısının mutlaka en az iki döneme çıkartılması olacaktır. Dersler, ilk dönem teorik, ikinci dönem uygulama boyutunu içermelidir. Öğretmen olduklarında

yapacakları etkinlikleri uygulama boyutunda öğretmen adaylarına kazandırmak, geleceğin iyi vatandaşlarını yetiştirecek öğretmenlerimize önemli ölçüde kolaylık sağlayacaktır.

Yaşantımızın bir parçası hâline gelmiş bulunan ekonomi kaynaklı durumların, çocuklar tarafından doğru algılanması ve yetişkinlik döneminde uygun tavır ve davranışlar geliştirmeleri açısından da önem taşımaktadır. Özellikle ilköğretim döneminden başlayarak çocuklara başlangıçta basit sorumluluklar vererek; alışveriş yapmalarını sağlama, para kullanmayı ve tasarruf etmeyi öğretme gibi bazı önemli becerileri kazandırmaya yönelik yaklaşımlarda bulunmayı gerektirmektedir. Sadece okulda değil, evde de çocukların bu becerileri kazanmaya devam etmeleri için ana-baba eğitimlerinin de yapılması, bu konudaki yaklaşımı bütünleyecektir. Bu bağlamda gerek anne-baba tarafından uygulanacak yaklaşımların, gerekse okullarda verilecek destekleyici eğitsel programların katkısı ve yararı göz ardı edilmemelidir. Bu iki grup tarafından uygulanacak yaklaşımın da birbiriyle tutarlı olması esastır. Özellikle tüketim çılgınlığı yaşanan çağımızda, çocukluktan başlayan bir ekonomi eğitimi artık zorunlu hâle gelmiştir.

Toplumumuzun karşılaştığı önemli sosyal konuların pek çoğu ekonomi kaynaklıdır. Bu nedenle ekonomi, çevremizdeki dünyayı açıklamada oldukça kuvvetli bir araçtır. Ekonomi eğitimi önümüzdeki yüzyıllarda, insanların yaşam mücadelelerini sürdürebilmeleri için en önemli anahtar olabilir. Bu nedenle, okul müfredatlarında ekonomi eğitiminin önemini ortaya koyan değerler iyi bir şekilde kurulmalıdır. Eğer tüm öğrenciler çevrelerindeki dünyayı anlamak ve onun için de etkin bir biçimde yaşamak istiyorlarsa, yeterli miktarda ekonomi eğitimi almalıdır.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, K. (2005). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- ADIGÜZEL, H. Ö. (Ed.). (2006). Eğitimde Yeni Bir Yöntem ve Disiplin: Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama 1985–1998 Yazılar*. (İkinci Baskı). Ankara: Naturel Kitap Yayıncılık.
- AGNELLO, M. F. and LUCCEL, T. A. (2008). Toward A Critical Economic Literacy: Preparing K-12 Learners To Be Economically Literate Adults. *Doing Democracy: Striving For Political Literacy And Social Justice*. (Edited By Darren E. Lund, Paul R. Carr) New York: Peter Lang Publishing.
- AKHAN, N. E. (2009). Sosyal Bilgilerde Ekonomi Konularının Öğretimi. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. M. Safran (Editör). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- AKHAN, N. E. (2010). Sosyal Bilgiler Disiplininde Ekonominin Yeri ve Önemi. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. R. Turan ve K. Ulusoy (Editörler). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- AKINOĞLU, O. (2002). Hayat Bilgisi Öğretimi. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Birinci Baskı). C. Öztürk ve D. Dilek (Editörler). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- AKYOL, A. ve MÜFTÜOĞLU, N. (1988). *Ortaokullar İçin Ticaret Bilgileri ve Uygulaması I*. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- ALLGOOD, R. and WALSTAD, W. (1999). The Longitudinal Effects Of Economic Education On Teachers And Their Students. *Journal of Economic Education*, 30

(2): 99-111.

ALTER, G., MANSON, J., LARSON, B.E. and MORGAN, J. (2000). *Social Studies Content For The Elementary School Teacher*. New Jersey: Upper Saddle River.

ALTINOK, S. (2000). *İktisada Giriş*. Konya: Kuzucular Yayıncılık.

ARMENTO, B. J. (1983). A Study of the Basic Economic Concepts Presented in DEEP Curriculum Guides, Grades 7–12. *The Journal Of Economic Education*. 14(3): 22-27.

ATA, B. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. C. Öztürk (Editör). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

ATA, Y. A. (1992). *İnönü Dönemi Eğitim ve Kültür Politikası (1938–1950)*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

AVCI, E. D. (2008). The Use Of Student Journals In Science And Technology Education. *Eurasian Journal of Educational Research*, 30: 17–32.

BANASZAK, R. (1987). *The Nature Of Economic Literacy*. Bloomington, IN: ERIC/Chess. Web: <<http://www.ericdigests.org/pre-926/nature.htm>> adresinden 20 Haziran 2009’da alınmıştır.

BARR, R., BARTH, J. L. and SHERMIS, S. S. (1978). *The Nature Of The Social Studies*. California: ETC Publications.

- BARTH, J. L. ve DEMİRTAŞ, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. YÖK, Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi. Ankara.
- BAYHAN, P., YÜKSELEN, A. ve KAYSILI B. (2007). Çocukların Ekonomiyle İlgili Kavramlara Yönelik Algılarının Yaşlara Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 32 (143): 3-11.
- BİLGİLİ, A. S. (2008). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (Edt: Ali Sinan Bilgili) Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (1991). *Öğrenme Psikolojisi*. (Beşinci baskı). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- BRANDT, D. (2009). *Literacy and Learning: Reflections on Writing, Reading, and Society*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- BRANSON, M. S. (2005). The Connection Between Civic And Economic Education. Teacher Librarian. *Academic Research Library*. 32 (3): 26-28.
- BRIDGE-MENDENHALL, M. K. (1994). *The Effect of The Stock Market Game on Economic Literacy*. Doctorate of Philosophy in Education. Universty of Wyoming.
- BROPHY, J. and ALLEMAN, J. (2006). *Powerful Social Studies for Elementary Students*. Thomson/Wadsworth.

- BUCKLES, S. and WATTS, M. (1998). National Standards in Economics, History, Social Studies, Civics, and Geography: Complementarities, Competition, or Peaceful Coexistence?. *Journal Of Economic Education*. 29 (2): 157-166.
- BUCKLES, S., WATTS, M. and SCHUG, M. C. (1997). How Well Do the US Standards Work Together? An Analysis of the Economic Content of Four National Standards for Social Studies. *Children's Social And Economics Education*. 2 (3):145–157.
- BUCKLES, S. (2001). What Is-And Isn't-Economics Education. *Theory Into Practice*. 26 (3): 163-169.
- BURKHARDT, G., MONSOUR, M., VALDEZ, G., GUNN, C., DAWSON, M., LEMKE, C., COUGHLIN, E., THADANI, V. and MARTIN, C. (2003). *EnGauge® 21st Century Skills: Literacy in the Digital Age*. California: NCREL -North Central Regional Educational Laboratory. Web: <<http://www.asbindia.info/asb21/engauge21st.pdf>> adresinden 17 Nisan 2009 tarihinde adresinden alınmıştır.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2004). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2007). *DeneySEL Desenler, Ön test-Son test, Kontrol Grubu Desen ve Veri Analiz Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- CALDERWOOD, J. (1981). What Is Economic Education? In J. S. Brenneke (Ed.), *Consumer Education And Economic Education In The Public Schools*. (pp. 33-43). New York: Joint Council On Economic Education.
- CAN, A. H. (2005). *Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- CHAPIN, J. R. and MASSIC, R. G. (1999). *Elementary Social Studies*. New York: Longman.
- CHAPIN, J. R. (2009). *Elementary Social Studies: A Practical Guide*. United States: Pearson Education.
- CRESWELL, J. and PLANO CLARK, V. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- COOVERT, C. A. (2000). *Economics in Everyday Life: Integrating Economics Instruction Into The Middle School Curriculum*. In the Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Master Of Arts in Education. Lutheran University.
- CYERT, R. M. (1984). Economic Education In Our Schools. *Journal of Economic Education*. 15(4): 261-264.
- DAHL, R. (2007). *Charlie'nin Çikolata Fabrikası*. (Çev. C. Üster). İstanbul: Can Çocuk Yayınları. (Araştırmanın uygulama etkinlikleri için kullanılmıştır.)

- DANIEL, B. J. and SOLOMON, R. P. (2008). Tomorrow's Teachers: The Challenges Of Democratic Engagement. *Doing Democracy: Striving For Political Literacy And Social Justice*. D. E. Lund and P. R. Carr (Eds.). NewYork: Peter Lang Publishing.
- DARVIN, M. W. (2006). Economics Framework for the 2006 National Assessment of Educational Progress. Washington: National Assessment Governing Board U.S. Department of Education.
- DAWSON, G. G. (1971). Preservice, Inservice and Graduate Programs in Economic Education. *Review of Social Economy*. 29 (1): 63-78.
- DAY, H. R. (1988). *Play Dough Economics: Motivating Activities for Teaching Economics to Elementary and Middle School Students*. Indianapolis.
- DEMİRCİOĞLU, İ. H. (2006). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- DEVECİ, H. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- DIEZ-MARTINEZ, E. (2009). How Does Street Information Impact on Mexican Children's Economic Literacy? A Developmental Study. *Citizenship, Social And Economics Education*. (8) 1: 19-20.

- DOĞAN, M. (2003). *Televizyon Reklâmlarının Çocuklar Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- DOĞANAY, A. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Beşinci Baskı). C. Öztürk, D. Dilek (Editörler). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- DÖNMEZ, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. C. Şahin (Editör). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ERDEN, M. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- ERGÜN, M. (1977). *Atatürk Devri Türk Eğitimi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- ERSOY, A. F. (2007). *Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlerin Etkili Vatandaşlık Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- ERSOY, S. (2005). *İlköğretim 6–7–8. Sınıfa Devam Eden Öğrencilerin Tüketici Eğitime Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- ERTEK, T. (2006). *Temel Ekonomi*. (Birinci Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- ERTÜRK, E. (2006). *Ders Kitaplarında Toplum, Yurttaşlık, Vatanseverlik Ve Ekonomi Anlayışının Dönüşümü: 1997 ve 2004 İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları*

Üzerine Bir İçerik Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

ESKİCUMALI, A. (2003). Eğitim ve Toplumsal Değişme: Türkiye'nin Değişim Sürecinde Eğitimin Rolü, 1923–1946. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*. 19 (2): 15-29.

FAGAN, C. (2007). Economics Knowledge, Attitudes and Experience of Student Teachers in Scotland. *Citizenship, Social And Economics Education*. 7 (3): 175- 188.

FARRIS, P. J. (2007). *Elementary and Middle School Social Studies An Interdisciplinary, Multicultural Approach*. Illinois: Waveland.

FLOWERS, B. and GALLAHER, S. S. (2001). *Financial Fitness For Life: Teacher Guide Grades 6-8*. New York: National Council on Economic Education.

FLOWERS, B., MORTON, J. S. and SCHUG, M. C. (2002). *Financial Fitness for Life, Grades 6–12: Parent's Guide*. New York: National Council on Economic Education.

FİDAN, N. ve ERDEN, M. (1997). *Eğitime Giriş*. Alkım Yayınevi. Ankara.

FOX, K. F. A. (1978). What Children Bring To School: The Beginnings Of Economic Education. *Social Education*. 42 (6): 478-481.

FRANKEL, M. L. (1966). *Economic Education*. New York: The Center for Applied Research in Education.

FSFS (Financial Smarts For Students) (2007). *National Standards in K-12 Personal Finance Education*. Washington: JumpStart Coalition for Personal Financial Literacy. Web: <http://www.pueblo.gsa.gov/cic_text/education/jumpstart/k-12.pdf> adresinden 12 Ağustos 2008'de alınmıştır.

FURNHAM, A. (1994). Young People's Understanding of Politics and Economics. *Cognitive and Instructional Processes in History And The Social Sciences*. Edited By Mario Carrctero, James F. Voss. Lawrence Erlbaum Associates: New Jersey.

GATHANY, J. M. (1934). Current Events and Economic Culture. *Social Studies*. 25 (6): 805-810.

GEDİKOĞLU, Ş. (1978) *Kemalist Eğitim İlkeleri ve Uygulamaları*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

GEREK, S. ve KURT, A. A. (2007). Ekonomi Okuryazarlığı: Çevrimiçi Ortamın Uygulamada Yaratacağı Değer. The Proceedings of 7 International Educational Technology Conference. 3-5 Mayıs. Near East University. North Cyprus.

GEREK, S. ve KURT, A. A. (2010). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümlerinde Ekonomi Okuryazarlığına İlişkin Göstergeler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9 (1): 87-97.

GLEASON, J. and VAN SCYOC, L. J. (1995). A Report On The Economic Literacy Of Adults. *Journal Of Economic Education*. 26 (3): 203-210.

- GILCHRIST, C. (2008). *İpek Yolu Masalları*. İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Araştırmanın uygulama etkinlikleri için kullanılmıştır.)
- GONZALEZ, L. M. (2006). *Mini- Society for Teachin Economic Concepts and Entrepreneurship to Third Grade Students and Increasing Teacher Knowledge and Confidence*. Requiremets for the Degree of Doctor of Education. Corrollton: Georgia.
- GRAFF, E. E. (1982). *Economic Reasoning and Decision- Making of Third and Fourth Graders*. A Dissertation Submitted in Partial Satisfaction of the Requirements of the Degree of Doctor of Education. Los Angeles: University of California.
- HANNA, P.R. and JACKS L. L. (1987). *Assuring Quality For The Social Studie In Our Schools*. California: Stanford University.
- HARTOONIAN, H. M. (1997) A Guide to Curriculum Planning In Social Studies Education. Wisconsin State Dept. Of Public Instruction, Madison.
- HAWTHORNE, S., RODGERS, Y.V. and WHEELER, R. C. (2003). *Economic Literacy Among Primary-Grade Students*. Williamsburg. Web: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=433980> adresinden 15 Ağustos 2008'de alınmıştır.
- HIGHSMITH, R. (1990). How Do We Stand In High School Economics Today?. *Social Education*. 54 (2): 81-83.

- IRVIN, J. L., LUNSTRUM, J. P., LYNCH-BROWN, C. and SHEPARD, M. F.(1995).
Enhancing Social Studies Through Literacy Strategies. Washington: National
Council for the Social Studies.
- JACOB, D. R. (1995). *Economic Literacy: What Everyone Needs to Know About Money &
Markets*. New York: Published by Three Rivers Press.
- JOHNSON, A. P. (2006). *Making Connections In Elementary And Middle School Social
Studies*. California: Sage Pulications.
- JOHNSON, B. C. (1990). *A Status Study Of Economic Education In Michigan Elementary
Schools*. Degree Of Doctor Of Education Department Of Educational Leadership.
Michigan: Western Michigan University.
- KAÇARANOĞLU, D. (2009). Vakıf Kuranlar: Bitmeyen İyilik. İstanbul: Timaş Yayınları.
(Araştırmanın uygulama etkinlikleri için kullanılmıştır.)
- KANAT, H. F. (1941). *Ailede Çocuk Terbiyesi*. Ankara: Çankaya Matbaası.
- KAPTAN, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekışık Web
Ofset Tesisleri.
- KARABIYIK, İ. (1996). *Milli Şef Dönemi Sosyalleşme ve Ders Kitapları*. İ.Ü. Sosyal
Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- KAYA, Y. K. (1977). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim
Bilim Dalı Yayınları.

- KINCAL, R. (1993). Türkiye’de İlkokul Programının Hazırlanmasında Demografik, Ekonomik, Siyasal ve Kültürel Faktörlerin Yeri. Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi - Eylül 1990. Ankara. Milli Eğitim Basımevi.
- KISAKÜREK, M. A. (1989). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. B. Özer (Editör). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- KORKMAZ, H. (1998). *Fen ve Teknoloji Eğitiminde Alternatif Değerlendirme Yaklaşımları*. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- KORKMAZ, İ. (1998). Teachers Perceptions of Economic Education and the Voluntary National Content Standards in Economics. In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Doctor Of Philosophy. Ohio University.
- KOURILSKY, M. L. (1977). The Kinder-Economy: A Case Study Of Kindergarten Pupils' Acquisition of Economic Concepts. *Elementary School Journal*, 77(3): 182-191.
- KOURILSKY, M. L. (1986). School Reform: The Role of the Economic Educator. *Journal of Economic Education*. 17 (3): 213- 217.
- KOURILSKY, M. L. (1987). Children’s Learning of Economics: The Imperative and The Hurdles. *Theory Into Practice*. 26 (3), 198–205. Web: <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=aph&AN=5202008&site=ehost-live>> adresinden 12 Ağustos 2008’de alınmıştır.
- KÖSTÜKLÜ, N. (1999). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Günay Ofset.

- KÜÇÜKAHMET, L. (2009). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- LABBE, B. ve PUECH, M. (2007). *İş ve Para*. (Çev. A. Aslan). İstanbul: Çıtır Çıtır Felsefe. (Araştırmanın uygulama etkinlikleri için kullanılmıştır.)
- LANEY, J. D. (1999). A Sample Lesson in Economics for Primary Students. *Social Studies*. 90 (4): 152-159.
- LANGFORD, J. and MCDONAGH, D. (2003). *Focus Groups: Supporting Effective Product Development*. London and New York: Taylor&Francis.
- LEET, D. R., CHARKINS, R. J. and LANG, N. (1998). *Personal Decision Making*. New York: National Council on Economic Education.
- LITTRELL, R. L. (1999). *Concept Mapping: An Instructional Tool for Learning Economics and a Research Tool for Determining Students Understanding of Economics*. Submitted to the Department of Teaching and Leadership and the Faculty of the Graduate School of the University of Kansas in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy.
- LSSCS (Louisiana Social Studies Content Standards) (1997). State Standards For Curriculum Development. Web: <<http://www.doe.state.la.us/lde/uploads/2912.pdf>> adresinden 12 Ağustos 2008'de alınmıştır.

- MARKS, M. and KOTULA, G. (2009). Using The Circular Flow Of Income Model To Teach Economics In The Middle School Classroom. *The Social Studies*. 100 (5): 233-242.
- MARTORELLA, P. H. (1998). *Social Studies For Elementary School Children: Developing Young Citizens*. (Second edition). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- MARTORELLA, P., BEAL, C. and BOLICK, C.M. (2005). *Teaching Social Studies in Middle and Secondary Schools*. (4th Edition.), New Jersey: Upper Saddle River.
- McCABE, M, F. (1975). *Teachers Guide to Economic Concepts: Grade 4-6*. South Dakota: Center for Economic Education.
- McKEACHIE, W. (1997). Student Ratings; The Validity Of Use. *American Psychologist*. 52 (11): 1218-1225.
- MEB. (1924). İlkoktepler Müfredat Programı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1930). İlkoktepler Müfredat Programı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1936). İlkoktepler Müfredat Programı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1948). İlkoktepler Müfredat Programı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1962). İlkoktepler Müfredat Programı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1968). İlkoktepler Müfredat Programı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1977). Tebliğler Dergisi Nisan. Ankara: MEB Yayınları.

MEB. (1990). Tebliğler Dergisi. Haziran. Ankara: MEB Yayınları.

MEB. (1998). Tebliğler Dergisi Nisan. Ankara: MEB Yayınları.

MEB. (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4.-5. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.

MEB. (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.

MESZAROS, B. (1997). Economic Standards: A Guide for Curriculum Planners. *Social Education*. 61 (6): 324-327.

MESZAROS, B. and SUITER, M. (1998). The Case For Economics In The Elementary Classroom. *Region*. 12(4): 104-109.

MICHAELIS, J. U. (1988). *Social Studies For Children*. (Ninth Edition), New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.

MILLER, S. L. (1988) Economic Education For Citizenship. Office of Educational Research and Improvement (ED), Washington, DC.

MILLER, S. (1991). The Case for Economic Education in the School Curriculum. In. W. B. Walstad and J. C. Soper (Eds.). *Effective Economic Education in the Schools*. New York, NY.: Joint Council on Economic Education.

MILLER, S. L. and VANFOSSSEN, P. J. (1994). Assessing Expertise In Economic Problem Solving: A Model. *Theory and Research in Social Education*. XXII (3): 380–412.

MILLER, S. L. and VANFOSSSEN, P. J. (2008). Recent Research On The Teaching And Learning Of Rre-collegiate Economics. *Handbook of Research in Social Studies Education*. L. S. Levstik, C. A. Tyson (Edt.). New York: Taylor and Francis.

MINISTRY OF EDUCATION, England Curriculum (2001). Web: <<http://www.standards.dcsf.gov.uk/schemes2/ks4citizenship/cit09/?view=get>> adresinden 15 Ağustos 2008’de alınmıştır.

MINISTRY OF EDUCATION, Ireland Curriculum (1992). Web: <<http://www.curriculumonline.ie/en/>> adresinden 20 Aralık 2009’da alınmıştır.

MINISTRY OF EDUCATION, New Zealand Curriculum (1997). *Social Studies*. Wellington.

MINISTRY OF EDUCATION, New Zealand Curriculum (2008). Web: <<http://www.minedu.govt.nz/~media/MinEdu/Files/EducationSectors/Schools/SocialStudiesInTheNewZealandCurriculum.pdf:46>> adresinden 20 Aralık 2009’da alınmıştır.

MINISTRY OF EDUCATION, The Ontario Curriculum (2004). Social Studies Grades 1 to 6 History and Geography Grades 7 and 8. Web: <<http://www.edu.gov.on.ca/eng/curriculum/elementary/sstudies18curr.pdf:74>> adresinden 20 Aralık 2009’da alınmıştır.

- MOFFATT, M. P. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Çev: Nesrin Oran) New Jersey Montclair, New Jersey, İstanbul: Devlet Öğretmen Koleji.
- MORGAN, J. C. (1991). Using Econ And Me To Teach Economics To Children In Primary Grades. *The Social Studies*, 82 (5): 195-197.
- MURPHY, S. and WALSH, J. (1989). Economics And The Reail-Life Connection. *Social Studies And The Young Learner*. 2 (1): 6-8.
- NALÇACI, A. (2001). *Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Sosyal Bilgiler Programındaki Değişmelerin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- NAYLOR, D.T. and DIEM, R.C. (1987). *Elementary and Middle School Social Studies*. New York: Random House.
- NCEE (National Council on Economic Education) (1997). Voluntary National Content Standards In Economics. New York: National Council on Economic Education. Web: <<http://www.ncee.net/ea/program.php?pid=19>> adresinden 10 Ağustos 2008'de alınmıştır.
- NCEE (National Council on Economic Education) (2002). *The Classroom Mini-Economy: Integrating Economics Into The Elementary And Middle School Curriculum*. New York: National Council on Economic Education.
- NCSS (National Council for Social Studies) (1993). *The Social Studies Professional*.

Washington DC.

NCSS (Nacional Council for Social Studies) (1994). *Expectations For Excellence: Curriculum Standards For Social Studies*. Washington, DC: Author.

NESBIT, C. R., HARGROVE, T. Y., HARRELSON, L. and MAXEY, B. (2004). Implementing Science Notebooks in the Primary Grades. *Science Activities: Classroom Projects and Curriculum Ideas*. 40 (4): 21-29.

NELSON, M. (1987). *Children and Social Studies*, U.S.A.: Harcourt Brace Jovanovich.

New Jersey Core Curriculum Content Standards for Social Studies (2004). Web: <http://www.nj.gov/education/cccs/s6_ss.pdf> adresinden 12 Ağustos 2008'de alınmıştır.

NIXON, I. M. (Edt.) (1969). Economic Education for Arkansas Elementary Schools. *Teaching Guide*. Arkansas State Council on Economic Education.

ODABAŞ, N. (2003). *Tüketici Olarak İlköğretim Öğrencilerinin Tüketim Faaliyetleri Sırasındaki Çevre Bilinci Düzeylerinin İncelenmesi ve Eğitim Modelinin Uygulanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2005). *Improving Financial Literacy: Analysis Of Issues And Policies*. France: OECD. Web: <<http://books.google.com.tr/books>> adresinden 13 Ağustos 2008'de alınmıştır.

- ÖZTÜRK, A. (Ed.). (2007). *Dramada Teknikler. İlköğretimde Drama*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- ÖZTÜRK, C. ve DİLEK, D. (Editörler). (2002). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ÖZTÜRK, C. ve OTLUOĞLU, R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ÖZTÜRK, C. (Editör). (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yasama Disiplinler Arası Bir Bakış. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- PARASIZ, İ. ve ÖZER, M. (2005). *Bugünkü İktisadın Temelleri*. İstanbul: Aktüel.
- PARASIZ, İ. (2006). *İktisadın A B C'si*. (Sekizinci Baskı). Bursa: Ezgi Yayıncılık.
- PARKER, W. C. (2001). *Social Studies In Elementary Education*. New Jersey, Ohio: Merrill Prentice Hall.
- PATTERSON, J. (2002). Slavery Revisited: Using Economics Reasoning to Teach about the Past and Present. *The Social Studies*. 93 (1), 40–43 Web: <http://www4.infotrieve.com/journals/toc_details.asp adresinden> 15 Aralık 2006'da alınmıştır.

- PINARCI, G. G. (2007). *İlköğretim Öğrencilerine Farklı Yöntemlerle Verilen Tüketici Eğitiminin Etkisinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- PHILBIN, M. and MYERS, J. (1991). Classroom Drama: Discourse as a Mode of Inquiry in Elementary School Social Studies. *Social Studies*. 82 (5): 179-182.
- PRESTON, R.C. and HERMAN, W.L. (1974). *Teaching Social Studies in The Elementary School*. New York: Holt, Rinehart.
- PRICE, J. M. C. (2008). Educators Conceptions Of Democracy. *Doing Democracy: Striving For Political Literacy And Social Justice*. D. E. Lund, P. R. Carr (Eds.) NewYork: Peter Lang Publishing.
- PUNCH, K. F. (2005). Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar. (Çev. D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- RACICH, M. J. (1982). *Economic Education In The Elementary Grades: Implementation and Evaluation*. A Dissertation Submitted in Partial Satisfaction of the Requirements of the Degree of Doctor of Education. *Illinois State University*.
- RAGAN, W. B. and MCAULAY, J. D. (1968). *Social Studies For Today's Children*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- RAMSETT, D. E. (1972). Toward Improving Economic Education In The Elementary Grades. *The Journal of Economic Education*. 4 (1): 30-35.

- REBECK, K. C. (2002). *Economic Literacy in U. S. High Schools*. In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Doctor Of Philosophy. Nebraska.
- REINKE, R. W., ROACH, L. and WOOD, R.,W. (1996) Economic Education: An Effective Vehicle for Making International Connections. *Children's Social And Economics Education*. 1 (3): 223–235.
- RIABOVA, I.G. (2003). Training the Teacher for the Economic Education of Younger Students. *Russian Education and Society*, 45 (8): 26–35.
- RODGERS, Y. V., HAWTHORNE, S. and WHEELER, R. C. (2004). *Teaching Economics in the Primary Grades: Standards and Strategies*. Web: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=558022> adresinden 15 Ağustos 2008’de alınmıştır.
- RODGERS, Y. V., HAWTHORNE, S. and WHEELER, R. C. (2007). Teaching Economics Through Children’s Literature in the Primary Grades. *The Reading Teacher*. 61(1): 46–55.
- SAĞLAMER, E. (1997). Sosyal Bilgiler. *Çağdaş Eğitim*. 232: 2-4.
- SALEMI, M. K. (2005). Teaching Economic Literacy: Why, What and How. *International Review of Economics Educational*. 4 (2). 46–57.
- SAUNDERS, P. and others. (1991). *Critical Thinking and Decision – Making Skills Through Economic Education*. Bloomington: Agency for Instructional Technology.

SAVAGE, T.V. and ARMSTRONG, D.G. (2004). *Effective Teaching in Elementary Social Studies*. (5th Edition), New Jersey: Upper Saddle River.

SAVAŞ, V.F. (1998). *İktisadın Tarihi*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

SCHNEIDER, D. and others (1989). Expectations of Excellence: Curriculum Standards for Social Studies. Washington: NCSS. Web: <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/13/8c/ee.pdf> adresinden 15 Aralık 2006 tarihinde alınmıştır

SCHUESSLER, K. and STRAUSS, A. (1950). A Study of Concept Learning by Scale Analysis. *American Sociological Review* 15 (6): 752-62.

SCHUG, M. C. (1981). What Educational Research Says About The Development Of Economic Thinking. *Theory and Research In Social Education*, 9 (3): 25-36.

SCHUG, M. C. (1983). Elementary Teachers' Views on Economic Issues. *Theory and Research in Social Education*. Spring, XI (1): 55-64.

SCHUG, M. C. (1985). Introduction. In M. Schug (Ed.), *Economics In The School Curriculum, K-12*. Washington, DC: The Joint Council on Economic Education and The National Education Association.

SCHUG, M. C. (1986). *Economics for Kids: Ideas for Teaching in the Elementary Grades*. Washington: National Education Association.

- SCHUG, M. C. (1996) Teaching Economic Reasoning to Children. *Children's Social And Economics Education*. 1 (1): 79–88.
- SCHUG, M. and BIRKEY, C. (1985). The Development of Children's Economic Reasoning. *Theory and Research in Social Education*. 13(1): 31-42.
- SCHUG, M. and CLOW, J. (2002). Is It Time for Social Studies to Be Financially Fit? *Social Studies*. 94 (4): 180-183.
- SCHUG, M.C. and WALSTAD, W.B. (1991). Teaching and Learning Economics. *Handbook of Research on Social Studies Teaching and Learning*. (J. Shaver, Ed) (p. 411–419). New York: Macmillan Publishing Company.
- SCHUG, M. and HAGEDORN, E. A. (2005). The Money Savvy Pig Goes to the Big City: Testing the Effectiveness of an Economics Curriculum for Young Children. *The Social Studies*. 96 (2): 68–71. Web: <http://www4.infotrieve.com/journals/toc_details.asp> adresinden alınmıştır
- SCHUG, M. and LOPUS J. (2008). Economic and Financial Education for the 21st Century. *Social Education*. 72 (7): 359–362. National Council for the Social Studies.
- SEITER, D. M. (1989). Teaching and Learning Economics. (ERIC Identifier: ED304396). Web: <<http://www.ericdigests.org/pre-9210/economics.htm>> adresinden 8 Ağustos 2007 tarihinde alınmıştır.

- SELÇUK, Z. (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. (Sekizinci Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SERT, P. (2002). *İlköğretim Öğrencilerinin Tüketici Davranışları*, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- SPURGEON, R. ve FLOOD, M. (2002). *Enerji ve Güç*. Ankara: TÜBİTAK Yayınları / Popüler Bilim Kitapları Gençlik Kitaplığı. (Araştırmanın uygulama etkinlikleri için kullanılmıştır.)
- SNAVELY, L. and COOPER, N. (1997). The Information Literacy Debate. *The Journal Of Academic Librarianship*. 23 (1): 9–14.
- SOSIN, K., DICK, J. and REISER, M. (1997). Determinants Of Achievement Of Economics Concepts By Elementary School Students. *Journal of Economic Education*, 28 (1): 100-121.
- SÖNMEZ, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. (Beşinci Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- STAUBS, M. O. (2007). *Economics Education: Attitudes And Practices Of Elementary And Middle Grade Teacher Candidates*. Degree of Doctor of Philosophy in the Department of Elementary Education in the Graduate School of the University of Alabama. Alabama: Tuscaloosa.

- STIGLER, G. J. (1970). The Case, If Any, for Economic Literacy. *The Journal Of Economic Education*. 1 (2): 77-84. Web: <<http://www.jstor.org/pss/1182314>> adresinden 12 Ağustos 2008'de alınmıştır.
- SUITER, M. C., DEMPSEY, J., PETTIT, M. A. B. and REISER, M. L. (2004). Focus: Middle School Economics. New York: National Council on Economic Education.
- SUNAL, C.S. and HAAS, M.E. (2002). *Social Studies for The Elementary and Middle Grades*. Boston: Allyn and Bacon.
- ŞAHAN, S. (2008). *Meşhur Olan Fakir Çocuklar*. İstanbul: Timaş Yayınları. (Araştırmanın uygulama etkinlikleri için kullanılmıştır.)
- ŞENÜNVER, G. v.d. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6*. Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- ŞİMŞEK, A. (2006). *İlköğretim Öğrencilerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Neler Olmalıdır?*. 15. Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla 13–15 Eylül.
- TED (1987). *Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- TERTEMİZ, N., ERCAN, L. ve KAYABAŞI, Y. (2001). Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. C. Şahin (Editör). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- THORNTON, D. (2003). *Changing The Economic Education Curriculum*. In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Doctor Of Philosophy. Ohio University.
- TOK, T. N. (2009). Etkili Öğretim İçin Yöntem ve Teknikler. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. A. Doğanay (Editör). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- TUPPER, J. A. (2008). Interrogating Citizenship And Democracy In Education: The Implications For Disrupting Universal Values. *Doing Democracy: Striving For Political Literacy And Social Justice*. (D. E. Lund, P. R. Carr (Eds.)). NewYork: Peter Lang Publishing.
- TURNER, T. N. (2004). *Essentials of Elementary Social Studies*. Boston: Pearson Education.
- TURAN, İ. (2008a). Sosyal Bilim Disiplinlerinin Birbirleriyle İlişkisi “Ekonomi Biliminin Diğer Sosyal Bilimler İçindeki Yeri ve İlişkisi”. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. A. S. Bilgili (Editör). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- TURAN, İ. (2008b). Sosyal Bilim Disiplinlerinin Toplumla İlişkisi “Ekonomi Biliminin Toplumla İlişkisi”. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. A. S. Bilgili (Editör). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- TÜRKAY, O. (1995). *İktisat Teorisine Giriş: Mikro İktisat*. Ankara: İmaj Yayıncılık.

- ÜSTEL, F. (2004). *Makbul Vatandaşın Peşinde II. Meşrutiyetten Bugüne Türkiye’de Vatandaş Eğitimi*. İstanbul. İletişim Yayınları.
- VANFOSSSEN, P. J. (2003). Best Practice Economic Education for Young Children? It's Elementary! Kickball or Four-Square at Recess? Pack Lunch or Buy It? Spend Aunt Edna's \$10 Birthday Check or Save It for a Larger Gift in the Future? Do Math Homework or Play Soccer after School. *Social Education*. 67 (2): 90-95.
- VARGHA, L. D. (2004). Buyer Beware! Economics Activities for Middle School Students. *The Social Studies*. 95 (1): 27–32. Web: <http://www4.infotrieve.com/journals/toc_details.asp> adresinden 15 Aralık 2006 tarihinde alınmıştır.
- WALSTAD, W. and WATTS, M. (1985). Teaching Economics In The Schools: A Review of The Survey Findings. *Journal of Economic Education*, 16 (2): 135-146.
- WALSTAD, W. and SOPER, J. (1991). *Effective Economic Education in the Schools*. Washington, DC: The Joint Council on Economic Education and the National Education Association.
- WALSTAD, W. and REBECK, K. (1999). How Does Economic Education Impact Economic Literacy?. *The Region*. 13 (2): 18-22.
- WATTS, M. (1998). Who Values Economic Literacy? *The Region*, Federal Reserve Bank of Minneapolis, 12 (4): 44-48.

- WEBB, S. K. (1997). *A Comparative Assessment of Two Distinct Teaching Methods in Economics Education of Twelfth Grade Students at Hoover High School as Measured by Students Scores on Economic Literacy And Economic Attitudes*. Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education. The University of Alabama.
- WENTWORTH, D. R. (1987). Economic Reasoning: Turning Myth Into Reality. *Theory Into Practice*. 26 (3): 170-175.
- WENTWORTH, D. R. & SCHUG, M. C. (1993). Fate vs. Choices: What Economic Reasoning Can Contribute To Social Studies. *The Social Studies*, 84 (1): 27-31.
- WILLIAM, R. C. (2010). *Economic Literacy: A Complete Guide*. Singapore: Marshall Cavendish Corporation.
- WRAY, D. (2001). Literacy In The Secondary Curriculum. *Reading*. 35 (1). 12-17.
- YAMANE, E. (1996). Social and Economic Education in the Japanese Elementary School National Curriculum. *Citizenship, Social And Economics Education*. 1 (1): 31- 39.
- YAZICI, K. (2006). *Sosyal Bilgiler Derslerinde Okuduğunu Anlama Becerilerinin Geliştirilmesinde B-B-Ö (Bildiklerim- Bilmek İstediklerim- Öğrendiklerim) Stratejisinin Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Derse Karşı Olan Tutumlarına Etkisi*.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.

Ankara: Seçkin Yayınevi.

YİĞİTBAŞI, Ş. (1996). *Mikro İktisat*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.

EKLER

EK 1

UYGULAMA İZİN YAZISI

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme
SAYI : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/ 16390
KONU : Araştırma İzni
Nadire Emel AKHAN

24.../02/2009

VALİLİK MAKAMINA

İLGİ:a) M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 11.02.2009 tarih ve 00/1053 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Doktora öğrencisi Nadire Emel AKHAN'ın "İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrencilerinde Ekonomi Okuryazarlığının Durumu ve Geliştirilmesi" konulu tezi ile ilgili uygulama yapma isteği ilgi (a) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, (33 sayfadan oluşan) anketleri ek listedeki ilimiz okullarında, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarımızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Kâmil AYDOĞAN
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
23.02/2009
Ufuk SEÇİLMİŞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK 1- Anket (33 sayfa)
2- Okul Listesi (1 sayfa)

İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Beşevler
Strateji Geliştirme Bölümü
Bilgi İçin: Kamil COŞGUN

Tel: 215 15 43-413 36 66- 212 66 40/110
Fax: 215 15 43
e-mail : strateji06@meb.gov.tr

EK 2

**UYGULAMA ARAÇLARININ GELİŞTİRİLMESİ SÜRECİNDE
DEĞERLENDİRİLEN ÖĞRENCİ KOMPOZİSYONLARINDAN ÖRNEKLER**

Okulun adı: Çaldag İlköğretim Okulu
Ad, soyad: Yunus Emre GÜNDOĞAN
Sınıf: 7/A
Konu: Ekonomi: Üretim, dağıtım, tüketim

EKONOMİ:

Ben sosyal derslerinde ekonomi ile ilgili bütün konuları dikkatlice dinledim için elimden geleni yapıyorum. Ekonominin günlük hayatımızda büyük bir rolü vardır. Bununla farkındayım. Ekonomi sadece paradan ibaret değildir. Ekonominin bir çok aşaması vardır. Bu aşamaları bilmek çok önemlidir.

Örneğin: Üretmek için sermaye lazım, dağıtmak için sermaye lazım, tüketmek içinde sermaye lazım. Bu aşamalar çok önemlidir. Biz bu aşamaları öğrenirsek demek ki ekonomiden anlıyoruz sayılırız. Ülkemizde üretim çok büyük ama sermaye sıkıntısı yaşıyoruz. Ama yine de üretim sürüyor. Bunun sebebi insanlar arasındaki ilişki. Ekonomiye büyük bir katkı sağlıyor. İlişkilerimizi ne kadar iyi yaparsak üretimde artar. Ülkemizde dağıtımda büyük seviyelere ulaştığımız durumda, ama buda sermaye sıkıntısı nedeniyle yavaşlıyor. Örneğin: Bir malı ulaştırmak için araç olması gerekir ama zamanında ulaşmaya bilir. Bir kamyon bir malı ulaştırmak için 3 günde ulaştırırsa çok yavaş olur. Ama bir uçakla 3 saatte gider. Buda zamanıdan kâr sağlar. İşte aşamaları bilmemizin kâr payları. Aşamaları öğrenmek zor değildir sadece dikkat gerektirir.

Örneğin: Üretim süreci

EKONOMİ HAYATTIR.....

Okulun adı: Çaldag İ.O.O

Adı soyadı: Aykut DEMİR

Sınıfı: 71A

Konu: Ekonomi (Üretim, tüketim, dağıtım)

EKONOMİ VE BİZ

Biz 4. sınıftan beri ekonomi ile ilgili bir çok şey öğrendik. Hala da öğrenmeye devam ediyoruz. Buas-
lında bizim için gayet iyi bir şey.

Günümüzde Biz bunları tam öğrenime açık dönemde öğre-
nirsek ileride bunlar bizim için daha faydalı olur. Ekono-
mi her yere mahsustur. Mesela; sadece ülke ekonomisi
yoğtur. Ev ekonomisi, iş ekonomisi, şehir (il, ilçe, köy, vb) ekonomisi
ve bir çok ekonomi vardır. Mesela; Bir ülke için düşünür-
sek. O ülke ekonomisinde önemli olan üretim, tüketim, dağıtım
öğeleridir. Örneğin; o ülke üretim ve tüketimi yapıp, dağıtm-
da zorlanıyorsa orada bir ekonomi krizi kışırındanması
gibi bir şey olur. O ülkenin ekonomisi o ülkenin kalkınma
gücünü gösterir. Ekonomi beraberinde "ekonomik olmak"
diye bir terimde getiriyor. Ekonomik olmanın diğer bir adı
ise "tutumlu olmaktır. Buna örnek olarak ise ev ekonomisi
sini verebiliriz. Mesela; Bir evde yenecek ekmeğin daha
fazlası alınıyor, rastgele bilimsizce alışveriş yapıyorsa -
biz bu eve tutarlı diyemeyiz. Ülke içinde; tarım sektörün-
de üretilen tahılların %80'i dağıtılıp %20'si kalıyorsa
o ülke hem ekonomisinde büyük krizler yaşar, hem
de ısraklar bir ülke olur.

Başta da söylediğim gibi 4. sınıftan beri öğrendiğimiz-
den aklında kalanları bu kadardı. Söylediğim gibi ekono-
mi de önemli olan ekonomik olmaktır.

Okulun adı= Çaldag İ.S.O
 Adı - soyadı= Hacer KÜÇÜK
 Sınıf= 71A
 Konu= Ekonomi (Üretim, dağıtım, tüketim)

EKONOMİ

Ekonomi deyince ilk akla gelen şeyler üretim, dağıtım, tüketim, sanayi, ithalat, ihracat, sermaye, pazar vs. geliyor. Bir ülkenin ekonomisi olması için yukarıda saydığımız şeyler olması gerekir. İlk sanayi devrinde İngiltere'de 1800'li yıllarında başlamıştır. Çünkü o devletin sermayesi vs. gibi şeyleri olduğu için. Ekonomi olması için hem madde - pazar - sermaye geçilerek olması gerekir. İthalat ve ihracat dediğimiz bunlar da bir ülkeden alıveriş yapma ya başka ülkelerin bizim ülkemizden alıveriş yapmasına denir. Üretim ise bir ülkenin bir şeyler yaparak üretmesine denir. Bu saydıklarımıza bakarsanız hepsi ekonomidir. Bunlar birbirinden koparsa ekonomi olmaz. O ülkede gelişemez. ✓

Biz bu ders sayesinde elandığımızı görendik. Bu derste öğrendiğimize kavuşmuş hayatımız boyunca kullanacağız. Bu derste öğrendiğim için çok mutluyum. ✓

✓
 EKONOMİNİN HAYATIMIZDA
 BÜYÜK BİR ÖNEMİ

VARDIR

Hacer KÜÇÜK
 H. Küçük

Okulun adı: Galdağ ilköğretim Okulu

Tarih: 11.05.2008

Ad, Soyad: Eray Berkan GEVİK

Salı

Sınıf: 71A

Konu: Ekonomi (Üretim, dağıtım, tüketim)

" EKONOMİ "

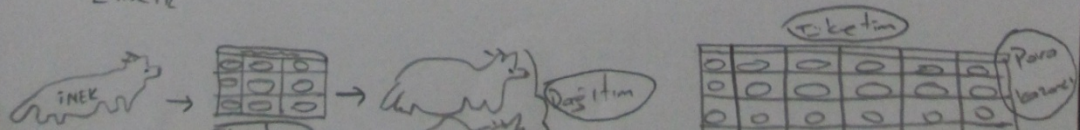
Ekonomi: dedince bir aklımıza şunlar gelir: Yordimlaşma, dayanışma, yer altı kaynakları, sosyal güvence, tarım, sanayi, hayvancılık, ham madde, pazar vb. birçok şeyler aklımıza sıralanır. Ekonomi üretimde, dağıtımda ve tüketimde de önemli rol oynar.

✓ Ekonomi herkes için hayatta büyük önem taşır. Ekonomi olmasaydı, ham madde ihtiyacını, pazar ihtiyacını, tarım, sanayi, hayvancılık ihtiyacını hepsini karşılayamazdık. Ekonomi aklımıza gelebilecek birçok fikri anımsayıp, içine kapsar.

Ekonomi: bu söylenenler için bir zincir bir halka oluşturur. Örneğin: hayvancılık. Hayvancılıkla başlarız işe. Sermayeyi biriktiririz. Hayvanlar için besinlerini karşılarız. Hayvanları satıp para kazanırız ve para kazandığımız içinde ihtiyacımızı karşılamış oluruz. Bu yüzden ekonomi hayat için çok önemlidir.

✓ " Ekonomi her zaman hayata ve insanlara %'de 100 katkı sağlar. "

HAYVANCILIK İÇİN
ZİNCİR

EK 3**EKONOMİ OKURYAZARLIĞI ÖLÇEĞİ****Sevgili öğrenciler;**

Tüm ifadeleri dikkatlice okumanız ve hepsine cevap vermenizi rica ediyorum. Her ifadeyi dikkatlice okuduktan sonra, size uygun olan kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

Adı/ Soyadı:**Okul Adı:****Sınıfı:****Annenizin Mesleği:****Babanızın Mesleği:****Ailenizin ortalama aylık geliri nedir:**

	Lütfen aşağıdaki tüm cümleleri dikkatlice okuyarak hepsine cevap veriniz. Her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, cümleye ne derecede katıldığınızı veya katılmadığınızı belirtmek için yanındaki seçeneklerden uygun bulduğunuzu (X) şeklinde işaretleyiniz.	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.	Doğal kaynakların bilinçsizce kullanılması ülke ekonomisini olumsuz etkiler.					
2.	Ekonomik faaliyetlerin ülkemize nasıl kazanç sağladığını bilmiyorum.					
3.	İlgi ve yeteneklerim doğrultusunda mesleki tercihlerime yönelik planlama yapabilirim.					
4.	Yaşadığım yerin ekonomik faaliyetlerini bilmiyorum.					
5.	Ekonomik faaliyetlerimizi arttırmak, ülkemizi diğer ülkelere göre güçlü yapar.					
6.	Bir ülkedeki sanayileşmeyi teknolojik gelişmeler etkilemez.					
7.	İhtiyaçlarımızı iyi belirleyerek giderlerimizi gelirimize göre ayarlamalıyız.					
8.	Devletin vatandaşlarından neden vergi aldığını açıklayamam.					
9.	Ülke kaynaklarını israf etmeden kullanmak hepimizin sorumluluğudur.					
10.	Ekonominin gelişmesine katkısı olan kurum ve kuruluşların faaliyetlerini açıklayamam.					
11.	Tasarruf yaparak istediğim bir şeyi almayı seviyorum.					
12.	Meslek seçiminde eğitim, beceri ve kişilik özellikleri önemlidir.					
13.	İstek ve ihtiyaçlarım arasındaki farkı ayırt edemem.					
14.	Vergiler ülkemizin ihtiyaçlarını karşılayarak bize geri döner.					
15.	Paramın biteceğini düşünmeden dilediğimce harcama yapmak beni mutlu eder.					

16.	Çalışkan ve sorumluluk sahibi olursak ülke ekonomisine katkımız olur.					
17.	Enerji kaynaklarının sanayinin işleyişinde rolü yoktur.					
18.	Girişimciler ticaret, sanayi gibi alanlarda sermaye koyarak ülke ekonomisine katkı sağlar.					
19.	Vergimizi vermek bizim dürüst bir vatandaş olduğumuzu göstermez.					
20.	Para, eşya ve hizmetlerin değerini kıyaslamayı kolaylaştırır.					
21.	Ülkemizin kaynakları hakkında bilgi sahibi olmayı önemsemem.					
22.	İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunurlar.					
23.	Ailelerin her ay düzenli bütçe hazırlaması zaman kaybıdır.					
24.	Ekonomi öğrendikçe ürünlerin yetiştiği yerleri ve sanayi kuruluşlarını kafamda canlandırabiliyorum.					
25.	Nitelikli insan gücünün ekonominin gelişmesindeki rolünü anlamıyorum.					
26.	Ekonomiyi anlamak üreticilerin, tüketicilerin ve yatırımcıların bir vatandaş olarak etkili karar vermeklerini sağlar.					
27.	Kullandığım ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim zincirini oluşturamam.					
28.	Bilinçli bir tüketici hem aile bütçesine hem de ülke ekonomisine katkı sağlar.					
29.	Ailemin ve ülkemın neden yatırım yaptığını açıklayamam.					
30.	Sanayi kuruluşları olmasa ham maddeler işlenemez.					
31.	Doğal kaynakların kıt olması insanların ekonomik davranmasını gerektirmez.					
32.	Toprak üretimin temeli olduğu için ülke ekonomisi için önemli bir zenginliktir.					
33.	Ülkemizin ekonomi ile ilgili sorunlarını merak etmem.					
34.	Ekonomi konularını öğrendikçe sanayileşmenin ülke ekonomisi için önemini kavırıyorum.					
35.	Bir ülkenin ekonomisi o ülkenin kalkınma gücünü göstermez.					
36.	İnsanlar mesleklerinde harcadıkları emek karşılığında ücret alırlar.					
37.	Ticarette pazara yakın olmak önemli değildir.					
38.	Ekonomiyi destekleyen kurumları ve amaçlarını anlamak vatandaşların kurumları daha verimli kullanmalarını sağlar.					
39.	Ülkemizin diğer ülkelerle ekonomik işbirliğini gereksiz buluyorum.					
40.	Ülkesi için çalışan bir insan sorumluluk sahibi iyi bir vatandaşdır.					

EK 4**EKONOMİ OKURYAZARLIĞI BAŞARI TESTİ I****Sevgili öğrenciler;**

Aşağıda cevaplamanızı istediğimiz sorular Sosyal Bilgiler dersi içerisinde görmüş olduğunuz ekonomi konuları esas alınarak hazırlanmıştır.

Vereceğiniz cevaplar gizli kalacaktır. Tüm soruları dikkatlice okumanız ve hepsine cevap vermenizi rica ediyorum. Her soruyu, soru köküne dikkat ederek okumanızı ve yanındaki seçeneklerden doğru bulduğunuzu **O** şeklinde işaretleyiniz. Başarılar diliyorum.

Arş. Gör. N. Emel AKHAN

Ad/ Soyadı:

Okul Adı:

Cinsiyeti: () Kız () Erkek

1. Devlet, vatandaşlarına yapacağı hizmetler için mali kaynaklara ihtiyaç duyar. Devlet, aşağıdakilerden hangisini yaparak bu mali kaynağı temin eder?

- a. Askere alarak b. İşçi alarak c. Park yaptırarak d. Vergi alarak

2. Bir bölgede sanayinin kurulup gelişmesi için:

- I.** Bölgede yaşayanların zengin olması **II.** Fabrikalar için yeterli hammadde
III. Fabrikaları işletecek enerji **IV.** İşletmelerde üretim yapacak işçi bulunması
V. Ulaşımın kolay olması **VI.** Pazarlama imkânlarının sınırlı olması

gibi unsurlardan hangileri bulunmalıdır?

- a. II- III-IV-V b. I-II-III-V c. III-IV-V-VI d. I-III-IV-VI

3. Ülkemizde tarımı destekleyen birçok kurum ve kuruluş vardır. Aşağıdakilerden hangisi bunlardan birisi değildir?

a. Tarım Kredi Kooperatifi

c. Türk Standartları Enstitüsü

b. Devlet Su İşleri

d. Toprak Mahsulleri Ofisi

4. Osmanlı Devletindeki Tımar sisteminde, topraklardan sağlanacak vergilerin doğru tespiti için ne yapıldı?

- a. “Vergini zamanında ver” kampanyası başlatılmıştı.
- b. Tahrir defterleri tutulmuştu
- c. Veresiye defteri tutulmuştu.
- d. Toprak reformu başlatılmıştı

5. Tarım, maden ve hayvansal hammaddelerin işlenerek tüketim malı haline getirilmesine ne denir?

- a. İhracat
- b. Ekonomi
- c. Sanayi
- d. Pazarlama

6. Aşağıdakilerden hangisi devletlerin ekonomik yönden gelişmelerinde etkili olan nedenlerden biri değildir?

- a. Yüzölçümü bakımından geniş sınırlara sahip olmak
- b. Pazaryerlerine yakın olmak
- c. Ticaret yolları üzerinde olmak
- d. Doğal kaynaklar ve hammadde bakımından zengin olmak

7. Coğrafi Keşifler, 15. yüzyıl ve 16. yüzyıllarda Avrupalılar tarafından yeni ticaret yollarının bulunması amacıyla başlattıkları ve yeni okyanusların ve kıtaların bulunmasıyla gerçekleşmiş olan keşifleri ifade eder.

Aşağıdakilerden hangisi Coğrafi Keşiflerin başlamasında etkili olan sebeplerden biri değildir?

- a. Pusulanın icadı
- b. Hindistan’daki Müslümanların Avrupalılardan yardım istemesi
- c. Açık denizlere ve okyanuslara dayanıklı güçlü gemilerin yapılması
- d. Dünya ticaret yollarının Osmanlı ve Venediklerin elinde olması

8. Aşağıdakilerden hangisi Coğrafi Keşiflerin Osmanlı Devletine yaptığı etkilerden birisi değildir?

- a. Osmanlı Devletinin elindeki mallar değer kazanmıştır
- b. Ticaret yollarının önemini kaybetmesi vergi gelirinin azalmasına yol açmıştır
- c. Osmanlı Devleti maddi açıdan olumsuz etkilenmiştir
- d. Osmanlı Devletinin elinde bulunan İpek ve Baharat Yolu önemini kaybetmiştir

9. Koyun verdi, Kuzu verdi, süt verdi

Yemek verdi, ekmek verdi, et verdi

Kazma ile dövmeyince kıt verdi

Benim sadık yârim kara topraktır.

Ünlü halk ozanımız Âşık Veysel'in “Kazma ile dövmeyince kıt verdi” mısrasıyla anlatmak istediği aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Tarım arazilerinin yanlış kullanıldığını
- b. Tarımda makineleşmenin olması gerektiği
- c. Toprağın kutsal olduğu dövmenin yanlış olacağını
- d. Toprağa bakım yapmayınca alacağımız verimin düşeceği

10.

Yıl	Toplam Nüfus	Tarımsal Nüfus	Tarımsal Nüfus Oranı
1927	13.648.000	10.342.000	%75,7
1960	27.755.000	18.895.000	%68,1
2006	72.974. 000	22.641. 000	%26,2

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren günümüze kadar geçen sürede tarımsal nüfusumuz sürekli artış göstermekte, ancak tarımsal nüfus oranı gitgide düşmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi buna göre tarımsal nüfus oranımızın düşmesinin nedenlerinden biridir?

- a. Tarım arazilerinin yanlış kullanılması
- b. Erozyon ile topraklarımızın kaybolması
- c. Köyden kente göçün başlaması
- d. Toprak reformunun yapılamaması

11. Osmanlı Devleti geniş hammadde kaynaklarına sahip olmasına rağmen Sanayi inkılâbını gerçekleştirememesinin en önemli sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Bilim ve teknolojik yönden gelişmemiş olması
- b. Sınırlarının çok geniş olması
- c. Gayrimüslimlerin ticareti elinde bulundurması
- d. Sermaye yetersizliği

12. XIII. Yüzyılın ortalarından itibaren Türk toplumunun sosyal, ekonomik ve kültürel hayatında Ahi Birlikleri çok önemli yer tutmuştur. Ahilikte her bir meslek grubu ayrı ayrı örgütlenirdi ve her grubun bir piri (ustası) vardı. Derilerin piri ise efsanevi Ahi Evran idi.

Ahi Evran, üretilen ayakkabıları bir bir inceler kalitesiz ve hileli gördüklerini dama atarmış. Bu haber esnaflar arasında kulaktan kulağa yayılarak “ustanın pabucu dama atıldı” denirmiş. Pabucu dama atılan usta bir daha öyle kolay kolay insan içine çıkamaz, dışlanır hatta yöreyi terk etmek zorunda kalmış. Kalitesi düşük mal üretmenin buna benzer bir takım yaptırımlarının olmasından dolayı kimse hileli mal üretmeye cesaret edemez dolayısıyla mal ve hizmetlerin kalitesi en üst düzeyde tutulmuş olurdu.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi Ahi Teşkilatının görevlerinden biri değildir?

- a. Her meslek gurubunu denetleyecek ustalar bulundurmak.
- b. Kaliteli olan ürünlerin fiyatlarının yükselmesini sağlamak
- c. Halkın kaliteli hizmet almasını sağlamak
- d. Kaliteli üretim yapılmasını sağlamak

13. Ahi birliklerinde iş bölümü hem ekonomik hem de ahlaki olarak ele alınırdı. Buna göre sürekli meslek değiştirmek düzensiz bir kişilik sahibi olanların davranışı kabul edilirdi. Mesleğin tüm inceliklerini öğrenme ve mesleği sürdürmekteki gayret nitelikli meslek erbabının yetişmesini sağlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu paragrafta anlatılana uymamaktadır?

- a. Kişiler mesleklerini sürekli değiştirerek her alanda bilgi sahibi olmalıdır
- b. Nitelikli meslek sahibi olmak için mesleğin tüm inceliklerini öğrenmeliyiz
- c. Mesleği sürdürmekte gayret önemlidir
- d. İş bölümü yapmak ekonomik alanda önemlidir

14.

- Kimsiz insanlara yiyecek, giyecek ve barınma yardımı yapmak
- Eski eserleri onarmak ve korumak
- Başarılı ama maddi olanakları yetersiz öğrencilere burs vermek

Yukarıdaki hizmetler hangi kurumun faaliyetleri arasına girmektedir?

a. Sosyal Sigortalar Kurumu

b. Türk Standartları Enstitüsü

b. Vakıflar Genel Müdürlüğü

c. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

15. **II. Mehmet (Fatih) :** Bahçıvan

I. Süleyman (Kanuni) : Kuyumcu

III. Selim: Silah ustası

II. Abdülhamit: Marangoz

Yukarıdaki Osmanlı Devleti padişahlarının mesleklerini görmekteyiz. Buna göre güçlü padişahların meslek edinmelerini neye dayandırabiliriz?

- a. Padişah olmanın temel şartının meslek edinmekten geçtiğine
- b. Padişahlık süreleri bitince mesleklerine devam edeceklerine
- c. Osmanlı padişahları meslek sahibi olmaya önem vermelerine
- d. Devleti idare ediyorken boş zamanlarını değerlendirme ihtiyacı duyduklarına

16. “..... farklı ülkelerdeki satıcılardan alınan yabancı eşya ve hizmetlerdir.”

Cümlesinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- a. İhracat
- b. Üretim
- c. Dağıtım
- d. İthalat

17. İnsanların yaşamlarını sürdürebilmek ve para kazanarak geçinmelerini sağlamak için yaptıkları işe meslek denir. Yetişkin her insanın bir mesleği olmalıdır. Çünkü insanlar, bir meslek edinerek kendilerini geliştirebilir, topluma katkıda bulunabilir ve yaptıkları işle anılarak toplu içinde bir itibar sahibi olurlar.

Verilen bu bilgilere göre meslek ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- a. Meslek toplum halinde yaşamının bir gereğidir.
- b. Meslek ihtiyaçlarımızın karşılanması için gereklidir.
- c. Çok para kazanacağımız meslekler seçmek itibarımızı artırır
- d. Meslek hayatımızı devam ettirebilmemiz için gereklidir.

18. “Vakıfların imarethaneler, hastaneler, kütüphaneler, kervansaraylar, hamamlar, çeşmeler, mektepler, medreseler ve diğer irfan kurumlarını kapsamış olması, vakıflara ait konuların çözümünde uyulması zorunlu esasları göstermektedir”

1 Mart 1922’de Atatürk tarafından söylenen bu söz neyi anlatmaktadır?

- a. Vakıfların gericilik yaptığı için kaldırılması gerektiğini
- b. Vakıflara herkesin katılmak zorunda olduğunu
- c. Vakıfların devletin nizamını bozmaya çalıştığını
- d. Vakıfların halkın her türlü ihtiyacına cevap verdiğini

19. Göksu mesleğini seçerken;

- I. Ne kadar çok para kazanabilirim?
- II. Hangi iş beni mutlu eder?
- III. Ben hangi işi daha iyi yapabilirim?
- IV. Hangi işi yaparsam toplumda itibarım olur ve saygınlığım artar?
- V. Hangi işi yaparsam topluma daha çok katkım olur? **gibi sorulardan hangilerini**

kendine sorarsa doğru bir meslek seçimi için adım atmış olur?

- a. II, III, V
- b. I, II, III
- c. II, III, IV
- d. IV ve V

20. Türkiye dünya bor rezervinin %63'üne sahip olmasına rağmen pazar payı % 31'dir. Amerika ise %13'lük rezervi ile dünya pazar payının %41'ine sahiptir.

Bunun sebebi aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- a. Amerika'nın dünyanın en güçlü devleti olması
- b. Bor madeninin kullanılma alanının az olması
- c. Amerika'da çıkan bor madeninin daha kaliteli olması
- d. Ülkemizin işleme tesisi ve pazarlama olanaklarının yetersiz olması

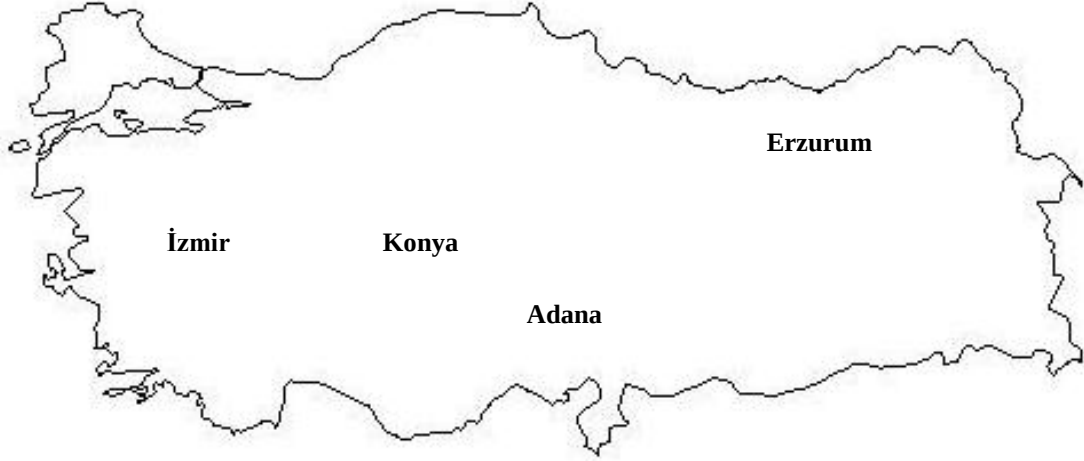
21.

Güneydoğu Anadolu Projesi ile aşağıdakilerden hangisi hedeflenmemiştir?

- a. Yılda en az iki ürün alınması
- b. Bölge ekonomisini canlandırmak
- c. Doğunun Batıdan daha fazla gelişmesi
- d. Fırat ve Dicle'nin sularını değerlendirmek

22. Aşağıda belirtilen illerin ekonomik faaliyetlerini de düşünürsek hangi fabrikanın gelmesi uygun olamaz?

a. Adana / Dokuma Fabrikası	c. İzmir / Yağ Fabrikası
b. Erzurum / Meyve Suyu Fabrikası	d. Konya / Şeker Fabrikası

23. Anayasamızın 73. maddesi: “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.” ifadesini içermektedir.

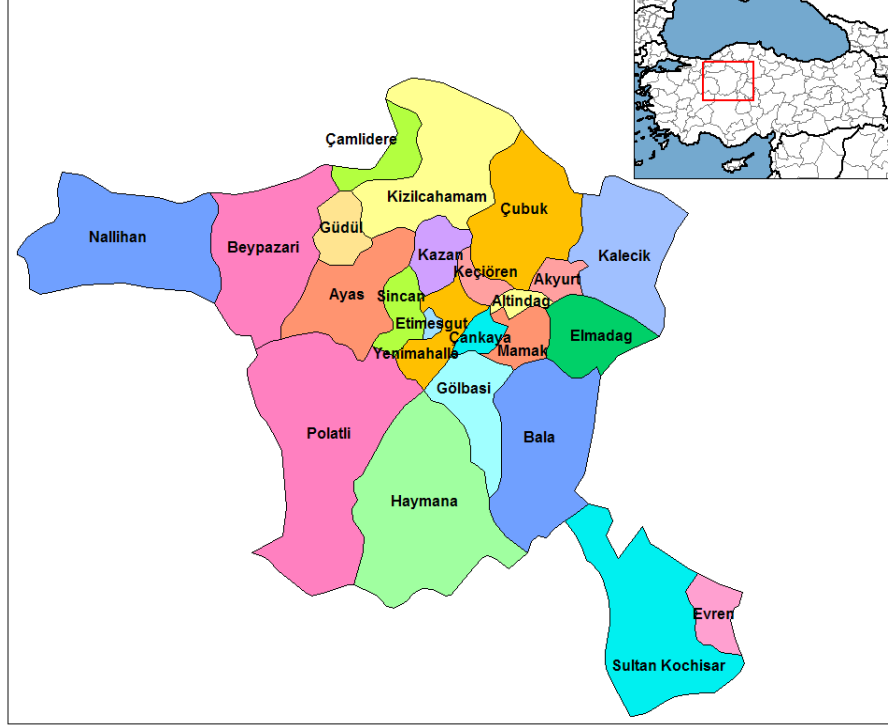
Bu maddeden yola çıkarak aşağıdakilerden hangisini söyleyemeyiz?

- a. Vergi vermemenin kanuni bir cezası yoktur
- b. Vergi vermek bir vatandaşlık görevidir
- c. Vergi vermek devletin devamlılığı için gereklidir
- d. Vergi dağılımı kişilerin gelirine göre ayarlanır

24. Aşağıdakilerden hangisi bir devletin ticaret yollarına sahip olma isteğinin sebeplerinden biri değildir?

a. Ülkede ticareti canlandırmak	c. Ülkenin ekonomisini güçlendirmek
b. Ülke sınırlarının güvenliğini sağlamak	d. Dünyadaki güçlü devletlerarasına girmek

25. Aşağıdaki haritada bir ilimizin haritası ve Türkiye haritasındaki yeri verilmiştir. Bu şehrimiz ve bu şehirde gelişen ekonomik faaliyet aşağıdaki şıklardan hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a. Konya/ Tarım b. Ankara/ Sanayi c. Kayseri / Sanayi d. Erzurum / Hayvancılık

26. Vakıflar ile ilgili söylenenlerden hangisi yanlıştır?

- a. Vakıflar yardım kuruluşlarıdır
- b. Vakıfların görevi devlete ve topluma destek olmaktır
- c. Vakıflar yardıma ihtiyaç duyan kurumlara bağış yapmaktadır
- d. Tüm vakıflar “Vakıflar Genel Müdürlüğüne”ne bağlıdır

27. Üretim yapabilmek için gerekli olan unsurlar nelerdir?

- a. Sermaye, tüketim ve dağıtım
- b. Hammadde, insan gücü ve ithalat
- c. İnsan gücü, ihracat ve ithalat
- d. İnsan gücü, hammadde ve sermaye

28. Bir bölgede sanayinin kurulup gelişmesi için:

- I. Bölgede yaşayanların zengin olması
 - II. Fabrikalar için yeterli hammadde
 - III. Fabrikaları işletecek enerji
 - IV. İşletmelerde üretim yapacak işçi bulunması
 - V. Ulaşımın kolay olması
 - VI. Pazarlama imkânlarının sınırlı olması **gibi unsurlardan hangileri bulunmalıdır?**
- a. I-II-III-V b. II- III-IV-V c. III-IV-V-VI d.I-III-IV-VI

29. “Üretimin olabilmesi için , ve olmalıdır.”

Boşluklara aşağıdakilerden hangisinin gelmesi doğru olur?

- a. Para, doğal kaynaklar, toprak ve makine
- b. Girişimci, para, makine ve ürünler
- c. İş gücü, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimci
- d. Ürünler, insanlar, doğal kaynak ve toprak

30.

Merhaba.
Burası Ankara Atatürk Orman
Çiftliği Süt Fabrikasıdır.
Fabrikamızda süt ve süt ürünleri
üretimi yapılmaktadır.
Fabrikamız şehir merkezinde
olduğu için ürünlerimiz kısa
sürede tüketiciye ulaşmaktadır.

Yukarıdaki bilgilere göre süt ve süt ürünleri fabrikasının kuruluş yerinin seçiminde öncelikle aşağıdakilerden hangisi önemli görülmüştür?

- a. Enerji Hammaddeye yakınlık
- b. kaynaklarına yakınlık
- c. Pazara yakınlık
- d. Çevre yoluna yakınlık

EK 5

EKONOMİ OKURYAZARLIĞI BAŞARI TESTİ II

Sevgili öğrenciler;

Aşağıda cevaplamanızı istediğimiz sorular Sosyal Bilgiler dersi içerisinde görmüş olduğunuz ekonomi konuları ve günlük hayatta karşılaştığınız ekonomi konuları esas alınarak hazırlanmıştır.

Vereceğiniz cevaplar gizli kalacaktır. Tüm soruları dikkatlice okumanız ve hepsine cevap vermenizi rica ediyorum. Her soruyu, soru köküne dikkat ederek okumanızı ve yanındaki seçeneklerden doğru bulduğunuzu **O** şeklinde işaretleyiniz. Başarılar diliyorum.

Arş. Gör. N. Emel AKHAN

Ad/ Soyadı:

Okul Adı:

1.

İnanamıyorum!
Doğal kaynaklar hızla
tükeniyor. Hiç bitmeyeceğini
düşündüğümüz su bile gün
gelip bitecek. Bunun için bir
şeyler yapmalı. Ama ne?

Aşağıdakilerden hangisi Ayşe'nin üretebileceği çözümlerden birisi olamaz?

- a. Suyu bilinçsiz kullananları uyarmak
- b. Suyun tükenmek üzere olduğu konusunda çevremizi bilgilendirmek
- c. Apartmanların bodrumlarına büyük su depoları yapmak
- d. Evlerimizde suyu tasarruflu kullanmak

2. Aşağıdakilerden hangisi ailenizin bütçesine karşı sorumluluklarınızdan birisi değildir?

- a. Aile bütçesine eşyalarımızı düzgün kullanarak katkı sağlarız
- b. Aile bütçesine harçlıklarımızı doğru ve tutumlu kullanarak katkı sağlarız.
- c. Aile bütçesine evin elektriğini gereksiz kullanmayarak katkı sağlarız.
- d. Aile bütçesine okul çıkışlarında bir işte çalışarak katkı sağlarız.

3.

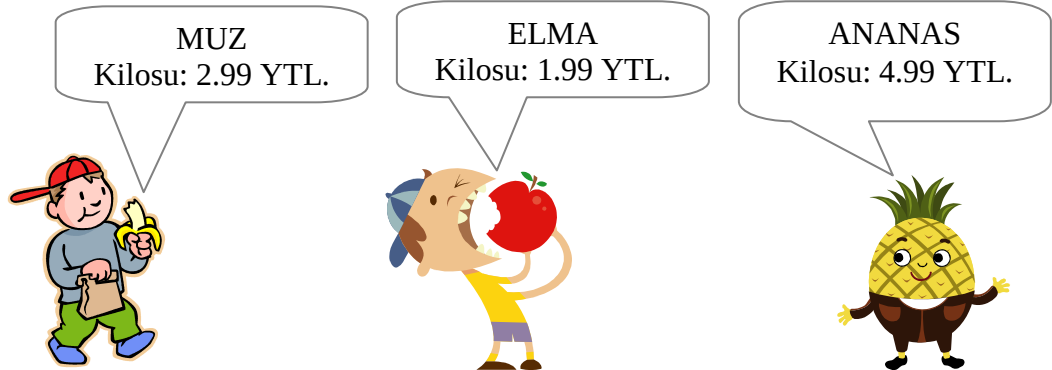

Furkan, 7. sınıf öğrencisi ve ailesinin verdiği harçlıklardan arttırdıklarını kumbarasında biriktiriyor. Üstelik tasarruf yapmanın yanı sıra yaz tatillerinde simit satarak kendisine harçlık çıkarıyor. Geçen gün çok istediği spor ayakkabıyı ailesi almak istediğinde ailesine biriktirdiği parasını gösterdi. Ailesiyle gittiği alışveriş merkezinde aldığı spor ayakkabının parasını kendisi ödedi ve içinde inanılmaz bir mutluluk hissetti.

Bu parçada anlatılanlara göre aşağıdakilerden hangisine ulaşabiliriz?

- Furkan tasarruf yaparak kendi birikimiyle bir isteğini almış ve aile bütçesine katkıda bulunmuştur.
- Furkan'ın ailesinin, çocuklarının istediği spor ayakkabıyı kendi birikimiyle almasına izin vermesi çok yanlıştır.
- Furkan tasarruf yapmak ve yaz tatillerinde çalışarak harçlığını çıkarmak için çok küçük yaştadır.
- Furkan küçük olduğu için kendisine verilen harçlıkları hemen harcamalı ve ailesinin harçlığını arttırması gerekmektedir.

4.

Zevkle yediğimiz ve içinde birçok vitamini barındıran meyveler neden farklı fiyatlarda satılır?

- Ananas diğer meyvelere göre daha lezzetli olduğu için pahalıdır.

- b. Elma vitamin açısından daha düşük olduğu için diğer meyvelere göre ucuzdur.
- c. Çocukların sevdiği meyveler daha ucuzdur.
- d. Yetiştirilmesi zor ve farklı bölgelerde yetişerek gelen meyveler daha pahalıdır.

Her gün bol miktarda C vitamini almanın soğuk algınlıklarını engellediğini bilmekteyiz. Bir C vitamini kaynağı olan portakal bu nedenle özellikle kış aylarında çok fazla tüketilir. Ancak bir kış meyvesi olmasına rağmen portakalın fiyatı birden yükselebilir.

Bir meyvenin fiyatlarını aşağıdakilerden hangisi belirler?

- a. Pazarcının elinde kalan meyve pahalı satılır
- b. Üretimi zor ve az bulunan meyve pahalı satılır
- c. Pazarda alışveriş yapan azalırsa meyve pahalı satılır
- d. Kışın kış meyveleri, yazın yaz meyveleri pahalı satılır

6. Bir mesleği seçerken aşağıdaki özelliklerden hangisi dikkate alınmaz?

- a. Arkadaş hatırı
- b. Kişisel özelliklere uygunluğu
- c. İş bulma imkânı
- d. Eğitim durumu

7. Aşağıdakilerden hangisi tutumlulukla ilgili atasözlerimiz arasında gösterilmez?

- a. Çok gezen çok bilir.
- b. Ak akçe kara gün içindir.
- c. Sakla samanı, gelir zamanı.
- d. Damlaya damlaya göl olur.

8.

Bir domates üreticisi olan Hasan amca, kızını okutabilmek için ilerleyen yaşına rağmen azimle çalışıyor. Tek hayali ise kızının iyi bir meslek sahibi olmasıdır. Hasan amca ürettiği domatesleri satıyor ve para biriktiriyor.

Hasan amca neden kızının eğitimi için ürettiği domatesleri biriktirmiyor?

- a. Kızının okul ihtiyaçları kadar domates yetiştiremeyeceği için
- b. Domates biriktirecek bir yeri olmadığı için
- c. Para alışveriş ve birikim yapmayı sağlayan bir araç olduğu için
- d. Para biriktirmenin domates biriktirmeye göre daha zahmetsiz olduğu için

9. Aldığımız bir ürün bozuk çıktığında sırasıyla aşağıdakilerden hangilerini yapmamız gerekir?

- I. Ürünü hemen atmalıyız
- II. Ürünü aldığımız yere geri götürmeliyiz
- III. Üretici firmaya başvurmalıyız
- IV. Tüketici haklarını koruyan kuruluşlara başvurmalıyız
- V. Bir daha o üründen kullanmamalıyız

a. I-II-III

b. V-I-III

c. I –IV-V

d. II-III-IV

10.

Yukarıdaki diyalogda geçen “fabrika satış mağazası” günlük yaşantımızda sıkça duymaya başladık.

Aşağıdakilerden hangisi “fabrika satış mağazasının” özelliğinden birisidir?

- a. Ürün dağıtımına mağazalara gitmediği için daha hesaplıdır
- b. Ürün fabrikadaki üretim yerinde satıldığı için daha hesaplıdır
- c. Fabrikadaki işçiler satış yaptığı için fiyatlar daha pahalıdır
- d. Fabrika uzak olduğu için fiyatlar daha pahalıdır

11. Hayatımızda para neden önemlidir?

- a. Para harcamayı temsil eder
- b. Para gücü temsil eder
- c. Para insan emeğini temsil eder
- d. Para itibarı temsil eder

12. “Girişimciler genellikle bulunur.” Boşluğa aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi doğru olur?

- a. Eğitim ve turizm gibi işlerde
- b. Büyük üretim fabrikalarında
- c. Çiftlik ve madencilikte
- d. Üretimin türüne ve boyutuna bakmaksızın her işte

13. Yol, su, kanalizasyon, elektrik, hastane, okul vs. gibi hizmetlerin planlı olarak yürütülebilmesi için her vatandaşın üzerine düşen sorumluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Vergi vermek
- b. Kanunlara uymak
- c. Seçimlere katılmak
- d. Askerlik yapmak

14.

Atatürk, 2 Şubat 1938 yılında Bursa Merinos Fabrikası tesislerini gezerken, fabrikanın şeref defterine şunları yazmıştır: *"Sümerbank Merinos Fabrikası, çok kıymetli bir eser olarak milli sevinci artıracaktır. Bu eser, yurdun, özellikle Bursa bölgesinin endüstri gelişimine ve büyük milli ihtiyacın giderilmesine yardım edecektir"*

Atatürk birçok fabrikanın açılışına gitmiş ve önemli sözler söylemiştir. Bu geziler Atatürk'ün hangi amacına işaret etmektedir?

- a. Atatürk'ün fabrika gezilerine önem verdiği
- b. Atatürk'ün fabrika işçilerinin dertlerini dinlediği
- c. Atatürk'ün fabrika mallarını kontrol ettiği
- d. Atatürk'ün ekonomik kalkınmaya önem verdiği

15. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a. Yurdumuzda olan malları ithal ederiz
- b. Daha kaliteli mal üretirsek ihracatımız artar.
- c. İç ticaret yurt içindeki alım – satımı ifade eder.
- d. Yerli malı alarak paramızın ülkemizde kalmasını sağlarız.

16. Ekonomik yönden gelişmiş toplumlarda aşağıdakilerden hangisinin gelişmesi beklenemez?

- a. Enflasyon
- b. Sanayi
- c. Refah seviyesi
- d. Teknoloji

17. Vergisini doğru ve zamanında veren bir vatandaş için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a. Tutumlu bir vatandaş
- b. Yardımsever bir vatandaş
- c. Dürüst bir vatandaş
- d. Düzenli bir vatandaş

18. Tarımda, ticarete ve endüstride yeni üretim alanları oluşturanlara denir.

Boşluğa gelen uygun ifade aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Girişimci
- b) Tüketici
- c) Sanayici
- d) Çiftçi

19. Nitelikli eleman, yetenek ve istekleri doğrultusunda seçtiği meslekte uzman olan kişidir. **Aşağıdakilerden hangisi nitelikli bir elemanda bulunması gereken en önemli özelliştir?**

- a. Zevk sahibi olmalı b. Sosyal olmalı c. Çalışkan olmalı d. Tutumlu olmalı

20. Ayşe,

- Alışveriş sonrası fişini mutlaka alır
- Evinde elektriği lüzumsuz kullanmaz
- Dişlerini fırçalarken musluğu kapatır
- Toplumun ortak kullandığı telefon kulübesi, okul sıraları, toplu ulaşım taşıtları vb. eşyalara zarar vermez

Ayşe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a. Dikkatli birisidir
b. Araştırmacı birisidir
c. Takıntılı birisidir
d. Sorumluluk sahibi birisidir

21. “Para aslanın ağzındadır” **Atasözünü açıklayan ifade aşağıdakilerden hangisidir?**

- a. Paraya aslanların sahip olduğu c. Para kazanmanın zorluğu
b. Alışveriş yapmanın zorluğu d. Parayı aslanların kazandığı

22. “Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur” **Bu atasözüyle ne anlatılmak istenmiştir?**

- a. Çalışmanın önemi vurgulanmıştır c. Bağların önemi vurgulanmıştır
b. Dağların oluşumu anlatılmak istenmiştir d. Bağ ile dağın farklı anlatılmıştır

23. Atatürk ekonomiye çok önem vermiştir. Ekonomiye verdiği önemi söylediği sözlerde ve yaptığı inkılâplarda görmek mümkündür. Atatürk’ün ekonomi alanında yaptığı inkılâpları “tarım, ticaret, sanayi ve bayındırlık” alanlarında yaptığı yeniliklerde görmekteyiz. **Aşağıda Atatürk’ün ekonomi alanında yaptığı inkılâplar ve bunların neler olduğunu gösteren eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?**

- a. Tarım Kredi Kooperatifi kuruldu – TARIM
- b. Maden Tetkik Enstitüsü kuruldu – BAYINDIRLIK
- c. İş Bankası kuruldu – TİCARET
- d. Alpulü şeker fabrikası kuruldu- SANAYİ

24.

Aşağıdakilerden hangisi Gökhan'ın öğrendiği vergi kaçığının önleme yollarından birisidir?

- a. Çevreyi kirletmemek
- b. Oy kullanmak
- c. Askere gitmek
- d. Alışveriş sonrası fiş almak

25. Gelirin harcanmayan kısmına ne denir?

- a. Para
- b. Kredi
- c. Tasarruf
- d. Servet

26. Ekonomisini geliştirmek isteyen bir ÷lke dış ÷lkelerden aldığı borcu aşağıdakilerden hangisi için kullanılırsa amacına ulaşmış olur?

- a. Hastane yapımında
- b. Köprü yapımında
- c. Fabrika yapımında
- d. Yol yapımında

27. Ahilik teşkilatında her esnaf sınıfını denetleyen bir ustası bulunurdu. Bu usta o meslek dalının inceliklerini bilir esnafın çalışmasını ve dürüstlüğünü denetlerdi. Üretilen malın bozuk, kalitesiz olduğunu duyarsa hemen kontrol yapar, mal hileli görülürse esnaf cezalandırılırdı.

Osmanlı Devletinde Ahi teşkilatının yaptığı bu görev, günümüzde hangi kurum tarafından yürütülmektedir?

- a. Maliye Bakanlığı
- b. Türk İstatistik Kurumu
- c. Türk Standartları Enstitüsü
- d. Ticaret Odaları

28.

Fatma aşağıdakilerden hangisinde nitelikli insan ile ilgili yanlış bir özellik söylemiştir?

- a. İşini en iyi şekilde yapar
- b. Zamandan, enerjiden, malzemeden ve emekten tasarruf eder
- c. İşinde başarılı olur ve ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlar
- d. Yeteneklerinden dolayı eğitime ihtiyaç duymaz

29. Alper markete giderek bir ampul almak istemiştir. Ampulün üzerinde TSE etiketi olup olmadığına baktıktan sonra, görevliden ampulün yanıp yanmadığını da kontrol etmesini istemiştir.

Alper'in bu davranışlarına göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- a. Bilinçli bir tüketici olduğu
- b. Elektrik işlerinden iyi anladığı
- c. Alışveriş yapmayı sevdiği
- d. Ucuz alışveriş yaptığı

30. Üretim yapabilmek için gerekli olan unsurlar nelerdir?

- a. İnsan gücü, ihracat ve ithalat
- b. Hammadde, insan gücü ve ithalat
- c. İnsan gücü, hammadde ve sermaye
- d. Sermaye, tüketim ve dağıtım

EK 6**ÖĞRENCİ ODAK GÖRÜŞME SORULARI**

- 1) Ekonomi ve ekonomik faaliyet deyince aklınıza ilk olarak ne gelmektedir?
- 2) Ekonomi konularında sizi bilgilendiren hangisidir? (aileniz, öğretmeniniz, ders kitabınız, çevreniz, medya)
- 3) Ekonomi konularını öğrenmenin size faydaları nelerdir?
- 4) Ekonomi deyince aklınıza ilk olarak “Devlet, işyerleri ve insanlar” ile ilgili neler geliyor?
- 5) Okul ortamındaki ekonomik faaliyetler nelerdir?
- 6) Üretken bir insan nasıl olmalıdır?
- 7) Büyükleriniz vergi vermese hayatımız nasıl değişirdi?
- 8) Türkiye’nin en önemli ekonomik sorunu nedir?
- 9) Türkiye’nin ekonomik sorunları nasıl çözülür?
- 10) Sosyal Bilgiler ders kitabına ekonomiyle ilgili eklemek istediğiniz konular nelerdir?

EK 7**ÖĞRENCİ VELİLERİNE SORULAN SORULAR****Değerli Velilerimiz;**

Aşağıda bulunan sorular, çocuklarınızın almış olduğu ekonomi eğitimi çerçevesinde görüşlerinizi almak amacı ile hazırlanılmıştır. Vereceğiniz bilgiler saklı kalacak ve sadece akademik çalışmamızda kullanılacaktır. Her soruya cevap vermeniz çalışmamız açısından büyük önem taşımaktadır. Yardımlarınız için çok teşekkür ediyorum.

Arş. Gör. N. Emel AKHAN

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler A.B.D.

1. Çocuğunuza okulda ekonomi ile ilgili konular hangi derste gösterilmektedir?
Çocuğunuza bu konular kaçınıcı sınıftan itibaren öğretilmektedir? (Lütfen biliyorsanız cevaplayın, çocuğunuza sormayın)
2. Sizce çocuğunuz ekonomi konularında eğitim almalı mı? Neden?
3. Çocuğunuzun ekonomi ile ilgili en çok hangi konuyu bilmesini istersiniz?
4. Sizce çocuğunuza ekonomi konuları nasıl öğretilmelidir?
5. Evinizde çocuğunuza ekonomi konularında eğitim veriyor musunuz? Hangi konularda, nasıl?(Bir örnekle lütfen)
6. Ekonomi konuları ile ilgili değerleri (çalışkanlık, dürüstlük, sorumluk vb.) nasıl öğretiyorsunuz?
7. Alış veriş konularında çocuğunuzun fikrini alır mısınız? Nasıl?
8. Meslek seçiminde çocuğunuza nasıl yol gösterirsiniz?
9. Çocuğunuza ekonomi konularının öğretilmesinde aile/ okul/ medya hangisi daha etkili ve kalıcı bilgi verebilir? Nasıl?
10. Sizce iyi bir vatandaş ekonomi bilmeli midir? Neden?

EK 8 ÖĞRENCİ GÜNLÜKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÖLÇEĞİ

Ürün İle İlgili Kategoriler	Değerlendirilecek Ölçütler	Puan
1. Günlüklerin Hazırlanış Süreci	Günlük zamanlamaya dikkat edilerek beklenenin üzerinde bir düzenle hazırlanmıştır	5
	Günlük zamanlamaya dikkat edilerek düzenli hazırlanmıştır	4
	Günlük zamanlamaya dikkat edilmeden düzenli hazırlanmıştır	3
	Günlük zamanlamaya dikkat edilerek, düzensiz hazırlanmıştır	2
	Günlük zamanlamaya dikkat edilmeden düzensizce hazırlanmıştır	1
2. Günlüklerin İçeriği	Kullanılan resim ve metinler doğrudan konu ile ilgilidir	5
	Kullanılan resim ve metinler yeterli düzeyde konu ile ilgilidir	4
	Konu ile ilgili metin yeteri kadar kullanılmış fakat konu ile ilgili resimler yetersiz	3
	Konu ile ilgili resimler yeteri kadar kullanılmış fakat konu ile ilgili metinler yetersiz	2
	Kullanılan resim ve metinlerin konuyla ilişkisi zayıftır	1
3. Günlük Yaşamla İlişki	Öğrendikleriyle ilgili uzak- yakın yaşantılardan yerli yerinde örnekler vermiştir.	5
	Öğrendikleriyle ilgili yakın ve kısmen uzak çevrelere yönelik örnekler vermiştir.	4
	Öğrendikleriyle ilgili olarak sadece yakın çevreye yönelik örnekler vermiştir	3
	Öğrendikleriyle ilgili günlük yaşamdan çok basit ya da ilgisiz örnekler vermiştir	2
	Öğrendiği konuları günlük yaşamla ilişkilendirmemiştir	1
4. Ünite İle İlgili Kavramların Anlaşılabilirliği	Öğrendiği tüm kavramları görseller ve metinlerle ifade etmiş	5
	Öğrendiği kavramları kısmen görsellerle ilişkilendirerek metinlerle ifade etmiş	4
	Öğrendiği kavramları görsellerle ifade ederken metinler yetersiz kalmış	3
	Öğrendiği kavramları ifade ederken hem görseller hem de metinler yetersiz kalmış	2
	Öğrendiği kavramlar hiç ifade edilmemiş	1
5. Ünite İle İlgili Becerilerin Kullanılması	Üniteye ait beceri ya da becerileri kazandığını gösteren yeterli düzeyde ifadeler / örnekler kullanılmış.	5
	Beceri / becerileri kısmen kazandığını içeren ifadeler / örnekler kullanılmış	4
	Beceri / becerilerin örnekleri kullanılmış fakat kendi hayatı ile ilişkilendirilmemiş	3
	Beceri / becerilerin kazanılması yönünde çok az ifade kullanılmış	2
	Beceri / becerilerin kazanıldığına dair hiçbir ifade kullanılmamış	1
6. Ünite İle İlgili Değerleri Kazandığına Yönelik İfadelerin Kullanılması	Üniteye ait değeri ya da değerleri kazandığını gösteren yeterli düzeyde ifadeler / örnekler kullanılmış.	5
	Değeri / değerleri kısmen kazandığını içeren ifadeler / örnekler kullanılmış	4
	Değeri / değerlerin örnekleri kullanılmış fakat kendi hayatı ile ilişkilendirilmemiş	3
	Değeri / değerlerin kazanılması yönünde çok az ifade kullanılmış	2
	Değeri / değerlerin kazanıldığına dair hiçbir ifade kullanılmamış	1
7. Günlük İlgili Genel Düşünceler	Çok iyi hazırlanmış (beklenenin üzerinde performans göstermiş)	5
	İyi hazırlanmış (beklenen performansı göstermiş)	4
	Kısmen / sınırlı düzeyde hazırlanmış (orta düzey performans göstermiş)	3
	Düşük düzeyde hazırlanmış (beklenenin alt sınırında bir performans göstermiş)	2
	Yetersiz hazırlanmış (beklenenin çok altında bir performans göstermiş)	1
8. Öğrencilerin Görüşleri Üzerine	Derse yönelik düşünceleri ve kendi kazanımları konusunda beklenenin üzerinde açıklamalar yapılmış	5
	Derse yönelik düşünceleri ve kendi kazanımları konusunda yeteri kadar açıklama yapmış	4
	Derse yönelik düşünceleri ve kendi kazanımları konusunda kısmen açıklama yapmış	3
	Derse yönelik düşünceleri ve kendi kazanımları konusunda yetersiz düzeyde açıklama yapılmış	2
	Derse yönelik düşünceleri ve kendi kazanımları konusunda hiç açıklama yapılmamış	1

EK 9

**EKONOMİ OKURYAZARLIĞI PROGRAMI
ETKİNLİKLERİNDEN BAZI ÖRNEKLER**

EK 9.1**OLASILIKLAR ÜZERİNE DÜŞÜNÜYORUM****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** TOPRAK ANA**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Beyin fırtınası**KAZANIMLAR:** Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar (1. kazanım)**MATERYALLER:** Soruları içeren kağıtlar, bant, renkli kalem.**SÜREÇ**

Bu etkinlikte **beyin fırtınası** tekniği kullanılacaktır. Bu teknik içeriği itibarıyla daha çok değerlendirmeyi kapsadığından konu işlendikten sonra uygulanacaktır. Öğrencileri hareketli kılmak ve derse ilgilerini, yaratıcılıklarını artırmak adına beyin fırtınasına ait olan **eğlenti (carousel) tekniği** tercih edilmiştir.

- Aşağıda hazırlanan soruların her biri farklı kâğıtlara yazılarak sınıfın duvarlarına asılacak.
- Sınıf eşit sayıda gruplara ayrılacak.
- Her grup duvarda asılı olan bir sorunun altına geçerek 3-5 dakikalık bir sürede o soruya ait fikirlerini belirtip, duvarda asılı olan kâğıda kaydedecek.

- Süre bitiminde gruplar saat yönünde dönerek yeni bir sorunun altına gelecek. Daha önce kaydedilmiş fikirleri okuyarak, kendi yeni fikirlerini altına not edecek.
- Her grup, kaydedilen her fikri görünceye kadar bu dönüş devam edecek. Böylece tüm öğrenciler hem kendi fikirlerini belirtmiş hem de diğer öğrencilerin fikirlerini öğrenmiş olacak.

SORULAR

1. Topraktan ürün almamızı sağlayan tarımsal faaliyetler hiç keşfedilmemiş olsaydı...
2. Tarıma yardımcı olan kurum ve kuruluşlar olmasaydı...
3. Tarımla ilgili teknolojik gelişmeler olmasaydı...
4. Tarımla uğraşanlara verilen maddi ve manevi destek daha fazla olsaydı...
5. Topraklarımızın büyük bir kısmını erozyon sonucu kaybetseydik...
6. Nüfusun tamamı sanayi sektöründe çalışsaydı...
7. Topraktan elde ettiğimiz ürün çeşitliliği az olsaydı...

EK 9.2**NE HİSSETMİŞTİR? NE DÜŞÜNÜŞTÜR?****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** TOPRAK ANA**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Konuşma halkası tekniği**KAZANIMLAR:** Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar (1. kazanım)**MATERYALLER:** Konuşma sırasını sembolize edecek herhangi bir nesne.**SÜREÇ**

Konuşma halkası tekniği görüş farklılıklarını ortaya koyma ve bu farklılıklara saygı duymayı sağlaması bakımından uygun bir teknik olarak seçilmiştir. Kendilerini başka bir durumda düşündükleri için empati kurmayı öğrenecek ve bu empatide “Ne hissetmiştir?” ve “Ne düşünmüştür?” sorularına cevap arayacakları için duygularla düşünceleri birbirinden ayırt edecekleri düşünülmektedir. Bu etkinlikte aşağıdaki süreç gerçekleştirilecektir.

- Sınıftaki sıralar geniş bir daire olacak şekilde yerleştirilir.
- Öğrencilerin süreci ciddi bir şekilde takip etmeleri için uyulması gereken kurallar hatırlatılacaktır (alaycı, kırıcı vs olmamak)
- Öğrenciler halka şeklinde oturtularak konuşmayı başlatacak olan metin öğretmen tarafından okunur. (Ders kitabının 120. sayfasındaki Ortaçağ Avrupa’sında bir çiftçi ailesinin hikâyesi)
- Metnin okunmasından sonra öğretmen “Ne hissetmiştir?” ve “Ne düşünmüştür?” sorularını yöneltir. Gönüllü olarak parmak kaldıran ilk öğrenciye konuşma sırasının sembolü olacak bir nesne (örn: tahta kalemi) verilir.
- Görüşünü bildiren öğrenci nesneyi yanındaki arkadaşına uzatır ve söz sırası ondadır. Konuşmak istemeyen öğrenci geçilir, sonra geri dönülebilir.
- Nesne tüm halkayı gezdikten sonra öğretmen de kendi cevabını verir. Hedefler doğrultusunda genel bir özet yapabilir. Ardından aşağıdaki çalışma kağıdı dağıtılır.

EK 9.2.1

TİMARLI SİPAHİ OLDUM

Ben bir Tımarlı Sipahiyim. Biraz rahatsızlandım ve geçici olarak görevimi sana devredeceğim. Görevimi devraldığında neler yapacaksın? Aşağıya maddeler halinde yazar mısın?

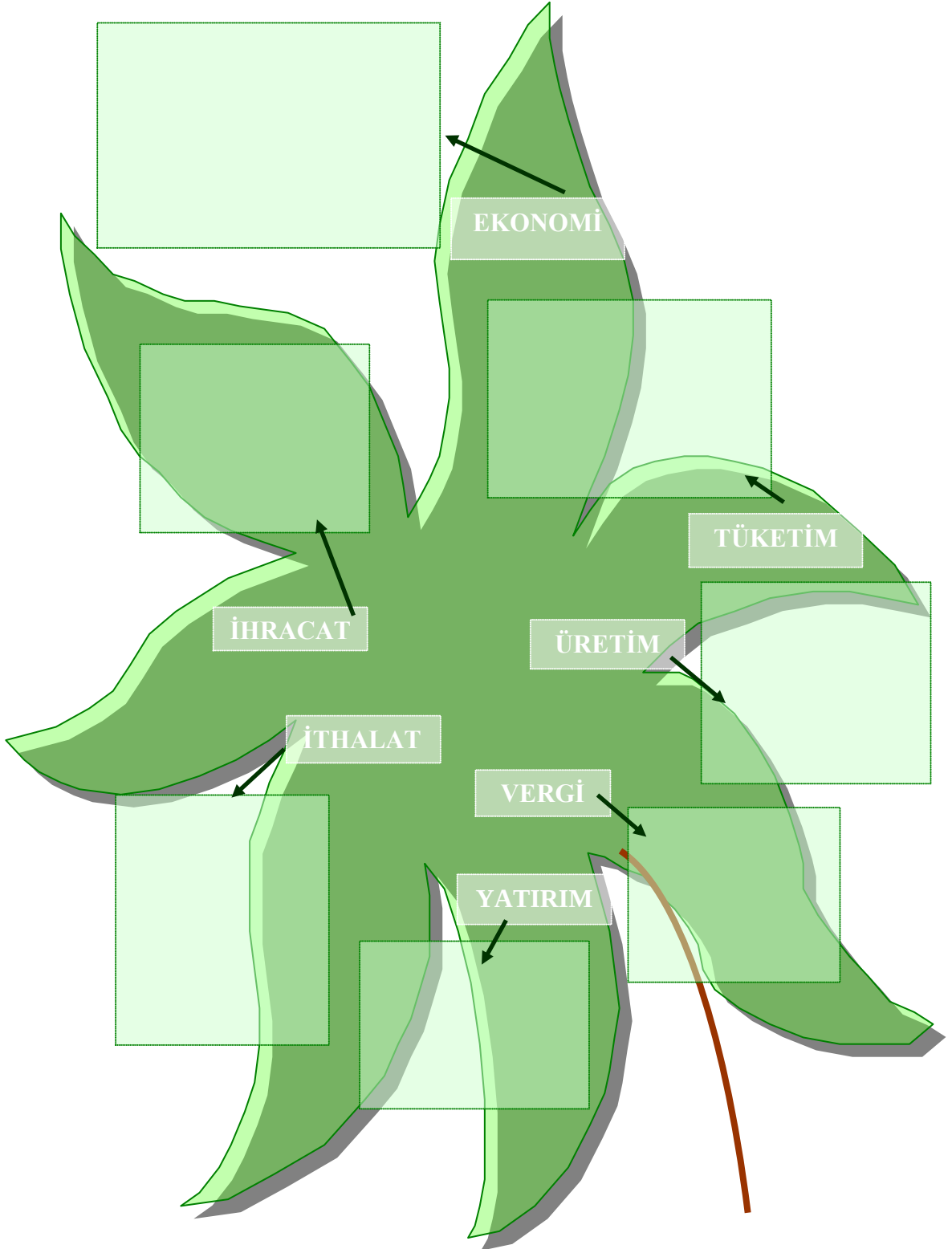

Tımar sistemi benim zamanımda yavaş yavaş bozulmaya başladı. Bu bozulmanın nedenlerini bana açıkla mısın?

EK 9.3**KONU KAVRAMLARINI ÖĞRENİYORUM****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** TOPRAK ANA**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Zihinsel haritalama tekniği**KAZANIMLAR:** Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar (1. kazanım)**MATERYALLER:** Üzerlerinde kavramların yazılı olduğu kartlar, A4 kağıdı ve yapıştırıcı (her biri öğrenci sayısı kadar olacak),**SÜREÇ**

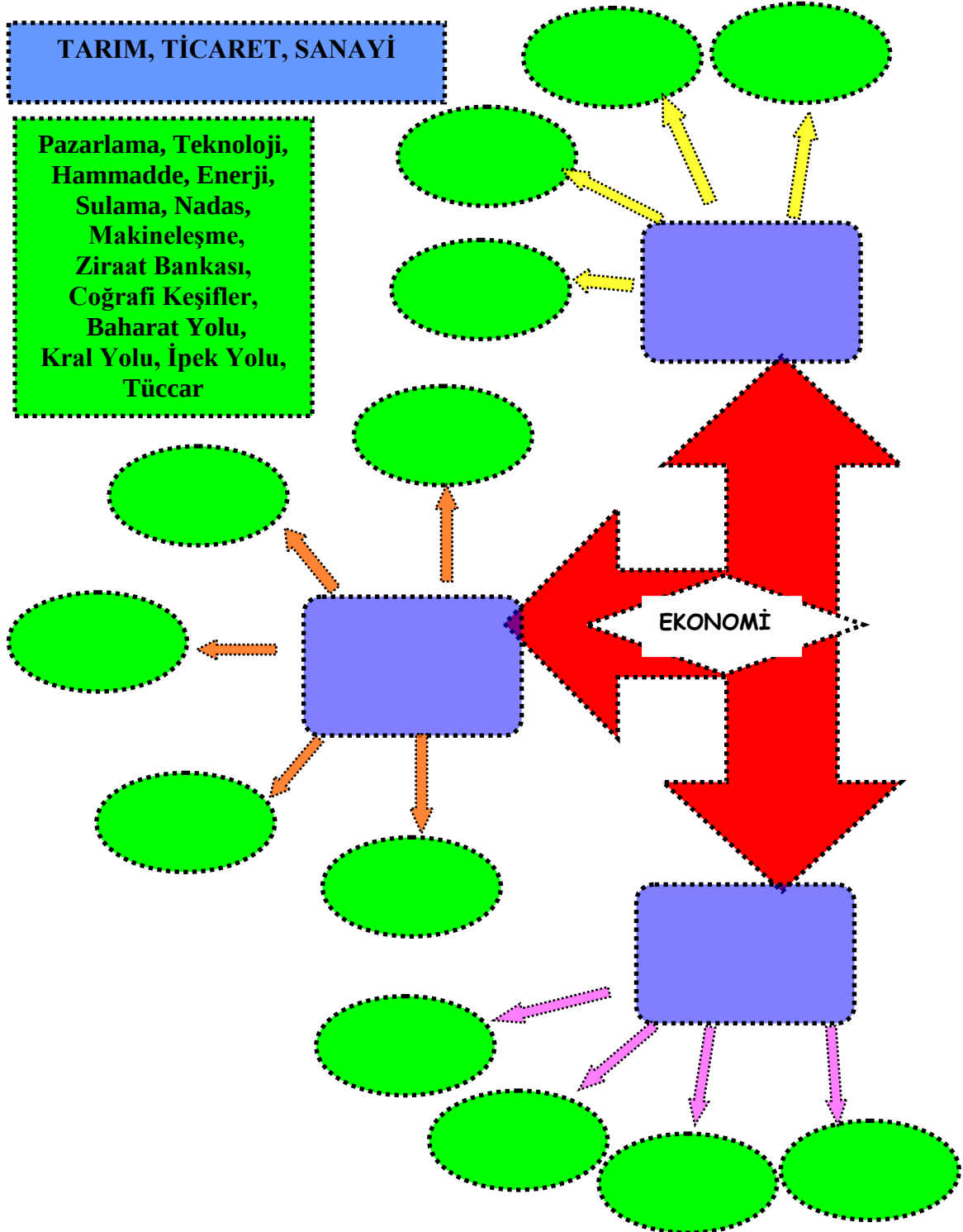
Konu içerisinde verilecek olan kavramların öğrenildiğinden emin olmak amacıyla hazırlanmış olan bu etkinlik aslında daha çok değerlendirme niteliği taşımaktadır. Bu etkinliğin uygulanması sırasında aşağıdaki süreç takip edilecektir.

- Konuda verilecek olan kavramlar daha önceden sorularla, kavram haritası olarak birbirine bağlantılı bir şekilde ve slâyt gösterisi olarak hazırlanıp sunulur.
- Bu sunum tamamlandıktan sonra, üzerlerinde 7 kavramın adı yazan küçük kart desteleri A4 kâğıtları ve yapıştırıcılarla birlikte tüm öğrencilere dağıtılır.
- Öğrencilere, kavramlara ulaşmalarında yardımcı olacak sorular sırasıyla tahtaya yazılır ve her sorudan sonra ulaştıkları kavramın yazılı olduğu kartı, A4 kağıdı üzerinde uygun yere yapıştırmaları istenir. Aralarda kalan boşluklara kalemleriyle ok işaretlerini çizmeleri gerektiği hatırlatılır.
- Tüm sorular sırayla sorulup, tüm kartlar yapıştırıldıktan sonra, arka kısmına isimlerini yazmaları istenir ve kâğıtlar öğretmen tarafından toplanıp, doğruluğu kontrol edilir. Yanlışlıklar varsa düzeltmeler yapılır.
- İşlerinden kurayla belirlenen bir kâğıt sınıf panosuna asılır.

EK 9.3.1**TOPRAK ANA KAVRAMLARI, TOPRAKTAN BİR PARÇADA**

EK 9.3.2

TAM BANA GÖRE

EK 9.4

BANKA GEZİSİ

EK 9.5

Gazeteleri
Yorumluyoruz
Ekonomi
Öğreniyoruz

DAMLA SULAMA yapan çiftçiye sıfır faizli kredi

■ Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri (TTKK) Merkez Bölge Genel Müdür Yardımcısı Abdullah Kutlu, bu yıldan itibaren çiftçiye damlama sulama ve basınçlı sulama sistemleri için 3 yıl vadeli ve sıfır faizli kredi kullandırmaya başlayacaklarını bildirdi.

ÇİFTÇİNİN AYADINA GİDİYOR

Tarım Kredi Kooperatiflerinin faaliyetlerinin üreticilere tanıtılarak yeni ortamlar kazanılması için İzmir Bölge Birliği tarafından düzenlenen "Çiftçiye Yüz Yüze" toplantılarının ilki İzmir ve Aydın illerindeki çiftçilere yönelik olarak İzmir'de yapıldı. Tarım Kredi Kooperatiflerinin yaklaşık 1.3 milyon ortağı ile Türkiye'de bugün 7 milyon civarında kişiye hitap eden bir örgüt olduğunu ifade eden Kutlu, bir-

Türk çiftçisine ucuz kredi imkânı sağlayan Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri, damla sulama ve basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaşması için 3 yıl vadeli sıfır faizli kredi veriyor

liklerinin en önemli özelliğinin ülke genelinde yaygın örgütlenme ağıyla çiftçinin ayağına kadar gitmesi olduğunu işaret etti.

Kredi Kooperatiflerinin bir önemli özelliğinin de Türk çiftçisine ucuz kredi imkânı sağlaması olduğunu dile getiren Abdullah Kutlu, "Kooperatiflerimiz bugün yüzde 7 ile 13 arasında değişen faiz oranlarıyla çiftçiye kredi sağlamaktadır. Ayrıca bu yıl damlama ve basınçlı sulama sistemleri için çiftçimize 3 yıl vadeli ve sıfır faizli kredi kul-

landırmak için çalışmalarımızı tamamladık" diye konuştu.

BORÇLAR ERTELENSİN

Kuraklık ve benzeri durumlarda tarımda ortaya çıkan zarar sonrası Türkiye'de akla gelen ilk şeyin "çiftçi borçlarının ertelenmesi" teklifi olduğunu işaret eden Kutlu, "Çiftçi, üretiyor ürünü satıyor, fakat borç ikiye katlanmış, hem kooperatife hem de bankaya borçlu. O yüzden çiftçiye farklı bir destekleme uygulanmalı" dedi.

Damla sulama ve basınçlı sulama ile daha az su harcanarak daha verimli ürün elde ediliyor.

Okuduğum haberle ilgili yorumum

'Çiftçimiz çok darda'

TÜRKİYE Tarım Kooperatifleri Merkez Birliği, ülke çapında "Çiftçilerle Yüz Yüze Kampanyası" başlattı. Kampanya çerçevesinde kooperatifin faaliyetlerini çiftçilere anlatmak amacıyla Isparta'ya gelen Tarım Kredi Kooperatifleri Genel Müdür Yardımcısı Hüseyin Akay, Türkiye'de çiftçi kesiminin darda girdiğini söyledi. Akay, küresel iklim değişikliği üzerine ortaya çıkan mali krizin en çok çiftçileri etkilediğini belirterek, bir an önce tedbir alınması gerektiğini söyledi.

yüzde 35'lerden yüzde 26'lara indi. Uyum süreci nedeniyle bu nüfus yüzde 10'lara çekilecek. Tarımla uğraşan çiftçi başka iş aramak zorunda kalacak. İşte tüm bu gelişmelerin bizi yakından ilgilendirdiğini görerek 'çiftçiye nasıl çıkış kapısı sağlarız' noktasından hareketle, çiftçinin işine dört elle sarılmasını sağlamak için bu kampanyayı düzenledik."

KURAKLIK ETKİLİYOR

Küresel ısınmanın etkisiyle Türkiye'nin özellikle iç bölgelerinde başlayan kuraklığın ortaklarını olumsuz etkilediğini belirten Akay, şöyle konuştu: "Küresel ısınmanın etkisiyle bu bölgede kuraklık çok fazla olmadı. Ancak kuraklık Kütahya, Konya, Kayseri gibi iç bölgeleri ciddi anlamda etkiledi. Buna bir de mali kriz eklenince çiftçi kesimi darda kaldı. Bununla birlikte AB sürecinde tarımsal nüfus

ÇİFTÇİLİK CİDDİ BİR İŞ

Tüm bu olumsuz etkenler içerisinde de kıt kanaat geçinen çiftçilerin bu işi sürdürmesinin mümkün olmadığını altını çizen Akay, "Artık 3-5 dönüm araziyle, bankanın verdiği 3-5 bin TL krediyle çiftçilik yapmak mümkün değil. Çiftçilik artık ciddi bir iş olarak algılanmalı ve öyle yapılmalı. Büyük tarımsal işletmelerin karşısında küçük ve orta ölçekli çiftçinin işini geliştirerek, büyüyerek ancak çıkış kapısı bulabileceği görüşündeyiz. İşte bu da örgütle oluyor. Kooperatifimiz bunun için var" dedi.

Soner TOROS/ISPARTA

Okuduğum haberle ilgili yorumum

Okuduğum haberle ilgili yorumum

'Çiftçiyile Yüz Yüze' kampanyası kapsamında Antalya ayağında yapılacak olan 2 günlük toplantı öncesi ziraat mühendisleri Burdur'daki Eurodrip Boru Fabrikası'nı gezdi.

Tarım Kredi'den çiftçiye sulama desteği

Tarım Kredi Kooperatifleri Antalya Bölge Birliği Müdür Yardımcısı Tamer Ezgü, yıl içerisinde çiftçilere sıfır faizli 3 yıl vadeli sulama kredisi imkânı sunacaklarını ifade eden Ezgü, 'Çiftçiyile Yüz Yüze' kampanyasıyla kooperatifin 81 il kapsayan 16 bölge birliği ile 30 bin köye ulaşmayı hedeflediğini söyledi.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri'nin ülke genelinde başlattığı proje kampanyası kapsamında ziraat mühendisleri Burdur'daki Eurodrip Boru Fabrikası'nı gezdi.

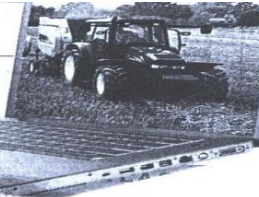
Mühendisler, damla sulamada kullanılan boruların üretimini yerinde gördü. Bu yıl için çiftçilere sıfır faizli 3 yıl vadeli sulama kredisi imkânı sunacaklarını ifade eden Antalya Bölge Birliği Müdür Yardımcısı Ezgü, kampanya ile ülke Türkiye'de yüzde 7'lerde olan damla sulamaya katkoda bulunmak istediklerini belirtti.

Üreticilerin ürünlerinin alınarak işlenmesi konusunda da ciddi yatırımların yapıldığını dile getiren Ezgü, 2008 yılında 200 bin ton hububat alındığını vurguladı.

Çiftçilerin içinde bulunduğu sıkıntılara değinen Ezgü, şunları söyledi: "Maalesef küresel ısınmanın getirdiği sıkıntılar yaşamaya başladık. 2 yıldır kuraklıkla karşı karşıya kaldık. Bu durum üretimi olumsuz etkiledi. Çiftçilerimiz üretin yapamaz oldu ve sıkıntıya girerek borç batağına düştü. Çiftçiler ekonomik krizden kaynaklanan sonuca göre kendisine yeni bir yol çizmek zorunda kaldılar. Bu tür olumsuzluklar arttıkça ülke tarımı olumsuz yönde etkilenebilir." Mustafa Yıldız, Burdur

Gübre alan çiftçiye laptop hediye

Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği, üretimi teşvik amacıyla ilginç bir kampanya başlattı. Buna göre, 1 Ağustos-16 Kasım tarihleri arasında 300 YTL'lik gübre satın alan çiftçilere, çekilişle cip, traktör ve dizüstü bilgisayar gibi 181 adet hediye dağıtılacak.

Gübre alan çiftçi, çekilişle cip ve bilgisayar kazanacak

Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği, tarımdaki üretimi teşvik etmek amacı ile yeni bir uygulama başlattı. 1 Ağustos'ta başlatılan ve 16 Kasım'a kadar devam edecek olan hediye kampanyası ile gübre kullanan çiftçilere çekilişle çeşitli hediyeler verilecek. Birliğin Genel Müdürü Bedrettin Yıldırım, Avrupa Birliği sürecinde çiftçi eğitiminin önemine dikkat çekerek, başarılı çiftçilerin çeşitli hediyelerle ödüllendirileceğini söyledi. Bu kapsamda, kurumun iştiraki

olan Gübretaş'ın Cumhuriyet tarihinin en büyük hediye kampanyasını başlattığını belirten Yıldırım, gübre kullanan ortaklara cip, traktör, dizüstü bilgisayar gibi 181 hediyein çekilişle verileceğini kaydetti. Çiftçilerin çekilişe katılabilmeleri için Gübretaş katı gübrelerinin herhangi birinden 300 YTL'lik satın almalan yeterli olacak. Bayileri de kapsayacak kampanya çerçevesinde, kurayı kazanan başarılı bayiler Tunus'a tatil turu ve dizüstü bilgisayarla ödüllendirilecek. Ankara, aa

Okuduğum haberle ilgili yorumum

Tarım Kredi'den çiftçiye hediye kampanyası

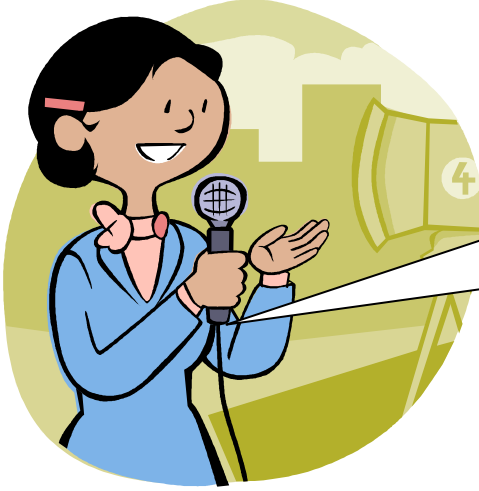
Tarımsal üretimi teşvik etmek amacı ile Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği, bağlı iştiraki Gübretaş aracılığı ile yeni bir uygulama başlattı. 1 Ağustos tarihinde başlatılan ve 16 Kasım'a kadar devam edecek olan hediye kampanyası ile gübre kullanan çiftçilere çeşitli hediyeler verilecek. Bayiler de uygulanan kampanyadan yararlanacak. Türkiye Tarım Kredi KO-

operatifleri Merkez Birliği Genel Müdürü Bedrettin Yıldırım yaptığı açıklamada, Avrupa Birliği sürecinde çiftçi eğitiminin önemine dikkat çekerek, başarılı çiftçilerin çeşitli hediyelerle ödüllendirileceğini söyledi. Yıldırım bu kapsamda kurumun iştiraki olan Gübretaş'ın Cumhuriyet tarihinin en büyük hediye kampanyasını başlattığını söyledi. ANKARA (A.A)

4.3026-5-

EK 9.5.1

MİKROFON SİZDE

Sevgili öğrenciler Tarımı destekleyen kuruluşların yöneticileri bugün sizlerin sorularını cevaplamak için buradalar. Hadi sorun ve öğrenin.

**Tarım ve Köy İşleri
Bakanı
Mehdi Eker**

**Tarım Kredi
Kooperatifleri Yönetim
Kurulu Başkanı
İlhami TEKE**

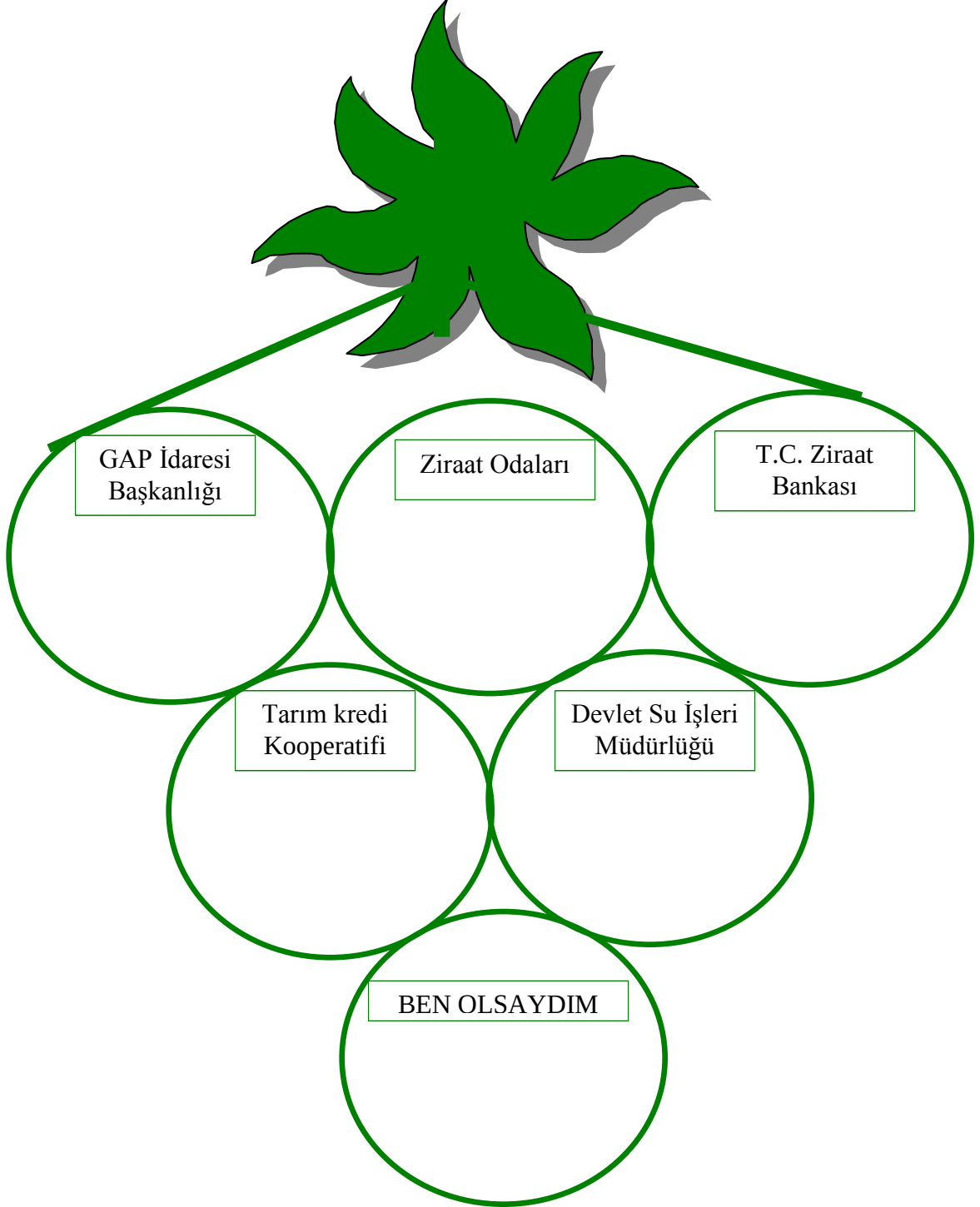
EK 9.6**SEN OLSAYDIN...****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Devletler Nasıl Gelişir?**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Örnek olay yöntemi**KAZANIMLAR:** Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir. (2. kazanım)**MATERYALLER:** Etkinlik kâğıdı**SÜREÇ**

Öğrenciler problem içeren bir sorun karşısında empati kurarak bu sorunu ortadan kaldırma yollarını arayacaklardır. Bu etkinlikten elde ettikleri kazanımla günlük hayattaki problemlerini de çözmeye yönelik bir düşünce tarzı oluşturmaları beklenmektedir.

- Problemlili olayı içeren ve ders kitabında yer alan “ticarete pazara yakın olmak” ile ilgili metin (ders kitabı sf: 122) yüksek sesle okunur.
- Metinle ilgili önceden hazırlanmış sorular öğretmen tarafından sınıfa yöneltilir.
- Sorular cevaplandıktan sonra öğretmen sınıf tarafından belirlenmiş olan temel problemi özetler.
- Daha sonra öğrencilere “Sen olsaydın...” başlıklı çalışma kâğıdı dağıtılır. Çalışma kâğıtlarına aynı olayı probleminden arındırarak yeniden kurgulayıp yazmaları istenir. Kâğıtlar öğretmen tarafından toplanıp incelenir. Bir sonraki ders saatinde bu olaydaki probleme getirilmiş olan çözümlerin listelendiği kâğıt sınıf panosuna asılır. Öğrenciler böylece sınıf arkadaşlarının farklı çözümlerini de öğrenmiş olur.
- Son olarak “Ülkene Bir Fabrikada Sen Aç” etkinliği yapılır.

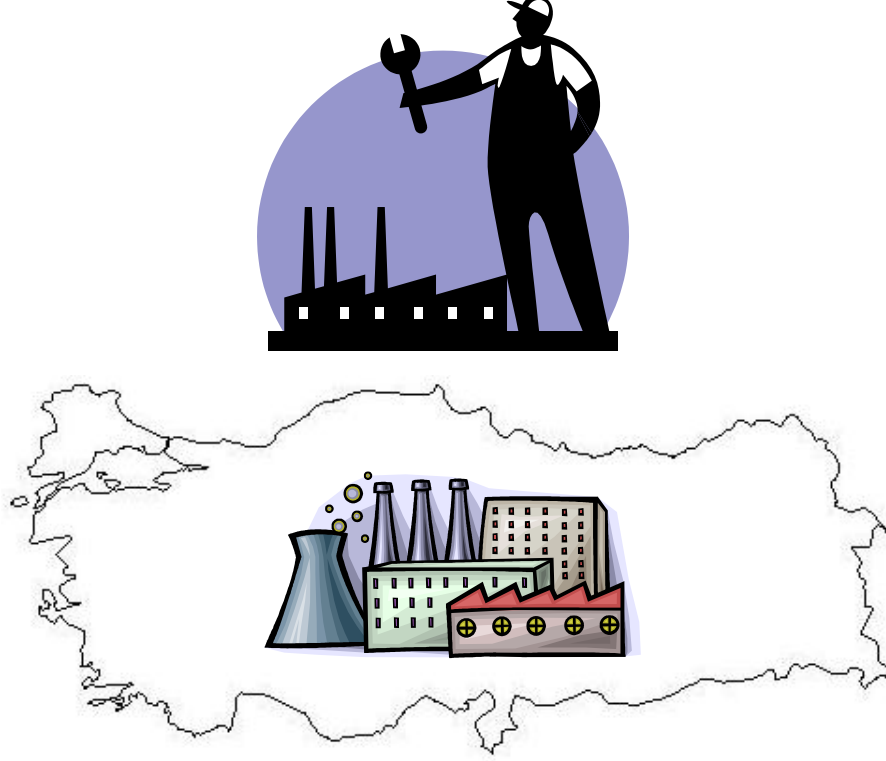
EK 9.6.1**SEN OLSAYDIN!**

Aşağıdaki kuruluşlar hangi amaçla kurulmuştur? Salkım tanelerinin içine açıklamasını yaparak en alttaki üzüm tanesine de, siz olsaydınız daha verimli bir tarım için nasıl bir kuruluş oluştururdunuz, açıklayınız.

EK 9.6.2

ÜLKENE BİR FABRİKADA SEN AÇ

Tüm sınıfla yapılan bir etkinliktir. Bir önceki etkinliğin devamı niteliğinde yapılabilir. Sınıfa hep birlikte bir fabrika açacağınızı ve yardımlarını beklediğinizi belirtin. Sınıfa yöneltilecek çözüm bekleyen sorularınız şunlar olacak.

Bir fabrika açmak için neler gereklidir? (Üretim faktörlerine vurgu yapılır)

Fabrikamızın adı ne olacak? Ne üretmek istersiniz? (Sınıfın ortak kararı olmalı. Ortaya atılan birkaç fikir oyamaya sunulabilir)

Bu üretmek istediğiniz şeye ihtiyaç var mı? (Üreteceğimiz mala ihtiyaç olup olmadığını sınıfça tartışın. Bu ürün ülkemizde ihraç malı mı, yoksa ithal edilen bir mal mı?)

Fabrikamızı nerede açalım? (Üretilecek mala karar verildi. Peki, ülkemizin neresinde açsak daha kazançlı olur? Hammadde ve pazarlama konularını sınıfla tartışın)

Ürettiğimiz malı kimlere pazarlayacağız? (Ürünümüzün üretim sonrasındaki serüveni (pazarlama, fiyat artışı, dağıtımını nasıl yapılacak vs. hakkında sınıfla tartışınız)

EK 9.7**KARTIMI SEÇTİM, FİKRİMİ SÖYLEDİM****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Devletler Nasıl Gelişir?**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Kart gösterme tekniği**KAZANIMLAR:** Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir. (2. kazanım)**MATERYALLER:** Kırmızı, mavi ve beyaz renkte kartonlar, makas**SÜREÇ**

Bu teknik öğrencilere öğrendiklerini gözden geçirme, değerlendirme yapma, karar verme gibi fırsatlar sunduğu için tercih edilmiştir. Etkinlik uygulanırken aşağıdaki süreç takip edilecektir.

- Üç ayrı renkteki karton dersten önce öğrenci sayısı kadar küçük kartlara dönüştürülür.
- Her öğrenciye üç ayrı renkteki kartlar dağıtılır ve renklerin anlamı açıklanır. (mavi katılıyorum, beyaz kararsızım, kırmızı katılmıyorum)
- Öğrencilerin, fikirlerini beyan edecekleri cümle tahtaya yazılır. (“Denizleri kontrol edebilen dünya ticaretini, dünya ticaretini kontrol edebilen zenginlikleri, dünyanın zenginliklerini kontrol edebilen de dünyayı kontrol eder” Barbaros Hayrettin-ders kitabı sf:125)
- Öğrenciler bu ifadeye katılıp katılmadıklarını düşündükten sonra karar verir ve düşüncelerini ifade eden renkteki kartı sıranın üzerine bırakır.
- Öğretmen, neden o kartı seçtiğini tüm öğrencilere sorar ve düşüncelerini ifade etmelerini ister.
- Aynı süreç hazırlanan diğer cümle içinde uygulanır. (“Karadeniz’i Akdeniz’e, Avrupa Kıtasını da Asya Kıtasına bağlayan İstanbul ve Çanakkale Boğazları siyasi, askeri, ekonomik bakımdan önemlidir.” Ders kitabı- sf:125)

EK 9.7.1

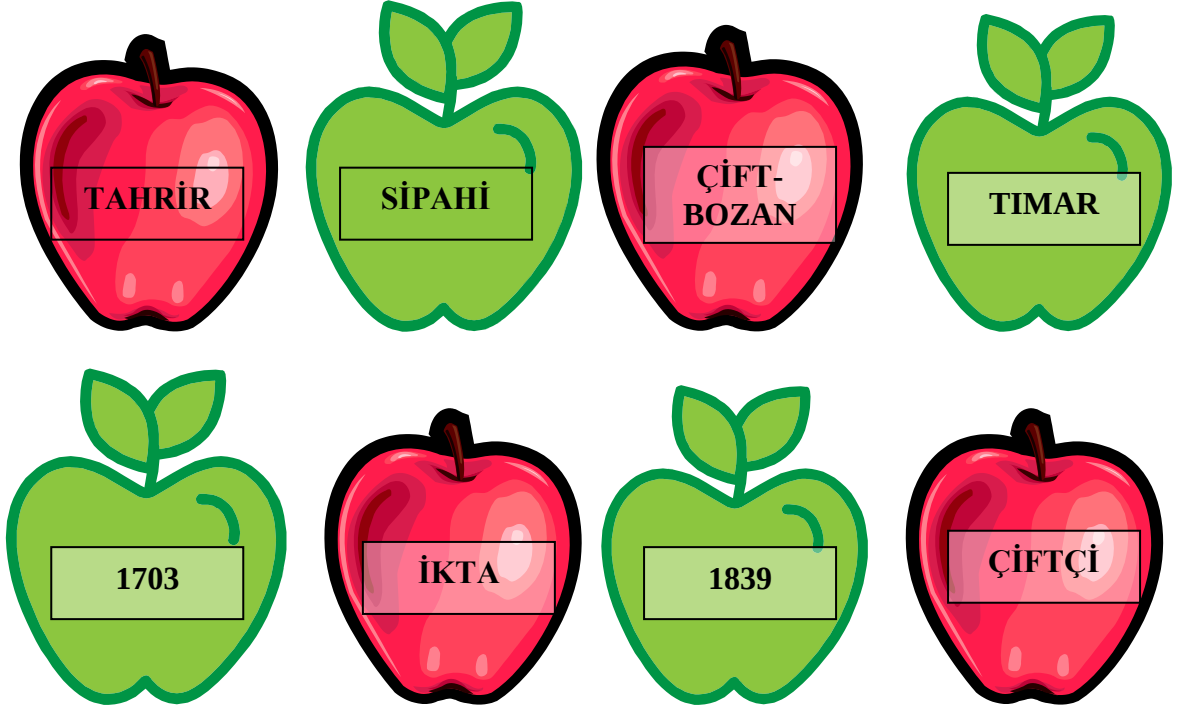
İPEK YOLU'NDA YOLCULUK

1. İpek Yolu nerede başlayıp, nerede biter?
2. İpek Yolu'nda ulaşım neyle sağlanıyor? Ne kadar sürüyor?
3. Yol üzerinde hangi şehirler var?
4. Bu yolun oluşma nedeni nedir?
5. Bu yolda yüzyıllar önce bir yolculuğa çıktın. Hadi bize neler yaptığını, neler yaşadığını anlat.

EK 9.7.2

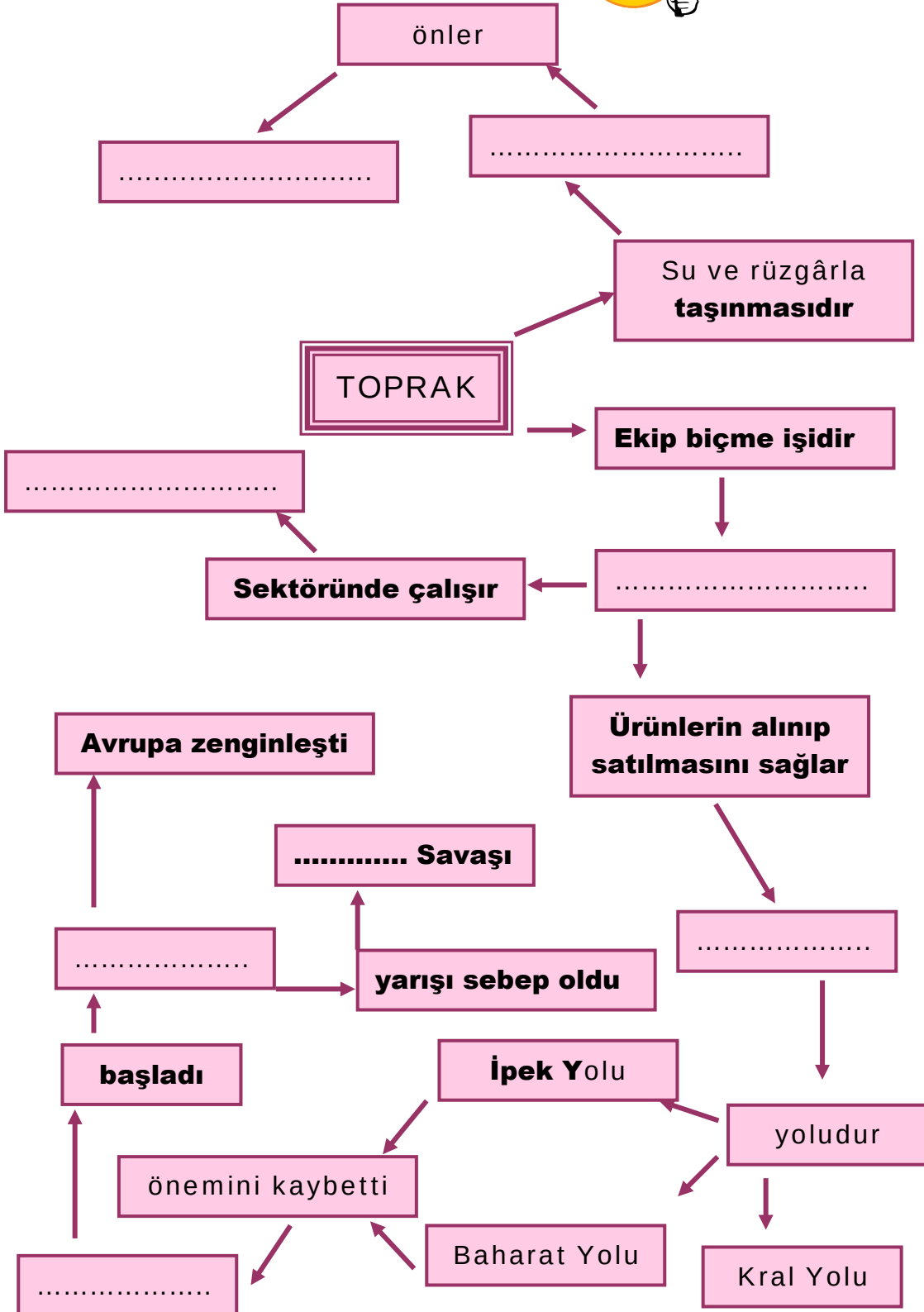
GİZEMLİ ELMALAR

1. Ülke topraklarının parçalara bölünerek devlet görevlilerine işletilmesi için verilmesine adı verilir.
2. İllerden sağlanacak vergilerin doğru tespit edilmesi için defterleri tutulmuştur.
3. Tımar sisteminde; toprağını işleyen vergiyi devlete değil, maaş karşılığı olarak devleti temsil eden verilirdi.
4. Osmanlı Devleti tımar sistemini Selçuklu Devleti'ndeki sisteminden örnek almıştır.
5. Devlet, tımar sisteminde üretimin devamlılığını sağlamak için, toprağını boş bırakarak ekmeyen çiftçiden vergisi alıyordu.
6. Tımar sistemi ilk olarak 'te Girit Adası'nda kaldırılmış. Tam olarak ise 'da Gülhane Hatt-ı Hümayunu'yla kaldırılmıştır.

EK 9.7.3

BENDEN KAÇMAZ

EK 9.8

OLUMLU, OLUMSUZ YÖNLERİYLE SANAYİ İNKILÂBİ

DERS: SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Kol Gücünden Makine Gücüne Geçiş**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Altı şapkalı düşünme tekniği, beyin fırtınası**KAZANIMLAR:** Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir. (3. kazanım)**MATERYALLER:** Beyaz, kırmızı, sarı, siyah, yeşil ve mavi renklerdeki kartonlarla hazırlanmış altı şapka, yine aynı renkteki kartonlardan öğrenci sayısı kadar kesilmiş kart desteleri.

SÜREÇ

Altı şapkalı düşünme tekniği bu etkinlikte biraz daha farklı bir biçimde uygulanmıştır. Bu teknikte yapılan değişikliğin amacı sessiz öğrencileri de düşünme sürecine katarak, tüm öğrencilerin, farklı yönlerdeki görüşlerini almaktır. Süreç aşağıdaki sırayla gerçekleştirilecektir.

- Hazırlanan şapkalar öğretmen masasının üzerine konulur ve yapılacak etkinlikte ilgili gerekli açıklama yapılır.
- Daha önceden her öğrenci için, her renkte kesilen ve üzerinde soruların yazılı olduğu kart destekleri öğrencilere dağıtılır. Sorular aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:
 1. Beyaz Kart: Sanayi İnkılâbı'yla ilgili neler biliyoruz?
 2. **Kırmızı Kart:** Sanayi İnkılâbı'nın gerçekleşmesi ve zaman içerisindeki gelişimi sana neler hissettiriyor?

3. **Sarı Kart:** Sanayi İnkılabı'nın olumlu yanları nelerdir?, Bunlar neden olumlu kabul edilmektedir? Sanayi İnkılâbı'nın gerçekleşmiş olmasından kimler ne şekilde fayda görmüştür?
 4. **Siyah Kart:** Sanayi İnkılâbı'nın gerçekleşmiş ve gelişmiş olması ne gibi sorunlar yaratmaktadır? Sanayi İnkılâbı'nın neden olduğu sorunlardan kimler, ne şekilde zarar görmektedir?
 5. **Yeşil Kart:** Sanayi İnkılâbı'nın yarattığını düşündüğümüz sorunlara ne gibi çözüm yolları bulabiliriz? Sanayiye faydalı yönde kullanmak için nasıl önlemler alabiliriz?
 6. **Mavi Kart:** Diğer kartlara yazdığın düşüncelerinden sonra ulaştığın son nokta nedir?
- Öğrenciler tüm kartları düşünceleri yönünde doldurduktan sonra kartlar toplanır ve renklerine göre ayrılarak kendi rengindeki şapkanın altına bırakılır.
 - Gönüllü altı öğrenci seçilir ve bunlar gelerek şapkaları takar ve altındaki kartları ellerine alırlar. Sırayla tüm kartlar renk sırasına göre gönüllü öğrenciler tarafından okunur.
 - Beyaz kartın okunmasından sonra bildiklerimiz tekrar edilir. Kırmızı kartla duygularımızın ne yönde olduğu öğrenilir. Sarı kartların okunmasıyla tüm sınıfın olumlu düşünceleri, siyah kartların okunmasıyla tüm sınıfın olumsuz düşünceleri öğrenilir. Yeşil kart zaten beyin fırtınasını da içerdiği için tüm sınıfın probleme karşı çözüm önerileri öğrenilmiş olur. Mavi kartın okunmasıyla etkinliğe son verilir. Son kartla öğrencilerin ulaştığı son nokta öğrenilmiş olur.

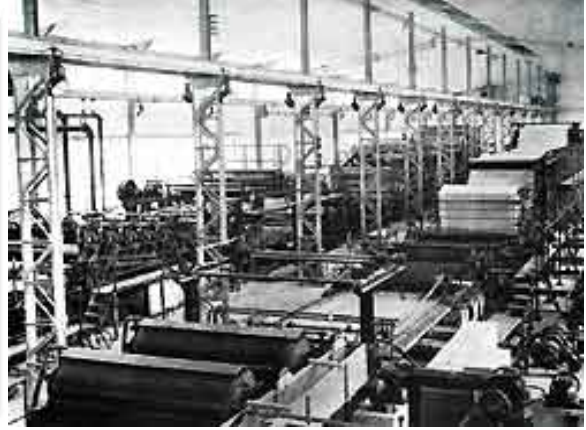
EK 9.9**FİKRİMİ AÇIKLIYORUM****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Kol Gücünden Makine Gücüne Geçiş**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Görüş geliştirme**KAZANIMLAR:** Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir. (3. kazanım)**MATERYALLER:** 5 adet karton, tahta kalem, bant**SÜREÇ**

Öğrencileri sınıf içinde hareketli kılacağı ve fikirlerini özgürce söylemeye teşvik edeceği için bu teknik kullanılmak istenmiştir. Bu etkinlik sırasında aşağıdaki yönerge uygulanacaktır.

- Beş ayrı kartona; “Kesinlikle katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “Kesinlikle katılmıyorum” yazılır
- Bu kartonlar olumludan olumsuzla doğru, belirli aralıklarla, sınıf duvarlarına asılır.
- Konuyla ilgili olarak belirlenmiş olan **“Çevre sorunlarına neden olduğu için yeni sanayi kuruluşları (fabrikalar) açılmamalı, hatta bir kısmı da kapatılmalı”** önermesi tahtaya yazılır.
- Önermeye katılıp katılmadıkları sorulur ve düşüncelerini ifade eden kartonun altına geçmeleri istenir.
- Herkes kendi görüşünü belirten kartonun altına geçince tartışma başlar ve öğrencilere neden bulundukları yerde oldukları sorulur. Açıklamaları herkesin dinlemesi sağlanır.
- Öğrenciler tartışma sırasında görüşünü değiştirip istediği yere geçme şansına sahiptir.
- Bütün öğrencilerin tartışmaya katılmaları sağlanmalıdır.
- Konu yeterince tartışıldıktan sonra eğer isterse öğretmen kendi görüşünü açıklayabilir.
- Uygulama sonucunda belirtilen görüşlerin doğru ya da yanlış olduğuna dair bir değerlendirme yapılmaz.

EK 9.9.1**DÜŞÜNÜYORUM**

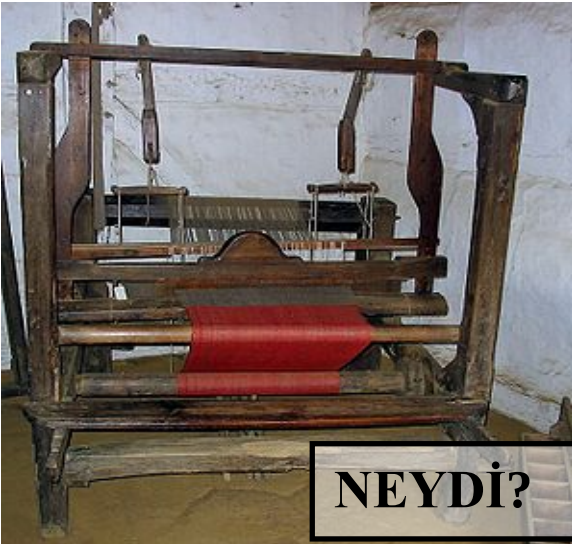
6 Kasım 1936'da dönemin İktisat Vekili (Ekonomiden sorumlu devlet bakanı) Celal Bayar tarafından açılan ilk kâğıt fabrikamız İzmit Kâğıt Fabrikasıdır. Atatürk'ün İzmit Kâğıt Fabrikası'nda üretilen yerli kâğıtta basılan Ulus gazetesinin bayram ekini incelediğinde söylediği şu söz, fabrikanın bunca yıllık tarihinin belki de özeti idi: “Medeniyet hamuru...” Atatürk bu sözüyle ne demek istemiştir?

.....

.....

.....

İKİ RESİM ARASINDA KAÇ FARK VAR?

NEYDİ?

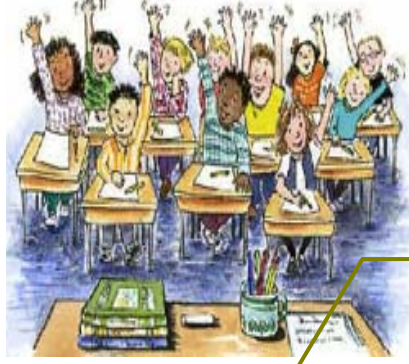

NE OLDU?

.....

EK 9.9.2

BİLGİMİ ÖLÇÜYORUM, SINIFLA TARTIŞIYORUM

Diğer Kavramlar ?

	Emek	Enerji	Pazar	Sermaye
Ekonominin bir parçasıdır.				
Özellikle sanayi inkılâbıyla ilgilidir.				
Sanayi inkılâbı sonucunda önem kazandırmıştır.				
Sanayi inkılâbından önce vardı.				
Daha çok insanın gösterdiği çabaları ifade eder.				
Sanayi için doğadan alınan kaynağı ifade eder.				
O ya da onlar olmasa sanayi diye bir şey olmazdı.				
Sanayi geliştikçe artar.				
Sanayi geliştikçe azalır.				
Çevresel sorunların nedenidir.				

Pazar
Olmasa
?

Nasıl?

Para var
Ama...

Soruların cevabı verildikten sonra öğrencilerin cevaplarına göre tartışma soruları verilir.

EK 9.9.3

SINIFA GELEN MEÇHUL MEKTUP

Merhaba YAĞMUR,

Sen bu mektubu çok uzun yıllar sonra okuyacaksın. Şimdi sende kimsin diyebilirsin. Benim adım Hans. Karım ve ben İngiltere'de yaşıyoruz. Dün gece rüyamda çok güzel bir ülke gördüm. Sen o güzel ülkede yaşıyordun. Ülkende büyük fabrikalar vardı. Bu fabrikalarda çeşitli alanlarda üretim yapılıyordu. Üretim yapmak kolay ve zahmetsizdi. Rengârenk kazakların vardı. Sen ise beklide kazaklarının dolabına gelinceye kadar hangi aşamalardan geçtiğini bilmiyorsun.

Ben ve karım yakın zamana kadar dokuma tezgâhları sayesinde geçimimizi sağlıyorduk. Karım ile birlikte günde sadece beş tane kazak yapabiliyorduk. Aslında her zaman kendi kendisine kazak yapabilecek bir makinenin hayalini kuruyordum. Sanayi İnkılâbını duymuşsundur. Hayatımızı çok değiştirdiğini okumuşsundur. 1733'te dokuma işlemi makineleştirildi. Fakat bu makineyi çalıştıracak gücün nasıl elde edileceğini bulmak biraz zaman aldı. Uzun yıllar sonra Avrupa'da bir mucit buhar makinesini geliştirdi. Bu gelişme hayallerimi gerçeğe çevirdi. Artık kazak yapabilen bir makinem var. Hiç yorulmadan günde onlarca kazak yapabiliyoruz. Yaşadıklarım senin için ancak bir hayal, tıpkı senin yaşamının benim için hayal olduğu gibi. Senden bir ricam var Yağmur, arkadaşların ile şu sorular üzerine düşünmenizi istiyorum.

Benim daha fazla kazak üretebilmemi sağlayan şey nedir?

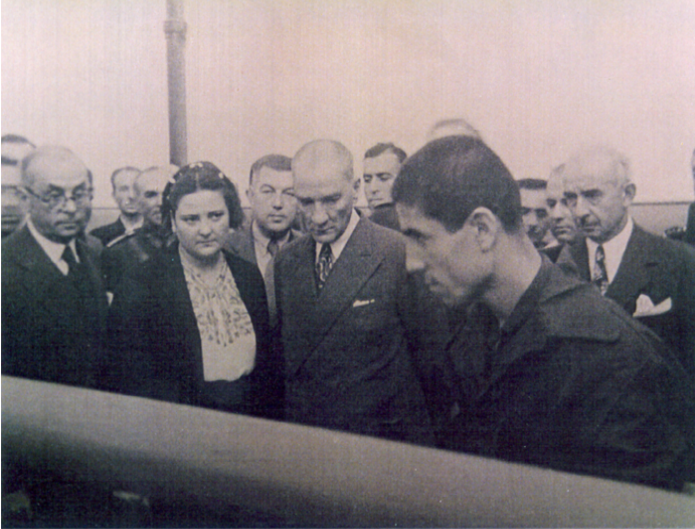
Daha fazla üretim yapabilmem, benim neye ihtiyacımı arttırdı?

Ürettiğim malların fiyatlarında nasıl bir değişme olacaktır?

Henüz makine kullanmayan ve dokuma tezgâhları ile üretim yapanlar bu olaydan nasıl etkileneceklerdir?

Nisan- 1785 İngiltere

EK 9.9.4**ATATÜRK İLE GEZİDEYİZ...**

- ✓ Atatürk nerede?
- ✓ Atatürk kiminle konuşuyor?
- ✓ Atatürk oraya hangi amaçla gitmiş olabilir?
- ✓ Atatürk'ün çevresindekilere bak. Bu kişiler kimler olabilir?
- ✓ Bu resimlerde Atatürk ve çevrelerinde geçen konuşmaları canlandır.
- ✓ O mekânda bir Atatürk gibi dolaş ve inceleme yap. Onun gibi bak, yürü, konuş...

EK 9.9.5

FABRİKA GEZİSİ

Teknik/yöntem: Gezi gözlem tekniği, yaratıcı drama

Mekân: Atatürk Orman Çiftliği Süt Fabrikası

Kazanım: Üretim, dağıtım ve tüketim zincirini kavrar.

Üretimin (hammadenin sağlanması ve hammadenin işlenmesi) aşamalarını ve insan yaşamını nasıl kolaylaştırdığını kavrar.

Uygulama

Hazırlık/Isınma: Burası Neresi?

Öğrenciler ikili eş olurlar ve kol kola girerler. Eşlerden birisi gözlerini kapatır. Diğeri gözleri kapalı olan eşine mekânı gezdirir. Mekânda gördüğü her şeyi tüm detayları ile eşine anlatır. Daha sonra eşler gözlerini açarlar. Gözleri kapalı eşler bu anlatılanlar ışığında mekân hakkında en çok ilgilerini çeken bölüme giderler. O birimle ilgili bilgileri sorumlu kişiden öğrenerek sınıf arkadaşlarına neden gözleri kaplıyken o birimin ilgisini çektiğini ve birimin ne iş yaptığını anlatırlar.

Canlandırma:

Öğrenciler beş gruba ayrılarak bir hammadenin işlenerek tüketilmeye hazır hale gelinceye kadar hangi aşamalardan geçtiğini canlandırır. (Öğrencilerden “peynir, dondurma, süt, yoğurt, ayran” gibi ürünlerin nasıl kullanıma hazır hale geldiğini fabrikada edindikleri bilgilerinden yararlanarak canlandırmaları istenir.)

Değerlendirme:

- Öğrenciler 5'erli grup olurlar. Bu gruplar marketlere asılacak bir reklâm afişi hazırlarlar. Bu afiş, gezdikleri fabrikanın ürünlerini tanıtır. “Süt, yoğurt, peynir, dondurma ve ayran” tüketicinin ilgisini çekecek şekilde afişte sunulmalıdır.
- Öğrencilere gezi sonrası aşağıdaki soruların yazılı olduğu kâğıtlar verilir ve cevaplamaları istenir.

EK 9.9.6**FABRİKA GEZİSİ**

EK 9.9.7

Ad/Soyadı: Özge Tüzmen Okul: Emniyetçiler İ.B.O Yaşasın Fabrikaya gidiyoruz ☺

Bu geziyi yapma amacımız: Gezi...yaşadığımız fabrikaların...yaşadığımız bölgeye...ve ülke ekonomisine katkısını öğrenmek.

Gezi yaptığımız Mekanın Adı:	Bu mekanın yaşadığımız bölgeye katkısı nedir?	Bu mekanın ülke ekonomisine katkısı nedir?	Bu geziden sonra bende kalan bilgiler?	Bu geziden sonra bende kalan hisler?
<u>Sarıp ve Meyve Suyu Fabrikası</u> <u>Süt ve Mamulleri Fabrikası.</u>	Yaşadığım bölgeye katkısı ürettikleri gıdalar boşa olmak üzere birçok insanın sağlığını bulmasıdır. Ürettikleri gıdaları bütün insanın ihtiyaçlarından dolayı tüketiyoruz.	Ülke ekonomisine katkısı üretilen gıdaların yeterli olması durumunda ülke ekonomisine katkıdır. Birçok insanın sağlığını bulması, bu fabrikalarda çalışmasıdır. Böylece üretim artar, tüketim artar, kazanç artar. Böylece de ülke ekonomisi artar.	Geziye gittiğimiz yerlerin yaşadığımız bölgeye katkısını, ülke ekonomisine katkısını, üretilen gıdaların üretim aşamalarını, nasıl üretildiğini öğrendim.	Evlerimizde tükettiğimiz besinler, gıda- lar arasında uzun bir süreçten geçerek önümüze hazır olarak geliyor. Bugün anladım ki bu fabrikalarda üretilen ürünler uzun bir aşamadan geçiyor. Hammaddelerle olarak geliyor, belirli aşamalardan geçiyor, işleniyor, kutulara dolduruluyor, paketleniyor ve belirli pazar yerlerine gönderiliyor. Yani bizim tükettiğimiz bu besinlerin aşamaları 2 günün geçebiliyor.
Mekanın bulunduğu yerin özellikleri: Mekanın bulunduğu yer padaya yakındır. Bunun için de fiyat düşük, tüketim ve kazanç fazla olur.				

Ad/Soyadı: Naciye Voldaş Okul: Sender Tosun İ.B.O Yaşasın Fabrikaya gidiyoruz ☺

Bu geziyi yapma amacımız: Aklımızda olan...soruları...ve...nasıl...yaşadığımızı öğrenmek için bu geziyi yaptık.

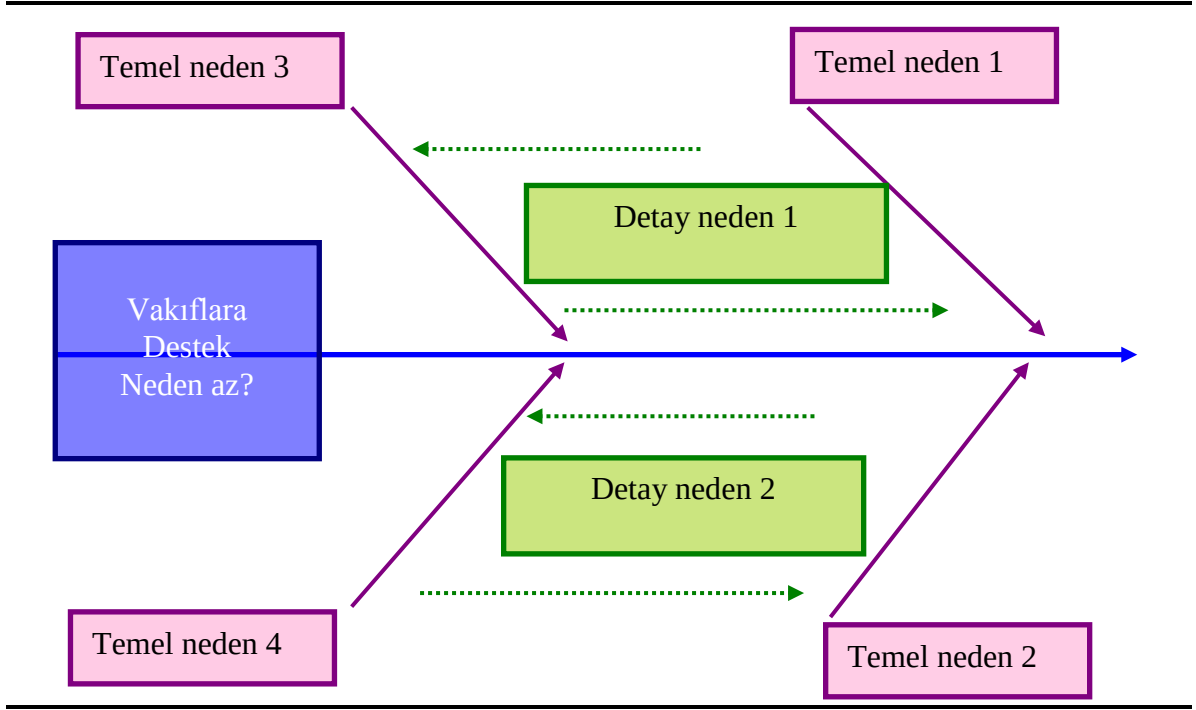
Gezi yaptığımız Mekanın Adı:	Bu mekanın yaşadığımız bölgeye katkısı nedir?	Bu mekanın ülke ekonomisine katkısı nedir?	Bu geziden sonra bende kalan bilgiler?	Bu geziden sonra bende kalan hisler?
* Bol Fabrikası. * Süt Fabrikası. * Meyve suyu fabrikası * Dondurma fabrikası	Burada insanların katkısına yonarı oradaki satışlarda işletmelerin bakkal daki fiyatları göre çok çok ucuz olması ve bakkal daki malzemeler bakkal orada üretim hem çok ucuz ve çok kaliteli ve insanların sağlığı	Böyle yerlerde ilk bakkal insanların sağlığıdır buda ülke orasında böyle satışlar yapılması bakkal insanların hayatları tehlikeye düşürür buda insanların daha çok yonarı bakkal maddeleri mesela sütün vitaminini kaybetmeden tüketiyoruz	Orada bazı şeylerin orada çok pratik olması mesela yerde sütü kay- lıta vitaminini kay- betmiyorlar 16 saat yeke hemen sağ- lar hemende işli- mosudur. Etlerin insanların sağlığı için çok ille- alması kapalı yer- de yapılması ve oraya ait donatılar olmaları.	Bu üretim olan- larında yaşadığımız yada tükettiğimiz yiyeceklerin orada- yıcağını çok zor olduğunu hissettim ve bakkal daki kadar ne kadar- ı geldiğini hisset- tim ve orada baka- rı sağlığımızın korun- ması onlar için çok önemli oldu- nu anladım.
Mekanın bulunduğu yerin özellikleri: Oraların ve orada üretilenlerin çok hızlı yapılması oradaki makineler hem çok güçlü ve bazı yerlerin çok sıcak olması orada insanların olması				

EK 9.10**DAHA ÇOK DESTEK OLALIM****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Hiç Bitmeyen Destek**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Balık kılçığı, beyin fırtınası**KAZANIMLAR:** Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir. (4. kazanım)**MATERYALLER:****SÜREÇ**

AÇIKLAMA: Ülkemizde vakıf çalışmaları ve toplumun vakıflara olan desteği, katılımı yeterli düzeyde değildir. Bunun nedenlerini bulmak ve çözüm aramak amacıyla yapılan bu etkinlikte balık kılçığı ve beyin fırtınası teknikleri iç içe kullanılarak öğrencilerin sorgulama ve yaratıcılıklarını kullanarak çözümler üretmesi sağlanacaktır.

YÖNERGE:

- Ek-1 içerisinde yer alan görseller sınıf panosuna asılır ve öğrenciler tarafından incelenmesi sağlanır.
- Ele alınacak problem cümlesi yani “Vakıflara, destek neden az?” sorusu tahtaya yazılır.
- Öğrencilerden, inceledikleri görseller ve edindikleri bilgiler ışığında bu soruya yanıt vermeleri istenir.
- Verilen yanıtlarla tahtada balık kılçığını andıran aşağıdaki şablonun oluşması sağlanır.

- Bu şablon üzerinde sınırsız sayıda temel neden ve yine sınırsız sayıda temel nedene bağlı detay neden oku oluşturulabilir. Böylece vakıflara desteğin hangi nedenlerle az olduğu temel ve detay nedenleriyle anlaşılır bir mantık sırasıyla gözler önüne serilmiş olur.
- Nedenler belirlendikten sonra beyin fırtınası tekniğiyle bu nedenlere nasıl çözümler üretileceğine dair yeni bir düşünme alanı yaratılır. Bu kez öğrencilerin sorunu çözme yönünde yaratıcı düşünme gücü açığa çıkarılır.

EK 9.11**VAKIFLARA DESTEK OLALIM****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Hiç Bitmeyen Destek**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** İstasyon Tekniği**KAZANIMLAR:** Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir. (4. kazanım)**MATERYALLER:** Kâğıt, renkli kalem, boya kalem, düdük**SÜREÇ**

Bu etkinliğin amacı tüm sınıfın katılımlarıyla oluşmuş eserler ortaya koyarken yaratıcılığı da geliştirmektir. Aynı zamanda işbirliği içinde, eğlenerek ürünler oluşturmayı içerdiğinden zevkle uygulanacağı düşünülmüştür.

- U biçiminde dizilmiş sıraların ortasına 3 sıra birbirinden uzak ve üçgen biçimde yerleştirilir. Bu sıralar öykü, slogan ve afiş istasyonlarını temsil eder.
- Her sıranın üzerine, öğrencilerin istasyonda ihtiyaç duyacağı malzemeler yerleştirilir.
- Konu sınıfa durulur: “ Vakıflara destek olalım.”
- Sınıf üç gruba ayrılır ve her bir istasyona da bir gözlemci seçilir.
- İlk düdük sesiyle 1. grup öykü, 2. grup slogan ve 3. grup afiş istasyonuna giderek bulundukları istasyona uygun çalışmalara başlarlar. İstasyon şefleri gruplara rehberlik eder.
- Öğretmenin düdüğüyle her istasyon aynı yönde yer değiştirerek 1. istasyondakiler 2. istasyona, 2. istasyondakiler 3. istasyona, 3. istasyondakiler 1. istasyona geçer.
- Yer değiştiren gruplar bir önceki gruptan yarım kalan çalışmaya kaldıkları yerden devam eder.
- Bir sonraki son düdükle gruplar aynı yönde bir kez daha yer değiştirip kalan çalışmaya devam eder.
- En son düdükte artık öğrencilerin çalışma yapmadığı istasyon kalmamıştır. İstasyon şefleri ortaya çıkan ürünleri getirir. Afiş tahtaya bantlanır, öykü ve sloganlar okunur.

EK 9.11.1

FATİH SULTAN MEHMET'İN
SAĞLIK VAKFI İLE İLGİLİ VASIYETNAMESİ
Ben ki; İstanbul Fatihi, Fatih Sultan Mehmet
kendi alın terimle kazanmış olduğum
paralarım ile satın aldığım İstanbul'un taşlık
mevkiinde 136 dükkânı aşağıdaki şartlarla
vakıf eyledim.

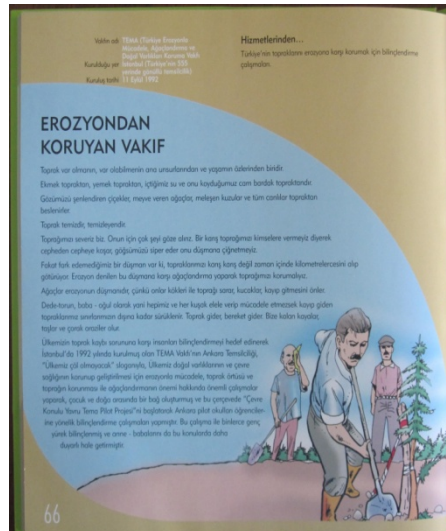
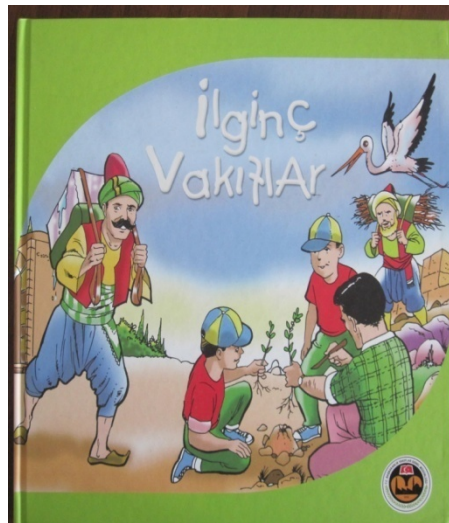
Şöyle ki;

Bu gayrimenkullerimden elde edilecek gelirle
İstanbul'un her sokağına ikişer kişi
görevlendirdim. Bunlar, ellerinde bir kap
içerisinde kireç tozu ve kömür külü olduğu
halde günün belirli saatlerinde bu sokakları
gezerler. Bu sokaklara tükürenlerin,
tükürükleri üzerine bu tozu dökerler; buna
karşılık yevmiye yirmişer akçe alsınlar.
Ayrıca 10 cerrah 10 doktor ve 3 de hasta
bakıcı tayin ettim

Bunlar ki, ayın belli günlerinde İstanbul'a
çıkarlar, özellikle her kapıyı vurarak evde
hasta olup olmadığını sorsunlar. Var ise tedavi
etsinler. Eğer evde iyileşemeyeceklerse
ücretsiz olarak darülacezeye kaldırarak
iyileştirsinler.

Ayrıca külliyyemde inşa ettirdiğim aşevinde
şehitlerin yakınları ve İstanbul'un fakirleri
yemek yesinler. Ancak yemek yemeye veya
almaya kendileri gelmezse yemekleri

1. Vakıfların kurulma amacı nedir?
2. Vakıfların giderleri nasıl karşılanır?
3. Fatih Sultan Mehmet'in son cümlesinden, nasıl bir anlam çıkarılabilir?
4. Günümüzde de bu tür vakıflar var mıdır? Örnek veriniz?
5. Vakıfların varlığı ya da yokluğu toplum hayatını nasıl etkiler? Karşılaştırma yaparak açıklayınız.

EK 9.12**NESİ VAR? BEN KİMİM?****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Nasıl Eğitim Gördüler?**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Eğitsel Oyun Tekniği (Nesi var?, Ben kimim?)**KAZANIMLAR:** Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır. (5. kazanım)**MATERYALLER:** Ben kimim? Oyunu için küçük bilgi kartları.**SÜREÇ**

Ders kitabının 134. ve 135. sayfaları görsellerle işlendikten sonra uygulanacak olan bu etkinlikte oyunla öğretme tekniğinin seçilme amacı konuyu öğrenciler için eğlenceli bir hale sokarak ve onları etkin kılarak öğretmektir. Öğrenciler hem eğlenip hem öğrenecek, aynı zamanda sınıfta etkin bir iletişim ortamı sağlanacaktır. Bu etkinlik uygulanırken aşağıdaki süreç takip edilecektir.

- Ben kimim? oyunu için “Davud-ı Kayseri, Müderris ve Devşirme”, Nesi var? oyunu için “Medrese ve Enderun” kavram ve kişileri seçilmiştir.
- Ben kimim oyunu için hazırlanan kişi bilgilerini içeren kartlar istekli öğrenciler seçilerek verilir ve bu kartta yazan bilgileri okuduktan sonra, sınıfın karşısında kendilerini tanıtır. Sınıf onların kim olduklarını tahmin etmeye çalışır.
- Ardından nesi var oyununa geçilir ve gönüllü bir öğrenci sınıfın dışına çıkarılır. Sınıfla birlikte kavram ve bu kavramla ilgili verecekleri bilgiler organize edilir. Öğrenci içeri girdiğinde nesi var? Diye sormaya başlar ve sınıf arkadaşları parmak kaldırarak ona ipuçları verir. Öğrencinin bu ipuçları sayesinde doğruya ulaşması beklenir.
- Aynı süreç diğer kavramlar içinde uygulanır ve etkinlik süreci tamamlanır.

EK 9.12.1

SEÇMEYİ DÜŞÜNDÜĞÜM MESLEK

Seçmeyi düşündüğüm meslek:.....

Seçmeyi düşündüğüm mesleğin özellikleri:	Bu meslek ve benim uyuşan özelliklerim:	Bu meslek için almam gereken eğitim:
Neden bu mesleği seçmeyi düşünüyorum:	Bu mesleğin iş imkânları:	Seçmeyi düşündüğüm mesleğin ülke ekonomisine katkısı:

Seçmeyi düşündüğüm bu meslek eğer olmasaydı neler olurdu?
Yaşam nasıl etkilenirdi?

EK 9.12.2

Ali: Yeni bilgiler öğrenip bunu arkadaşlarıyla paylaşmayı sever.

Osman: Yeni yerler keşfetmeyi seven, iletişim yeteneği kuvvetli, anlatmayı seven bir insandır.

Özlem: Sayısal derslerde çok başarılıdır ve bilgisayarla vakit geçirmeyi çok sever.

Ahmet: Düşünmeyi seven, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilen, sorunlara pratik çözümler bulabilen bir insandır.

Esma: İnsanlara yardım etmeyi, insanlarla iletişim kurmayı çok sever.

Demet: Müzik dinlemeyi seven, enstrüman çalan, insanların ilgisini çekmeyi seven biridir.

Buket: Plan ve çizim yapmayı seven, detaylı düşünen bir insandır.

BANA YARDIMCI OLUR MUSUN?

Sana kişilik özelliklerim verildi. Sence hangi mesleği seçmeliyim? Bana yardımcı olur musun?

HEMŞİRE

MİMAR

TURİST REHBERİ

HÂKİM

ÖĞRETMEN

SES SANATÇISI

BİLGİSAYAR MÜHENDİSİ

EK 9.12.3

1. Resimde gördüğünüz kişi ne yapıyor? Bu resim size ne çağrıştırıyor?
2. Sizce bu kişi mutlu mu? Neden?
3. Yanlış meslek seçmek hayatımızı nasıl etkiler?
4. Mesleğimizi seçerken nelere dikkat etmeliyiz?

EK 9.13**MESLEĞİMİ SEÇERKEN****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Mesleğimi Nasıl Seçmeliyim?**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Örnek olay yöntemi**KAZANIMLAR:** Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar. (6. Kazanım)**MATERYALLER:** Çalışma kâğıdı**SÜREÇ**

Öğrenciler problem içeren bir sorun karşısında empati kurarak bu sorunu ortadan kaldırma yollarını arayacaklardır. Bu etkinlikten elde ettikleri kazanımla günlük hayattaki problemlerini de çözmeye yönelik bir düşünce tarzı oluşturacakları beklenmektedir.

- Problemleri içeren metnin ve metne uygun soruların olduğu çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır.
- Öğrencilerden metni okumaları ve soruları cevaplamaları istenir.
- Soruların cevaplanmasından sonra, metin içindeki sorunları çözerek yeniden yazmaları istenir.
- Yazılan metinlerden kurayla seçilecek olan bir tanesinin sınıfta canlandırması yapılır.

EK 9.13.1**MESLEĞİMİ SEÇERKEN**

Oya'nın yurt dışında yaşayan ve uzun zamandır görmediği teyzesi ve dayısı onları ziyarete gelir. Sohbet sırasında teyzesi Oya'ya ilerde hangi mesleği seçmek istediğini sorar. Oya, sosyal bilgiler dersini, özellikle de tarih konularını çok sevdiğini, arkeolog olmak istediğini söyler. Annesi ve babası da bu kararını yeni öğrenmiştir ve salondaki herkes Oya'ya karşı çıkar. Arkeolog olursa iş bulamayacağını, ilerde çok sıkıntı yaşayacağını söyleyip bir de üstüne her biri farklı bir mesleğin adını verir ve mutlaka bu mesleği seçmelisin diyerek fikrini değiştirmeye çalışırlar. Salondaki şiddetli tartışma devam ederken Oya, hayalleri yıkılmış ve üzgün bir şekilde odasına gitmeyi tercih eder. Salondan gelen seslerden anladığı kadarıyla hala Oya'nın seçeceği meslek tartışılmaktadır ancak artık kimse Oya'nın orada olmadığını farkında değildir.

Yukarıdaki metinden yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Metinde sorun olarak kabul edilen durum nedir?
2. Bu sorun kimden kaynaklı ortaya çıkmıştır?
3. Bu soruna bir çözüm yolu bulunabilir mi?

Son soruya cevabınız evet ise, aşağıdaki boşluğa çözümlerinizi yansıtacak şekilde metni yeniden yazınız.

EK 9.14**SEÇTİĞİM MESLEK BANA UYGUN MU?****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Mesleğimi Nasıl Seçmeliyim?**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Çoklu Zekâ**KAZANIMLAR:** Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar. (6. Kazanım)**MATERYALLER:** Etkinlik kâğıtları**SÜREÇ**

Öğrencilerin meslek seçimi hayatlarının geri kalanını belirlemeleri anlamına geldiğinden çok büyük önem taşımaktadır. Bu noktada baskın olan zekâlarıyla, seçmek istedikleri mesleğin uygunluğunu ölçmek adına çoklu zekâ kuramının ışığında hazırlanan bu etkinliğin öğrencilere uygulanmasının doğru kararlar vermelerine yardımcı olacağı düşünülmüştür.

1. “Seçtiğim Meslek Bana Uygun mu?” etkinlik kâğıdı tüm öğrencilere dağıtılır.
2. Etkinlik kâğıdında aynı zamanda belli başlı mesleklerin adları da bulunmaktadır.
3. Öğrenciler etkinlik kâğıdını doldurduktan sonra kâğıtlar toplanır.
4. Öğrencilere, etkinlik kâğıdında bulunan 8 maddeden birini veya bir kaçını seçebilecekleri hatırlatılır.
5. Etkinliklerini tamamlamaları için bir haftalık zaman verilir ve bir hafta sonra çocuklar yapmış oldukları çalışmaları sınıf içinde sergiler.
6. Baskın zekâları ile seçtikleri mesleğin uyumu incelenir. Etkinlik sonlandığında, rehberlik bölümüyle işbirliği yapılarak meslek seçimleri konusunda bilinçlendirme görüşmeleri düzenlenir.
7. Etkinlikte bulunan maddeler ve içerdiği zekâ grubu şu şekildedir

- 1. Seçtiğim meslekle ilgili bir şiir yazmak istiyorum. (sözel-dilsel)
- 2. Seçtiğim mesleğin olumlu ve olumsuz yanlarını eleştirmek istiyorum (matematiksel-mantıksal)
- 3. Seçtiğim meslekle ilgili bir resim çizmek istiyorum (görsel-uzamsal)
- 4. Seçtiğim meslekle ilgili bir canlandırma yapmak istiyorum. (bedensel-kinestetik)
- 5. Seçtiğim mesleği anlatan bir şarkı bestelemek istiyorum (müziksel-ritmik)
- 6. Seçtiğim mesleği arkadaşlarıma öğretmek istiyorum. (kişilerarası-sosyal)
- 7. Seçtiğim mesleğin ayrıntılarını kendi yaşamımın ayrıntılarıyla bütünleştirerek bu bütünleşmeyi içeren bir günlük tutmak istiyorum (kişisel-içsel)
- 8. Seçtiğim mesleği yapan birini hayatını bir süre incelemek gözlemlemek istiyorum (doğa)

EK 9.14.1**SEÇTİĞİM MESLEK BANA UYGUN MU?**

Neden bu kadar mutlu olduğumu merak ediyordum olmalısınız. Çünkü ilerde hangi mesleği seçeceğime karar verdim. Bu çok önemli bir karar, hayatımın geri kalan kısmında mutlu olmam bu kararı doğru vermeme bağlıydı. Meslek seçimi için kendime sormam gereken tüm soruları sorduktan sonra olmaya karar verdim.

Yukarıda bu mutluluğu yaşayan aslında sensin. Hadi bakalım, boş bırakılan yere seçtiğin mesleğin adını yaz. Adını yazdıysan aşağıdaki maddelerden birini seç ve seçtiğin maddeyi işaretle.

1. Seçtiğim meslekle ilgili bir şiir yazmak istiyorum.
2. Seçtiğim mesleğin olumlu ve olumsuz yanlarını eleştirmek istiyorum.
3. Seçtiğim meslekle ilgili bir resim çizmek istiyorum.
4. Seçtiğim meslekle ilgili bir canlandırma yapmak istiyorum.
5. Seçtiğim mesleği anlatan bir şarkı bestelemek istiyorum.
6. Seçtiğim mesleği arkadaşlarıma öğretmek istiyorum.
7. Seçtiğim mesleğin ayrıntılarını kendi yaşamımın ayrıntılarıyla bütünleştirerek bu bütünleşmeyi içeren bir günlük tutmak istiyorum.
8. Seçtiğim mesleği yapan birini hayatını bir süre incelemek gözlemlemek istiyorum.

İşaretlediğin maddedeki etkinliği hazırlamak için 1 haftalık süren var. Süre dolduğunda etkinliğini sınıfta sunacaksın.

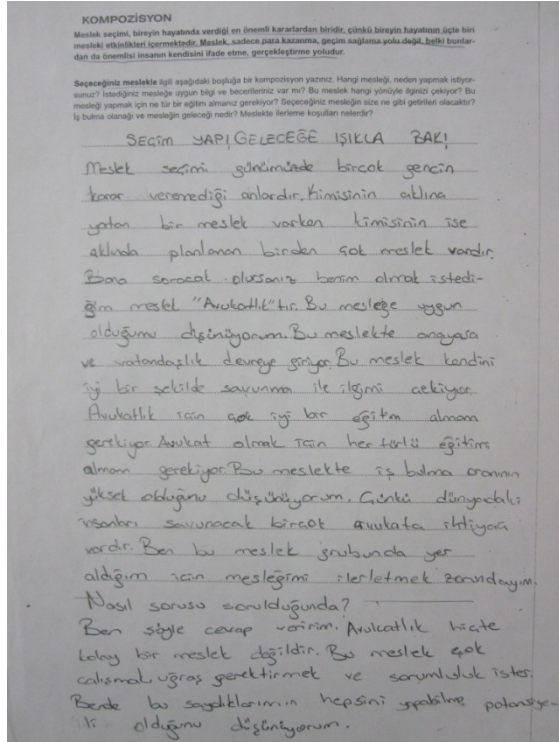
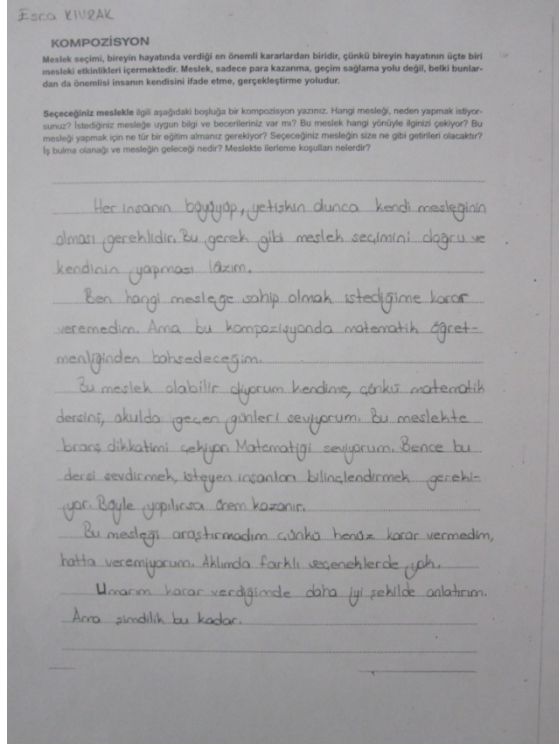
EK 9.15**MESLEĞİMİ KİM BELİRLEMELİ?****DERS:** SOSYAL BİLGİLER**SINIF:** 7**YAKLAŞIK SÜRE:** 40**ÖĞENME ALANI:** ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM**ÜNİTE:** EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT**KONU:** Mesleğimi Nasıl Seçmeliyim?**TEMEL BECERİLER:** Tarihsel Empati**YÖNTEM, TEKNİK:** Görüş geliştirme**KAZANIMLAR:** Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar. (6. Kazanım)**MATERYALLER:** 5 adet karton, tahta kalem, bant**SÜREÇ**

Öğrencileri sınıf içinde hareketli kılacağı ve fikirlerini özgürce söylemeye teşvik edeceği için bu teknik kullanılmak istenmiştir. Bu etkinlik sırasında aşağıdaki yönerge uygulanacaktır.

- Beş ayrı kartona; “Kesinlikle katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “Kesinlikle katılmıyorum” yazılır
- Bu kartonlar olumludan olumsuzu doğru, belirli aralıklarla, sınıf duvarlarına asılır.
- Konuyla ilgili olarak belirlenmiş olan “Hayat tecrübeleri bizden daha fazla olduğu için aileler meslek seçimine müdahale etmelidir.” önermesi tahtaya yazılır.
- Önermeye katılıp katılmadıkları sorulur ve düşüncelerini ifade eden kartonun altına geçmeleri istenir.
- Herkes kendi görüşünü belirten kartonun altına geçince tartışma başlar ve öğrencilere neden bulundukları yerde oldukları sorulur. Açıklamaları herkesin dinlemesi sağlanır.
- Öğrenciler tartışma sırasında görüşünü değiştirip istediği yere geçme şansına sahiptir.
- Bütün öğrencilerin tartışmaya katılmaları sağlanmalıdır.
- Konu yeterince tartışıldıktan sonra, öğretmen kazanıma uygun olarak görüşünü açıklar.
- Etkinliğin sonunda çelişkili cümleye katıldığını belirten öğrencilerin kazanım yönünde düşüncelerini geliştirmek için yeni etkinliğe geçilir. Beyin fırtınasının kullanılacağı bu etkinlikte cümle şu şekilde düzenlenir: “meslek seçimi sırasında tüm bireylerin (çocuklar ve aileleri) memnuniyetini sağlamak için çözüm önerileriniz nelerdir?”
- Öğrencilerin, herkesin memnuniyetini sağlama yolunda bireysel ve toplumsal çözümler üretmesiyle etkinlik tamamlanır.

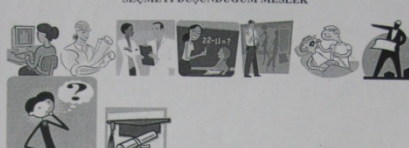
EK 9.16

ÖĞRENCİ YAZMA ETKİNLİKLERİNDEN ÖRNEKLER

NACME
OLPAS

SEÇMEYİ DÜŞÜNDÜĞÜM MESLEK

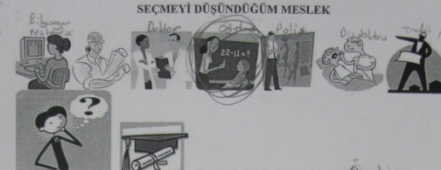
Seçmeyi düşündüğüm meslek: Doktor.....

Seçmeyi düşündüğüm mesleğin özellikleri: Doktor doktor insanların canını kurtarırlar.	Bu meslek ve benim uyuyan özelliklerim: Ben kandan günün 24 saat çalışabilirim ve emleğin kurtarıcı olarak çalışabilirim.	Bu meslek için almam gereken eğitim: İlk önce eğitim hayatımı bitirip daha sonra tıbbi fakülteye girmeliyim ve oradan mezun olmalıyım.
Neden bu mesleği seçmeyi düşünüyorum: Doktor olmayı istiyordum çünkü insanların hayatını kurtarıyorlar.	Bu mesleğin iş imkânları: İnsanlar doktor olarak çalışarak para kazanıyorlar.	Seçmeyi düşündüğüm mesleğin ülke ekonomisine katkısı: İnsanlar çalışarak para kazanıyorlar ve bu para ile ülkeye katkı sağlıyorlar.

Seçmeyi düşündüğüm bu meslek eğer olmasaydı neler olurdu? Yaşam nasıl etkilenirdi?

İnsanların hayatları daha zor olur ve daha kısa olur. İnsanlar doğaya daha yakın olur ve daha az teknoloji kullanırlar. İnsanlar daha az çalışır ve daha az para kazanır. İnsanlar daha az yaşar ve daha az sevinir.

SEÇMEYİ DÜŞÜNDÜĞÜM MESLEK

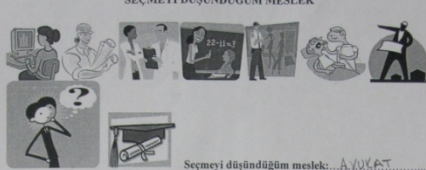
Seçmeyi düşündüğüm meslek: Öğretmen.....

Seçmeyi düşündüğüm mesleğin özellikleri: Öğretmenler öğrencileri eğitirler.	Bu meslek ve benim uyuyan özelliklerim: Öğretmenler çok severim. Öğretmenler çok çalışkanlar.	Bu meslek için almam gereken eğitim: Bir çok bilgi öğrenmeliyim. Öğretmen olmak için çok çalışmalıyım.
Neden bu mesleği seçmeyi düşünüyorum: Öğretmen olmak istiyordum çünkü öğrencileri eğiterek onların hayatını değiştiririm.	Bu mesleğin iş imkânları: Öğretmenler okullarda çalışarak para kazanıyorlar.	Seçmeyi düşündüğüm mesleğin ülke ekonomisine katkısı: Öğretmenler öğrencileri eğiterek onların hayatını değiştirirler ve bu para ile ülkeye katkı sağlıyorlar.

Seçmeyi düşündüğüm bu meslek eğer olmasaydı neler olurdu? Yaşam nasıl etkilenirdi?

Her insan okumayı sevmeyen olurdu. İnsanlar daha az çalışır ve daha az para kazanır. İnsanlar daha az yaşar ve daha az sevinir. İnsanlar daha az okur ve daha az öğrenir.

SEÇMEYİ DÜŞÜNDÜĞÜM MESLEK

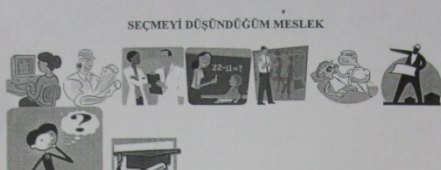
Seçmeyi düşündüğüm meslek: Avukat.....

Seçmeyi düşündüğüm mesleğin özellikleri: Avukatlar insanların haklarını korur.	Bu meslek ve benim uyuyan özelliklerim: Genelde kuralara uyarım. İnsanların haklarını korumayı severim.	Bu meslek için almam gereken eğitim: Yüksek seviye eğitim almalıyım. İnsanların haklarını korumayı öğrenmeliyim.
Neden bu mesleği seçmeyi düşünüyorum: Avukatlık mesleği benim için çok uygun. İnsanların haklarını korumayı istiyordum.	Bu mesleğin iş imkânları: Bu meslekte çok fazla iş imkânı var. İnsanların haklarını korumak için çalışabilirim.	Seçmeyi düşündüğüm mesleğin ülke ekonomisine katkısı: Avukatlar insanların haklarını koruyarak onların hayatını değiştirirler ve bu para ile ülkeye katkı sağlıyorlar.

Seçmeyi düşündüğüm bu meslek eğer olmasaydı neler olurdu? Yaşam nasıl etkilenirdi?

İnsanlar daha az çalışır ve daha az para kazanır. İnsanlar daha az yaşar ve daha az sevinir. İnsanlar daha az okur ve daha az öğrenir. İnsanlar daha az haklarını korur ve daha az sevinir.

SEÇMEYİ DÜŞÜNDÜĞÜM MESLEK

Seçmeyi düşündüğüm meslek: Fotoğrafçı.....

Seçmeyi düşündüğüm mesleğin özellikleri: Fotoğrafçılar insanların hayatlarını fotoğraflar.	Bu meslek ve benim uyuyan özelliklerim: Benim için fotoğrafçılık çok ilginç. İnsanların hayatlarını fotoğraflamayı severim.	Bu meslek için almam gereken eğitim: Bu meslek için çok fazla bilgi öğrenmeliyim. İnsanların hayatlarını fotoğraflamayı öğrenmeliyim.
Neden bu mesleği seçmeyi düşünüyorum: Fotoğrafçılık mesleği benim için çok uygun. İnsanların hayatlarını fotoğraflamayı istiyordum.	Bu mesleğin iş imkânları: Bu meslekte çok fazla iş imkânı var. İnsanların hayatlarını fotoğraflamak için çalışabilirim.	Seçmeyi düşündüğüm mesleğin ülke ekonomisine katkısı: Fotoğrafçılar insanların hayatlarını fotoğraflayarak onların hayatını değiştirirler ve bu para ile ülkeye katkı sağlıyorlar.

Seçmeyi düşündüğüm bu meslek eğer olmasaydı neler olurdu? Yaşam nasıl etkilenirdi?

İnsanlar daha az çalışır ve daha az para kazanır. İnsanlar daha az yaşar ve daha az sevinir. İnsanlar daha az okur ve daha az öğrenir. İnsanlar daha az fotoğrafçıyı bulamaz ve daha az sevinir.

EK 9.17**DÜŞÜNÜYORUM...**

1. Paranın kıymetini bilmeyen Ahmet'e babası bir gün: "Bundan sonra sana harçlık yok. Kendi paranı kendin kazan ve artık bu eve biraz katkıda bulun" der.

Ahmet önce dayısından borç alır. Aldığı parayı babasına getirir verir. Babası çocuğunun verdiği parayı alır, sobaya atar!

Ertesi gün Ahmet gider, bu sefer halasından borç para ister. Halasından aldığı parayı da yine getirir babasına verir. Babası çocuğunun verdiği parayı alır, yine sobaya atar!

Ahmet'in birkaç kişiden aldığı borç paraları babasının sobaya atmasından sonra Ahmet'e kimse borç para vermez. İş başa düşmüştür. Ahmet bir küfe bulur ve pazara giderek akşama kadar hamallık yapar. Biraz para kazanır ve parayı yine babasına verir.

Babası oğlundan aldığı parayı diğer getirdiği paralar gibi sobaya atmak ister. Bu sefer Ahmet sıçrar ve babasının elini tutar.

"Baba sen ne yapıyorsun? Sakın bu parayı sobaya atma. Benim bu parayı kazanmak için akşama kadar canım çıktı, mahvoldum" der!

Ahmet'in bu davranışından ne anladığınızı açıklayınız?

2. "Eğer sizden sokakları süpürmeniz istenirse Leonardo da Vinci'nin resim yaptığı, Beethoven'in beste yaptığı, Shakspeare'in şiir yazdığı gibi süpürün. O kadar güzel süpürün ki gökteki ve yerdeki herkes durup 'Burada işini çok iyi yapan, dünyanın en iyi çöpçüsü yaşıyormuş', desin."

Martin Luther King bu sözünde ne demek istemiştir?

3. Ailenizde kim çalışıyor? Anneniz veya babanız günde kaç saat çalışıyor? Ne kadar para kazanıyor? (Günde ne kadar kazandığını hesaplar mısın?) Aldığı günlük para ve çalıştığı zamanı kıyaslarsan emeğin ve paranın değeri hakkında neler söyleyebilirsin?

4. Biz insanlar öğrenmek uğruna çok fazla zaman harcarız. İlkokul, lise, üniversite için yıllarımız geçer. Yalnızca anasınıfından lise sona kadar on üç yıl eder ki; günde yaklaşık altı saatten hesaplanırsa bu okulda geçirilmiş yaklaşık 13 bin 728 saat demektir. Meslek edinmek için geçirilen bu kadar sürenin gerekliliği ve amacı hakkında düşündüklerini yazar mısın?

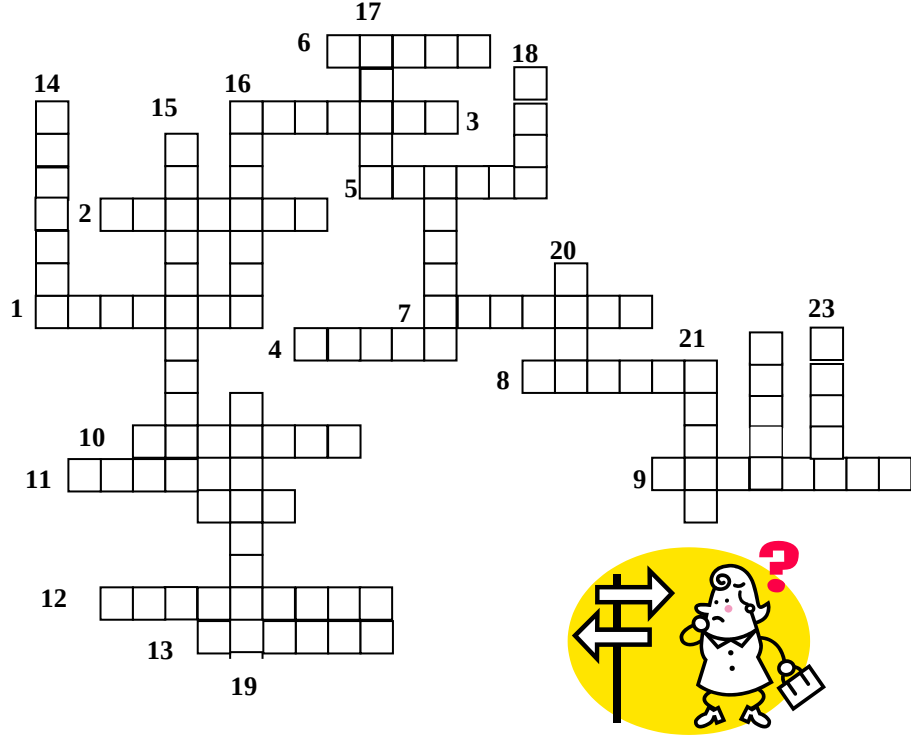

5. 20 yıl sonra ulaşmak istediğin hedefleri yazar mısın? Bu hedeflere ulaşmak için yapman gerekenler ve üstlenmen gereken sorumluluklar nelerdir?

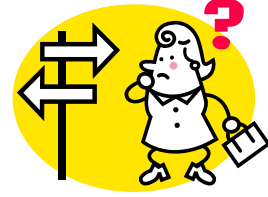
EK 9.18

EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT ÜNİTESİ KAVRAM BULMACASI

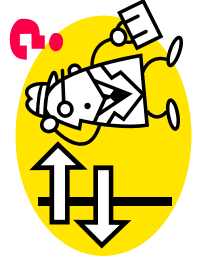

Sağdan Sola:

1. **İthalat:** Bir ülkedeki özel ve tüzel kişiler tarafından diğer ülkelerde üretilmiş malların satın alınması
2. **Sermaye:** Belli bir bedel karşılığı üretim sürecinde üretim faktörlerinden biri olarak yer alan birden çok dönemde kullanılan, emeğin verimliliğini artıran ve kendisi de üretilmiş olan her türlü araç gereç.
3. **Tüketim:** Mal ve hizmet alımı için harcanan toplam para, mal ve hizmetlerin kullanılması.
4. **Vergi:** Kişinin elde ettiği her gelir veya mal üzerinden devlete yaptığı zorunlu ödeme.
5. **Meslek:** Bir kimsenin geçimini sağlamak için sürekli yaptığı; bilgi, eğitim veya yaratıcı güç gerektiren etkinlik.
6. **Bütçe:** Bir şirketin veya kurumun gelirinin ne kadarını nereye harcadığını ve ne kadarını biriktirdiğini planlamak için yapılan çalışmaların yazılı hale getirilmiş şeklidir. Bir bütçenin dengede olabilmesi için gelirlerle harcamaların dengede olması gerekir.
7. **Yatırım:** Ekonomik anlamda üretim yapmak veya hizmet vermek için gereken alt yapının kurulması için yapılan harcamadır. (Makine almak, bina yapmak gibi) Genel anlamda kar elde etmek amacıyla yapılan birikimler.

- 8. Enerji:** Bir cismin, konumu, hareketi, taşıdığı elektrik yükü, içinde bulunduğu ortamdan daha yüksek sıcaklığa sahip olması sebebiyle iş yapabilme yeteneği.
- 9. Tasarruf:** Bir ekonomide belirli bir dönemde yaratılan gelirin tüketilmeyen, yani harcanmayan kısmı.
- 10. Okyanus:** Kıtaları birbirinden ayıran engin, açık deniz, ana deniz
- 11. İhracat:** Bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin diğer ülkelere satılması işlemi.
- 12. Girişimci:** Kar amacı ile bir iş olanağı yaratan kişi. Emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecini bir üretim faktörü olarak tasarlayan, örgütleyen ve onun tüm riskini üstlenen kişi.
- 13. Kaynak:** Üretim sürecinde kullanılan üretim faktörlerine verilen genel isim.

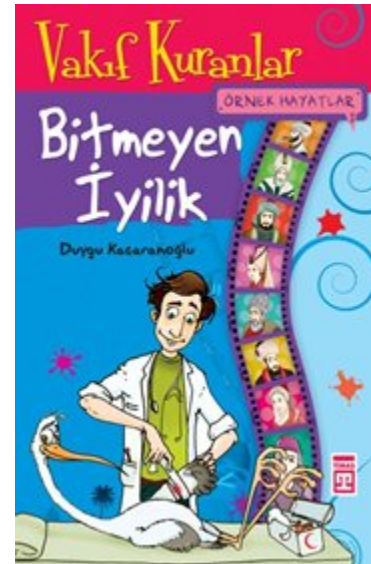
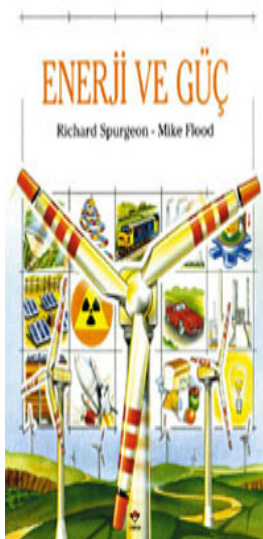
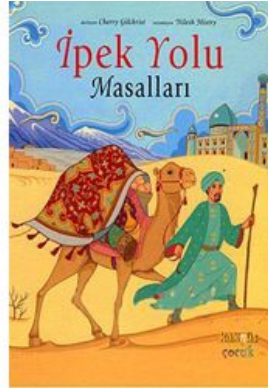
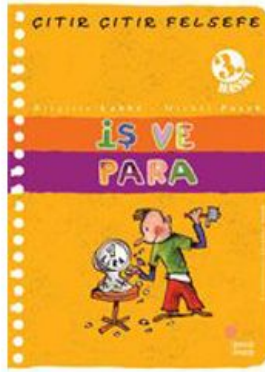
Yukardan Aşağıya:

- 14. Ekonomi:** Dünyada bulunan kaynakların kişilerin gereksinimleri için en iyi şekilde kullanabilme olasılıklarını inceleyen bilim dalıdır.
- 15. Sorumluluk:** Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet:
- 16. Ticaret:** Kâr elde etmek amacıyla yapılan alım satım etkinliği.
- 17. Üretim:** Kaynakları ürün ve hizmete dönüştürme işi.
- 18. Emek:** Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü. İnsanın bilinçli olarak belli bir amaca ulaşmak için giriştiği hem doğal ve toplumsal çerçevesini hem de kendisini değiştiren çalışma süreci.
- 19. Dayanışma:** Toplumun kurum ve kuruluşlarıyla ortak değerlerde birleşmesi ve birlikte hareket etmesi.
- 20. Ürün:** Türlü endüstri alanlarında ham maddelerin işlenmesiyle elde edilen şey
- 21. İsraf:** Gereksiz yere para, zaman, emek vb.ni harcama, savurganlık, tutumsuzluk
- 22. Sanayi:** Yeni teknolojileri uygulamadaki tavırları ve yasal durumları ne olursa olsun büyük, küçük ve orta ölçekli işletmelerin gerçekleştirdikleri her türlü iktisadi etkinlik.
- 23. Pazar: (Piyasa)** Bir alışverişin olduğu durum veya yer.

EK 10

ÖĞRENCİLERE OKUMALARI İÇİN VERİLEN KİTAPLAR

Arkadaşlar
EKONOMİ ile ilgili
kitaplar okumalıyız.
Şimdi Okuma Saati 😊

EK 11

ÖĞRENCİLERİN DÖNEM SONUNDA GRUPLARI İLE BİRLİKTE
HAZIRLADIKLARI ÇOCUK DERGİLERİNDEN ÖRNEKLER

1. DERGİ

GELECEĞİN EKONOMİSTLERİ

Üretimin Teminatı Topraktır

Daha verimli toprak daha güçlü ekonomi demektir.

Ekonomik kalkınma, Türkiye'nin hür, müstakil, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı Türkiye idealinin belkemiğidir.

Mustafa Kemal Atatürk

TARIMI DESTEKLEYEN DEV KURULUŞLAR

**HER AN
YANI BAŞINDA,
SANA EN YAKIN!**

İndirimli krediler, kaliteli kimyevi gübre çeşitleri, sertifikalı tohumluk, fide, fidan, karma hayvan yemleri, zirai ilaçlar, tarım alet ve makineleri, akaryakıt ve madeni yağlar, zaruri tüketim maddeleri ve ihtiyacın olan pek çok şey Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinde...

Ortak ol, en iyi hizmet ayağına gelsin!

TÜRKİYE TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ
Türkiyemizin En Büyük Çiftçi Ailesi
www.tarimkredi.org.tr

Toprak koruma altında
Üretim koruma altında
O zaman
Daha Güçlü Bir
Ekonomi
Daha Çok Üretim
Daha Güçlü Bir
Türkiye

DEVLERİMİZ TOPRAĞIMIZI KORUYOR GELİŞTİRİYOR
SENDE KİRLİTME YOKETME KORU

2. DERGİ

Girişimciler

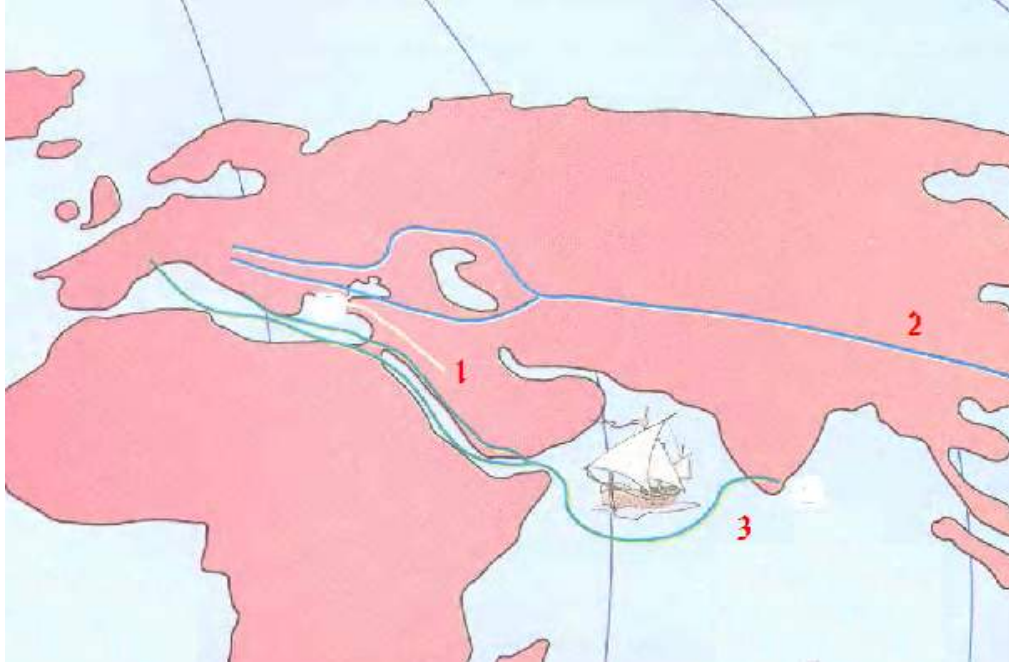
ARKADAşLAR DEVLETLER NASIL GELİşİR?

Devletleri geliştiren en önemli faktör ekonomik faaliyetleridir

Geçmişte ticaret yolları neden önemliydi?

Hadi arkadaşlar bu önemli ticaret yollarını haritada gördüğünüz rakamlarla eşleştirin.

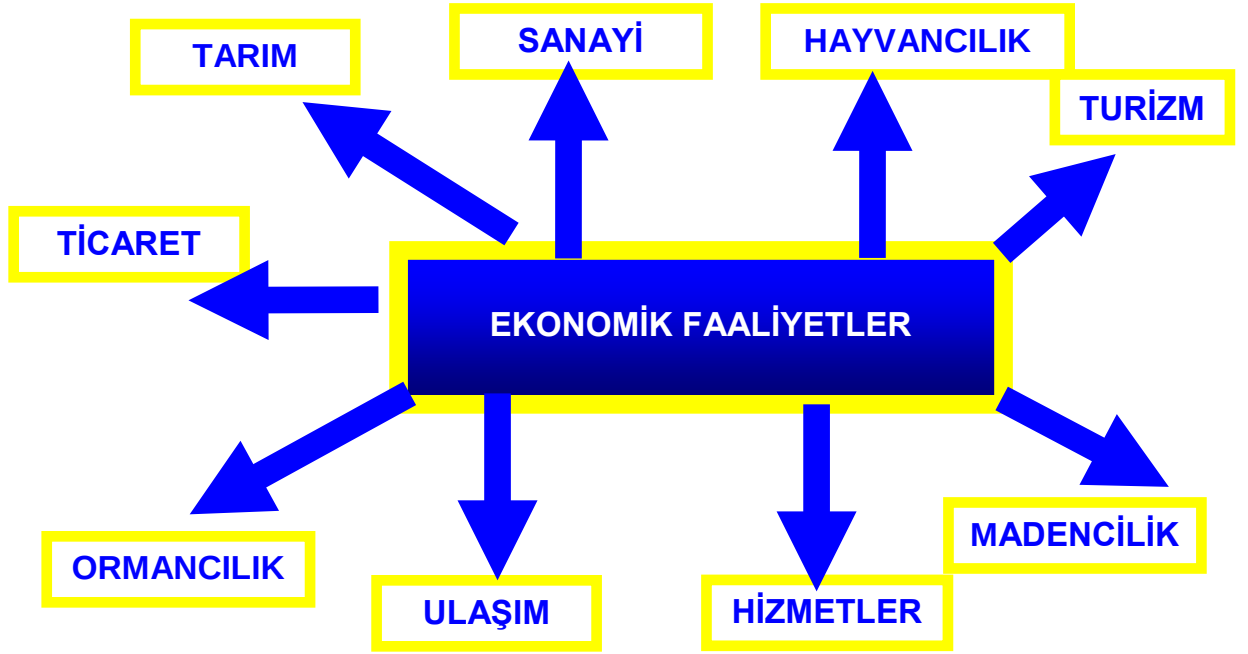

İPEK YOLU

KRAL YOLU

BAHARAT YOLU

BİR ÜLKEDE ENDÜSTRİ GELİŞTİKÇE

- Hammadde gereksinimi artar
- Hammadde ihracatı azalır.
- Tarımın ülke ekonomisindeki payı azalır.
- Ekonomide ve ihracatta endüstrinin payı artar.
- Enerji tüketimi artar.
- Nitelikli işgücü gereksinimi artar.

ENDÜSTRİNİN KURULUP GELİŞEBİLMESİ İÇİN

- Sermaye
- Hammadde
- Enerji
- İşgücü
- Ulaşım
- Pazar
- Su gerekir...

Genç Sanayiciler

Sanayinin öyküsünü yaşayarak öğrenmeye ne dersiniz?

Cevabınız evet ise

bu hafta sonu ailenizden

Rahmi Koç Sanayi Müzesine götürmesini isteyin.

Bu müze Ankara Ulus'ta bulunuyor. Yoksa hala gezmediniz mi?

Yıl sonu kadar bine yakın kişinin eğitilmesi hedefleniyor

ASO, işsizleri eğiterek ekonomiyi kazandıracak

● ANKARA - DÜNYA

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Ankara Sanayi Odası (ASO) küresel krizde işsiz kalanlara meslek edindirme kursları verecek. Proje kapsamında ilk etapta 100, 2009 sonuna kadar bin kişinin eğitilmesi hedefleniyor. Küresel krizde işsiz kalanları desteklemek ve onlara yeni işler kazandırmak amacıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve ASO arasında işbirliği protokolü imzalanacak. Bugün ASO'da yapılacak olan protokol törenine Sanayi ve Ticaret Bakanı Zafer Çağlayan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, ASO Başkanı Nurettin Özdebir ve İŞKUR Genel Müdürü Namık Ata katılacak. İmzalanacak protokolle kriz dolayısıyla işsiz kalanlara el uzatılacağını belirten ASO Başkanı Özdebir, "Kurslar, meslek edindirme, meslek geliştirme ve meslek değiştirme adı altında 2-3 aylık dönemler halinde verilecek. Kurs ilk olarak 1. Organize Sanayi Bölgesi'nde başlatılacak" dedi. Kurs katılan işsizlerin ulaşım ve yemek paralarının 1. OSB tarafından karşılanacağını işaret eden Özdebir, "Sigortalı ise İŞKUR tarafından karşılanacak. Ayrıca kursiyerlere günlük 15 TL ceph harçlığı da verilecek" açıklamasında bulundu.

İki ay önce yaşanan kriz Türkiye'nin kendi krizydi

Dünya genelinde yaşanan ekonomik krizin Türkiye'nin daha önce yaşadığı krizlere benzemediğine dikkat çeken Özdebir, "Bu kriz bundan öncekilere farklı bir kriz ve muhtemelen daha

Nurettin Özdebir

uzun sürecek" dedi. 2 ay öncesi ne kadar Türkiye'nin ekonomisinde yaşadığı krizin küresel krizden kaynaklanmadığına işaret eden Özdebir, bu krizin Türkiye'nin kendi krizi olduğunu kaydetti. Özdebir, bunun sebebinin ise tasarruf eksikliğinin bulunduğunu kaydetti. Türkiye'de aşırı değerli lira ve yüksek faiz nedeniyle birtakım imalatların yapılamaz hale geldiğini dile getiren Özdebir, "Çin, Hindistan ve Avrupa'dan gelen mallarla rekabet edemediği için bazı firmaların da kapandı" şeklinde konuştu.

Büyüme yüzde 2'nin altında kalacak

Özellikle ara malı üreten sanayicilerin yola devam etmelerinin mümkün olmadığını belirten Özdebir, sözlerini şöyle sürdürdü: "Uygulanan para politi-

kaları da yaptığımız yatırımları ayağa kaldırma fırsatını bizlere vermedi. Merkez Bankası'nın yüksek faiz-düşük kur politikası, aşırı değerli TL yüzünden olumsuzluklar oldu. İthalata dayalı bir ihracat modeli geliştirmiş biz. Firmada rekabetini sürdürmek için nereden ucuz mal buluyorsa oradan almaya mecbur. Bizi bu tuzığa sokan Merkez Bankası'nın para politikasıdır. Uygulanan para politikalarının artık görevini tamamladığını ve yenisinin belirlenmesi gerektiğini defalarca söyledik. Ancak bizlere bu şans verilmedi. Para politikalarının yanlış olduğunu gösteren en önemli grafik ise işsizlik. Türkiye binde 5'lik büyüme rakamlarıyla durağan halden küçülür hale gelmiştir. 4. çeyrekte büyüme negatif olacak ve yıl sonunda yüzde 2'nin altında bir büyümeyle kapatacağız"

Kayıtlı işsiz sayısı 1 milyona dayandı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik'in MHP Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın soru önermesine verdiği yanıt, Kasım 2008 rakamlarına göre, kayıtlı işsiz sayısının 1 milyona dayandığını ortaya koydu. Bakan Çelik'in verdiği bilgiye göre 906 bin 265 işsiz bulunuyor. Kayıtlı işsizler arasında 411 bin 514'le ilköğretim mezunları ilk sırada yer alırken 76 bin 434 yükseköğül, 66 bin 60 da üniversite mezunu iş için sırada bekliyor. Çelik, İşsizlik Sigortası Fonu'nda 31 Ekim itibarıyla 36 milyar 711 milyon 743 bin TL kaynak biriktirildiğini belirtirken, yine ekim ayı itibarıyla İşsizlik Sigortası'ndan yararlanmak için başvuruda bulunanların sayısını 1 milyon 345 bin 909 olarak açıkladı. Başvuruda bulunanlardan 1 milyon 199 bin 248 kişi işsizlik ödeneği almaya hak kazanırken, Mart 2002-Ekim 2008 tarihleri arasında toplam 1 milyar 707 milyon 221 bin TL ödemedeki bulunuldu.

Bankalar canımızı çok yakıyor

Şu anda piyasa çarkının durduğunu ve paraya da ihtiyaç kalmadığını dile getiren Özdebir, kriz sürecinde bankaların da üreticinin canını yaktığını bildirdi. Bankaların risklerini azaltma yoluna gittiğini ifade eden Özdebir, bu durumdan da üreticilerin olumsuz etkilendiğini kaydetti. Anadolu OSB Başkanı Hüseyin Kutsi Tunçay ise, toplumun dağıtılan kömürler ve cansuyu kredileri ile dilenci haline getirildiğini bildirdi. Türkiye'nin borç içinde hak etmediği bir lüksü yaşadığını bildiren Tunçay, bunun bedelinin ödenmesi gerektiğini kaydetti. Türkiye'nin kriz balonunun henüz patlamadığına dikkat çeken Tunçay, "Türkiye'nin kriz balonu yükseliyor. Ne kadar erken patlarsa o kadar iyi. Çünkü yere daha yakın olur" dedi.

ASO: Yerli malı kullanalım

Ankara Sanayi Odası (ASO) Başkanı Nurettin Özdebir, krizde herkesin birbirini kollayıp, düşünmesi gerektiğini söyledi. Yerli malının tercih edilmesini isteyen Özdebir, "Eğer yurt dışından gelen malları tercih edersek, kendi istihdamımızı öldürürüz" dedi.

"Endüstrileşmek en büyük milli davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayi kuracağız ve işleteceğiz. En başta vatan müdafaası olmak üzere, ürünlerimizi kıymetlendirmek ve en kısa yoldan, en ileri ve refahlı Türkiye idealine ulaşabilmek için bu bir zarurettir."

SENCE BU RESİMLERDE NE ANLATILMAK İSTENİYOR?

SANAYİLEŞMEK BİR ÜLKEYİ KALKINDIRIR
 SANAYİLEŞ AMA KİRLİTME
 Çünkü Kirlettiğin Doğa
 Senin En Kıymetli Hazinesidir.

Ülkemizdeki sanayi dalları

4. DERGİ

Dayanışmanın
En
Güzel
Örnekleri

VAKIFLAR

genç ekonomistler

Soruyor...

Önemli vakıflarımızı tanıyor musunuz?

TEMA, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı

Vakıflar Genel Müdürlüğünü tanıyor musunuz?

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN AMAÇLARI

VAKIFLARI AMAÇLARINA UYGUN YAŞATMAK,

VAKIF MEDENİYETİNİ ÇAĞDAŞ BİR ANLAYIŞLA

GELECEĞE TAŞIMAK

ÇAĞDAŞ YÖNTEMLERİ VE EVRENSELLEŞEN DEĞERLERİ

İLE İNSANLIĞI VAKIF RUHU VE

MEDENİYETİNDE BİRLEŞTİREN

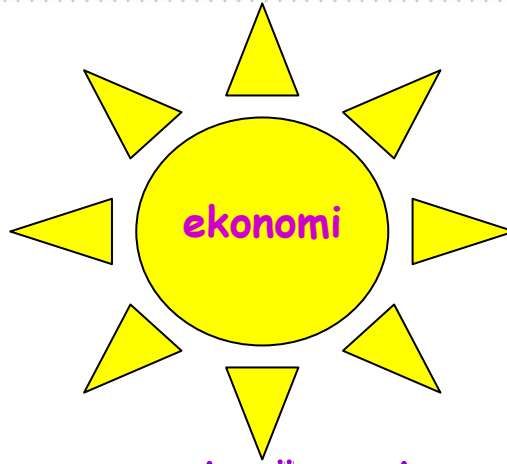
ÖNCÜ BİR KURUM OLMAK

Efendiler!

Geçen sene arz etmiştim. Bu sene de tekrara mecburum ki, vakıflar konusu mühimdir. Memleket ve milletin hakiki menfaati yönünden tetkik ve günün gereklerine uygun bir şekilde çözülmesi lâzımdır, çok gereklidir."

5. DERGİ

I
♥
Economics

EKONOMİ GÜNEŞİ

Hangi Mesleği
Seçmeliyim ?

Arkadaşlar eminim hepinizin akıllı çok karışık meslek sahibi olmanın konusu bu ayki konumuz. Dergimizde meslek sahibi olmanın önemini bulacaksınız.

EKMEK ARTIK ASLANIN MİDESİNDE

Akıllı seçimler yapmalısın!

tüm meslekler birbirine ekonomik nedenlerle bağlıdır

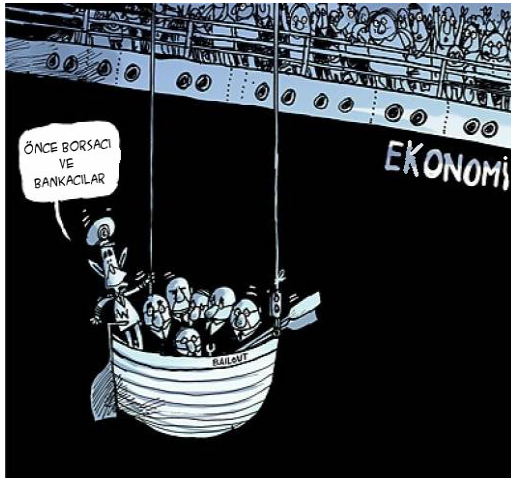
Meslek seçimi bireyin yaşamındaki dönüm noktalarından biridir ve tesadüflere bırakılmaması gerekir. Seçilen meslek; bireyin yaşayacağı çevreyi, ilişkide bulunacağı insanları, ekonomik durumunu; kısaca yaşam tarzını etkileyecektir. Birey; ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerine uygun mesleği seçerse işinde verimli ve başarılı olur. Gençler ilköğretimi bitirdikten sonra, meslek veya eğitim alanını seçmek durumunda kalırlar. Bu nedenle öğrenci ve velilerin meslek seçimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir.

**KENDİNİ YALNIZ HİSSETME
İDEALİNDEKİ MESLEĞİ BELİRLE
BUNU İNAN YAPABİLİRSİN
DOĞRUYU BULABİLİRSİN
ÇÜNKÜ SEN ATATÜRK NESLİNDENSİN**

EKOGÜLMECE ☺

Okuyalım, gülelim ve eğlenelim. Ama gülerken de düşünelim...

HAYATIN TEMELİ

Hayatta hedefimiz olmadıktan sonra çalışmak neye yarar sizce? Bir sebep yoksa çözüm bulmak baş değil midir? Hadi hedefimiz var diyelim. Peki bu sadece söz de mi kalıyor? Yoksa savaşmak mı gerekiyor?

Tabii ki herşeyin olduğu gibi hedeflerin de, hayatın da altın da yatan birşeyler vardır. Bunlar temelini oluşturan kavramlardır. Bir an hayat dursa ve düşünsük ben sorumluluk sahibi biri miyim, dürüst müyüm, çalışıyor muyum? Yoksa başına bir yaşam mı sürüyorum.

Evet, bunun temelinde, çalışkanlık, dürüstlük ve sorumluluk yatıyor. Bunları gerçekleştiren kişilerin temellerindeki taşlar çınmaz, hayalleri sörsülmez. Fakat bunun aksini düşünürsek o zaman işler değişir. Kaçak yapılan inşaat gibi olur. Herkes tarafından yıkılmak istenir. Eğer sağlamısan seni yıkılmak isteyen kişilere gösterecek kanıtın olur. Nasıl yaşamak için ortaya bir sebep atarsın bu da eylemdir iste. O zaman insanların karşısında benim diyebilirsin. O zaman ben böyle yaptım sen de yap diyerek anıtlarda bulunabilirsin.

Bu da madde biri olmadan dağılır. Çalışkanlığın ve sorumluluğun olduğu bir yerde dürüstlük, çalışkanlık ve dürüstlüğü olduğu bir yer de ise sorumluluğun arandığını, istendiğini görürsün. O zaman evet bunu yapmalıyım, özünüz olmuyor dersin.

Eğer bunların olmamasını istiyorsan belirlediğin hedefe çalışkanlık, dürüstlük ve sorumlulukla gitsen. İste o zaman istediğin yere ulaşabilir ve bu benim dersin. Unutma çalışkanım, dürüstüm, sorumluluk sahibiyim diyeceksin. İşlerin yolunda gittiğini farkedeceksin.

ÇALIŞMAK VE DÜRÜSTLÜK

Sevgili: Okurlar..

Fert ve toplum hayatının huzurlu ve düzenli bir şekilde devam edilebilmesi için, mutlaka yerine getirilmesi gereken temel ilkeler ve değerler vardır. İşte hayatın bu zorunlu ve vazgeçilmez ilkelerinden biri de "dürüst çalışma ilkesidir."

Ancak günümüzde, insanların duymaya ve görmeye hasret kaldığı, birbirini tamamlayan iki güzel kavram olarak bulunuyor. Çünkü kimi zaman çalışma kavramları kimi zaman da insanların hırsları gözünden çalışmak olmaya dönüştüğüne dürüstlük de yok oluyor.

Oysa dürüstse çok çalışarak, halkın can güvenliğine önem vererek ve en kaliteli malları üretilip satarak kendimize toplumda yer edinebiliriz.

Dürüstlük bütün ilişkilerin temelidir. Tüm ilişkiler dürüstlük ile beslenir. Dürüst olmanın en büyük şartı ise, yalvarı hayattan çıkarmaktır. Çünkü yalanın hiç bir mazareti yoktur. Ayrıca söylediklerimizle hissettiklerimiz de uyum içinde olmalıdır. Aldığımız sorumlulukları yerine getirmek de bir dürüstlük göstergesidir.

Geçen baktığım zaman bu değerlerin kalmadığını gönyorum ve çok üzülüyorum. Ben yıllardır çalışmanın kazanacağı diye, değerli bir kavramla büyüdüm. Çalışmak bir değer benim için. Örne kanulan örnekler, hep çalışmak ve dürüst olmakla ilgiliydi.

Sınıfın çalışkan çocukları, çalışkan ve başarılı iş adamları, ayınlar...

Ama çalışkan olmaya değer bir dünyada yaşadığımıza emin değilim. Her gün gırtl ve görsel basında duyduğum - okuduğum haberler çalışanların (hırsızların) daha çok olduğunu gösteriyor. Geni yaşlarında yat, kat, fabrika sahibi olan insanlar, para uğruna cinayet işleyenler...

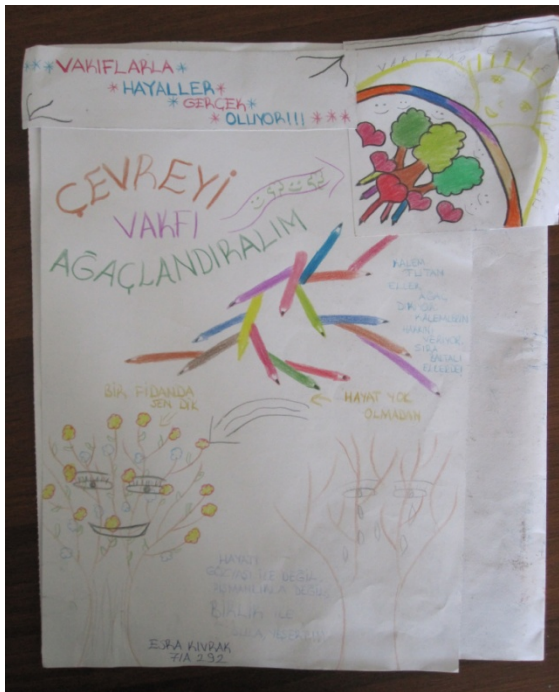
Neimli çalışıp para kazanmak yerine, başka bir şeyler yapılabilir. ceğini öğrenen ben, ne diyeceğimi bilmiyorum. Dünyanın güvizi çıkmış gibi sanki.

Ama sayıları az da olsa çalışkan ve dürüst kişiler de var bu toplumda. İnşallah ülkemiz sayıları az olan bu insanlar sayesinde yoluma devam edeceğim. Ben de bu dürüst ve çalışkan insanlar karvanının içinde yer alacağım.

Umarım, herkes yanlış bırakır, doğruluk - dürüstlük ve çalışkanlıktan ayrılmaz.

EK 13

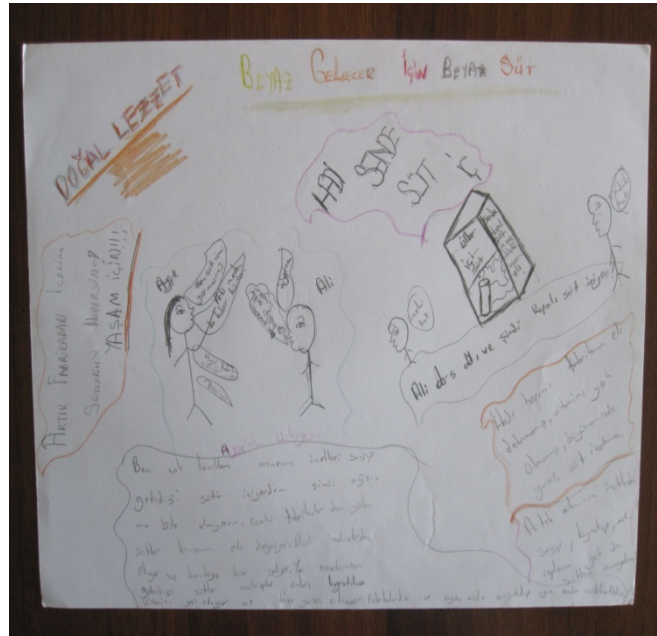
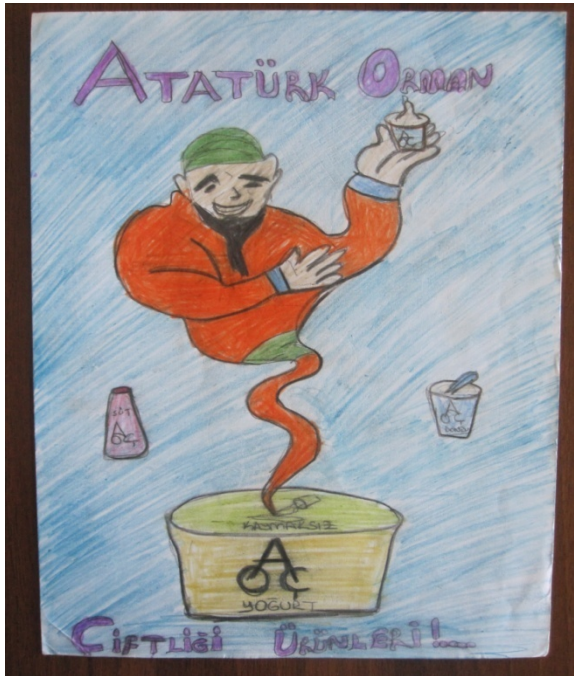
ÖĞRENCİLERİN SINIF PANOSU İÇİN HAZIRLADIKLARI RESİMLERDEN
ÖRNEKLER

EK 14

ÖĞRENCİLERİN HAZIRLADIKLARI REKLÂM AFİŞLERDEN ÖRNEKLER

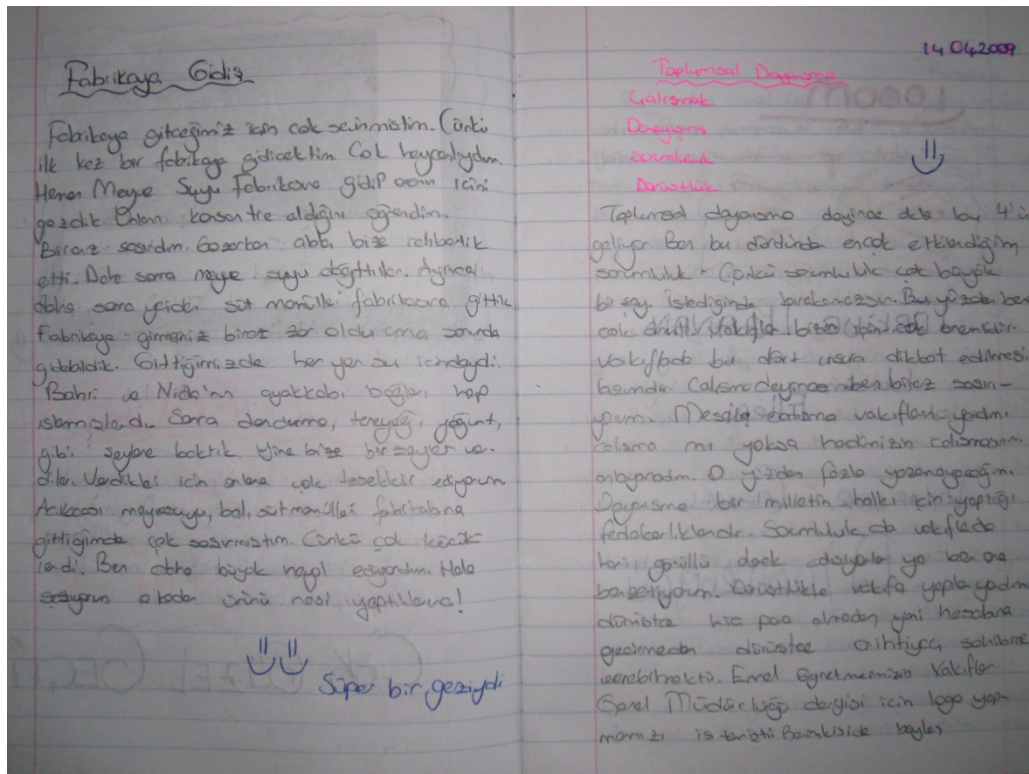
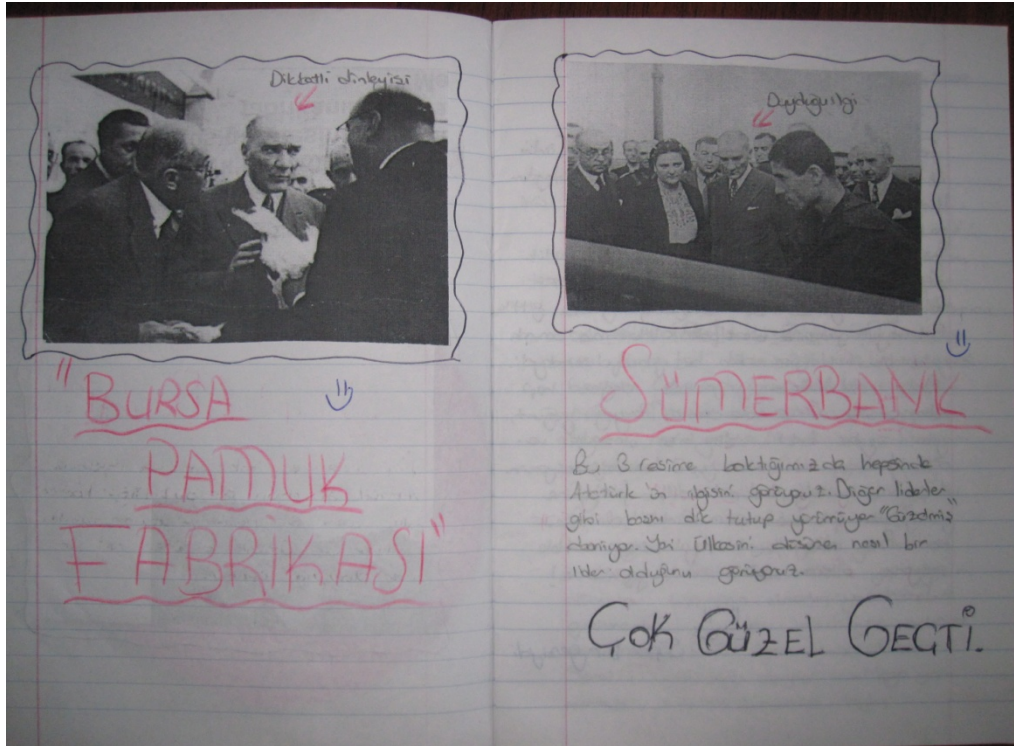
EK 15

ODAK GRUP GÖRÜŞMELERİNDEN ÖRNEKLER

EK 16

ÖĞRENCİ GÜNLÜKLERİNDEN ÖRNEKLER

Bahar Yolunu Emel Hacıyla birlikte ge-
ceceğiz.

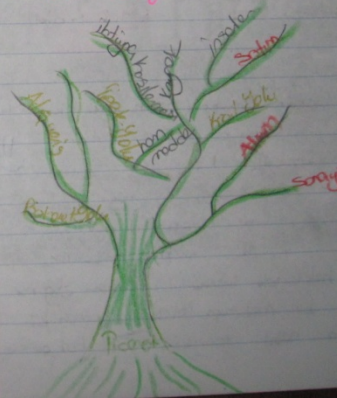
İpek Yolu: Ülkemizden başlayıp Çin'e
kadar devam eden çok önemli bir hazire-
dir. Bu hazire bizim bir çok ihtiyacımızı
karşılar. Abide belli o kuyu gibi de ipek
ihtiyacımızı karşılamıştır. Kediye kurazla,
ipek kumazla beşerimiz bu yıl kargıl,
zecefil, tencir de bol bol yapılmıştır.
Ayrıca abide "Dünya Su Gölü" ile
verdiğimiz abide ilk başta suyu Sordur
Ben, Esol, Nib uadı. Beşerimiz kocaman
istisaz bababırırız. Bugün çok sikilimiz. 4.2

(22.02.2009)
Perşembe

Bugün Söğel desinde çok eğlendim. Zaten
hazirini de böyle yapmıştım. Çok eğlece-
li bir gündü. İlk obok kocaman köten
sorubina cıvı vıdım. Bir kere tekteye
çalıp bir dırra yapmıştım. Ama çok
heyecanladığım için hep bir kere
kızdım. Oğre de korktum o kadar
mon. Ama biraz kalemim ama otlot-
mayı başarmıştım. Söğel Bilgide

tektir yapmıştık. Bence geçen hafta cuma
gündü. Çok sikilimiz. Ama bu hafta
çok eğlendi. Geçti. Geçen hafta cuma günü
eğlendiğimiz tektir. Ama ben çok
kaygıya sarılsaydı sevdim. Zaten mi olan
heyalı ve tektir. Hatta beni çok güldürdü.
Mıy 2, Onur'u u. Sordur. Zaten. Ama
ben çok sarılsaydı. Çünkü onur ne
dışında istemi yordum. Yani bugün hatta
bir günü. 4.2

Hatta bir günü.

önce dershane görmüştüm, konu da biraz sıkıcı
geldi. Bu bir bahane değil ama bana şöyle
geldi. Öğretmen de anladı tabi boş bulduğum
bir anda kaldırı, birşeyler söylemeye çalıştım
ama pek beğenmadım. O da zaten neden kaldırı-
dığını söyledi. Bu haftaki dersimiz de
böyle geçti. Mıy Tamer

02.04.2009

Perşembe

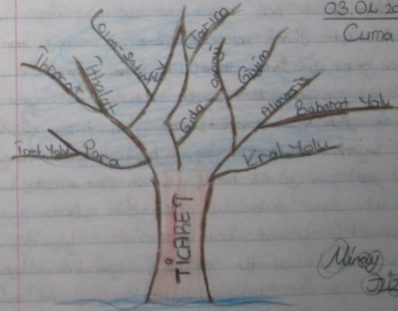
Bugün Emel Öğretmen geldi. Zevkli bir
ders geçirdik. İlk derste geçen hafta işledi-
ğimize dersti. Tutar ve itia sistemini
Kral Yolu'nu tektir ettik. Ben yine biraz durgun-
dum. Öğretmen telefeste benimle konuştu.
Bir sıkıntı olduğunu söyledim, ama bunun ne
olduğunu söylemedim, kuldan ayrıldığı için yanı-
nı kurturman olduğunu gün herkes bu sıkın-
tıyı zaten öğrenecek ama sanıyın ki sıkıntıyı
söyleyene kadar böyle kalmıştım, kısa zamanda
esli Mıy dönenecek insallah. İkinci derste
konumuzla ilgili bir fragman yaptık, sonra öğret-
men önce bir sandalye koydu ve bu sıcak sanda-
lye dedi. Gelenek böyle, hiç kalkmamış var mı
dedi. Ben parmak kaldırıdım, beni kaldırıdım. Bu aklı-

damız çok cesareti' çocuklar dedi.
Sonra bana sorular sormaya başladılar.
kanyla ilgili. Gerçekten terleme başladım.
Bizi sorularla okadaplarımdan ayırdım aldım.
Böyle Emel öğretmen de beni sarı-
letti, hem çok eğlendim, hem de konuyu
anlamış oldum. Benden sonra Onur kalleti,
benim inadına, ama tabi ona soracak
pek bir soru bulamadılar, hep bana
sordukları için. O fazla tutlemedi. Neyse
bugünkü dersimde böyle geçti.

Mıy Tamer

03.04.2009

Cuma

Mıy Tamer

17.03.2009

= İkinci Günüm =

Bugün heyecan devam ediyor. Çünkü konu hakkında tekrar yapıp minik kısa kısa dramalar canlandırdık. Bizim tiyatro grubu da birşey canlandı. Çok güzeldi. Zevk aldık. Sonra öğretmen testler dağıttı. Onları yaptık. Ve bu ünitenin ilk ev ödevini verdi. Atlında bugün yaşadıklarım sayfalara sığmaz. EEE. defter küçük fazla yazamıyorum. Bu kadar yeter. Vee cümleler.

- * Ben bu etkinlikte hayatın bir tiyatro olduğunu farkettim.
- * Ben bu etkinlikte insanların geçimlerini sağlamak için nasıl mücadele ettikleri hakkında duygular hissettim.

23.03.2009

= Üçüncü Günüm =

Bugün ders daha bir heyecan aldı. Sengül öğretmende geldi. İki güzel bayan, ders işledik. Konumuz ekonomi için önemli bir etmen. Ticaret. Ülkemizde yetişmeyen ürünleri dış ülkelerden alıyoruz. Yani ithal ederiz. Bu durumda da ekonomimiz gelişir. Bide ihracat kavramı var. Dış ülkelere de biz çeşitli mallar veririz. Yani ihrac ederiz. Bu bir döngüdür. Aynı vücudumuzdaki organlar gibi. Bir organımız görevini tam olarak yapmazsa vücudumuz geriler ve sağlıklı yaşam süremeyiz. Önceden ticaret çok zor yapılıyormuş. Develerle. Düşünseye ne kadar kötü. Hem zaman hem de kalite kaybı. Şimdi ise bilgisayarın bir tuşu ile istediğimizi alabiliyoruz. Neyse bugün çok yazdım. Şimdi cümle zamanı.

30.03.2009

= Dördüncü Günüm =

Bugün Sengül öğretmen ve Emel öğretmen yani muhtezem ikili, dünün tekrarı yaptırdı. Pek birşey anlatmadılar. Ticaret ile ilgili bir slayt izledik. Sonra İlknur, Esra, Nurgül, Meryem, Derya ve Mehmet konumuzla ilgili bir canlandırma yaptılar. Çok güzel oldu. Birisi çanta, birisi totem, birisi mont satıyordu. Diğerleri ise birşeyler satın almaya geldi.

İkinci saat Esra, İlknur ve Meryem voleybol maçına gitmek için dersten çıktılar. Onlar gittikten sonra bir canlandırma daha yaptık. Bir köylü grubu hallerinde tokiyoyordu. Artık yaşadıkları ortamdan bıkmışlardı. Fakat sebirtli 4-5 kişi geldiğinde dünyada neler olduğunu hakkında bilgi edindiler.

*** KESİMLER ***

Sizin için sevgili lahanalarım.

③

Her zaman yılın bu ayında şemsiyeler çok satar.

*** İTHAL ***

*** İHRAC ***

İSMMMO: Banka hacizleri patladı

Ekonomik kriz banka hacizlerini patlattı. İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın (İSMMMO) hazırladığı "Bankanızdan Satılık Fabrika" raporuna göre Mayıs 2009 itibarıyla bankaların el koyduğu gayrimenkul sayısı 2 bin 477'ye, gayrimenkullerin muhammen satış bedeli ise 627 milyon TL'ye çıktı. Bankaların geri ödenemeyen kredileri yüzünden son bir yılda el koydukları malların sayısı yüzde 100, muhammen satış bedelleri de yüzde 50 arttı.

Son bir yılda el konulan fabrika sayısı 51 olurken büyüklü küçüklü işyeri sayısı 654'ü, dükkan sayısı da 261'i buldu. İşyeri haczinde İstanbul, Ankara ve İzmir, hacizli fabrikalarda Kayseri ve Gaziantep başı çekti. Bankaların, işyeri ve fabrika hacizlerinin yanı sıra 425 adet arsa, 983 adet villa ve daire tipi konut, 77 adet bina ve 166 adet tarlaya da el konuldu.

21.01.2009 Salı
EKONOMİ

Çocuklar kitaplarını
kaybettiler

Dünyada büyük ve önemli ekonomik kriz var. Bu krizin ortaya çıkardığı para kıtlığı, işsizlik ve Dünyanın sonuna doğru giden insanlar bocalıyor bocalıyor... Hepsi zincirlenmiş

Ekonomik kriz böyle bir anda ortaya çıktı. İşsizlik oranı 2 milyonu geçti.

Bonifaslar

İşsizlik

durdurulamıyor:

Yüzde 16.1

SUBATTA İŞSİZLERE
1 MİLYON 125 BİN
KİŞİ EKLENDİ

Ekonomik kriz geldi işverenler battı işsizlik oranının hızla arttı.

"Ağayı Galışın Taşıyor"

HALKIN AYLIK GELİRİ	
Gelir vergisi ile binlik	140,0
Net kazanç (TL)	1346
Gelir vergisi (TL)	2796
Dolaylı vergi (TL)	62,8
Ödedeği toplam gelir-dolaylı vergi (TL)	44,8
Toplam vergilerin gelir içindeki payı (%)	30,0
Dolaylı verginin net kazanç içindeki payı (%)	4,8

DOLAYLI VERGİDE LİDERİZ

Özel İletişim Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi gibi dolaylı vergilerin Türkiye vergi gelirleri içindeki payı yüzde 66. Oysa bu oran girmeye çalıştığımız AB ülkelerinde yüzde 25.

BAZI ZENGİNLER VERGİDE CİMRİ

Zenginler listesinde boy gösteren bazı bidadarlarının ödediği vergi devede kulak kalınca devlet elini vatandaşın cebinde çıkaramıyor. Vatandaş aylık kazancının yüzde 60'ından fazlasını devlete vergi olarak ödüyor.

NET MAAŞIN YÜZDE 44'Ü VERGİ

3 bin lira aylık net geliri olan bir vatandaş bu maaş karşılığında 1.450 lira gelir vergisi ödüyor ve net maaşının yüzde 44'ünü ise doğrudan ve dolaylı yollardan vergi yoluyla devlete aktarıyor.

İLETİŞİMDE VERGİ REKORU KIRDIK

Şirketlerin ödediği kurumlar vergisinin toplamı vatandaşın sigara ve iletişime ödediği vergiyi geçmiyor. Gelir vergisinde beyanla alınan vergi toplam verginin sadece yüzde 2'sini oluşturabiliyor.

Rahim AK'ın haberi sayfa 5

EK 17

UYGULAMA SÜRECİNDEN ÖRNEKLER

